

SON GÖRÜŞ OLMAYAYDI...

Nailə xanım İsayeva

XATİRƏLƏRDƏ

Xəzər Universiteti Nəşriyyatı

Bakı – 2022

© Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, 2022, Mart

Bütün hüquqlar qorunur

Tərtibçi və redaktor: **İsaxan İsaxanlı**
Korrektor: **Dilbər Zeynalova**
Kompüter işi: **Zakir N. Yusifov**

Son görüş olmayaydı... Nailə xanım İsayeva xatirələrdə. 354 səh.

Xəzər Universiteti Nəşriyyatı, Bakı, 2022

Bu kitab usta pedaqoq, mahir təhsil təşkilatçısı, istedadlı musiqiçi Nailə xanım İsayevanın müasirlərinə məlum olan parlaq surətini, əvəzsiz xidmətlərini gələcək nəsillərə ötürmək, onun əziz xatirəsini əbədləşdirmək üçün Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının müəyyən-ləşdirdiyi tədbirlər silsiləsinə uyğun çap olunur.

Kitaba Nailə xanımın dost və həmkarları ilə bərabər, Azərbaycandan və xarici ölkələrdən bir sıra tanınmış təhsil, elm və sənət adamlarının, iş adamları və diplomatların Nailə xanımla bağlı xatirələri daxil edilmişdir.

ISBN 978-9952-20-135-2

e-ISBN 978-9952-20-136-9

1. Nailə xanım İsayeva. 2. Təhsil qurucusu. 3. Maarifçi.
4. Bəstəkar. 5. Xatirələr.

Xəzər Universiteti Nəşriyyatı
Az1096 Bakı, Məhsəti 41
www.khazar.org

İçindəkilər

Nailəxanım İsayevanın xatirəsinə!	6
Hamlet İsaخانlı. Son görüş olmayaydı	9

Xəzər Universiteti əməkdaşları

Afaq Kərimova	137
Aytac Misgərli.....	139
Cabir Xəlilov	140
Dilbər Zeynalova.....	143
Əfqan Abdullayev.....	145
Əlövsət Əmirbəyli.....	149
Elnurə Əzizova	158
Elza Səmədli.....	162
Firəngiz Nəsirova.....	166
Hassan Niknafs.....	169
İsaخان İsaخانlı.....	170
Leyla Cəmilzadə.....	180
Lidiya Həmidova	186
Məhəmməd Nuriyev	191
Nanə Kələntərli.....	194
Natella Barkaya	199
Rəfiq Əhmədov	201
Rasim Bayramlı.....	202
Roza Arazova.....	205
Şəhla Nağıyeva	209
Tatyana Zaytseva	211
Zülfüyyə Sadıqova	214

Dünya Məktəbi əməkdaşları

Aləmzər Cabbarova	217
Cəmilə Əskərova	221

Çiçək Qaracayeva.....	223
Elşad Rzayev	225
Gülüstan Sadıqova	227
Günəl Əhmədova	228
Könül Kazımova.....	231
Leyla Cəbrayılova	233
Mədinə Karahan.....	236
Mehriban Tağıyeva	238
Mərufə Mədətli.....	239
Münəvvər Bayramlı	241
Nazpəri Bayramova	243
Rəna Həsənova	246
Rita Quliyeva	249
Sura Abdinova.....	251

Dostlar, tanışlar, qohumlar

Afaq Şıxlı	253
Brilliant Dadaşova.....	257
Cavanşir Quliyev.....	258
Ceyhun Allahverdiyev	265
Elizabeth White	267
Elimxan Mahmudov	268
Elza Seyidcahan.....	274
Flora Kərimova	276
Gülyanaq Məmmədova.....	278
Fəxrəddin Hacıbayramlı	280
İlham Pirməmmədov.....	282
İlqar Muradov.....	287
Irfan Siddiq.....	289
İsmixan Yusubov.....	290
Jamie Gardiner.....	298
Kathryn Noori.....	299
Məmməd Bayramoğlu.....	303
Mehman Abbas.....	307

Natəvan Şeyxova, Rafiq Seyidzadə	309
Nuriyyə Hüseynova	312
Ramiz Həsənoğlu	314
Rza Mahmudov	316
Şəhram Oromi.....	319
Solmaz Rüstəмова-Tohidi.....	321
Waqās Ahmed	330
Xasayaxanım Hacıbayramlı	332
Xuraman Qasımova	333
Zari Dzalilov	337

Dünya Məktəbinin məzunları və şagirdlər

Aytac Akif Xaqani	340
Esmiralda Shirinova.....	340
Əzizə Allahverdiyeva	341
Fuad İslamlı.....	342
Güləndam İsaخانlı	343
İsmayıl İsgəndərzadə.....	345
Nərgiz Yusifli Abdullayeva	346
Niftalı Qasımlı	346
Pərvanə Yusifova.....	347
Səma Namazlı	347
Sevinc Hacıyeva.....	348
Toğrul Məmmədov	348
Ülkər Qaracalı.....	349
Zeynəb Allahverdiyeva.....	350
Ziya Rzalı.....	351

Nailəxanım İsayevanın xatirəsinə!

2021-ci il aprelin 3-də əvəzedilməz itki ilə üzləşdik.

Ailə və nəslimizin, Dünya Məktəbi və Xəzər Universitetinin, Azərbaycan təhsil ictimaiyyəti və Azərbaycan ziyalılarının sevimlisi, Dünya məktəbi və Xəzər Universitetinin həmtəsisçisi Nailəxanım İsayeva vəfat etdi.

Azərbaycan və dünyanın yaxın və uzaq ölkələrindən, Avropa, Asiya, Amerika, Afrika və Avstraliyadan Nailə xanımı tanıyan görkəmli şəxslər və sadə insanlar dərin hüzn içində mənə başsağlığı verdilər.

Dərdimizə şərik olan hər kəsə minnətdaram.

Nailəxanım məlahətli, xeyirxah, qayğıkeş, enerjili gözəl insan, ana, həyat yoldaşı, qohum, nənə, həmkar və dost idi.

Nailəxanım usta pedaqoq, mahir təhsil təşkilatçısı, istedadlı musiqiçi, yüksək zövq sahibi insan kimi tanınırdı.

Nailəxanım onu tanıyanların qəlbində yaşayacaq.

Nailəxanım İsayevanın müasirlərinə məlum olan parlaq surətini, əvəzsiz xidmətlərini gələcək nəsillərə ötürmək, Nailəxanımın əziz xatirəsini əbədiləşdirmək üçün Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurası aşağıdakı tədbirlərin həyata keçirilməsini qərara alır.

1. Qız və qadınların ali təhsil almasına kömək etmək üçün **Nailəxanım Fondu** və onun verəcəyi **Nailəxanım Təqaüdü** təsis edilsin.

Fondun Fondun maliyyə dəstəyi Xəzər Universiteti və Nailəxanımın ailəsi və dostları tərəfindən təmin edilsin.

2. Nailəxanım haqqında dost, həmkar və tanışların yazdığı **xatirələr kitabı** hazırlansın.

3. Nailəxanımın həyat və fəaliyyətini əks etdirən **şəkilli albom-kitab** hazırlansın.
4. Nailəxanımın yazdığı musiqilərin fortepiano, vokal və kamera orkestri üçün **not kitabı** hazırlansın.
5. Nailəxanımın müəllifi olduğu mahnıların tanınmış müğənnilər və qruplar tərəfindən ifası **müsiqi albomu** şəklində hazırlansın, youtube və digər qaynaqlarda nümayiş etdirilsin.
6. Nailəxanımın həyat və fəaliyyətini əks etdirən videomateriallar sistemə salınsın və yeni tərtibatda **filmlər** hazırlansın.
7. Dünya məktəbində **Nailəxanım Muzeyi** yaradılsın.
8. Dünya məktəbində **Nailəxanımın büstü** qoyulsun.
9. Xəzər Universiteti mədəniyyət mərkəzi **Nailəxanım Mədəniyyət Mərkəzi** adlandırılınsın; orada büstü qoyulmaqla Nailəxanım güşəsi yaradılsın.

Bu məsələlərin həlli üçün məsul şəxslər, qruplar təyin edilsin və icra mexanizmi yaradılsın.

Hamlet İsaخانlı

Xəzər Universiteti Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri

SON GÖRÜŞ OLMAYAYDI...

Həyat yamanca dəyişdi

İnsan xatirələrlə yaşayır. İnsanın kimliyi onun keçmişi ilə bağlıdır. Kim olduğumuzu söyləmək üçün, həyatımız barədə danışmaq üçün yaddaşımızı işə salırıq – hansı ailədə doğulmuşuq, uşaqlığımız harada və necə keçib, hansı məktəbdə və necə oxumuşuq, ailəmiz necə olub, qohum, qonşu, dost və tanışlarla necə ünsiyyətdə olmuşuq?! Mayamız keçmişdə yoğrulub. Keçmiş keçib gedib, ötən günlər geri qayıtmır, amma keçmişimiz yaddaşımıza yazılıb. Yaddaşımız keçmiş gözümüz önündə canlandırır, danışdırır. Yaddaşımızın övladıyıq. Həyat yolu yaşadığımız dünəndən sabaha, xatirələrlə dolu keçmişdən dumanlı gələcəyə doğru hərəkətdir. Keçmişin həsrətini çəkirik, gələcəyə ümid bəsləyirik.

*Gələcək arzumdur, keçmiş xəyalım
Biri alçatmazdır, biri – ünyetməz
Birindən pay umar eşqim, amalım
Birinin həsrəti, nisgili bitməz.*

Əzizim Nailə, gözəlim Nailə xanım, əl-ələ, çiyin-çiyinə verib, bərabər getdiyimiz yol bitdi. Sevgi dolu xoşbəxt həyat yaşadığ səninlə. Amma bu xoşbəxtlik yox oldu, o cənnət yoxa çıxdı, mən yaşamağa davam etsəm də, həyatım dəyişdi, soldu, qəm-qüssə ilə, göz yaşları ilə doldu.

*Həyat yamanca dəyişdi
Əlimdə titrəyir qələm*

*Bilirəm ki, o behişt
Bir daha görən deyiləm.*

Səni tanıyan hamı sarsıldı. Və hamı səni gözəl xatirələrlə andı. İnsan xoş ünsiyyətdə olduğu şəxsi unutmur. Yaddaşda oturmuş, yer tutmuş xatirələr canlanır, danışılır, yazılır, başqa insanlara çatır, tarixin məhsuluna çevrilir. O əlçatmaz keçmişə yalnız xatirələrlə dönə bilirik. Gözəl insan barədə xatirələrə monopoliya yoxdur. Tanış, yaxın, dost olan hər kəsin yaddaşında başqalarından fərqli, başqalarının bilmədiyi, eşitmədiyi xatirə yuva salır. Səni yada salan, hüznə xatirə söyləyən və yazan, adın gələndə köks ötürən və eyni zamanda xoş təbəssümlə səni anan nə qədər insan varmış! Bu insanlardan biriyəm mən. Amma sənin sevgilin, ömür-gün yoldaşın, həyat yoldaşın, yaxın dostun, güvəndiyin, səni çox, laap çox sevən, sənin həyatında böyük yer tutmuş şəxsəm mən.

Sənsiz həyatı təsəvvür etməmişəm, sənin varlığın həyatımı bəzəmiş, məni yaradıcı həyata səsləmiş, xoşbəxt etmişdir. Keçmiş mənim həyatımın ən əziz hissəsidir. İndi sən cismani olaraq yanımda deyilsən, ömürlük belə olacaq. Mən sənsiz qalmışam, amma hər saatım, hər günüm səninlə bağlıdır. Səni düşünürəm, düşünə - düşünə içim yanır. İlk tanışlığımızdan son günə qədər uzanan həyatımız barədə düşüncələrlə yaşayıram. Xatirələr məni sənə bağlayır. Yanımda olsan, bu xatirələri qələmə aldıqdan sonra sənə oxusam, nə qədər əlavələr, dəqiqləşmələr edər, mənim demədiyim, unutduğum maraqlı söz və hərəkətləri yada salardın. Sən başımıza gələn bütün əhvalatları məndən daha ətraflı və dəqiq təsvir edirdin.

İndi səninlə söhbət edirəm, həyatımızda baş vermiş bəzi hadisələri yada salıram, sənsizliyimi səni yada salmaqla keçirirəm...

Ayişə xala və Anya xala

İlk görüşümüzlə son görüşümüz arasında, hardasa, 53 il keçdi. İlk görüş – birgə getdiyimiz yolun başlanğıcı həyatımızdakı ən xoş xatirələrdən birinə çevrildi. Gələcək xoşbəxt binamızın təməli ilk görüşdə atıldı, xoşbəxt həyatımızın toxumu ilk görüşdə səpildi.

Azərbaycan Dövlət Universitetində oxuyurdum, mexanika-riyaziyyat fakültəsində (İndiki Bakı Dövlət Universitetində). Tələbə yataqxanasında özümü rahat hiss etmirdim. Tezliklə ev kirayə etməli oldum. Poluxin küçəsində (№ 13; indiki Murtuza Muxtarov küçəsi) çox gözəl bir insanın, tatar əsilli Ayişə xalanın evində qalmağa başladım – yerlimiz olan iki tələbə yoldaşla birlikdə. Ayişə xala Nəriman Nərimanovla tanış imiş, onun Həştərxandakı fəaliyyəti barədə danışır, ümumiyyətlə, məlumatlı qadın idi, çox dost olduq. Məni qızlardan qoruyurdu; həmin həyətdə yerlimiz tələbə qızlar yaşayırdı, onlar bəzən hansısa bir sualla, çox zaman riyaziyyatla bağlı mənə müraciət etmək istəyirdilər. Mən evdə tək məşğul olanda Ayişə xala onları içəri buraxmırdı: – “Oğlum məşğul olur, ona mane olmayın”. İki ilə yaxın vaxt keçdi, Ayişə xalanın oğlunun hansısa qohumunun ailəsi ev məsələsində korluq çəkirmiş. Biz Ayişə xaladan ayrılmalı olduq – hər iki tərəf qucaqlaşdı ağlaya-ağlaya.

Yaxında bir ev tapdıq, orada işimiz o qədər yaxşı olmadı, hay-küy çoxdu... Yeni ev axtarmağa başladıq. Həzi Aslanov küçəsində (№ 31) yaşayan Anya xala (Тетя Аня) məni və yerlimiz tələbə İlyası evində saxlamağa razı oldu. Həyətdə, birinci mərtəbədə yerləşən mənzil iki otaqdan ibarət idi, kiçik giriş otağında Anya xala özü qalırdı, bu otağın həyat tərəfi şüşəbənd olduğuna görə həm işıqlı idi, həm də ordan həyat görünürdü. Anya xalanın yanından keçib bizim yarıqaranlıq otağa daxil olurduq. Otağımızın bir kiçik arxa pəncərəsi dalana baxırdı və əsasən bağlı olurdu. O pəncərəni işıq üçün deyil, havanı bir qədər dəyişdirmək üçün açırdıq. Digər pəncərə isə həyat tərəfə, daha doğrusu, Anya xalanın otağına açılırdı; oradan işıq gəlirdi.

Anya xala: “Mənim otağında kitab oxuyub, çalışa bilərsiniz” – demişdi. O, evdə olmayanda həmişə orda otururdum, əslində isə o, evdə olanda da: “Gəl, burda otur, oxu” – deyirdi. İlyas gündüz işləyib, gecə oxuyurdu, mən günün ikinci yarısı universitetdən qayıdanda Anya xalanın otağında rahat oxuyub-yaza bilirdim.

Pilləkənlə qalxıb-düşən qız

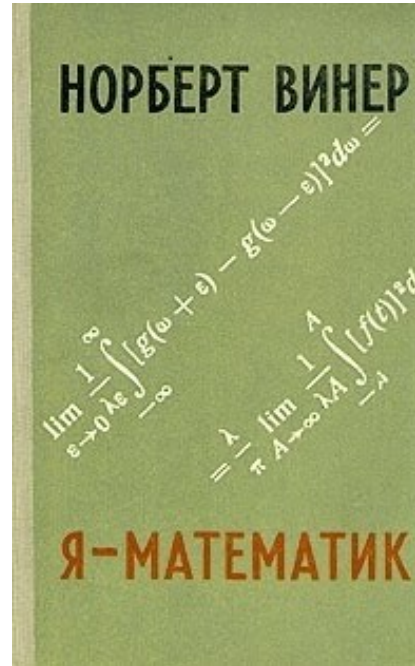
Bizim mənzilin qapısı önündən iki-üç addım aralıda ikinci mərtəbəyə pilləkən qalxırdı. İkinci mərtəbədə yaşayan və bu pilləkənlə qalxıb-düşən bir qız vardı. Bir dəfə o, aşağı enərkən qapını açdım, məni gördü, xəfif bir təbəssümlə salam verib keçdi. Onun aydın gözləri, məsum sifəti, ceyran yerişi yadımda qaldı. İkinci mərtəbədən tez-tez fortepiano səsi gəlirdi – gah hansısa klassik musiqi parçası, gah müxtəlif, sürətli qammalar, gah da Azərbaycan mahnıları. Anya xala: Bu Nelya’dır, musiqi məktəbində oxuyur, yaxşı qızıdır”, – dedi. Bir dəfə Anya xala, İlyas və mən söhbət edirdik, hə-min qız pilləkənlə aşağı enirdi. Anya xala mənim ona tərəf baxdığımı görüb göz vurdu, “tanış olmaq istəyirsinizmi” deyə soruşdu və cavab gözləmədən: “Nelya, gəl bura, oğlanlarımla tanış ol”, – dedi.

Sən içəri daxil oldun, sakit salam verdin, Anya xalanın taxtında (taxta divan-çarpayı), onun yanında oturdun. Anya xala bizə baxıb, “özünüzü Nelyaya təqdim edin görüm” dedi. İlyas mənə baxdı, mən dillənmədim, İlyas davam etdi, adını, hardan gəldiyini, harada, neçənci kursda oxuduğunu dedi, sonra üzünü mənə tutub: “Bu da Hamletdir, yerliyik”, – dedi. Anya xala onu dayandırdı: “Deyirsən ki, Hamletin dili yoxdur? Qoy özü danışsın”.

Mən, deyəsən, üzumdəki təbəssümdən başqa bir şey nümayiş etdirmək həvəsində və bəlkə də iqtidarında deyildim. Üstəlik, ən azı, İlyasdan daha utancaq idim. Sən köməyimə gəldin: “Nə yaxşı addır – Hamlet. Siz harada oxuyursunuz, ixtisasınız nədir?” Sən gəlməzdən əvvəl görkəmli Amerika alimi, riyaziyyatçı və kibernetik Norbert Wiener’in “I Am a Mathematician” kitabının ruscaya tərcüməsini oxuyurdum (Норберт Винер. Я – математик). Kitab hələ əlimdə idi, heç nə demədən, kitabın üzünü sənə tərəf tutdum, yəni, oxu – riyaziyyatçıyam. Sən gözlərinlə məni süzdün: “Hə?! nə yaxşı”. Nəhayət, mənim dilim açıldı: “Nelya? Yəni?” Mənim bu eyhamlı sualıma tez cavab verdin: “Adım Nailə`dir, Nelya deyirlər”.

Adam kimi danışmaq əvəzinə kitabın üzünü göstərməklə mən, az da olsa, bir yekəxanalıq etmişdim (bunu sonra başa düşdüm), indi də çoxbilmişlik etdim: “Nailə Nelyadan daha yaxşı səslənir”. İstədim Nailə və Nelya arasındakı fərqləri – heca sayını, sait sayını, ahəngi, uzaltma-qısaltmanı deməklə fikrimi əsaslandırım, amma, bunları deyəcək qədər sərbəst deyildim, dayandım. Sən mənim qiymətverici fikrimi nəinki qınamadın, əksinə, çox gözəl bir söz dedin: “Nailə`dir əsl

adım, sadəcə rusdillilər arasında Nelya deyirlər. Siz mənə Nailə deyin". Xeyli sonralar bildim ki, sənin əsl adın Nailə Xanım'dır, doğum şəhadətnaməndə Nailə Xanım İsmayıl qızı Əsgərli yazılıb.

Tanış olduq. İlk görüşdən xoşuma gəldin, ayrı-ayrı cizgilərlə deyil, bütövlükdə, varlığıyla, məlahətinlə, ağılı və zərifliyiylə xoşuma gəldin. Amma həyatıma möhkəm daxil olduğunu, həyatıma mənə və xoş ahəng bəxş edəcəyini, sənsiz həyatı təsəvvür edə bilməyəcəyimi get-gedə, zaman keçdikcə anlayacağdım.

İsmayıl kişi və Bilqeyis xanım

Səni və ətrafındakıları tanımağa başladım, əsasən sənin danışığının və kiçik təmaslar nəticəsində. Atan - qubalı İsmayıl Əsgərli maliyyəçi idi, məsul vəzifələrdə çalışmışdı, çox dəqiq (hətta pedant), ehtiyatlı və sakit adam idi. Anan şəmkirli Bilqeyis xanım yeniyetmə yaşlarında yetim qalmış, Gəncədə qohumlarının yanında yaşamış, oxumuş, ictimai fəal şəxs olmuşdu. Əli Bayramov adına qadınlar klubunun fəal üzvü kimi qadınlar arasında ictimai iş aparmaq üçün Quba rayonuna göndərilmişdi. Qadınların çadralardan azad olunması üçün çalışmışdı. Əksəriyyəti savadsız olan qadınları başına yığıb, onlara sosializmin nə olduğunu başa salırmış, hətta, deyilənə görə, onlara Marks'ın Kapitalı'nı oxuyub, izah etirmiş. Respublika miqyaslı fərdi təqaüddü idi. Qubada atanla tanış olmuş, evlənmişdilər. Bilqeyis xanım açıq təbiətli, deyib-gülən, əliaçıq, insafli, rəhmdil qadın idi. Köhnə rəfiqələri və tanışları arasında çətin vəziyyətə düşmüş olanlara rast gələndə, onları evə gətirir, yedizdirir, ciblərinə müəyyən xərclik qoyurdu.

Sonralar, biz daha yaxın olanda, ata və ananın başlarına gələn bəzi hadisələri gülə-gülə danışardın. Bilqeyis xanım başında bir beret içərişəhərdə yol gedirmiş, birdən bir yeniyetmə onun başından bere-tini qapıb, qaçmağa başlayır. Bilqeyis xanım nə etsə yaxşıdır? Oğlanın

dalınca qışqırır: “Ay bala, ay bala, qaçma, yazıqsan, yıxılsan, əzilərsən, qaçma, beretim halalın olsun”.

Mir Cəfər Bağirov Bilqeyis xanuma Bakıda təcili yaxşı ev verilməsini əmr edir: “Gəlin sizə evləri göstərək, ürəyiniz istəyəni seçin götürün”, – deyirlər. Ev seçmək işi İsmayıl kişiylə hə-valə olunur. O, “Monolit” deyilən evdəki yaxşı mənzilə: “Eh, ora kim çıxacaq”, – deyir, digər çox yaxşı mənzillərə də yox deyir, nəhayət, Həzi Aslanov küçəsindəki mənzili göstərəndə: “Hə, bu yaxşıdır, ikinci mərtəbədir, yeri də yaxşıdır, amma bizə iki otaq bəsdir, üçüncü otağı götürün, başqa adama verin”, – deyir. Beləliklə, ailə bu şüşəbəndli ikiotaqlı mənzildə məskunlaşır.

Həmin evdə bir dəfə gecə vaxtı qapı açılır və tanıdıqları bir adam içəri bir çanta tullayıb qaçır. Həmin adam nəsə cinayət işlətməmiş, işi məhkəmədə imiş. Çantanı açırlar – içi dolu pul! Belə çıxır ki, həmin adam Bilqeyis xanımdan bu işə kömək etməsini istəyir və buna görə rüşvət gətirib. Və rüşvəti geri qaytara bilməsinlər deyər, çantanı içəri ataraq, qaçıb gizlənib. Ər-arvad bilməyiblər nə etsinlər, bəl-kə həmin adamı güdürlər və indi kimsə içəri girəcək ki, bu nə puldur?! İsmayıl kişi pul dolu çantanı götürüb, evdən çıxır və əlində çanta səhərə kimi şəhərdə dolaşır, səhər açılanda o adamı tapıb pulunu, çantasını geri qaytarır. Ailə rahat nəfəs alır.

Qardaş, bacılar

Sən ailənin kiçik uşağı olubsan, qardaşın və iki bacınla aranızda yaş fərqi çox olub. Qardaşın Firidun həkim idi, idman həkimi, travmatoloq kimi çalışırdı. Çox şən və musiqi dolu insan idi. Ümumiyyətlə, ailənizdə musiqi çox sevilirdi. Gəncliyində anan qarmon, atan dəf çalarmış. Firidun pianoda çalıb oxuyurdu, rus romansları və Odessa mahnılarını ifa etməyi sevirdi, onun “madam, kupite papiğosı” oxuduğu yaxşı yadımdadır, “papirosı” deyil, məhz “papiğosı”.

Bacın Alya gözəl, xanım-xatın bir insandı. Rus dili müəlliməsi idi. Pianoda çalır və oxuyurdu, oyun havaları çalmağı sevirdi. Biz evlənəndən sonra Alya xanımı daha yaxından tanıdım, çox yaxın dost olduq. Sən həmişə təbəssümlə xatırlayırdın – sən demə, Alya boynundan asdığı medalyonuna mənim şəklimi qoyubmuş. Həyat yoldaşı ona “Alya, mən sənın ərinəm, niyə mənim deyil, Hamletin şəklini gəzdirirsən?”, – deyə soruşanda, qısaca: “Sən yanımdasan, şəklini neynəyirəm”, – deyə cavab veribmiş. Bacın Ədilə`ni mən görmədim.

Onu həmişə bir hüznə xatırlayırdın: “Ailəmizdə ən azərbaycanlı, ən milli adam o idi”, – deyirdin. Ədilə tar məktəbində oxuyur, yaxşı tar çalır, Azərbaycan mahnı və muğamlarını ifa edirmiş. Səid Rüstəmov “Tar məktəbi” kitabını öz imzası ilə Ədilə`yə bağışlayıbmış. Ədilə`də özündənətmə, epilepsiya xəstəliyi varmış, bu səbəbdən dünyasını tez dəyişib.

Məktəb. Bakı və Quba

Qubada və Bakıda eviniz olub, atan Qubada, anan Bakıda işləyib-yaşayıblar. Məktəbi Bakıda oxumusan, yay zamanı isə əsasən Qubada dincəlmiş, bəzən də Şimali Qafqazın kurort yerlərində istirahət etmisiniz. İbtidai-orta məktəblə yanaşı musiqi məktəbində, piano sinfində oxumusan, ayrıca müəllimlərin də olub; Vaqif Mustafazadənin anası Zivər xanımdan İçərişəhərdə, evində piano dərsləri almısan. Bacı-qardaş hamı musiqi sevən və pianoda ifa edən olsa da, Azərbaycan mahnılarını çalmağı adətən səndən xahiş edirdilər. Orta məktəbin son sinfini Qubada oxumusan. Sınıfdəki bəzi qızlar “şəhərdən

gələn qız"ın sakitliyini, çox dinib-danışmamasını özünü dartmaq kimi anlamış, ona sataşmağa çalışmışlar. Lakin, tezliklə bu qızın çox utancaq, sadə və təvazökar olduğunu görüb, yaxınlaşıb üzr istəmişlər. İqbal, Zəminə, Dilarə və sən ayrılmaz dostlara çevrildiniz. Sən onları gözəl sayır, özünü bəyənməirdin. Əslində isə, sən o zaman (elə hər zaman) gözəl və məlahətli olmusan, xoş xasiyyətin ətrafın-dakıları isidir, gözəlliyini daha cazibəli edirdi.

Rus məktəbində oxumuşdun. Firidun və Alya da rusca oxumuşdular. İsmayıl kişi və Bilqeyis xanım isə rusca bilsələr də, doğma dildə danışmağa üstünlük verirdilər. Sən Azərbaycan türkcəsində də rahat danışırdın, sadəcə, arada bəzi səciyyəvi sözləri rusca deyirdin. Qubada məktəbin son sinfində oxumaqla yanaşı musiqi məktəbində piano dərsi də deyirdin. Həm Bakıda, həm rayonda yaşamaq, şəhəri də, kəndi də içdən anlamaq, yəqin ki, səndə insanları daha yaxşı tanımaq və qiymətləndirmək duyğusunu qidalandırmışdı.

Qonşuluq, şeir və musiqi

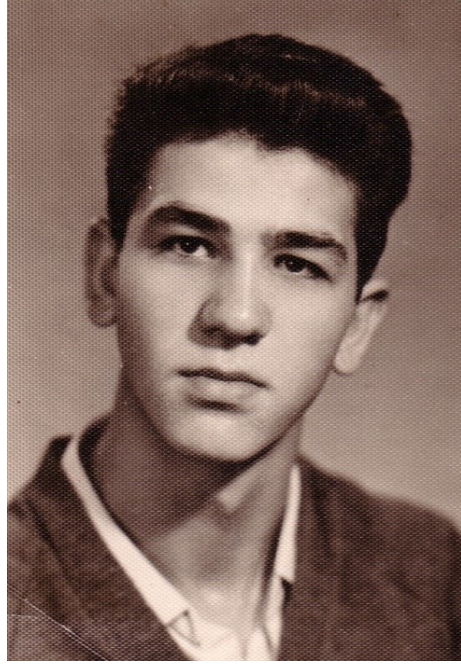
Kənddə qonşuluq ya şəhərdə qonşuluq – hər ikisi qonşuluqdur, adətən qonşular tez-tez bir-birini görür, hal-əhval tutur, qonşu uşaqlar bir-birilə oynayır, qonşular arasında gediş-gəliş olur. Kənddə hər ailənin öz ayrı evi, həyəti, bağ-bostanı var, amma qonşulararası yaxınlıq var, birinin o birinə işi düşür, evdə olmayan şeyi qonşudan istəmək olur. Şəhərdə vəziyyət fərqlidir; çoxmərtəbəli evdə yaşayanlar hərə öz mənzilinə qapanır, qonşular bir-birini az görür, bir çox hallarda yaxşı tanış olmur, onların bir-birinə işi az düşür. Lakin şəhərdə girişi-çıxışı bir olan ümumi qapalı həyət, həyətdən o əmərtəbəli evlərə açılan qapılar və yuxarı qalxan pilləkənlər sıx qonşuluq münasibəti yaradır, demək olar ki, hamı bir-birini tanıyır.

Beləliklə, səninlə qonşu oldum. Pianoda çaldığı zaman özümü sənin yanında xəyal edirdim. Çaldığı tanış mahnıları ürəyimdə və ya sakit səslə oxuyurdum. Hərdən Anya xala səni çaya dəvət edirdi. Or-

dan-burda söhbət edir, mahnıları yada salırdıq. Orta məktəbdə oxuyarkən, radioda populyar mahnıları dinləyir və sözlərini yazmağa çalışırdım; adətən iki dəfə qulaq asmaqla bir mahnının mətnini bərpa etmək olurdu. Az mahnı tapılırdı ki, sözləri mənim qalın dəftərimdə olmasın. Məktəbdə, elə bütün kənddə də kim mahnı ilə maraqlanırdısa, məndən sözlərini istəyirdi. Bu səbəbdən səninlə mahnı söhbətimiz məzmunlu alınırdı. Mənim sevdiyim bəzi köhnə mahnılar sənin repertuarında yoxdu, amma, “havasını yadıma sala bilərsənmi?” – deyirdin. Mən utana-utana zümzümə edirdim və sən ürəyimi titrədən təbəssümünlə: “Sən xatirinə öyrənib çalaram”, – deyirdin. Və həmən mahnının melodiyasını tutmağa və çalmağa başlayırdın.

Mahnıdan şeirə keçirdik. Mən Nəsimi və Füzuli, Vəqif, Vədadi və Nəbati, Sabir və Cəfər Cəbbarlı, Səməd Vurğun və Müşfiq, Şəhriyar və Nazim Hikmət və digər şairlərin şeirlərini, həmçinin, xalq şeirlərini sənə söyləyirdim. Mən, adətim üzrə, şeiri hay-küysüz, yüksək həyəcan nümayiş etdirmədən, sadə şəkildə deyirdim. Sən elə təbii, səmimi maraq göstərirdin ki, mən şeir deməkdən əvvəllər duymadığım dərəcədə həzz alırdım. Rus şairlərindən də söz salırdıq – Puşkin, Lermontov, Yesenin, Axmatova... Yadımdadır, bir gün rusca bir neçə şeiri o dərəcədə gözəl səsləndirdin ki, məni heyran bürüdü. Sə-sindəki enib-qalxan musiqi, yerində qoyduğun vurğular və pauzalar çox cəzbedici idi. “Yevgeni Onegin”dən Tatyananın Oneginə məktubunu necə gözəl söylədin, bunu təsvir etməkdə acizəm. Mən həmin məktubu S. Vurğunun tərcüməsində Azərbaycan türkcəsində sənə oxudum, sonra orijinalı və tərcüməni sətirbəsətir oxuyub müqayisə etdik, tərcümənin gözəlliyinə heyran qaldığımı dedin.

Həyatımızı bəzəyən şeir və musiqi bizi ruhən yaxınlaşdırdı. Şeir və musiqi sevgisi həssaslığın, güclü hisslərin, həyat eşqinin göstəricisidir.

Qonşuda qız sevmək...

Qarşıdakı pilləkən maraqlı dairəyə daxil oldu. İstər-istəməz pilləkənin necə başlaması, necə burulması, maillik dərəcəsi, ikinci mərtəbədəki qapıya necə çatması kimi incəliklərə fikir verdim. Sənin pilləkən boyu atdığı addımları, necə qalxıb, necə enməyini izləmək xoşuma gəlirdi. Amma həya-abır gözümlü çəkməyə məcbur edirdi. Ağzımı açıb sənə baxdığımı ilk növbədə sənin görməni istəmirdim, ona görə diqqəti cəlb etmədən gözaltı baxır, baxıb başımı aşağı salırdım, yəni sənin yuxarıdan aşağıya və ya aşağıdan yuxarıya doğru hərəkətini tam izləməkdən məhrum idim. Bu fikir məni yeni, gizli müşahidə üsuluna gətirib çıxardı. İki və ya üç güzgünü yanaşı, pilləkənin burulmasına uyğun bucaq altında düzməklə artıq pilləkənə tərəf deyil, güzgülərə baxıb sənin mübarək addımlarını görürdüm. Yaşasın fizik və lirik birliyi!

Sənin ayaq basdığın pillələr mənim yer üzündə, birinci mərtəbədə doğulan sevgimi pillə-pillə yuxarı mərtəbələrə, səmalara qaldırdı...

Qonşuda qız sevmənin öz ləzzəti və öz çətinliyi var. Tez-tez görmək imkanı adamı darıxmağa qoymur, xüsusi görüş vaxtı, xüsusi görüş yeri ilə bağlı narahatlıq və qeyri-müəyyənlik yaranmır. Lakin çox şeyin göz qabağında olması, göz qoymaq, göz yetirmək imkanı, “hardadır”, “hara getdi”, “nə vaxt getdi”, “niyə getdi”, “nə vaxt qayıdacaq” kimi suallar istər-istəməz adamın rahatlığını əlindən alır. Yadımdadır, qar yağmışdı və külək əsirdi. Sənin pilləkənlərlə qaça-qaça düşdüyünü gördüm. Kitab oxuyurdum, hardasa 5-6 dəqiqəyə yarımçıq qalan mətni oxuyub geyindim, bayıra çıxdım. Görəsən, hara getmişdin? Həyətdə deyil, çıxıb küçədə dayandım və gözləməyə başladım. Xeyli vaxt keçdi, üşüdüm, narahatçılığım artdı, ürəyimdə səndən incidim. Hardasan? Mənə niyə deməmisən hara getdiyini? Bu boranda - qarda hara gedə bilərdin ki? Ağılıma ağılsız fikirlər də gəlməyə başlayırdı. Hirsli-hirsli evə qayıtdım və... həyətdə girəndə piano səsi eşitdim, səs sizdən gəlirdi, “Qubalı qız”ı çalırdın. Bu sən idin! Bu necə oldu, ay Allah? Göydənmi düşdün? Məlum oldu ki, mənim başım kitaba qarışanda sən qaça-qaça çörək alıb qayıdıbsan. “Bəs niyə mənə deməyibsən, bərabər gedərdik?!” sualına sadə cavab verdin: “Gördüm kitab oxuyursan, mane olmaq istəmədim”. Mənim intizarda qalmağım boşa getmədi, xeyli güldük və daha bir kiçik hadisə xatirəyə dönuşdü...

İnsan ömrü boyu seçim edir

Həm Azərbaycan el dilində, həm də ədəbi dildə doğma türkcədən gələn sevgi və sevda sözləri ilə yanaşı, ərəbcədən gələn eşq və məhəbbət sözləri də geniş yayılmışdır. Sevgi hər yaşa xasdır, insan hər yaşda sevgi oduna, eşq atəsinə, məhəbbət alovuna yana bilir. Azyaşlı uşaq, məsələn, oğlan barədə o, bir qızı sevir demək sadəcə o qızdan xoşu gəlir deməkdir; xoşu gəlmək hələ tam sevgi deyil. Sevgi təbiətin ən bütöv, təbii və şahanə hadisəsidir. Sevgi adamı tam istəyir, yarımçıq sevgi olmur, yarımçıqlıq ötəri hiss və ya ehtirasda ola bilir.

Gerçək sevgi, onun doğurduğu aludəçilik, ehtiyac duyğusu, qısqanlıq, ayrılıq qorxusu, sevginin bəxş etdiyi xoşbəxtlik, yəqin ki, müəyyən yetkinlik çağında baş verə bilər. Adətən, 15-16 və daha böyük yaşlı uşaqlar, orta məktəbin ortadan yuxarı sinif şagirdləri aşıq ola bilər, onlarda sevgi, şiddətli bağlılıq istəyi yaranır. Dərin vurğunluq bəzi insanlara onların yaşlı vaxtında qismət olur; bu, ağır məsələdir, yaşlı vaxtda lazım gəldiyindən artıq tənqidi düşüncə insanla onun ətrafı arasına girib, insani münasibətlərə mane ola bilər.

İnsan ömrü boyu seçim edir – müstəqil surətdə və ya başqalarının məsləhəti ilə. Hər şəxs mövcud imkanlar daxilində hansı peşəyə yiyələnəcəyini, hansı ali məktəbə və ya orta-ixtisas məktəbinə daxil olacağını, iş yerini seçməli olur. İnsan kiminlə dost olacağını, harada yaşayacağını, harada istirahət edəcəyini seçir. Xoşuna gələnlər arasında kimi sevəcəyini də seçir – ağıl və hisslərin buyruğu ilə. Əslində, oğlan olsun ya qız, kişi olsun, ya qadın, o, qarşı cinsdən olan çox insanlarla qarşılaşır, onlarla dostlaşır, onlardan xoşu gəlir. Yəni heç bir oğlan deyə bilməz ki, mənim ancaq bir qızdan xoşum gəlib, eynilə, ömrü boyu yalnız bir oğlandan xoşlandığını deyən qız ola bilməz (qeyri-səmimilik və patoloji hallar istisna olmaqla). Xoşa gələnlər arasında birini seçmək, qərar qəbul etmək məsuliyyətli işdir.

Hər sevdiyi qismət olmur insana

Orta məktəbdə sinif yoldaşım olan ala gözlü bir qızla münasibətimiz get-gedə sevgiyə döndü. Bakıda fərqli ali məktəblərə daxil olduq. Riyaziyyatçı olmaq qərarım ağır, arasıkəsilməz zəhmət tələb edirdi, tez-tez deyil, müəyyən fasilələrlə görüşür, şəhərdə bir az gəzişir, sonra gələn görüşdək ayrılırdıq. O qızla münasibətimizə kölgə salan bir cəhət vardı; atamın o qızın ailəsi ilə münasibəti yaxşı deyildi, səbəbini bilmirəm, amma gah özü bu məsələni qaldırır, gah da dost-yoldaşlar vasitəsilə mənə ciddi ismarıq göndərir, təkidlə o qızdan aralı durmamı istəyirdi. Mən geri çəkilməsəm də, kefsiz idim.

Səninlə tanış oldum, bu xoş tanışlıq addım-addım irəlilədi, boy atdı, sevgiyə dönməyə başladı. Mən ilk sevgimlə vidalaşmaq qərarına gəldim, bu, çox ağrılı idi. Böyük günah işlətdiyimi bilirdim, amma əlacım yox idi, seçim etmək zamanı gəlmişdi. O qız ayrılıq faciəsinə dözə bilməyəcəkdi, bundan qorxurdum.

İlk sevgi istisna hallarda izdivaca çevrilir. İlk sevgi çox uzun sürməsə də, ürəkdə qalır, daha doğrusu, yaddaşda özünə həmişəlik yer tutur.

*Hər sevdiyi qismət olmur insana
Ürəyində bəslədiyi sevgilər qalır ona.*

Bir qədər sonra sənə hər şeyi danışdım – olduğun kimi – orta məktəbdə o qızı ürəkdən sevdiyimi, ali məktəbin ilk iki ili ərzində onunla görüşdüyümü, sonra görüşlərin seyrəldiyini söylədim. Bəzi şeirlərimin ona həsr olunduğunu deməyə ehtiyac yoxdu, hər şey aydın görünürdü. Sən bu eitrafi rahat qarşıladın. Sonralar mənim orta məktəbi bitirməm ərəfəsində hazırlanmış ənənəvi vinyetkanı - sinif şagirdlərinin və müəllimlərin şəkillərindən ibarət lövhəni gətirib mənim evdəki iş otağımdan asdın; orada, təbii ki, həmin qızın şəklə də vardı...

Ay allah, yasəmənələrə bax

Anan Bilqeyis xanımla tanış olduq; kənd təbiiliyini və ləhcəsini qoruyub saxlayıb, aşiq musiqisini sevirdi. İlyasla mənə, “tələbə balaları” yeməyə dəvət etdi. İlk dəfə evinizdə olduq. Səndən piano arxasına keçməni xahiş etdim. Populyar mahnılar çaldın, “ürəyinizdən nə keçir, deyin çalım”, – deyə müraciətinə bəzi xalq mahnıları, bəstəkar mahnıları və romansları çalmanı istədim. O gün səninlə bir yerdə olmanın həzzini duyduq, səninlə xoşbəxt ola biləcəyimi düşündüm...

Ad günün ərəfəsində ağıma bir fikir gəldi. Sənin gülləri, o cümlədən yasəmənə çox sevdiyini bilirdim. Gecə yarı bulvara getdim. Oradakı çiçəkli yasəmən kolları çox xoşuma gəlirdi. Qucağım tutan

qədər çiçəkli budaqlardan qırdım və evə döndüm. Sizin şüşəbəndin quruluşu yadımda idi. Ehmalca ikinci mərtəbəyə qalxdım. Şüşəbəndin yarıaçıq pəncərəsini tam açıb, yasəmən budaqlarını döşəməməyə atdım. Sonrasını sən söylədin. "Səhər yuxudan qalxanda çiçək ətri məni tutdu. Təəccübləndim, bu qədər gözəl qoxu hardandır? Şüşəbəndə çıxdım. Ay allah, yasəmənlərə bax, nə gözəldir və nə qədərdir! Bir anlığa çaşdım, anlamadım bu hardandır. Sonra... sən gözümün qabağına gəldin. Sən nə yaxşı oğlansan... Çiçəkli budaqları qucağıma yığdım, onların ətrini içimə çəkdim, öpdüm onları. Səni çox sevdim...". Bu sadə əhvalat sənə çox təsir edibmiş ki, sonralar, yeri gəldikcə, onu məmnuniyyətlə yada salırdın.

Şahanə bir qısqanclıq

Universitetdə hərbi dərslər keçirdik və qaydaya görə iki ay praktik hərbi təlim, hərbi hazırlıq keçib, imtahan verib hərbi rütbə almalıydıq. Bu təlimi keçmək üçün bizi Gəncədəki hərbi hissələrdən birinə göndərdilər. Bakı-Tbilisi qatarı ilə Gəncəyə gedəcəkdik. Sən məni ötürmək istədiyini dedin. Dünyanı mənə bağışladın sanki. Vağzala gəldin, mənim əmioğlumla birlikdə, kefin yaxşı idi, səmimi və bir az oynaq şəkildə mənə yaxşı yol arzuladın, sənsiz darıxacam dedin. Məni xoşbəxt etdin.

İki ay əsgərlik həyatım maraqlı oldu, sanki, bir kişilik məktəbi keçdik, tələbə yoldaşlar bir-birimizi daha yaxından tanıdıq, həm gözəl, həm də qəribə xasiyyətlər ortaya çıxdı. Axşamlar əsgərlik həyatından qaçıb şəhərə çıxmaq ləzzətindən bəhrələndik. Gəncə və gəncəlilərlə tanış olduq. Hacıkənd və Göygöl mənzərəsindən həzz aldığımız.

Gəncə əsgərlik həyatımın ən yadda qalan, ən xoş günləri sənənlə məktublaşmaq, xüsusilə, səndən gələn məktubları oxumaq oldu. Orta məktəbdə aldığım bir neçə sətirlik kiçik bir məktub istisna olmaqla bu, mənim xoşuma gələn, sevdiyim qızdan aldığım ilk ciddi məktub idi. Bir-birimizə açıq sevgi elan etmirdik, amma məktubların ruhu, xoş,

bəzən də ikimənalı ifadələr, incə çalarlar hər şeyi deyirdi, bir-birimiz üçün darıxdığımızı yazırdıq. Mənim sənə sevgim gözümdə yazılmışdı, yəqin ki, bunu görürdün, amma sözdə, dildə bunu ifadə etməmişdim (amma bir dördlük yazmışdım):

*Qüdrətdən pay versin Füzuli, Xəyyam
Vəsfinə gücüm yox, özgədir əyyam
Gözlərim söyləyir sənə sevgimi
Neyləyim, dilimi bağlaıb həyam.*

Bir məktubunda yazmışdın ki, “mənə əsgər paltarında şəklini göndər”. O zamanlar indiki mobil telefon kimi qıvraq vasitələr yoxdu. Mən, təbii ki, əsgər paltarında fotoatelyeyə getdim, fotoqraftan mənim “yaxşı” bir şəklimi çəkməsini xahiş etdim. Fotoqraf qabiliyyətli adama oxşayırdı, sənətimi, harada oxuduğumu, şəkli kimə göndərəcəyimi soruşdu və mənə: “Kresloda əyləş”, – dedi. Sevdiiyim qayda ilə ayağımı ayağımın üstünə aşırıdım. Fotoqraf: “Elə yox, ayaqlarını yanaşı tut”, – dedi və bir jurnal uzatdı: “Bunu da əlində saxla”. Yəni məni özü bildiyi “mədəni” vəziyyətə salıb şəklimi çəkdi. Əlimdə tutduğum nə jurnal idi, ona fikir vermədim. Tezliklə sənənin şirin məktubun gəldi, bir kənara çəkilib, ürəyim döyünə-döyünə oxumağa başladım. Məktubun əvvəlində yazmışdın ki, “Əlində tutduğun jurnalın üzündəki qız kimdir? Səni ona qısqanıram”. Qısqanlıq, ümumiyyətlə, yaxşı xüsusiyyət deyil, amma, bu, həyatda ən xoşuma gələn, şahanə bir qısqanlıq oldu...

“Yaxşı qıza oxşayır”

Gəncə əsgərlik həyatımdan sonra universitet təhsilimin son ili başlayacaqdı. Yayın sonu kəndimizə getdim. Evimizdə qadınlara yaxşı bir qızla tanış olduğum və gələcək barədə ciddi fikrim olduğuna işarə vurdum; atamla bu mövzuda danışmağa utandım. Təbii ki, söhbəti atama da çatdırdılar. Əslində, formal cəhətdən sənə evlənmə təklifi etməmişdim. Amma bunu edəcəkdım və müsbət cavab alacağıma şübhə etmirdim. Düzdür, haqqımda sizin evdə “yaxşı oğlandır” qiyməti ilə yanaşı, “lap uşaqdır ki” sözü deyildi qulağıma çatmışdı. Bu “uşaq” ifadəsi nəhaq deyilməmişdi, bir tərəfdən yaş baxımından aramızda bir neçə ay fərq vardı, yəni, sən məndən az da olsa, böyük idin. Digər yandan, məndə, doğrudan da, bir uşaqlıq sifəti vardı; sifət ifadəm, xarici görünüşüm və sadə, bəzilərinə isə sadələvh görünən uşaqşayağı davranışım, utancaqlılığım məni belə tanıdıbmuş. Ümid edirdim ki, sən məni elə-belə uşaq kimi yox, “yaxşı uşaq” kimi tanıyıbsan və gələcəkdə bu uşağın uşaq kimi qalmayacağını, “adam olacağını” başa düşübsən. Elmə, ədəbiyyat və tarixə marağımı bilirdin, gələcək haqqında bəzi nikbin düşüncələrimdən xəbərin vardı.

Payız gəldi. Bakıya qayıtdım. Səninlə görüşümüz çox təsirli oldu. Məktublaşma könüldən könülə yol salmışdı. Məni Gəncəyə yola salanda səninlə əl tutuşub ayrılmışdıq. İndi Bakıda heç bir sözlü həzirlilik aparmadan, icazə istəmədən, çəkinib-utanmadan səni qucaqladım. Sən də təbii sürətdə qucağıma sıxıldın, qucağım səadətlə doldu.

Kənddə bizim evdə böyümüş bibim qızı (biz tərəflərdə “mamam qızı” deyirlər) Mehriban Neft daşlarında məsul vəzifədə çalışan bir yerlimizlə ailə qurub Bakıda yaşayırdı. Mehriban böyük bacım rolunda idi, onun təkidi ilə tələbə olduğum illərdə hər həftə sonu onların evinə gedirdim. Nəticədə paltarlarım yuyulub ütülənir, dadlı ev xörəyi yeyir, yazıb-oxumaqla yanaşı, bir qədər dincəlirdim. Səni Mehribanla tanış etmək qərarına gəldim. Sonra bildim ki, sən demə, kənddə sənin varlığın haqqında sakit, amma, inamlı söhbətimdən

sonra Mehribana tapşırıblar ki, sənin kim olduğunu, necə qız olduğunu öyrənsin. Mən bu görüşü necə təşkil etmək barədə düşündüm; sənə nə deyim, ya bəlkə deməyim, harada və necə görüşək, görüşüb nə etməliyik?

Tapdım! Mən səninlə yaxında yerləşən Mərkəzi universmağın qarşısından keçərkən “təsadüfən” bir-birilə söhbət

edən əmioğlum və Mehribana rast gələcəyik (Mehribanla şərtləşdiyimiz vaxtda)... Görüşdük, Mehribanı “yaxın ailə üzvü”, səni “qonşu dost qız” kimi yüngülcə bir-birinizə təqdim etdim. Hər ikiniz az danışdınız. Əmioğlum sənin barədə xoş sözlər demək istədi, onu dayandırdım, zarafata keçdim, “şəxsiyyətə pərəstiş olmasın” dedim. Bir qədər sonra sən getmək üçün icazə istədin, səni evə otürüb, geri qayıtdım. Əmioğlum səni açıq tərif etməkdə idi. Mehribanın bir xasiyyəti vardı: tərif etməyi sevmirdi, onun kimisə ürəkdən təriflədiyini eşitməmişdim, əksinə, qəmiş qoymaqda usta idi. O, sənin barəndə sadəcə, “yaxşı qıza oxşayır” deməklə kifayətləndi, sonra əlavə etdi: “Yaxşı qızıdır, təki sənin xoşuna gəlsin”. Sonralar Mehribanla yaxın dost, bir-birinizə dayaq oldunuz, Mehriban ağır xəstəliyə düşər olanda onun müalicəsini tam öhdənə götürdün, hər cür qayğısını çəkdin...

Məlum deyil kimi kimə verdilər

Məni öz ailə üzvlərinlə və rəfiqələrinlə tanış etdin. Gediş-gəlişimiz artdı. Səni hara çağırıdılarsa və ya hara göndərilirdilsə mənimlə gedirdin. Rusdilli rəfiqələrin məni görəndə üzümə “Kakoy xoroşiy, mily malçik” (“какой хороший, милый мальчик”) deyirdilər. Deyəsən, mənim haqqımda “uşaq” və “malçik” sözləri işlətmədən danı-

şa bilmirdilər. Bu mənə bir qədər qərribə gəlirdi. Bununla onlar məni bəyəndiklərini bildirirdilər, ya bu uşağın hardan çıxdığına təəccüb edirdilər? Bilmirəm, mümkündür ki, bəyəndilər, amma mən onların gözlədikləri şux, cüssəli, dildən pərgar, əsasən rusca danışan, spirtli içki içən, tez ünsiyyət quran şəhər gənclərindən deyil-dim. Hər halda, rus və azərbaycanlı rəfiqələrinlə get-gedə dostlaşdım və mənim heç də darıxdırıcı adam olmadığımı əmin oldular, “malçık” sözündən əl çəkməsələr də, yeni sifətlər də daxil etdilər - əvvəlcə

“interesniy” (“интересный”), sonra “seryozniy” (“серьезный”). Rəfiqələrin mənim üstümə düşəndə sən gülümsəyir, heç nə demir, mənim qızardığımı görəndə mehribanlıqla əlimdən tutur, bəzən də şən təbəssümlə göz vururdun.

Mehriban xoş xəbər gətirdi: “Bizimkilər kənddən sizə elçi gəlmək istəyirlər”! Məsələ ciddiləşməyə başladı. Eşqə düşmək, sevib-sevilmək yaxşı şeydir, insan sanki qanad açır, uçar. Evlənmək göylərdən yerə enməkdir, sərbəstlik kəskin şəkildə azalır, qanad açıb uçmaq əvəzinə gah düz, gah kələ-kötür torpaq üzərində yeriməli, addımlarını ölçüb-biçməli olursan, qayğılar artır. Lakin evlənmənin gözəl tərəfi daha çoxdur – sevdiyin insanla birləşmək, əl-ələ tutub yeni yola çıxmaq, bu yola xas olan yeni hisslərə qovuşmaq həyata yeni məna verir. Bu birlik əksər hallarda bar verir, dünyaya yeni insanlar gətirir.

Elçilər gəldi. Mən gözə dəyməmək, gizlənmək istəyirdim, lakin, hər iki tərəf mənim və sənin meydanda olmamızı tələb etdilər. Xülasə, səni mənə verdilər. Bu ifadə bir az köhnəlmiş sayılır, məlum deyil kim kimə verdilər. Mənimkilər kəndə dönəcək, mən Bakıda, yəni, sənin

yanında qalacam, sonra, nə zamansa, səni götürüb gedəcəm kəndə. Daha sonra, yəqin ki, şəhərə qayıtmaq lazım gələcək. Hara getsək də, bir olmaq yazıldı alnımıza...

Əlindən tutub dünyanı gəzdirəcəm

Tezliklə kiçik nişan mərasimi baş tutdu. 1970-ci il yanvarın 1-də sizin evdəki böyük otaqda sənin və mənim dostlarımız, əsasən gənclərin iştirakı ilə bir məclis quruldu. Dostların bir qismi nişanlıları ilə gəlmişdilər. İç tərəfində 1.1.1970-ci il və adımız yazılmış nişan üzük-lərini barmağımıza taxdıq. Çox şən, sözlü-musiqili məclis keçdi. Vokal qabiliyyəti olan dostumuz xahiş etdi ki, onu pianoda müşayiət edəsən. Biz də ona dəm tutduq, səsi olan da, olmayan da oxuyurdu.

Dostlardan biri maraq oyandırmaq və məni sınamaq istədi: "Nailə xanıma gələcək həyatınızda nə vəd edirsən? Bu gün, hamı-mızın şahidliyi ilə buyur, ona de, söz ver, biz də eşidək". Mən çaşdım. Nə vəd edirəm ki, dəyərli olsun? Tez cavab verdim: "Nailə, səni xoşbəxt etməyə çalışacam, yəni, çalışacam ki, birlikdə xoşbəxt olaq". Hay-küy qalxdı. Bəyənənlər də oldu, intriqanı böyüdənlər də. Kimsə: "Ri-yaziyyatçı olduğun bilinir, mücərrəd, çox ümumi şey vəd edirsən, ye-rə en, öhdənə konkret bir şey götür", – dedi. Nə vəd edə bilərəm? Maddi nemət, var-dövlət, cah-cəlal vəd edə bilmərəm. Elmlə məşğul olmaq istəyirdim, bunu sən də bilirdin. Daha bir səs gəldi: "Elə şey de ki, sonra onu gözlə görmək, yoxlamaq mümkün olsun və Nailə xanım sənə sağ ol, vədini yerinə yetirdin deyə bilsin". Mən məclisin coşğun ruhuna uyğun səviyyədə qızıqıb vəd etdim: "Nailə, dünyanı sənin ayaqların altına sərəcəm. Əlindən tutub dünyanı gəzdirəcəm. Əlbəttə, bəxtim müttəfiq olsa". Sən gülümsədin. Mənim bəzi planlarım barədə söhbətlərimiz olmuşdu, həyatımızın mənalı və xoş keçəcəyinə inamın vardı. Üstəlik, boş vəd verməklə aram olmadığını bilirdin. Təntənəli şəkil alan bu vədvermə müzakirəsi dayandı, şənlik davam etdi.

Nə qərribə adam olmuşam

Biz nişanlandıqdan sonra Bilqeyis xanım israrla: “Bura da sənin evindi, həmişə gəl, burada ye, iç, dincəl”, – deyir, sən də məni evinizdə görməyə ürəkdən şad olduğunu göstərirdin. Hərdənbir də sən bizə gəlirdin. Ara-sıra şəhərdə gəzməyə çıxır və ya kino-teatrlarda filmə tamaşa etməyə gedirdik. Mənim xahişimlə saçlarını bir qədər uzatmağa başlamışdın.

Mən oxuyur, diplom işi yazır, dövlət imtahanlarına hazırlaşırdım. Elmlər Akademiyasının Riyaziyyat və Mexanika İnstitutu məni işə götürmək istəyirdi. İşə girməklə yanaşı imtahan verib, aspiranturaya (indiki terminlə desək, PhD proqramına) daxil olmaq imkanından faydalana bilərdim. Bu uğurlu olacağı təqdirdə oxumaq-tədqiqat üçün Moskva Dövlət Universitetinə getmək ideyası da ortada idi. Bütün bunlar üçün gərgin çalışma birinci yerdə dursa da, həll olunması vacib olan və mənim çətinlik çəkdiyim bir məsələ də vardı – məzunların böyük əksəriyyətini rayonlardakı orta məktəblərə müəllim göndərir, digərlərini isə əsgərliyə aparırdılar. Mən müəllim göndərməli olanlar arasında idim. Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda işə düzəlmək və aspiranturaya sənəd vermək üçün göndərildiyim rayondan “uçotdan çıxarma”, yəni, “sənə ehtiyacımız yoxdur” adlı bir sənəd tələb olunurdu. Əhvalatı sənə danışanda: “Bəlkə atam buna kömək edə bilər”, – dedin və gümanın doğru çıxdı. Atan İsmayıl kişi Quba rayonunda sayılan kişilərdən biri idi. O: “Universitetin verdiyi təyinat göndərməsini Quba rayonuna al”, – dedi və qısa bir zamanda Quba rayonunun mənə ehtiyacı olmadığı barədə sənəd əldə olundu. Sevincimin həddi-hüdudu yoxdu, indi elmlə məşğul olmaq üçün hər şey yalnız özümdən asılı idi.

1970-ci il yaddaşımızda böyük, mühüm yer tutdu. İlin ilk günü nişanlandıq. Bir-birimizə isnişdik, daha yaxın olduq. Mən universiteti bitirdim. Yay tətili ərəfəsində iş və aspirantura təhsili üçün Akademiyanın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutuna müraciət etdim. Payızın əv-

vəlində uğurla imtahan verib aspiranturaya daxil oldum. Sonra Moskva-yaya getdim, elmi-tədqiqat işimi Lomonosov Moskva Dövlət Universitetinin riyaziyyat və mexanika fakültəsində, funksional analiz və funksiyalar nəzəriyyəsi kafedrası üzrə davam etdirmək hüququ qazandım. Yaxın illər nə işlə məşğul olacağımız tam müəyyənləşdi və evlənmək zamanı gəldi.

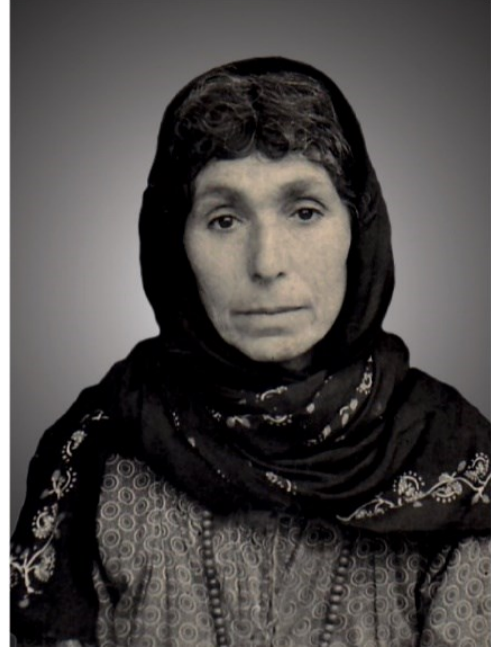
Noyabr ayının 24-də Bakıda, Səadət sarayında toyumuz oldu. Toyda Gülağa Məmmədov oxuyurdu. Bizi rəqsə dəvət etdilər. Çox utanırdım, rəqs etməkdən imtina etdim. Sən yaxşı rəqs edə bilirdin və əlbəttə, toyumuzda gərək rəqs edəydik, amma bacarmadım. Sən normal insan kimi sözsüz ki, rəqs etmək istəyirdin, amma mənim vəziyyətimi görüb üz vurmadın. Bilirəm ki, pis iş gördüm. Çox güman ki, bu yerdə sənin rəfiqələrin mənə, bu qeyri-normal uşağa, haqlı olaraq, “stranny malçik” (“странный мальчик”) kimi yeni sifət yapışdır-mışdılar (?!). Sonralar yadıma düşəndə xəcalət çəkirdim, doğrudan da, nə qərribə adam olmuşam, adam da öz toyunda öz nişanlısı ilə rəqs etməzmi?!

İki mələk

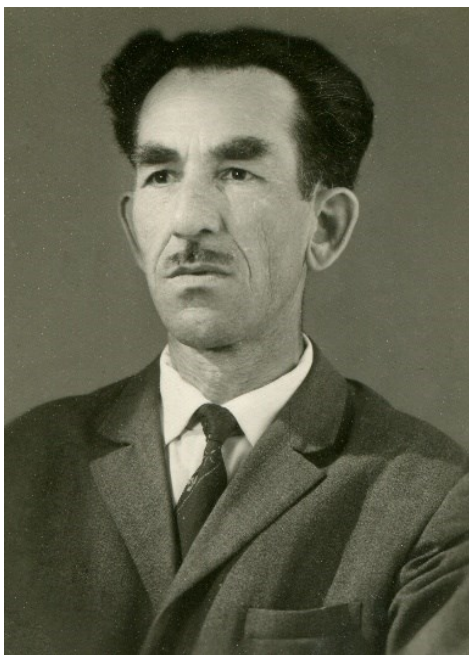
O biri gün, noyabrın 25-də, axşam atam Bakı-Tbilisi qatarında Bakıdan kəndə gedən toy adamları üçün bütöv bir vaqon götürmüşdü. Qatarda söhbət edə-edə kəndimizə yollandıq. Noyabrın 26-da toyumuzun 3-cü günü sən kəndimizə qədəm basdın. Adətimiz üzrə ayaqların altında qoç qurban kəsildi. Qapıdan içəri girəndə qapının ağzına bir nəlbəki qoydular, adətə görə sən onu ayağınla vurub sındırmalı idin. Əvvəl tufelinin ucu ilə yavaşca, sanki nişan alan kimi nəlbəkiyə toxundun, sonra tufelinin dabanı ilə zərbə endirdin, nəlbəki çilik-çilik oldu. Uşaqlardan kimsə əl çaldı. Ev adamları, xüsusilə kiçik yaşlı və orta məktəbdə oxuyan qardaşlarım, qohum və qonaqlar sənin başına yığılmış, maraqla və bir növ sınayıcı baxışlarla səni süzürdülər. Sən uşaqlarla tez dil tapdın, onlardan neçənci sinifdə oxuduqları, hansı fənləri sevdikləri barədə soruşurdun, uşaqlar məmnuniyyətlə danışır və sənə müəyyən xidmət göstərməyə çalışırdılar.

Bir neçə gün sonra qardaşın Firidun toy adətinə uyğun olaraq, qız evinin nümayəndəsi kimi kəndə gəldi – səni və bizləri görməyə.

Yenə adətə görə bizim ailə üzvlərinə müxtəlif hədiyyələr gətirmişdi. Onun şən təbiəti, sadəliyi və açıqlığı hamının xoşuna gəlmişdi. Bizimkilər Firidunu hörmətlə, hədiyyələrlə Bakıya yola saldılar.

Artıq Bakıda, kəndə gəlməmişdən əvvəl sənə kəndə xas olan adətlər barədə məlumat vermiş, səni evdəki adamlar və yaxın qohumlarla qiyabi tanış etmiş, kənd yerində bəzi formal qaydalara əməl etmək lazım gəldiyini anlatmışdım. Sən heç bir çətinlik çəkmədən “kəndçi” ola bildin. “Ciji” dediyi-

miz nənəm Zeynəb qeyri-adi dərəcədə gözəl insan idi, başı bəlalər çəkmişdi. Gənc yaşlarında həyat yoldaşı, mənim babam məşhur Qaçaq İsxan Sovet hökuməti tərəfindən pusquya salınıb öldürülmüş, onun qardaşının aqibəti də eyni olmuş, nənəm dörd kiçik uşağı ilə Qazaxıstana, sonra Qırğızıstana sürgün edilmiş, sonda vətənə qayıtmış, uşaqlarını böyütmüşdü. Tale elə gətirmişdi ki, məni də körpə yaşlarımdan əsasən o əzizləmişdi, mən də onun ruhunu duymuş, onun qucağını sevmişdim. Mənə görə o, mələk idi; mələk deyəndə mən həmişə nənəm Zeynəbi düşünmüşəm. Nizami demişkən (“Leyli və Məcnun”), “o, zamanın ziynəti idi, adı da Zeynəb”. Nənəm Zeynəb sonralar yazdığım “Ziyarət” poemasının baş qəhrəmanıdır. Mənim üçün mələk ideal qadın deməkdir. Səninlə müəyyən həyat yolu keçdikdən sonra anladım ki, sən də mələksən, sən mənim ikinci mələyim oldun. İki mələk bir-birini çox gözəl anlayırdı.

Ümumiyyətlə, ailəmiz qəti mühafizəkar deyildi. Amma, yenə kənd kənddir. Kənd qaydalarına görə gəlin bir müddət qayınatasının

üzünə çıxmamalı, çıxmağa başlayanda isə başı örtülü olmalıdır. Nə-nəm də belə düşünürdü. Lakin, gəldiyimiz günün sabahı atam səni masa arxasında bərabər yeməyə dəvət etdi və qapanmağa heç bir ehtiyac olmadığını bildirdi. Sən qısa zaman ərzində hamı ilə yaxşı münasibət qurmağa nail oldun, hamının sevimlisinə çevrildin. Səndə bir məlahət vardı, insanlara hörmət və məhəbbətlə yanaşırdın, öz növbəsində səni tanıyanlar sənə vurulur, səni sevirdilər.

Moskva. "Evimizdə yeməyimiz var"

Belə qərara gəldik ki, mən Moskvaya yola düşüm, can atdığım elmi araşdırmalar mühitinə daxil olum, yəni əsas işimə başlayım, üstəlik, uyğun bir mənzil tapıb kirayə edim. Yeni ilə yaxın atam səni Moskvaya gətirsin və beləliklə, bərabər Moskva həyatına başlayaq. Belə də oldu. Xoşbəxt günlər yaşadığ Moskvada. Vaxtımın əsas hissəsini oxumaqla, Moskva universitetinin məşhur elmi seminarlarında iştirak etməklə keçirirdim. Mən universitetdə olanda sən evdə yemək-ichmək hazırlayırsan, dincəlisən, kitab oxuyursan və ya yaxın ətrafda gəzib-dolanırdın. İmkan olduqca birlikdə gəzməyə çıxırdıq.

Bakıdan Moskvaya xeyli kitab aparmışdım. Sən riyazi kitablarla yanaşı, Azərbaycan ədəbiyyatına aid "Koroğlu" dastanı, sevgi dastanları, M.F. Axundov, Cəlil Məmmədquluzadə, Sabir, Cəfər Cəbbarlı, Səməd Vurğun və İsmayıl Şıxlı'nın əsərləri kimi kitabları görəndə çaşmış qaldın: "Axı sən bu kitabların hamısını oxuyubsan, çoxunu əzbər bilirsən, Moskvaya niyə gətiribsan bunları?", – deyər təəccübünü bildirdin. Mənim cavabım, düşünürəm ki, gözlənilməz idi: "Bu kitabları sən oxumaq üçün gətirmişəm, istəyirəm Azərbaycan ədəbiyyatının bir sıra mühüm əsərləri ilə yaxından tanış olasan, üstəlik, Azərbaycan dilin inkişaf etsin". Sən məmnun oldun, hətta bu kitablarla kifayətlənmədin, get-gedə Azərbaycan ədəbiyyatı ilə daha yaxından tanış oldun və Azərbaycan dilində səlis danışmaqla yanaşı, yaxşı yazmaq da adət elədin. Ümumiyyətlə, Azərbaycan ədəbiyyatı, yəqin

ki, bizi bir-birimizə daha da yaxınlaşdırdı; sən ədəbiyyat vasitəsilə mənim ruh halımı, sanki, daha yaxşı anladın.

Novruz bayramı ərəfəsində arzunu bildirdin: “Kəndə getmək istəyirəm, bir neçə günlüyə”. Mən çaşdım: “Kəndə, ya Bakıya?”. Çaxmağım təbii idi - məgər sənin ömür boyu yaşadığın ev, valideynlərin, bacı-qardaşın, yaxınların Bakıda deyildimi? Niyə kəndə getmək istəyirsən? Sən izah etdin: “Kənd həyatı, kənd havası xoşuma gəldi. Kənd üçün, kənddəkilər üçün darıxmışam”. Qısa bir vaxtda səndə kəndimizə, mənim ailəmə qarşı belə rəğbət yaranması, bir az ibarəli dillə desək, sənin kəndlə birləşməyin (“kəndə integrasiya olunmağın”) məni necə məmnun etməsin?! Kəndə xəbər verdik, imkan daxilində hədiyyələr alıb kəndə yola düşdün. Təyyarədən düşəndə necə qarşılandığını məmnuniyyətlə xatırlayırdın. Atam “gəlinim gəldi”, – deyə minik maşınına qırmızı kəlağay bağlamış, səni təntənə ilə qarşılamış, evdə qurban kəsmişdi.

Moskvada dolanışığımız pis deyildi, mənim təqaüdüm və evdən atamın göndərdiyi pullar ev kirayəsini verməyə, yeyib-içməyə kifayət edirdi; əlbəttə, gen-bol yaşayırdıq deyə bilmərəm. Lakin sənin evdarlığın işimizi asanlaşdırır, nikbinliyin həyatımızı bəzəyirdi. Sən sayəndə kirayədə yaşadığımız sadə mənzil Moskvada yazıb-oxuyan azərbaycanlı dostlarımızın və onların dostlarının gözəl söhbət, musiqi və yeyib-içməklə müşayiət olunan cazibə mərkəzinə çevrilmişdi.

Elmi rəhbərimin mənə oxumaq üçün verdiyi ilk iri həcmli məqalələrdən biri ingiliscə yazılmışdı. Mənim orta məktəbdə öyrəndiyim və ali məktəbdə davam etdirdiyim xarici dil fransız dili idi. Sən isə ingilis dili öyrənmişdin, tələffüzün də yaxşı idi. Səninlə bərabər məqalənin girişini oxumağa çalışdıq. Xalis riyazi məqaləni anlamaq sənə çətin idi. Mən lüğətin köməyi ilə və ingilis dili qrammatikasının elementlərini öyrənməklə məqaləni oxuya bildim. Bir qədər sonra yeni və bu dəfə almanca yazılmış məqalə oxumaq lazım gəldi. Nə etməli? Səninlə gəzməyə çıxmışdıq. Kitablara baxırdıq. Böyük almanca-rusca

lüğəti gördüm, əlimə götürüb baxdım və... geri yerinə qoydum. Pulumuz, demək olar ki, qalmamışdı. Sən mənim sifətimdə məyusluq cizgiləri görübsənmiş. Lüğəti əlinə götürüb, “alıram”, – dedin. Mənim “axı...” deyə başladığım fikri bitirməyə imkan vermədin: “Allah kərimdir, evimizdə yeməyimiz var, bu kitab sənin işin üçün lazımdır”. Kitabı aldın, evə gəldik, atamın pul göndərdiyi barədə bildiriş gəlmişdi! Bu əhvalatı yada salmağı sevirdin...

Tələbə oldun

Yay ayları əvvəlcə kəndə getdik, bir qədər orada qalıb, Bakıya qayıtdıq. Sən hamilə idin.

Kəndimizdən üç qohum ali məktəbə imtahan verməyə gəlmişdilər; onlardan ikisi Azərbaycan Pedaqoji Dillər İnstitutunun rus dili və ədəbiyyatı fakültəsinə daxil olmaq üçün sənəd vermişdilər. Sən savadlı idin və onların imtahana hazırlaşmasına kömək edirdin. Musiqi təhsili almışdın, lakin ali məktəbə daxil olmaq istəmirdin, səbəbi sanki ortada bir incikliyin olması idi. Sən ingilis dilini sevirdin və orta

məktəbi bitirəndə ingilis dili ixtisası almaq istəmişdin. İmtahanları uğurla verməyə başlamış, ingilis dili üzrə şifahi imtahanda tanınmış pedaqoq İsmixan Rəhimov`dan yüksək qiymət almışdın; o, sənin tələffüzünü tərifləmişdi. Lakin ən güclü olduğun rus dili yazı imtahanında sənə qəsdən yüksək qiymət yazmamışdılar ki, müsabiqədən keçə bilməyəsən. Təəssüf ki, o zaman ali məktəbə qəbul imtahanlarında kömək etmək istədikləri abituriyentə rəqib sayılanları kəsmək və ya aşağı qiymət yazmaq praktikası vardı; bu tərəfgirliyi ən rahat yazı imtahanlarında edirdilər. Bu hadisədən sonra sən: "Ali məktəbə qəbul olmaq istəmirəm", – demişdin.

İndi sənin həyatın mənsiz, mənim həyatım sənsiz təsəvvür edilmirdi və təbii olaraq, hər birimiz digər həyat dostunun iradə və istəklərini anlamağa çalışırdıq. Bu yerdə mən bir fikir irəli sürdüm: "Gəl sən də rus dili fakültəsinə daxil olmaq üçün sənəd ver"! Sən qəti etiraz etdin: "Yox, necə sənəd verim, mən bu barədə heç düşünməmişəm, imtahana hazırlaşmamışam", – dedin. Mən sənin kifayət qədər savadlı olduğunu və qəbul olacağına şübhə etmədiyimi bildirdim. O qədər təkid etdim ki, mənə tabe oldun, tez-tələsik qəbul üçün zəruri olan sənədləri hazırladıq. Qəbul imtahanlarında çətinlik çəkmədən uğur qazandın və tələbə oldun!

Aygün gəldi. Dağlara üz tutduq

Sənin ali məktəbə daxil olmağın və hamiləliyin Bakıda qalmağını tələb etdi, mən isə elmi araşdırmaları davam etdirmək üçün Moskva`ya qayıtmalı oldum. Tezliklə birinci övladımız, qızımız Aygün dünyaya gəldi, sən ana oldun, mən – ata. Uşaqla təhsilin çətin olacağını düşünüb: "Bəlkə qiyabi təhsilə keçim?", – dedin. Mən qəti etiraz etdim, "Anan Bilqeyis xanım Aygünü saxlamaqda sənə kömək edəcək, gündəlik dərslə get, oxu. Qiyabiyə keçsən, oxumağa marağın azalacaq, möhlət götürmək istəyəcəksən, nəticədə yaxşı təhsil ala bilməyəcək və mümkündür ki, həvəsdən düşüb təhsili yarımçıq qoyacaq-

san". Sən sözümə qulaq asdın, əyani oxudun; yaxşı oxuduğun üçün təqaüd alırdın.

Mən Moskvada, sən Bakıda – darıxırdıq bir-birimiz üçün və mən həm də qızımız Aygün üçün. İl ərzində bir neçə dəfə, imkan olan kimi mən Bakıya gəldim, bir dəfə də sən Moskvaya gəldin. Tez-tez telefonla danışmağa çalışırdım. O zaman indiki mobil telefon cənnəti yoxdu, şəhərlərarası telefon köşkləri vardı, onun içindəki kiçik yarığa 15

qəpiklik sikkə salıb danışmaq olurdu. Lakin bu çox yorucu iş idi, telefon nömrəsini yığıb qarşı tərəfə zəng etmək cəhdi əksər hallarda uğursuzluqla nəticələnir və ya çox vaxt tələb edirdi.

Yay tətili başlananda Bakıya qayıtdım. Körpə Aygün həyatımıza yeni məzmun, yeni şirinlik, yeni gözəllik gətirdi. Yeni çətinliklər də əmələ gəldi, amma çətinlik çəkmək, məhrumiyyət duymaq bir ana kimi, əsasən, sənə qismət oldu. Mənim əlimdən çox iş gəlmirdi, körpənin atası olmaq anası olmaqdan müqayisəolunmaz dərəcədə rahat vəzifədir.

Kəndimizə getdik. Biz tərəflərdə aran xalqının yüz illərlə hər yay dağlara köç etmə ənənəsi var. Bu il də istisna olmadı, nənəm Zeynəb, sən, mən, Aygün və kiçik qardaşlarım Ermənistanın şimalındakı dağlara üz tutduq. Adətən Ermənistanın Vorontsovka (Воронцовка, Sovet adı – Kalinino), Calaloğlu (Sovet adı – Stepanavan) və Gümrü (Sovet adı – Leninakan) üçbucağında, Lori vilayətindəki alp çəmənlərində məskən salardıq. Çay sahilində, bulağa yaxın bir yerdə

çadırlar (dəyələr) qurulurdu. Bu yurdda yaşamağın ayrı ləzzəti vardı; burada çörək və xörək bişirmək, çimmək və paltar yumaq, gəzmək və dincəlmək maraqlı və qeyri-adi şəkil alırdı. Sən dağ şəraitinə tez öyrəşdin, qonşular sənə, “şəhərli qız”a kömək etməyə, xidmət göstərməyə çalışırdılar. Çörək bişirənlərin hər biri sənə bir neçə çörək pay göndərirdi. Sən də borclu qalmırdın, dadlı piroq bişirib uşaqlara paylayırdın. Ətrafı yamyaşıl ot və çiçəklərlə dolu təpələr, dağlar və dərələr bürüyürdü. Sənin təşəbbüsünlə bəzən kiçik qazanları bir-iki vedrəyə doldurub çəmənə, gül-çiçəklərin arasına gedir, orda yeyib-ıçır, söhbət edir, mahnı oxuyur və dincəlirdik.

Sonrakı illərdə yay aylarını bir-iki dəfə Şimali Qafqazda və Gürcüstan (Başkeçid - Dmanisi) dağlarında, bir dəfə Moskvada, bir neçə dəfə Qubada keçirsək də, ənənəvi Lori yaylaqları bizi daha çox cəzb edirdi. Sən burada sadə xalqla, el adətləri, o cümlədən, köç mədəniyyəti ilə tanış oldun, aşıklara qulaq asdın, “əvvəllər aşiq musiqisini başa düşmürdüm, səninlə, sizin eldə onu çox sevdim” deyir, bundan sonra televiziya yaxşı aşiq musiqisinə, aşiq söz-söhbətinə

məmnuniyyətlə qulaq asırdın. İki aşığın – Kamandar və Hüseyn Saraçlı'nın ifasını çox sevirdin. Mənim qardaşlarım və öz uşaqlarımızdan ibarət böyük ailəni dağlarda köçəri həyatın tələb etdiyi asan olmayan şərtlərə uyğun şəkildə bəslədin, bu həyata canlılıq, xoş əhval bəxş etdin. Qarabağ münəqişəsinin başlanması ilə çox faciələr baş verdi və ayağımız ənənəvi dağ yurd yerlərimizdən kəsildi.

Dağdan kəndimizə döndük, bir neçə gün sonra isə Bakıya qayıtdıq. Sən ali məktəbdə dərsinə davam edəcək, Aygünün qayğısını çəkəcək, nazı ilə oynayacaq, mən Moskvaya gedəcəkdim...

Faciə. "Mən burda qalıram"

İnsan həmişə plan qurur. Böyük ya kiçik plan olsun – insan sabah, bir həftə və ya bir ay sonra, bu il və ya bir neçə il sonra nə edəcəyi barədə düşünür, görəcəyi işləri ardıcılığa düzür, zaman keçdikcə uzun müddətə nəzərdə tutulan planlara yenidən baxır, onlarda dəyişiklik edir. Bəzən zəka, iradə və bəxt əl-ələ verir, insan düşündüyündən daha artıq uğur qazanır. Lakin insanın qurduğu planlar heç də həmişə həyata keçmir, çox hallarda insan nəzərdə tutduğunu tam əldə edə bilmir. Təəssüf ki, bəzən vəziyyət kəskin sürətdə dəyişir, insan ondan asılı olmayan hadisələr qarşısında aciz qalır, planlar pozulur, alt-üst olur. Atalar demişkən: "Sən saydığını say, gör fələk nə sayır".

Faciə baş verdi. Atam qəzaya düşüb, vəfat etdi. Dünyamız dəyişdi, dünyamıza qaranlıq çökdü. Kəndə toplaşdıq. Böyük ailə başsız qaldı; məndən kiçik qardaşlarımdan biri altı yaşında idi, digərləri məktəbdə oxuyurdular. Ailədə böyük kişi rolunda mən qaldım. Faciənin yaşatdığı sarsıntı ilə yanaşı, təcili cavab gözləyən suallar yarandı. Nə etməli? Necə yaşayaq? Ailənin qayğıları ilə mənim Moskvada oxuyub elmi tədqiqatla məşğul olmağım sanki bir-birilə düz gəlmirdi. Mən ayrı çıxış yolu görmədim – Moskva fəaliyyətimi dayandıracağımı, ən azı bir müddət təxirə salacağımı və kənddə qalıb ailəni çətin vəziyyətdən çıxarmaq istədiyimi söylədim. Uşaqlar çox sevindilər.

Bu ağır günlərdə yanımda idin, məni və uşaqları ovutmağa çalışırdın. Mən qərarımı elan edəndə sanki diksindin, amma dillənmədin. Gecə bu barədə ehtiyatla söhbət açdın. Mənim aspiranturanı bitirməyim üçün bir il qaldığını, bir neçə məqaləmin nəşr üçün nüfuzlu elmi jurnallara qəbul edildiyini, idman dili ilə desək, finişə yaxınlaşdığımı yada saldın. Və yenə ehtiyatla elmi fəaliyyətimi durdurmağın

doğru fikir olmadığını vurğuladı. Sənin fikrin təbii və aydın idi, səni yaxşı başa düşdüyümü, lakin başqa yolum olmadığını da dedim.

Sabah səhər yas içində olan ailə və yaxın qohumların qarşısında: “Mən bir söz demək istəyirəm”, – dedin. Və başladın: “Mən istəyirəm ki, Hamlet Moskvaya getsin, işini davam etdirdsin, yarımçıq qalmasın, dissertasiyasını yazıb, bitirib müdafiə etsin. Onda imkanı artar və ailəyə daha çox köməyi dəyər, təkcə indi deyil, gələcəkdə də. Və onun əvəzində mən burda qalaram”. Mən mat qaldım. Birdən-birə ortaya atdığı bu fikrə necə gəldin, nə vaxt gəldin? Mənimlə məslə-hətləşməmiş rahatca belə fikir söyləyirsən. Sonra mənə demişdin ki, gecə yatmamısan, çox götür-qoy edib, nəticədə bu fikrə gəlibsən.

Hamı hörmət və təəccüb dolu gözlərini sənə zilləmişdi. Sən davam etdin: “Mən burda uşaqlara baxaram, Hamlet qədər olmasa da, dərslərinə nəzarət etməyə çalışaram. Bəlkə, icazə versələr, məktəbdə rus dili müəllimi kimi işləyərəm, o da bizə bir kömək olar”. Kimsə dil-ləndi: “A bala, çox sağ ol! Allah bu ailəyə nə yaxşı belə gəlin qismət edib. Amma sənin körpə uşağın var”. Baş verəndən çox təsirlənmiş-dim, mən də sanki bir müşahidəçi kimi əlavə etdim: “Ali məktəbdə oxuyursan, onu buraxmaq olmaz...” Sən, deyəsən, doğrudan da, hər şeyi ətraflı düşünüb-daşınıbsanmış, cavabların hazır idi: “Aygünə anam baxacaq, bir az sonra, lazım gəlsə, bura gətirərik. Ali məktəbdə də qiyabiyə keçərəm”.

Bir qədər sonra atamın dost və həmkarları rayon maarif şöbəsi ilə soraqlayıb, sənin məktəbdə rus dili müəllimi kimi işləyə biləcəyini müəyyən etdilər. Hadisələr elə sürət almışdı ki, sabahı gün səni mək-təbə apardılar; orada bir dərs dediyin və bunun çox maraq və rəğbətlə qarşılandığı xəbəri yayıldı.

Mən odla su arasında qalmışdım. Sənin böyük ailəmizə və şəx-sən mənə qarşı göstərdiyin fədakarlıq göz qabağında idi. Mən həm sənin bu yüksək iltifatın qarşısında heyran qalmış, həm də məni bir növ xilas etmək naminə hər cür əziyyətlə qatlaşmaq istəyini kişi qüru-

ruma sığışdıra bilmirdim. Sənin alicənablığın məni xoşbəxt edir, sənin Aygündən ayrı qalacağın, ali təhsildən kənarlaşmağın və bu mühitdə qarşılaşacağın şübhəsiz çətinliklər isə məni narahat edirdi.

Görünür ki, məsələlərin belə gedişi tək məni deyil, məndən daha böyükləri də narahat edirmiş. Bir gün əmilərim gəlib bizimlə, yəni mən və səninlə birlikdə söhbət etmək istədiklərini bildirdilər. Onlar başımıza gələn faciənin ağırlığını bir daha qeyd edib, belə vəziyyətlərdə adi hal almış “həyat davam edir” ifadəsi ilə başlayan təsəlliverici sözlər söyləyib, nəhayət, əsas mətləbə keçdilər: “Hamlet, bala, biz məsləhətləşib belə fikrə gəlmişik ki, nə səni Moskvadan yarımçıq ayırmaq düzdür, nə də Nailə Xanımı körpə balasından və ali məktəbindən. Biz belə başa düşdük ki, Hamletin bir ili qalıb Moskvada işini tamamlamağa. Atanın ən böyük arzusu səni elm adamı kimi görmək idi. Onun arzusunu yerinə yetir ki, ruhu şad olsun. Bununla cəmiyyətdə də bir mövqe qazanarsan, ailəyə də kömək edərsən. Biz burdayıq, nə lazım olsa onu edəcəyik ki, uşaqlar korluq çəkməsinlər. Və bu uşaqlar tezliklə Bakıya gedəcəklər – oxumağa, ali təhsil almağa. Ona qədər siz də möhkəmlənərsiniz, uşaqları oxudarsınız, elə bu da atanızın ruhunu şad edər”. Böyüklərin dediklərinə digər ailə üzvləri və yaxın qohum və dostlar da şərik oldular. Sən və mən göz yaşları içində razılığımızı bildirdik.

Cazibə mərkəzi

Başımıza gələn faciədən sonra özümüzdə gəlsək də, mən də, sən də bu ağrını içimizdə yaşadıq. Mənim ilk məqaləm dərc olunanda sənin dediyin ilk söz yadımdadır: “Heyf, atan görmədi, görsəydi, hamıdan çox o sevinərdi”. Mən namizədlik (PhD) dissertasiyamı müdafiə etdim, maaşım bir az artdı, Akademianın Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunda çalışmaqla yanaşı, Bakı Dövlət Universitetində dərs deməyə başladım. Moskva Dövlət Universitetində geniş vüsət almış elmi seminarlar məktəbindən keçmişdim və Bakıda öz elmi semi-

narımı yaratdım. Elmi araşdır-malarımı daha da intensivləş-dirmək üçün yenidən Mosk-vaya üz tutmaq ideyası da ya-randı.

1983-ci ilə qədər elmi təd-qiqləşmə ilə bağlı ən çox, bəzən də uzun müddətə gedib-gəldiyim şəhər Moskva idi... Sən də ara-dabir mənim yanıma, Moskva-ya gəlirdin. Hər gəlişin azər-baycanlılar arasında toy-bay-rama çevrilirdi. Sən dadı dama-ğımızda qalan xoş qoxulu plo-vun və dolmanla, ətirli, mü-rəbbəli çayınla, şirin, musiqili söhbətlərlə bu bayramın ca-zibə mərkəzi və aparıcısı olur-

dun. Bəzi gəlişlərinə Moskvaya uşaqlarımızı da gətirirdin. Bir dəfə Moskvaya gələn təyyarəni nə səbəbdənsə Moskva qəbul edə bilməmiş, təyyarə Voronejə enmişdi. Balaca Aygün hay-küy salmış, “mən Moskvanı, atamı istəyirəm, Moroneji (yəni, Voroneji) istəmirəm” deyərək ağlayırmış.

Mənim oxuduğum kitab və məqalələri görürdün, məndən və dostlardan elm adamları – klassiklər və müasirlər barədə eşidirdin. Nəticədə elm adamları və elm tarixi barədə təsəvvürün genişlənməmişdi. Riyaziyyat və fizika üzrə klassikləri tanıyırdın, çağdaş riyaziyyatçıları haqqında da məlumatlı idin, bir qismini görmüş, bəziləri ilə şəxsən tanış olmuşdun. Riyaziyyat və fizika tarixinə aid mənə suallar ver-məyi xoşlayırdın.

Elmi məqalələrimin ingilis dilinə tərcümə olunması sayəsində ABŞ hökuməti müəlliflik haqqı ödəyirdi. Sovet hökuməti bu haqqı mənə və digər müəlliflərə ABŞ dolları ilə deyil, uyğun sertifikat və ya çek şəklində ödəyirdi. Yəni hökumət müəlliflərə və ya xaricdə çalışan sovet vətəndaşlarına dollar və digər valyuta şəklində ödənilən pulları özü götürür, əvəzində müəyyən məbləğdə çek verirdi. Bu çek ilə “Beryozka” adlanan xüsusi mağazalar şəbəkəsində satılan şeyləri almaq olurdu. Beləliklə, hökumət xarici mallar alır və onları “Beryozka” mağazalar şəbəkəsində aldığı qiymətdən dəfələrlə baha qiymətə satırdı. Müəlliflik haqqı olaraq aldığım çeklər işimizə çox yarayır, qızlara, sənə və mənə dəbdə olan keyfiyyətli şeylər ala bilirdik.

Bu gəlinin əxlaqı, dili çox xoşuma gəlir

Sən institutun birinci ilində ikən Aygünü, institutu bitirmə ərəfəsində isə ikinci qızımız – Zeynəbi dünyaya gətirdin. Mənim böyük və ya birinci mələyim – nənəm Zeynəb öz adını bizim qızımıza verməyi təkid etdi. Mən bunu istəmirdim, elə zənn edirdim ki, nənəm sağ ola-ola onun adının yeni doğulan körpəyə verilməsi nənəmin dünyadan gedəcəyinə işarədir. Lakin, nənəm sözünün üstündə bərk dur-

muşdu. Mən vəziyyətdən çıxmaq üçün müəyyən bir əsas uydurmağa çalışdım: “Sən gözümüzün işığısan, məndən kiçik gör neçə nəvən var, sonralar adını qoymağa çox namizəd olacaq”. Nənəm geri çəkilmədi və bu inadının səbəbini izah etdi: “Bu gəlinin, Nailənin əxlaqı, davranışı, dili çox xoşuma gəlir, onun dilindən heç vaxt söyüş, pis söz çıxmaz. Adım qızınıza qoyulsa, mən dünyamı dəyişəndən sonra adım ancaq xoş, təmiz sözlərlə çağrılar, ruhum da şad olar”.

Bir qədər sonra üçüncü qızımız – Aytən dünyaya gəldi. Yaxşı yardımdadır, Hüsü Hacıyev (indiki Azərbaycan) küçəsi ilə evə doğru gəldirdim, arxadan adımları çağıran səs eşitdim. Döndüm, Məleykə xanım Abbaszadə idi, Lomonosov Moskva Dövlət Universitetindən tanış idik. Gözlədim, Məleykə xanım mənə çatan kimi: “Hamlet, sizə çatdıq”, – dedi. Anlamadım. Təəccüblə üzünə baxdığımı görən Məleykə xanım anlatdı: “Sizin iki qızınız var, bizim də əkiz iki qızımız oldu, bərabərləşdik”. Mən Məleykə xanıma təbrik edib güldüm: “Məleykə xanım, biz yerimizdə durmamışıq ki, gəlib bizə çatasınız, indi bizim üç qızımız var”.

Sən xeyli sonra sonuncu – dördüncü qızımız Ülkəri dünyaya gətirdin.

“Qoy bir qədər də öz istədikləri kimi yaşasınlar”

Ailə sözüne hər ikimiz geniş mənə verirdik. Hələ sənin doğulduğu evdə anan və qardaşınla birgə yaşayarkən, yer darlığına baxmayaraq, mənim ali təhsil almağa gələn qardaşlarım da bizdə yaşadı. Sonralar da, qardaşlarım və hətta bəzi digər yaxın qohumlarım öz evimizdə və ya kirayədə olduğumuz evdə bizimlə yaşadılar. Sən bir dəfə də olsun çətinlik barədə söhbət açmadın, şikayət etmədin, əksinə, qardaşlarım və digər yaxınlarımla bizimlə bərabər yaşamasını çox təbii qəbul etdin, onların qayğısına qaldın, onlara ana, bacı, sirdaş oldun və qarşılığını layiqincə aldın. Onları sevdin, onlar da səni sevdilər. Mənim xəbərim olmadan onların problemlərini həll edir, cib-

Mən heç bir musiqi təhsili almamışdım, amma geniş spektrdə Azərbaycan musiqisini də, klassik musiqini də sevmişəm. Musiqi tarixindən xəbərim vardı. Səninlə birləşəndən sonra isə musiqini, onun müxtəlif janrlarını, incəliklərini daha yaxşı başa düşməyə başladım. Köhnə Azərbaycan mahnılarını yaxşı bilirdim, səninlə birlikdə hansısa mahnını yada salmaq, zümzümə etmək, oxumaq mənə həzz verirdi. Lakin, klassik musiqidə, həmçinin, rus və qərb dünyası mahnı və romanslarını yada salmaqda sənin yanından yel olub keçə bilməzdim.

Mən mahnının melodiyasını düzgün oxumayanda bağışlamırdın, necə düzgün oxumaq lazım gəldiyini deyir, oxuyub təkrar edirdin. Bəzən mənə elə gəlirdi ki, xırdaçılıq edirsən, mən çöşmüşəm, oxuyuram, sən isə ortada kəsib elə yox, belə lazımdır deyirsən. Amma, xeyri yoxdu, bu məsələdə qəti güzəştə getmirdin. Mən məcburən sənə tabe olur, dediyin kimi oxumağa çalışırdım. Amma, mən də az aşın duzu deyildim. Tək musiqini deyil, sözləri də təhrif və təftiş edirdim, tək-tək hallarda bilmədiyim üçün, amma əsasən bilə-bilə.

Mən “Ay laçın” xalq mahnısının

*Bir dəstə gül olaydım
Asılaydım yaxannan*

beytini qəsdən təhrif edir və onu digər uydurma beytə yapışdırıb oxuyurdum:

*Dağlara düşdü duman
Yoxmu dərdimə dərman?
Bir dəstə qız olaydı
Asılaydı yaxamnan.*

Üstəlik, Fikrət Əmirov`un çox sevdiyimiz “Sevdiyim yardır mənim” romansını da bənzər ideya ilə təftiş edirdim:

*Sevdiyim yardır mənim
Həsrətim vardır mənim
Bir dəstə qız olaydı
Evimizə dolaydı.*

*Yarım oynadı, güldü
Xumar gözlər süzüldü
Dedim hər yan qız olsun
Qızlar səf-səf düzüldü.*

Sən: “Aləmi qarışdırdın”, – deyə qəhqəhə çəkirdin. Və bu barədə dost-taşıqlara gülə-gülə danışırıdın: “Hamlet bu sözləri o qədər oxudu ki, bir dəstə qız səf-səf düzüldü, evimizə doldu və onun yaxasından asıldı”.

“Get, işinlə məşğul ol”

Yaradıcı həyat keçirməmə üçün ideal şərait yaratmışdın. Sən məni ev və məişətlə bağlı bir çox qayğılardan azad etmişdin. Mənə o qə-

dər azadlıq, o qədər sərbəstlik vermişdin ki, bəzən mən mətbəxə gəlib “sənə kömək edimmi?” deyəndə, bunu ciddi qəbul etmir, “get, işlə məşğul ol, mənə mane olma”, – deyirdin. Bu yerdə kiçik bir hadisə yadıma düşdü. Adətən, xaricdən və ya Sovet respublikalarından gələn alim və mütəxəssisləri evimizə dəvət edirdik, bəzi hallarda gec olduquna görə onlar bizdə gecələyirdilər. Lomonosov Moskva Universitetindən gəlmiş tanınmış riyaziyyatçı professor Yevqeniy Alekseyeviç Qorin ilə riyaziyyat və riyaziyyatətrafı, ədəbiyyat, tarix və musiqi kimi mövzularda xoş söhbətdən və sənin pianoda improvizasiyalarından və əlbəttə, yaxşı yemək-ichməkdən sonra ona bizdə qal dedik və o, məmnuniyyətlə qaldı. Sən söhbət edə-edə boşqabları yumaq istədin. Qorin həmən yerindən sıçradı və “mən yuyacam” deyə səndən kənara çəkilməni xahiş etdi. Sən təəccüb içində etiraz etsən də, Qorin aman vermədi, yarı-zarafatla, yarı-ciddi şəkildə “пусть рука ангела останется чистой” (“qoy mələyin əli təmiz qalsın”) dedi. Və söhbət edə-edə Qorin qabları yudu. Sabahı gün “niyə Qorinə qab yumağa imkan verdin?” sualıma “Qorin qab yumaq istəyini o qədər içdən, ürəkdən bildirdi ki, yox demək onun səmimi istəyinə qarşı çıxmaq kimi göründü mənə” deyə cavab verdin. “Bəs mən mətbəxdə sənə kömək etmək istəyəndə yox deyirsən”, – deyə ona baxanda cavabı belə oldu: “Sənin içindən gəlmir o istək, sadəcə, birdən-birə yadına kömək etmək düşür, mən də deyirəm get sənə daha maraqlı görünən işlə məşğul ol”.

Uşaq olasan, belə düşünəsən

Uşaqların düzgün tərbiyə və savad almasını valideyn kimi əsas vəzifə saydıq və bu vəzifəni tam ahəng içində, birlikdə daşdıq. Onların xarakterini doğru, dürüst olmaq, yalan danışmamaq, bir-birinə qayğı ilə yanaşmaq, zəhmət çəkmək kimi keyfiyyətlər üzərində yoğunurmağa çalışdıq. Düşünürəm ki, qızlarımızı ləyaqətli, insani dəyərlərə həssas və həyati bacarıqlara malik şəxslər kimi yetişdirə bildik.

Sənə “anacan”, mənə “atacan” dedilər. Qızlarımızın bilik və zövqlərini qidalandırmaq üçün məktəbə getməmişdən xeyli əvvəl onları kitab oxumağa alışdırdıq, onlarda riyaziyyat, təbiət elmləri, rəsm və musiqiyə maraq oyandırdıq, onların dünya görüşünü formalaşdırmağa çalışdıq. Qızlar Azərbaycan, rus və dünya ədəbiyyatını oxudular, rus və Azərbaycan türkcəsində oxuyub danışdılar, üstəlik, ingilis dilini ciddi öyrənməyə girişdilər. Qızlar mənimlə ancaq Azərbaycan türkcəsində danışdılar, səninlə ünsiyyətdə isə həm öz dilimizdən, həm ruscadan istifadə etdilər. Birgə səyimizlə yanaşı sən və mən peşəkar olduğumuz ayrı-ayrı fəaliyyət sahələrini qızlara sevdirmək üçün gücümüzü əsirgəmirdik. Üç qızımız musiqi məktəbində də təhsil aldılar, bu işdə sən onlara qayğı göstərdin, kömək etdin. Mən qızlara şahmat öyrətdim. Onlarla yanaşı şahmat oynamağı sən də öyrəndin,

yadımdadır ki, iki gedişə matı çox tez tapırdın. Aytən şahmatla məşğul oldu, xeyli uğur qazandı; o, artıq yetkin yaşlarında özbaşına musiqi ilə məşğul oldu, pianoda klassik musiqini yaxşı ifa etməyi bacardı.

Qayğı və diqqət göstərmək məsələsində sən bir məktəb idin. Sə-nin məktəbini keçmiş qızımız Aygün barədə kiçik bir hadisə yadıma düşdü. Bir yay aylarını Moskvada keçirməyi qərara aldığ. Aygün və mən əvvəlcə getdik, Moskvada ev tutduq, sizi - səni,

Zeynəb və Aytəni gözlə-dik. İlk günlərin birində ev sahibəsi Aygünü yaxındakı parka gəzməyə aparmışdı, mən isə evdə qalmışdım. Bir az keçdi, qadın və Aygün qayıtdılar. Qadın təəccüb dolu gözlərlə niyə tez qayıtdıqlarını izah etdi: “Qızın məndən saati soruşdu, saat ikidir deyən kimi tez evə qayıdaq dedi. Soruşdum ki, nə olub? Dedi ki, atamın yemək vaxtıdır, başı qarışar yemək yadından çıxar, gərək ona yemək verim. Uşaq olasan, belə düşünəsən. Belə şey görməmişəm”. O zaman Aygünün 11 yaşı tamam olmamışdı...

Servantda kitablar

Təbiətə şən və təvazökar olan qardaşın Firidun bir dəfə sərxoş vaxtı ehtiyatsız bir söz demişdi. Çox pərt oldum. Səhər evdən çıxıb dərəcə gedəndə (Bakı Dövlət Universitetinin tətbiqi riyaziyyat fakültəsində dərəcə deyirdim) sənə yavaşca, amma, tam soyuqqanlıqla: “Mən bura qayıtmayacam”, – deyib, evdən çıxdım. Bir-birimizi çox yaxşı tanıyırdıq və sən, sözsüz, mənim sözlərimi olduğu kimi, birqiymətli qəbul etmişdin. Bu tez göründü. Mühazirəni bitirib koridora çıxanda səni və əlindən tutduğun Aygünü gördüm. Təəccübləndim: “Nə edirsiniz burda, xeyir ola?”. Cavabın çox sadə və aydın oldu: “Dedin evə qayıtmayacam, biz də gəldik, hara deyirsən, biz də sənənlə ora gedəcəyik”. Ayıb olmasa, səni orda qucaqlayıb öpərdim... Mehribangilə getdik. Bizi, həmişə olduğu kimi, çox gözəl qarşıladı. Mənim “bir az sizdə qonaq qalmağımıza necə baxırsan?” sualıma Mehriban gözlənilməli kimi mehribanlıqla cavab verdi: “Nə qədər istəyirsiniz qalın, öz evinizdir”.

Bir qədər sonra bir yataq otağı və bir dəhlizdən ibarət sadə bir mənzil kirayə etdik. Bu kiçik mənzildə də çətin vəziyyətə düşən tələbə qohumlara yer verdin. Hər zaman olduğu kimi, bu mənzil də Bakıda yaşayan dostlarımızın və kəndimizdən gələnlərin xoş görüş yeri idi.

Elmlər Akademiyası öz əməkdaşlarına dəyərinin böyük hissəsini illər boyu, aybaay ödəmək şərtlə kooperativ ev təklif etdi. Bu im-

kandan biz də yararlandıq, Əhmədlidə 9 mərtəbəli evin 8-ci mərtəbə-sində beş otaqlı mənzilimiz oldu! Sevincimizin həddi-hüdudu yoxdu. Lakin, mənzillər yararsız vəziyyətdə idi və biz imkanımız daxilində ev quruculuğu işinə başlamağa məcbur olduq. Mətbəxin yerini dəyişmək, otaqların təyinatını müəyyən etmək, evi zəruri mebellə təmin etmək kimi işləri sən gördün. Mən, hər addımda

sənin rəyini nə-zərə almaqla, təmir işini təşkil etdim.

Ümumiyyətlə, evlə bağlı məsələlərin əksəriyyətini öz üzərinə götürdün, sənin zövqünə güvənirdim, üstəlik, ev işləri məni çox narahat etmirdi. Məni ən çox sevindirən şey mənim iş otağımın əmələ gəlməsi idi! Kitab şkafları aldım, onları divar boyu düzdük. Kitablarım çox idi, hamısını rəflərə yerləşdirmək mümkün olmadı, bir hissəsini yerdə və kiçik qutularda saxlamalı oldum. Otaqlardan ən böyüyünü ("qonaq otağını") xüsusi zövqlə düzəltməyi, bəzədim. Sovet məkanında "servant" adı alan və adətən qonaq otağında yer alan şüşəli şkafa o zamanın dəbinə uyğun qab-qacaq dəsti, gərək ki, Madonna servizi düzdün.

Bir neçə gündən sonra ehtiyatla sənə müraciət etdim: "Bəlkə servantın bir gözünə kitab yığım?" Sən çaşqın nəzərlə mənə baxdın: "Necə yəni? Servanta, bəzəkli şüşə qabların yanına necə kitab qoymaq olar?" Düz deyirdin. Mən daha üz vurmamışdım, susdum. Bir gün keçdi. Yəqin ki, kefinin pozulduğu sənə təsir etmişdi: "Yaxşı, servantda bir küncü ayırıram, gətir ora kitablarını düz", – dedin. Riyaziyyata aid bir dəstə kitabı sənin ayırdığın yerdə iki cərgəyə düzdüm – arxa cərgəyə

az istifadə olunanları, üzdəki cərgəyə tez-tez müraciət etdiklərimi. İşdən qayıdanda kitabların yerini dəyişdirdiyini gördüm, çox işlə-nənləri arxaya, “Burbaki” adı ilə tanınan, fransızcadan tərcümə olunmuş kitabları üzdəki qatara düzmüşdün. “Burbaki”lər çox istifadə etdiyim kitablardan deyildi. “Bunu niyə belə etmisən?” – deyəndə, “nimdaş, əzilmiş, solğun kitabları arxaya, görünməyən yerə yerləşdir-dim, bu Burbakilər təzədir, üzləri bəzəklidir, onları görünən yerə qoy-dum”, – dedin. Xeyli güldüm, sən də mənə qoşuldun. “Ağ” etdiyimi başa düşdüm və bir neçə gündən sonra kitabları servantdan yığış-dırdım. Sonralar bu əhvalat yadıma düşəndə, öz-özü-mə utanırdım.

Ürəyin dediyinə fikir ver

Hər gün, hər ay, hər il həyatımıza öz möhrünü vurur. Gündəlik yaşayış və ailə qayğılarımızı əsasən təmin edə biləndə, iş yerində üzərimizə düşən vəzifələri əsasən yerinə yetirə biləndə, xoş saatların, günlərin sayı artanda həyatdan razı qalırıq. Yadda qalan günlər,

hadisələr baxımından 1980-ci illəri zəngin saymaq olar. Qızlar (ən kiçiyi istisna olmaqla) məktəbdə oxuyurdular. Sənin və mənim evdəki tərbiyə-təlim səylərimiz, uşaqların həvəs və çalışqanlığı və məktəbin verdikləri üst-üstə gəlir, nəticənin çox yaxşı olduğu şübhə doğurmurdu. Mənim qızlarımıza qarşı tələbkarlığımın həddini aşmamasına diqqət verirdin.

İşə düzəlmək istədiyini dedin. Riyaziyyat və Mexanika İnstitutunun direktoru Fəraməz (Maqsudov) müəllimdən xahiş etdim və onun tövsiyəsi ilə instituta bağlı olan Xüsusi konstruktor bürosunda (rusca abreviatura ilə SKB-də) işə girdin. Patent və müqavilələrin mətni və arxivləşdirilməsi üzrə çalışırdın. Bir qədər keçmiş bu işə həvəsin olmadığını, “öz müəllimlik sənətim yaxşıdır, məktəbdə rus dili və ədəbiyyatı müəllimi kimi işləmək istəyirəm” dedin və bu arzuna nail oldun. Məktəb evimizdən bir qədər uzaqda idi, lakin bu sənə çox mane olmurdu. İşindən həzz aldığın görünürdü.

Mən Moskvada elmlər doktru adı almaq üçün dissertasiya müdafiə etdim. SSRİ-də müxtəlif yerlərdə keçirilən çox elmi konfranslarda iştirakımla yanaşı, SSRİ-nin son 7-8 ili ərzində xarici ölkələrə elmi səfərlərim başladı. Məşğul olduğum riyazi-fiziki məsələlər Böyük Britaniya, Almaniya, Kanada, ABŞ və digər ölkələrdə inkişaf tapdığına görə müxtəlif universitetlərdən və beynəlxalq konfrans təşkilatçılarından dəvət alırdım. Eyni zamanda qəzet, jurnal və televiziya-da verdiyim müsahibələrdə dünya və Azərbaycanda elmin və təhsilin müqayisəli vəziyyəti barədə fikir söyləyirdim. Qərb dünyası aparıcı ali məktəblərinin güclü tərəflərini vurğulamaqla Azərbaycan təhsil sisteminin nöqsanlarını göstərir, islahat yolları barədə yazır və söhbət açırdım. Sən “çox tənqid etmə, pis zamanədir, başımıza iş açacaqsan” deyə məndən ehtiyatlı olmağı xahiş edirdin. Beləcə, o zamandan başlayaraq mən həmişə “ehtiyatsız” fikirlər söyləməyə davam etdim, sən isə, sözünün mənə təsir edəcəyinə inanmasan da, “çalış artıq söz danışma” deməyi unutmadın.

Görkəmli filosof Camal Mustafayev ailəmizin (və çoxsaylı digər insanların) sevimli ağsaqqalı sayılırdı. Onu görüb söhbət etmək, hal-əhval tutmaq üçün evlərinə gedər, maraqlı söhbət edərdik. Camal müəllim sənin qabiliyyətini görüb, görüşlərimizin birində elmi tədqiqatla məşğul olmanı, rus və Azərbaycan ədəbiyyatları timsalında ədəbiyyatda estetik ideallar kimi mövzu üzərində çalışmanı məsləhət görmüş, elmi rəhbər kimi köməyini əsirgəməyəcəyini bildirmişdi. Mən bu hala sevinmişdim. Lakin, evimizə qayıdanda sən mənimlə açıq danışib, elmlə məşğul olmaq istəmədiyini bildirdin. “Təbiətim məni elmə doğru çəkmir, şöhrətə isə ehtiyacım yoxdur, sənin alimliyinin ikimizə də yetər”, – dedin və əlavə etdin: “Qoy ürəyim nə istəyir onunla məşğul olum”. Mən, təəssüf etmədim, əksinə, daha bir dəfə sənin həyatı düzgün qiymətləndirmək və doğru qərar qəbul etmək qabiliyyətinin şahidi oldum.

Dağlıq Qarabağ münaqişəsi Azərbaycanda hər ailədə olduğu kimi, bizdə də ağır doğuran düşüncələrə yol açdı. Sən yaşadığın doğma Bakı şəhərində və Quba rayonunda müxtəlif millətlərin dostcasına birgə yaşamasını yada salır, bariz nümunə olaraq Azərbaycan türkü ilə yanaşı rus, erməni, gürcü və yəhudilərin yaşadığı öz kiçik həyatınızı (Bakı, Həzi Aslanov küçəsi, 31) göstərirdin. Bununla yanaşı, milli-azadlıq hərəkatını böyük rəğbətlə izləyir, mərkəzi meydanda qərar tutanlara piroq bişirib göndərirdin. 1990-cı il Qara Yanvar faciəsi kədərli əhvalımızı daha da dərinləşdirdi. Bir qədər əvvəl Kommunist partiyası üzvü olmadan xarici elmi səfərlərin mümkün olmayacağını səbəb göstərməklə məni partiya üzvlüyünə keçirmişdilər; bu üzvlük uzun çəkmədi, etiraz əlaməti olaraq partiya sıralarını tərk etdim. Mənim bu addımı sən ehtiyatsız hərəkət kimi qiymətləndirmədin, “ürəyin nə deyir, onu et”, – dedin.

Xəzər Universiteti: çiyin-çiyinə addımladıq

1990-cı ilin son və 1991-ci ilin ilk ayları Xəzər Universitetinin (o zamankı adı ilə “İngilisdilli Azərbaycan Universitetinin”) qurulma ideyası yarandı və həyata keçdi. Azərbaycan hökumətinin qərarı ilə rəsmi açılan bu ilk özəl ali məktəbin qurulma işi ilə bağlı Nazirlər Sovetinə (sonra Nazirlər Kabinetinə) gedib-gəlməyə başladım. Azərbaycan addım-addım müstəqilliyə doğru gedirdi. Universitetimizin yaranmasına hazırlıq işlərinin aparılması barədə ilk sərəncamı (20 dekabr 1990) Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin sədri, yaradılma qərarını isə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin sədri Həsən Həsənov imzalamışdı. Sən hər dəfə mənim geyimimə fikir verir, gülər üzlə yola salırdın.

Yadımdadır - bir dəfə baş nazirlə növbəti görüşə getməliydim. Sən kağız-kuğuz arasında başım qarışdığını görüb: “Ləngiyirsən, dur get, gecikə bilərsən”, – deyə məni tələsdirdin. Mən, doğrudan da, bu vacib görüşə 5-6 dəqiqə gecikdim və bu gecikmənin baş nazirin xoşuna gəlmədiyini gördüm. Bir az pərt olmuşdum, evə qayıdanda sən “görüş necə keçdi?” sualına könülsüz cavab verdiyimi hiss edəndə: “Nəsə olub?”, – deyə soruşdun. Mən gecikdiyimi, bundan pərtlik yarandığını dedim və söhbətin gedişi barədə qısa məlumat verdim. Sən: “Eybi yoxdur, əsas olan odur ki, müzakirəniz yaxşı keçib və məsələnin həlli istiqamətində irəli addım atılıb”, – deyə mənə ürəkdirək verdin və təbii olaraq gözlənilən “axı sənə demişdim gecikəcəksən” sözünü demədin.

Beləliklə, 1991-ci ilin yazında Xəzər Universiteti fəaliyyətə başladı. Həmin ilin ikinci yarısı Azərbaycan Respublikasının dövlət müstəqilliyi əldə etməsi ilə tarixə keçdi. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyə gedən yolda qurbanlar da verdi, uğurlu addımlar da atdı. Bu uğurlu addımlardan biri Azərbaycanda ilk özəl ali məktəbin – Xəzər Universitetinin yaranması idi; “Xəzər” Azərbaycanda inkişaf etmiş ölkələrin ali təhsil modellərini ilk dəfə tətbiq edən, tədris dili ingiliscə

olan ilk Universitet oldu. Sən Xəzər Universitetinin qurulması və inkişafı yolunda mənimlə bərabər, çiyin-çiyinə addımladın. Səni bu yolda “Hamletin sağ əli”, “Hamletin ilham pərisi” adlandırır, mənim birinci sayıldığım bu işdə sənin rolunu daha çox səciyyəvi “hər güclü kişinin arxasında bir güclü qadın var” kimi qəlib ifadələrlə vurğulayırdılar. Lakin Xəzər Universiteti ailəsinin, Xəzər Universitetinə xas olan cazibəli insani və mədəni mühitin yaranmasını və ümumiyyətlə, Xəzər Universitetinin inkişafını sənsiz təsəvvür etmək mümkün deyil.

“Xəzər”in ilk kasıb günlərində sən evimizdən qab-qacaq, samovar, xalça və mebelləri bu universitetə daşıdın, universitetdə çalışan xanım müəllimləri başına yığdın, yeni savadlı müəllimlərin, xüsusilə xanımların seçilməsi və iş götürülməsi üçün səy göstərdin. Bir qədər sonra Xəzər Xanımlar Məclisini (Klubunu) yaratdın, Azərbaycanın tanınmış, fəal, istedadlı xanımlarını, eləcə də Azərbaycanda yaşayan xarici xanımları başına topladın. Yaradıcı, yenilikçi, enerjili şəxsiyyət kimi tanındın, musiqili məclislərin, tamaşa və görüşlərin, Azərbaycanın müxtəlif guşələrinə unudumaz səfərlərin təşkilatçısı oldun. Universitetimizin inkişafına töhfə verən xarici qonaqların “Xəzər” ailəsi ilə qaynayıb-qarışmasında sənin əməyin və insani key-fiyyətlərin böyük rol oynayırdı. Sənin ideyaların, birbaşa müdaxilən və zövqün universitetin maddi bazasının yaradılmasına çox kömək etdi. Xəzər Universiteti Mədəniyyət Mərkəzi adlı mərkəz yaratmaq ideyasını irəli sürdün və bunu həyata keçirdin. “Xəzər”in inkişafında əvəzolunmaz xitmətlərinə görə yenidən dövlət qeydiyyatından keçərkən, sən mənimlə birlikdə Xəzər Universitetinin həmtəsisçisi oldun.

“Yaxına, uzağa sən mənimlə get”

Sovet dövründə səni xarici ölkələrə apara bilmirdim. Ciddi qaydalar və çətinliklər vardı. Mən rəsmi dəvət olunurdum, hökumət mənim təkbaşına səfərimə icazə verir və ya vermirdi. Müstəqillik çox şeydə olduğu kimi, səfər məsələsini də tam yüngülləşdirdi, hökumətdən

icazə istəmədən hər yana getmək mümkün oldu, sadəcə getmək istədiyimiz ölkənin icazəsi, yəni vizası kifayət idi. Yollar açılan kimi səninlə ilk xarici səfərimiz baş tutdu; Türkiyəyə, İstanbula getdik. İkinci səfərimiz isə İran, İran Azərbaycanı oldu. Sonralar bu iki ölkəni başdan ayağa gəzdik demək mümkündür. Yadımdadır – İsfahanda bir mehriban fars ailəsinin qonağı olduq, ailədə yalnız oğlanlardan biri bir az ingiliscə danışa bilirdi. Bu oğlan anasının “müəllimə de ki, Nailə çox gözəl xanımdır, çox xoşuma gəldi, çox dostlaşdıq” sözlərini mənə tərcümə etdi. Təəccüb etdim, bu iki xanım bir-birini necə anlayıb. Sən gülə-gülə mənə başa saldın: “Anlatmağa nə var ki?! Məsələn, dörd qızım olduğunu belə dedim: “Mənim çahar düxtərim var”.

Səninlə səfərdə olmaq mənə xüsusi həzz verirdi. Səni gəzdirməyi, gəzdiyimiz yerin tarixi, mədəniyyəti haqqında bildiklərimi söyləməyi, səni danışdırmağı, gəzə-gəzə səninlə zarafat etməyi sevirdim. İş, ailə, səhhətlə bağlı müəyyən qayğıya görə sən mənimlə növbəti ölkəyə getmək istəməyəndə kefim pozulurdu. Səni yoldan çıxartmağa çalışır, “gəl gedək” deyir, məlum mahnını oxuyurdum: “Yaxına, uzağa sən mənimlə get”. Sən mənim təkidimə təəccüb edir və bir az da nazla yox deyirdin: “Yox, gedə bilmərəm. Qəribədir, adamlar tək getməyə, azadlığa çıxmağa çalışırlar, sən isə məndən əl çəkmirsən, mən-siz getmək istəmirsən. Ay canım, məni rahat burax, get, işini gör, gəz, kef çək”. Mən şeir dili ilə xoş asılılığın, sevginin azadlıqdan şirin olduğunu deyirdim:

*Eşq ki var, o asılılıq, bağlılıqdır
İnsanı insan eyləyən
Heyranlıqdır, xoş qılıqdır.
Məhəbbət varsa ürəkdə
Artıq söz-söhbət nədəndir?!
Bil ki, gücsüz görünmək də
Bəzən güclü sevgidəndir.*

Hər halda səninlə Avropa, Asiya və Şimali və Cənubi Amerika-nın əsas yerlərini yaxşı gəzdik. Afrika səfərimdə mənimlə getmədin. Avstraliyaya dəfələrlə dəvət etdilər, hər dəfə təxirə saldıq. Nişanımız-da coşub dediyim “dünyanı sənin ayaqların altına sərəcəm. Əlindən tutub dünyanı gəzdirəcəm. Əlbəttə, bəxtim müttəfiq olsa” sözünü hərdən yada salırdın. Doğrudan da, bəxtim müttəfiq oldu və səninlə əl-ələ tutub, dünyanı gəzdik. Şəhər və qəsəbələri, təbiəti – dağları, göl, dəniz, çay və şlalələri gəzdik-gördük. Dənizi çox sevirdin, Azərbaycanca və Türkiyədə dənizləri seyr etdin, sonra dörd okeanın hər birini gördün, sahilində gəzişdin, qumlarla, qayalarla, qağayılarla, dalğalarla söhbət etdin. Dənizlə tək qalmaq, dənizin nəhayətsizliyi barədə düşüncələrə dalmaq xoşuna gəlirdi. Dəniz, musiqi və gülləri çox sevirəm deyirdin. Muzey və teatrlara getdik. Yadımdadır, Parisdə Louvre (Luvr) muzeyində Quba xalçasını görüb, həyəcədən qış-qırmışdın. Moskva`da Bolşoy (Большой) teatr, Milan`da La-Scala, Vienna`da opera-balet teatrında sevdiyin operalara qulaq asdıq. Digər şəhərlərdə və doğma Bakımızda da zəngin musiqi, incəsənət, muzey və teatr həyatı içində olduq.

Hətta ABŞ, Çin, Rusiya, Böyük Britaniya, Türkiyə və digər ölkələrə mənsiz də getdin. Bəzən başına macərə də gəlirdi. ABŞ-da oxuyan qızımız Ülkəri görmək üçün gedəndə, Los Angeles hava limanında baqajını açmış və orada sanki şübhəli ot görmüş, onun nə olduğunu soruşmuşlar. Sən “qızım üçün vətəndən göy-göyərtili gətirmişəm” demək istəyibsən və bunu ingiliscə “It’s grass for my daughter, she is a student” kimi ifadə etmişən. “Grass” şərti dildə, jargon olaraq marixuana, narkotik maddə mənası verir. Sənin göy-göyertindən nümunə götürmüş, xüsusi təlim görmüş it`ə qoxulatmışlar, dediyinə görə “itin burnuna yaxınlaşdırdılar, it başını yana çevirdi”. Söhbətdə məsələni anlamış, üzr istəyib səni gülə-gülə yola salmışlar.

Hisslər zəkani üstələyəndə

Bir-birinə həddindən artıq yaxın insanlar arasında da müxtəlif məsələlərə münasibətdə fikir ayrılığı olması təbiidir. İki insan, necə olur-olsun, fərqli məxluqdurlar, heç bir insan digərindən mexaniki yolla, sürətçixarma vasitəsilə alınmır. Bir ana bətnində eyni zamanda əmələ gəlib yetişən və dünyaya eyni vaxtda göz açan əkilər nə qədər bir-birinə bənzəsələr də, xasiyyət, qabiliyyət və həyat yoluna görə bir-birindən fərqlənir, hətta kəskin sürətdə fərqlənə bilirlər. Hər şəxsin öz kimliyi var. İnsanı bənzərsiz edən onu başqa insanlarla eyniləşdirən deyil, fərqləndirən xüsusiyyətlərdir. Dünyanı rəngarəng edən də insanların özünəməxsusluğu, bənzərsizliyidir. Sən və mən “şəxsi hissələrini çıpaqlığı ilə aç mən bilim” kimi qeyri-insani iddia irəli sürən deyildik.

Hər ikimizdə bizi bir-birimizə bağlayan, bir-birimizə sevdiren müəyyən keyfiyyətlər olmamış deyildi. Zaman keçdikcə, birgə həyat təcrübəmiz artdıqca bir-birimizi çox tez, sadə bir kəlmə, çətin sezilən bir işarə və ya üz ifadəsi ilə başa düşürdük. Birimiz bir fikir ortaya atanda, “qəribədir, bu an mən də bu barədə düşünürdüm” deyə bilirdik. Bir-birimizdən fərqli cəhətlərimiz də vardı. Bununla bir-birimizi tamamlayırdıq demək mümkündür. Evliliyimizin ilk illərində mən lazım gəldiyindən çox, bəzən də lazımsız tələbkərlilik edir, xırdaçılıq edə bilirdim. Sən daha təmkinli və güzəştə gedən olsan da, eti-raz da edə bilirdin. Mehriban, canıyanan və yumşaq xasiyyətli olsan da, müti deyildin. Özünə qarşı tələbkərliliklə yanaşı, özünə hörmət hissini və ləyaqətini qoruyurdun. Doğru saymadığın hərəkəti bəyənmədiyini açıq bildirirdin. Aydın, sağlam məqsədə nail olmaq yolunda iddialı ola bilirdin.

Aramızda incimək, küsmək olurdu, amma, bu, uzun sürmürdü, 3-5 dəqiqə, uzağı bir-iki saat. Kim özünü günahkar sayırdısa, xətirə dəyə bilən bir söz işlətmədisə, o, yaxınlaşıb “bağışla” deyir, qucaqlayır, öpürdü.

Hirslənəndə hisslər zəkanı üstələyə bilir. İnsanı içdən bulandıran qürur və mənəm-mənəmlik qarşıdakını dinləmək və anlamağa çalışmaq, yumşaq danışmaq kimi insani sifətləri kütləşdirə bilir. Mənim bir hirsimə qarşı necə tədbir gördüyünü yada salmağı sevirdin. Sən uzaqdakı bir məktəbdə rus dili müəllimi vəzifəsində çalışırdın. Qızlarımız isə evimizin yanındakı məktəbdə oxuyurdular. Bəzi günlərdə qızlar səndən tez evə gəlirdilər və bu zaman sənin evdə olmamağın, uşaqları qarşılaya bilməməyin məni rahatsız edir, narazı salırdı. Hirsim üst-üstə yığıldı və bir gün: “Belə olmaz, nə edirsən et, elə et ki, uşaqlar məktəbdən gələndə evdə olasan. Mümkün deyilsə, işdən çıx”, – deyə yumruğumu masanın üstünə vurdum. Qəribədir, o gündən sonra uşaqlar gələndə evdə olurdun. Bəs bu necə oldu? Əslində, sənin işdən çıxmağın istəmirdim, məsələ tək maddiyyatda deyildi, sevdiyin işlə məşğul olmağın vacib sayırdım. Nəhayət, soruşdum: “Nə olub, işə getmirsən deyəsən?” Sən rahat cavab verdin: “Dedin evdə ol, uşaqları qarşıla, mən də dediyini etdim”. Mən “yox, işini buraxma” deyəndə, güldün və sirri mənə açdın - həkimdən bülleten götürübsən ki, mənim hirsim soyuyana kimi evdə ola biləsən. Məni yaxşı tanıdığın üçün hirsimin tez soyuyacağını bilirdin...

Yalnız bir dəfə səndən incidim və evi tərk edib bağımıza getdim, orda qalmağı qərara aldım. Ən maraqlı cəhət odur ki, o vaxt niyə incidiyimi indi yada sala bilmirəm. Sən bağda yaşamağın və işə gedib-gəlməyim üçün hər şeyi təşkil etmişdin – yemək hazırlanır, iş və ev geyimlərim təqdim olunur, internet xətti işləyirdi. Sonra mənə bir məktub göndərdin, səni başa düşmək istəmədiyimi yüngülcə qınadın, amma mənə hörmətini ifadə etdin, nə olur-olsun məni çox sevdiyini bildirdin. Bu ayrılıq çox çəkmədi, sənsiz çox qala bilmədim və evə qayıtdım.

Sevgi qısqanclıq sevər. Aramızda böyük qısqanclıq olmayıb. Utancaq olmaqla yanaşı, sadə və səmimiyyətin insanları çox cəlb edirdi, cazibən böyükdü. Bu, səninlə ilk tanış olduğumuz zamanlar bəzən

məndə kiçik bir qısqanclıq hissi yarada bilirdi. Amma, bu tez keçib getdi. Səni qısqanmağın günah olduğunu tez anladım. Qaldı ki, sənin məni qısqanmağına – bu da çox olmayıb. Gəncliyimizdə buna bir əsas olmayıb. Lakin yaşa dolanda, mən müəyyən dərəcədə tanınmış insana çevriləndə, mənimlə maraqlanan qız-qadınların mövcudluğunu gizlətmək mümkün deyildi. Bunu sən də eşidir, bilir, görürdün. Bu marağı şiddətə döndərən də olmuşdu; bu halda sən qısqanclıq hissinin yersiz olduğunu tam başa düşür və vəziyyətdən çıxmaq üçün mənə kömək edirdin.

Mənim müxtəlif qız və qadınlarla, həmkar və qonaqlarla outrubdurmağım, zarafatlarım səndə az da olsa bir qısqanclıq hissi doğurmazdı. Mən qadınlara hörmət və marağın həm də gözəlliyi seyr etmək, xoş ahəngi, harmoniyanı duymaq hissindən doğduğunu deyir, “gözəlliyi, zərifliyi qiymətləndirə bilməsəydim, bəlkə səni də kəşf etməzdim” deyər zarafat edirdim. Xarici səfərlərimizin birində təyyarədə yanaşı oturmuşduq, bizə gözəl, güləruz bir qız – stüardessa çox mehribanlıqla xidmət edir, tez-tez gedir-gəlir, nə istədiyimizi soruşur, dilimizdən çıxanı həmin an yerinə yetirməyə çalışırdı. Qızın adı Gözəlpəri idi. Mənim anamın adı Pərixanım’dır. Bunu qıza dedim: “Anam pəri xanımdır, sən isə gözəl pərisən”. Qız nəşə gətirmək üçün gedəndə: “Yaxşı qızıdır, ona nə yaxşılıq etmək olar?”, – deyər sənə müraciət etdim və birdən: “Bəlkə ona bir-iki misralıq bir şeir yazım?!”, – dedim. Sən: “Yaxşı fikirdir, de gəlsin” deyən kimi bir dördlük hazır etdim və yazıb qıza verdim. Qız həyəcanlandı və çox sevindi.

Gülməli hallar da olurdu. Hansısa izdihamlı rəsmi görüşlərin birində bir xanım sənin yanında mənə “girişmişdi” – belə demək mümkünsə. Məni sorğu-suala tutur, əlimdən tutur, əl çəkmirdi. Mən nəzakət çərçivəsini pozmadan aralanmağa çalışır, lakin bacarmırdım. Başımı qaldıranda sənin Fərhad Bədəlbəyli ilə söhbət etdiyini, məni və o xanımı göstərər xısın-xısın gülüşdüyünüzü gördüm.

*Dünəni yaşadım, dünəndə bitdi
Uşaqlıq qayğılar dinəndə bitdi
Qısqanclıq, çılğınlıq dolu səhnələr
Ömrümüz payıza dönəndə bitdi.*

Səni sevdim çox sadəcə

Ad gününü (1999-cu il) Xəzər Universitetində çalışan öz xanım dost və həmkarları ilə birlikdə Quba`da keçirmək istədiyini bildirdin. Mən: “Yaxşı edirsən, gedin”, – dedim. Mənimlə “darıxma, evdə işlə məşğul ol, biz də sənə sevdin Qubaya gedək, keşimiz açılsın, din-cələk, çalışacam tez qayıdaq”, – deyər salamatlaşıb Quba`ya yola düşdünüz. Mən ad günü münasibətilə sənə nə hədiyyə ala biləcəyim üzərində düşündüm. Düşündüm ki, günortadan sonra şəhərə çıxıb, bir dəstə yaxşı gül alaram, sonra bəlkə bir hədiyyə də taparam. Hərçənd ki, bu hədiyyənin nə ola biləcəyini təsəvvür etmirdim. Ümumiyyətlə, ad günlərində və digər əlamətdar tarixlərdə hədiyyə alma-ğı yaxşı bacarmıram. Bəlkə də bu bacarıqsızlığım hədiyyə almağın mühüm iş olmadığı kimi qərribə düşüncə və ya bilincəli ilə bağlıdır. Nəsə, başım oxuyub yazmağa qarışdı. Şəhərə çıxmağı bir az sonraya təxirə sala-sala günün keçdiyini və evdən eşiyə çıxma həvəsimin durmadan azaldığını hiss etdim.

Aha! Bildim nə edəcəm. Başımda bir fikir vardı: sevgi barədə danışanda və yazanda adətən “dərindən dəli olmuşam”, “Məcnun yanımda heç nədir”, “eşq atəşindən külə döndüm” kimi təmtəraqlı sevgi təşbehləri ortada hökm sürür, sadə, səmimi sevgi, bağlılıq barədə çox danışılmaz. Mən o məşhur aşiqlərdən deyiləm, amma sadəcə səni çox sevirəm; beynimdə “Sadəcə, çox sevdim səni” və bunun tərsinə düzülüşü - “Səni sevdim çox sadəcə” ifadələri dolaşırdı. “Bu hissləri şeirə döndərərək sənə hədiyyə etsəm pis olmaz”, – deyər düşündüm. Şeir hazır olanda onu sənə təqdim etmək üçün bir bəzəkli xüsusi kağız parçasına köçürdüm (onu bu yaxınlarda sənə kağızların arasında tapdım).

Gec gəldiniz, yəqin ki, gününüz maraqlı olmuşdu. Sən tək gəlmədin, səninlə bir yerdə Qubaya gedənlər bizə, çay içməyə gəldiniz. Bəlkə də tək gəlsən, “çox gec gəldin” deyə bilərdim. Hər halda, kefinizin kök olması və indi mənim iştirakımla keş məclisinin davam etməsi mənə də xoş idi. “Əzizim Nailə xanım, ad gününü təbrik edirəm, sənə xüsusi hədiyyə almamışam, bağışla bu yazıq bəndəni, amma, sənin şəninə bir şeir yazmışam, onu sadə bir hədiyyə kimi qəbul et” dedim və şeir yazılmış kağızı sənə uzatdım. “Oxuyun, oxuyun” səsləri gəldi. Şeiri oxudum.

*Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha incə
Düşünmədən, daşınmadan, bər-bəzəksiz, çox sadəcə.
Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi
Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi
Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

*Mahnılarda anılmadım, dastanlarda yoxdur adım
Kərəm ünlü aşiqlərin cərgəsində yer almadım
İçimdəki ağrıların atasından kül olmadım*

*Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

*Məcnun olub, dərdli eşqlə səhralara üz tutmadım
İnsanlardan uzaq düşüb ceyran-cüyür ovutmadım
Xəyallara səcdə qılıb vüsalını unutmadım
Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

*Fərhad olub, dəryaları məcrasından döndərmədim
Xosrov kimi can yangını məhəbbətlə söndürmədim
Dünyanın naz-nemətini sənə bəxşiş göndərmədim
Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

*Romeo tək tez od alıb yanmaq üçün doğulmadım
Vaqif kimi pəri, sona göllərində boğulmadım
Otello tək qısqanclıqdan, ehtirasdan yoğrulmadım
Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

*Koroğlu tək eşq yolunda davalara alışmadım
Haray salıb gözəllərin məclisinə qarışmadım
İstedadlı aşiq kimi Füzuliylə yarışmadım
Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

*Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha incə
Düşünmədən, daşınmadan, bər-bəzəksiz, çox sadəcə
Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi
Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi
Sadəcə, çox sevdim səni
Səni sevdim çox sadəcə.*

Сэни севдими тох сэдэгэ

Сэни севдими кчидэн-кчнэ даһа долгун, даһа ишэд,
Дүшүмэдэн-дашыммадан, бэр-бэзжсиз, тох сэдэгэ.
Сэни севдими јерэ һэрэт јатим кили, лејсан кили,
Сэни севдими көзәлијә һејран олан инсан кили,
Сэдэгэ тох севдими сэни, сэни севдими тох сэдэгэ.

Мәһини олуб дәрди ешилс сәһралар җз тутмадм,
Инсанлардан җзә дүшүб аһу-һејран овдмадм,
Хәјаллар сәһә җиләб вусаломон унутмадм -
Сәдәгә тох севдими сэни, сэни севдими тох сәдәгә.

Фәрһад олуб дәрјалар мәһрасондан дөндөрмәдм,
Күл гәбәһи сәндәрарәл күлү сәһә көндөрмәдм.
Хосров кили җан јанһоме мөһбәбәтә сөндөрмәдм -
Сәдәгә тох севдими сэни, сэни севдими тох сәдәгә

Ромео төк тез оу аһәб јанһар җүһи дөҗүлмадм,
Вәһф кили һәри, соһә көмәримәз дөҗүлмадм,
Отелло төк инсанлардан, әһтирасдан јоҗүлмадм -
Сәдәгә тох севдими сэни, сэни севдими тох сәдәгә

Корольм төк ешг јоһунда дәһаларә аһтмәдмә,
Һарәј саләб көзәләрин мәһмәһинә Һарышмадм.
Исте'дәдәһ аһил кили фризүмјә јарышмадм -
Сәдәгә тох севдими сэни, сэни севдими тох сәдәгә.

Happy Birthday

Сэни севдими кчидэн-кчнэ даһа долгун, даһа ишэд,
Дүшүмэдэн-дашыммадан, бэр-бэзжсиз, тох сэдэгэ.
Сэни севдими јерэ һэрэт јатим кили, лејсан кили,
Сэни севдими көзәлијә һејран олан инсан кили -
Сәдәгә тох севдими сэни, сэни севдими тох сәдәгә

Наилет

29 мај 1999

Н. Мисир

Məclis əhli əl çaldı. Sənə çox xoş olduğunu, hədiyyəmin yerinə düşdüyünü hiss etdim.

Sən məni şair etdin

Uşaq yaşlarımdan riyaziyyat və təbiət elmlərinə rəğbətim və müəyyən dərəcədə qabiliyyətim vardı. Eyni zamanda, ədəbiyyatı çox sevirdim, bədii əsərləri oxumaqdan böyük həzz alırdım. Özüm də şeir, hətta dram əsərləri yazırdım. Bu uşaqlıq sevdası tələbə vaxtı və daha sonralar əsasən şeir şəklində davam etdi. Amma şeirləri dərc etdirmək barədə düşünmürdüm. Sadəcə, birdən ideya yaranır, şeir meydana çıxırdı; onların mətni dəftərlərdə və yazdığım gündəliklərdə qalırdı. Tanış şəxslərə, o cümlədən qızlara yazıb-verdiyim şeirlərin isə izi qalmırdı. Söhbətlərimizdə, çoxanda hazırlıqsız, sinədən gələn sadə şeirlər deyirdim. Bir qismi zarafat dolu, oynaq olurdu. Yazdığım rübai, bayatı və digər dördlülərin bir qismi bu cür yaranıb. Məsələn, sən nazla: “Sən güclüsən, sadə adam deyilsən, mənim nə-yimi bəyənibsən?” deyəndə, belə cavab vermişdim:

*Çox sadə bir insanam mən
İnsanların çoxu kimi
Sən zərifsən, sən incəsən
Güldən gələn qoxu kimi.*

Bu şeirlərin bəzilərini “yaz, mənə ver” deyirdin. Ümumiyyətlə, səninlə birlikdə mahnı oxumaq və şeir söyləmək həyatımın ən xoş anlarını təşkil edib. Hədiyyə almaq tənbəlliyimi bəzən şeirlə yumşaldır, sənə kiçik şeir təqdim edirdim. Bu yaxında sənin kağızların arasında mənim xəttimlə sənə ünvanlanmış 8 mart 2006 tarixli bir yazı tapdım:

Əzizim Nailə!
Gör sənə aşiq olub nə

Demişəm
(aşıqsayağı)

Geyinibsən güllü donu
Hara gedir işin sonu?!
Bir quru canım var, onu
Ağ, sənə qurban demişəm.

Əgər aranı vuranda
Mən yazıq-yazıq duranda
Sən mənə qan udduranda
Mən sənə can-can demişəm.

Oda qalasan da mənə
Oda düşüb allam səni
Can yaxan odlu busəni
Dərdimə dərman demişəm.

8 mart 2006

H. Uğur

Demişəm
(Aşıqsayağı)

*Geyinibsən güllü donu
Hara gedir işin sonu?
Bir quru canım var, onu
Al, sənə qurban demişəm.*

*Əğyar aranı vuranda
Mən boynu bükük duranda
Sən mənə qan udduranda
Mən sənə can-can demişəm.*

*Oda qalasan da məni
Oda düşüb allam səni
Can yaxan odlu busəni
Canıma dərman demişəm".*

Sonralar bu şeirin "Geyinibsən güllü donu" misrası "Geyinibsən gödək donu" kimi dərc olunub.

"Səni sevdim çox sadəcə" şeirinin sədası ailədən kənara çıxdı, yayıldı, o cümlədən Xəzər Universitetində və bənzərsiz insan, professor Camal Mustafayevə də çatdı. Camal müəllim: "Hamletin şair təbiətli olduğu bəllidir, amma, şeir yazdığını bilmirdim", – deyə sənə müraciət edib, mənim şeirlərimi istəyibmiş.

Bir gün əlində qəribə və gözəl, səthi kiçik, amma qalın bir dəftər mənə yanaşdın: "Al bu dəftəri, xahiş edirəm şeirlərini köçür, mənə ver", – dedin. Mən: "Nə oldu birdən-birə, neyləyirsən şeirlərimi?", – deyə təəccübümü bildirdim, sən davam etdin: "Camal müəllimlə birlikdə sənin şeirlərini toplamaq qərarına gəlmişik". Camal müəllim atamın yaxın dostu olub, sovet dövrü hər iki nəsil cəza tədbirlərinə

uğrayıb. Sənə ali məktəbdə fəlsəfə dərsi demişdi, onun dərindən xüsusi həzz aldığı yada salırdın. Çox sevdiyimiz, xətrini çox istədiyimiz Camal müəllimin sözünü yerə sala bilməzdim və sənin xahişini yerinə yetirməli oldum. Müxtəlif illərdə yazılmış şeirləri hissə-hissə topladım, ixtisarlar etdim, yüngülcə üzərində işlədim və birinci hissəni sənə təhvil verdim. Camal müəllim birinci kitabın adını “Təzadlar” qoydu və kitaba çox gözəl giriş məqaləsi yazdı. Beləliklə, sən məni planımda olmayan bir işə qoşdun, öz başımda şairlik sevdası olmasa da, sən məni şair etdin:

*Qayda yaradanam, qayda pozanam
Sufiyəm, Dərvişəm, Dəli Ozanam
Şairlik sevdası yoxdur başımda
Məhəbbət coşanda şeir yazanam.*

Bir qədər sonra “Bu da bir həyatdı”, “Dörtlüklər” və “Ziyarət” adlı şeir kitablarım da dərc olundu. Şeirlər rus, çin, gürcü, türk, ingilis, ukrayna, özbək, fin, eston dillərinə çevrildi, müxtəlif ölkələrdə kitab şəklində, həmçinin jurnallarda dərc olundu. Bu şeirlər əsasında bəstəkarlar çox mahnı yazdılar və xüsusi tamaşalar hazırlandı. Sənin də bu mahnı cərgəsinə qoşulacağını təsəvvür etməzdim...

“Birinci yaradıcılıq birliyimiz”

Bir axşam həmişəki kimi pianonun arxasında oturub tanış mahnı, rəqs və romansları çalırdın. Arada mənim bilmədiyim bir melodiya səsləndi. “Bu nədir?” deyə soruşdum, cavabın qısa oldu: “Heç”. Fikir vermədim. Bir az sonra yenə oxşar melodiya səsləndi. Düşündüm ki, nəsə köhnə mahnılardan birini yada salmağa çalışırsan. O biri gün sanki bu melodiyanın davamını eşitdim və “Nailə, bu nədir? Nə edirsən, nə axtarırsan?”, – deyə sənə yaxınlaşdım. Bir az ürkək və utancaq baxışla: “Deyəsən mahnı bəstələyirəm” dedin. Təəccüblən-

dim: "Nə? Mahnı? Bəs sözləri?" Sən gülümsədin: "Səni sevdim çox sadəcə - mənə hədiyyə etdiyin şeydir." Və beləcə tanqo tipli gözəl mahnı yarandı. Pianoda çalıb ahəstə, xoş səslə oxuduğun bu mahnı məni çox sevindirdi; zarafat deyil ki, öz mahnımız əmələ gəlib. Lakin mənə görə daha mühüm olan sənin bəstəçilik qabiliyyətinin meydana çıxması idi.

Sənə: "Mahnını kimə verək oxusun?", – dedim və kimlərin oxuya biləcəyini saymağa başladım. Sən ancaq "bilmirəm" deyir, bəzi adlara isə həmən "yox" deyir və izah edirdin: "Yumşaq, həzin oxuyan müğənni lazımdır, şansonye lazımdır, bax, Mirzə Babayev və ya Akif İslamzadə səhnədə olsalar, bu mahnını yaxşı oxuyardılar", gülümsəyib əlavə etdin: "Və ya Salvatore Adamo". Xeyli vaxt keçdi. Bir gün mənə "Tapdım mahnını kim oxuyacaq – İlqar Muradov". Hardasa bir məclisdə İlqarın ifasını görmüş və bəyənmişdin. İlqar Muradov bu mahnını, doğrudan da, gözəl oxudu; mahnı dillər əzbəri oldu. Bu mahnını bir qədər fərqli tonda kanadalı müğənni Yusif Savalan, həmçinin gənc, həvəskar müğənnilər də oxudular.

"Səni sevdim çox sadəcə" mahnısını zarafatla "Birinci yaradıcılıq birliyimiz" adlandırdım. Əslində isə, səninlə evləndiyimiz ilk gündən yaradıcı birlik içindəydik, hər şeyə öz baxışımız vardı, xəyal gücümüz qoşa qanadlı idi.

Sonra mənim sözlərimə bir-birindən gözəl, bir-birindən fərqli, hər biri bənzərsiz melodiya üzərində qurulmuş yeni mahnılar bəstələdin. Sən mahnı yazanda çox sevinirdim, sən isə utanırdın ki, bəstəkarlıq bitirməmişən. Deyirdim ki, axı sən musiqiçisən, oxumusan, dərs demisən, klassik musiqini, rus və Azərbaycan musiqisini, ən köhnə mahnıları və melodiyaları bilirsən, musiqi ilə dolusan. Peşəkar bəstəkarlıq məktəbi keçmədən simfonik əsər, opera və balet yazmaq mümkün deyil. Ancaq mahnı bəstələmək fərqlidir, yüzlərlə gözəl mahnılarımız var ki, onlar yarananda bəstəkarlıq təhsili-təlimi yoxdu. Musiqi duyumu olan, musiqi ilə nəfəs alan, musiqiyə yaradıcı yanaşa

bilən kəslərdir mahnı yazanlar. Onlar arasında müğənnilər, xanəndələr, cürbəcür musiqi alətində çalanlar, musiqi istedadına malik müxtəlif peşə sahibləri olublar.

Yadımdadır, bir dəfə hansısa bir görüşdə tanınmış ədəbiyyatçı tanışımız sənə müraciət etdi: “Nailə xanım, maşallah, gözəl mahnılar bəstələyirsiniz, təbrik edirəm. Ancaq, niyə yalnız Hamlet müəllimin sözlərinə? Bizim də şeirlərimiz var...” Sən qızardın: “Vallah, mən peşəkar bəstəkar deyiləm, elə-belə yazıram!”. Mən vəziyyəti düzəltməyə çalışdım: “Müəllim, şeirlərini göndər, Nailə xanım baxsın”. Müəllif şeir kitabını göndərdi. Mən: “Ayıbdır, xahiş edib, kitab göndərib, bir şeirini seç, bəstələ”, – dedim. Dinməz-söyləməz şeir kitabını götürdün, bir neçə gündən sonra: “Xahiş edirəm, məni sıxma”, – dedin. “Niyə sənin şeirlərinə mahnı yazıram?! Çünki onlar mənə doğmadır, bir çoxunun necə, hansı hisslərlə yazıldığını bilirəm, bir qismi birbaşa mənə aiddir. Səninlə, sən dediyin kimi, yaradıcılıq birliyimiz var. Həm də başqa bir şairin sözlərinə mahnı bəstələsəm, elə çıxar ki, bəstəkar adına iddia edirəm. Məni bağışla, türklər demişkən, yapmam”. Mən təkid etmədim.

Həyat acılarla doludur

Həyatımızı kökündən dəyişdirən, həyəcan və ağrı ilə dolduran hadisə baş verdi. Sən ciddi surətdə xəstələndin. İstanbula getdik. Cərrahi əməliyyatdan sonrakı analizlər çox qorxduğumuz xəstəliyin əlamətlərini göstərdi. Yadımdadır, həkim bu xəstəliyin adını çəkəndə səni hələ əməliyyat otağından gətirməmişdilər. Zeynəb və mən, ata-bala sarsıldıq, qucaqlaşib ağladıq. Səni gətirdilər, ayılmışdın, xəstəliyin nə olduğunu soruşdun. Yəqin ki, üzümündəki ifadə çox şey deyirdi; sən başa düşdün və sakitcə: “Neyləyək, belə oldu”, –dedin. Sonra səni uzun illər müalicə edəcək həkim bizə ürək-dirək verdi: “Bu xəstəlik geniş yayılmışdır və hazırda uğurla müalicə olunur. Narahat olmayın”. Narahat olmaq nədir, böyük təşviş içindəydik. Bununla yanaşı, həkimin inamlı sözləri, sənin qəti surətdə təlaşa düşməməyin nəticəsində bir az özümüzü ələ ala bildik.

Xəstəxanada Zeynəb sənin yanında qalmağa hazırlaşdı. Mən etiraz etdim, qətiyyətlə “mən qalacam” dedim. Qaldım. Həmişə, hansı məkan olur-olsun, səninlə birlikdə, bir yerdə olmaq istəmişəm. Yanında məhz mənim qalmağım sənə çox xoş olmuşdu. Türkiyədə xəstə yanında qalan şəxsə “refakatçı” deyirlər. Bu sözün mənə ünvanlanması səni şənləndirdi və şuxluqla mənə: “Mənim əziz refakatçım”, – deyə müraciət etməyə başladı. Mən özümü refakatçılıq vəzifəsinə uyğun aparırdım; səninlə söhbətləşir və sənə qulluq edirdim. Yanına gələnlərə: “Heç Hamletdən gözləməzdim, mənə əməlli-başlı qulluq edir, salat düzəldir, meyvə hazırlayır, xörəyi verir, yığışdırır, nə istəyirəm edir, üstəlik, şeir deyir, mahnı oxuyur, mənə heç kim belə refakatçılıq edə bilməzdi”, – deyir, xoş təəccübünü bildirirdin. Məişət məsələlərini tam üzərinə götürüb məni o qədər azad və bu mənada ərköyün etmişdin ki, indi sadə xidmət qabiliyyətimə təəccüblənir və bu çox kiçik xidməti qiymətləndirməyi unutmurdun.

Səni yüksək savada malik qabiliyyətli həkim müalicə etməyə başladı; müalicə oluna biləcəyik – bu ümidimiz İstanbulda qaldığımız

müddətdə möhkəmləndi. Müəyyən olundu ki, başlanğıcda standart müalicə üsulunun tətbiqi üçün hər üç həftədə bir İstanbula getməliyik.

Həyat, təəssüf ki, xəstəliklə, acılarla doludur. Heç xəstələnməyən adam yoxdur. Sağlam həyat tərzini keçirən, normal qidalanma fiziologiyası, maddələr mübadiləsi və ifrazata malik insanlar, adətən, az xəstələnirlər. Mən bu sırada olsam da, gəncliyimdə bir dəfə xəstələnmişdim. Gecən-gündüzün mənimlə keçdi, həkimlə yanaşı, əslində həkimdən daha çox sən məni müalicə etdin, sağaltдын. Qayğı, qulluq və sənəin yüksək tibbi mədəniyyətin – belə demək mümkünsə, ailəmizə də, düşər olduğun ağır xəstəliyin müalicəsinə də kömək etdi. Evdə həkim qardaşından öyrənməyə başlamış, sonra ümumi tibbi biliklərə həvəs göstərmişdin. Ailənin sağlamlığını qorumaq zərurəti səni “ev həkimi” etmişdi. İnternet zamanında öyrənmək yolu daha açıq olmuşdu və sən bu yolu da yaxşı keçdin; bununla yanaşı, çağdaş tibb ilə uyğun gəlməyən şübhəli, amma reklam olunan, möcüzə kimi qələmə verilən ara müalicə üsullarına qəti baş qoşmadın.

Xoşbəxtlik fəlsəfəsi

Xəstələndiyin dövr, qərribə səslənsə də, həm də çox mənada çiçəkləndiyin dövr idi. Xəzər Universitetinin xoş bir təhsil və mədəniyyət ocağına çevrilməsi yolunda yorulmadan, həvəslə fəaliyyət göstərməyə davam etdin. Səninlə birlikdə Xəzər Universiteti nəzdində bir məktəb qurmaq qərarına gəldik. Bu məktəbə “Dünya Məktəbi” adı verdik. Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbinin, elə öz evimiz və bağımızın tərtibində də yüksək estetik duyğu, incə zövq sahibi olduğun göründü. Nəhayət, məni heyran edən musiqi duyumun bar verdi – mənim sözlərimə bir-birindən gözəl mahnılar bəstələməyə başladı.

Aramızda qadağan olunmuş mövzular yoxdu, ağılımıza gələn və lazım bildiyimiz hər şey barədə dadlı-dadlı söhbət edirdik – ailə, sevgi, universitet, məktəb, musiqi, elm, ədəbiyyat, tarix, dəniz, dağ, səfər, xəstəlik... Xəstəlik barədə nikbin düşüncələrin bizə ağlamağı-sızıldamağı deyil, həyatın dadını, ləzzətini duymağa, yaşamağa imkan verdi. Sən həyata baxışını sözlərlə ifadə edirdin: “Həyatımız çətinliklərlə, hətta faciələrlə doludur, bunu bilə-bilə yaşamağı, yaxşı yaşamağı, xoşbəxt olmağı bacarmaq lazımdır. İnsanlar xəstəliklərini, xüsusilə ağır sayılan xəstəliklərini ətrafdakılardan gizlətməyə çalışır, bununla da içinə qapanır və ya əllərini həyatdan üzürlər. Xəstəliyi qarşımıza çıxan bir problem kimi qəbul edib, həyatı dolu-dolu yaşamaq lazımdır”. Sən bu həyat fəlsəfəsi ilə xoşbəxt yaşadın, elə-belə yaşamadın, qurdun, yaratdın, məni də, səni əhatə edən insanları da xoşbəxt etdin.

Hər halda, xəstəliyin bizi səfərbər etdi, zəruri saydığımız addımları atmağa başladıq. Xəstəliyin meydana çıxdığı ilk il çox qorxmışduq. İngiltərədə yaşayan, həm özünün, həm həyat yoldaşının çox yaxşı işi olan Aygün balaca Altayın da daxil olduğu ailəsi ilə Bakıya köçməyə qərar verdi. O, sənin çətin günlərində, gələcəyə ümidimizin kövrək olduğu bir zamanda səninlə yanaşı yaşamaq, qayğına qalmaq,

səninlə ünsiyyətdə olmaq üçün işini buraxıb Bakıya gəldi. Aygün`gilin Bakıda yaşadıkları il yarım həyatımızın maraqlı dövrü idi. Sonda sən: “Bala, mənim yanıma gəldiniz, qayğıma qaldınız, kefirmizi qaldırdınız, çox sağ olun. İndi mən yaxşıyam, qayıdın gedin İngiltərəyə, mənə görə işinizdən geri qaldınız, gedin, həyatınızı istədiyiniz kimi qurun. İndi gediş-gəliş asanlaşıb, biz də gələcəyik, iş, ailə imkan verdiyi qədər siz də bura, öz evinizə gəlin”. Ailəmizdə bir qayda qoymuşduq – kim harada, hansı ölkədə olur-olsun, imkan dairəsində böyük ailəmizin bir yerə yığılmasını təmin etməliyik. Xüsusilə yay aylarında birgə istirahət etməyi adətə çevirdik.

Mənim İnci Çiçəyim

“Oturum bir mahnı yazım” kimi iş prinsipin yoxdu. Mahnıların hər birinin arxasında bir xoş təsadüf, bir hadisə və ya hansısa bir ideya dayanırdı. Yadımdadır, bir qış gecəsində söhbət edirdik.

Ümumiyyətlə, mən gecə adamıyam; gecələr oxuyub-yazmağı sevirəm, uşaqlıqdan bəri həmişə belə olub, bu gün də belədir. Sən isə gecə vaxtında yatıb səhər vaxtında durmaq istəyən təbii, normal insan idin. Bununla belə, mənim qəribəliyimi və qrafikimi nəzərə almalı olurdun. Geçə boyu çalışanda acır və yemək istəyirdim. Sən gecə yeməyim üçün xüsusi hazırlıq görürdün. Zaman keçdikcə, yaşa dolduqca sən də gecə həyatını uzatdın. Maraqlı gecə söhbətlərimiz olurdu, musiqiyə qulaq asır, filmə tamaşa edirdik və ya hərəməz öz işimizlə məşğul olur, arada bərabər çay içirdik.

Yadımdadır, Kanada səfərinə hazırlşırdım. Məktəbdə və universitetdə fransız dili ilə məşğul olmuş, sonra elmi fəaliyyətimlə bağlı ingilis dili öyrənmək lazım gəlmişdi. Səfər öncəsi ingilis söz və ifadələrinin tələffüzü ilə məşğul olurdum. Gecə yarı idi, hündür səslə tələffüz edirdim: “Meet me” (səslənməsi: “miit mi”). Bir də gördüm gecə paltarında incik halda yanıma gəldin: “Nə istəyirsən mənə, qoy-mazsan bir az gözümün acısını alam”. Mən başa düşmədim: “Nə de-

yirsən? Səni çağırmadım ki..." Sən: "Necə yəni çağırmadın, səsin evi titrədir – dalbadal meyit, meyitmisən deyirsən". Məni gülmək tutdu, səni qucaqladım və vəziyyəti izah etdim. Sən də ürəkdən güldün.

Hə, bir qış gecəsi çay içir, söhbət edirdik. Birdən dilləndin: "Ay Hamlet, bilirsən burnuma nə qoxusu gəldi? Landış! Landış yaz çiçəyi-dir, qışın ortasında hardan gəldi bu qoxu?" Və landışın incəliyi, rəngi, yetişmə coğrafiyası haqqında danışmağa başladın. Gülləri yaxşı tanıyırdın. Mən: "Azərbaycanca landışa nə deyirlər", – deyə soruş-dum: "Bilmirəm", – dedin. İş otağıma keçdim və landışa dilimizdə "inci çiçəyi" deyildiyini müəyyən etdim. Tənbəllik etməyib tez "İnci çiçəyi" adlı sadə bir şeir yazdım və: "Sən məni məst eyləyibsən, mə-nim İnci Çiçəyim, buyur!", – deyə sənə təqdim etdim:

*Sən gözəla gözüm düşüb,
Elin elimdən,
Dilin dilimdən.
Fələk elçi düşsə belə
Verməm əlimdən.*

*Naz eyləsən, əl ataram
Hər fəndi-fələ,
Əlləşmə göylə,
Eşqimə aç qucağını,
Şükürlər eylə.*

*Sənsiz gülşənim puç olar,
Duy bu gerçəyi,
Çöllər göyçəyi.
Sən məni məst eyləyibsən,
İnci çiçəyi.*

Qısa bir zaman keçdi, “İnci çiçəyi” mahnısını yazdın. Həyat eşqi ilə dolu fəvqəladə gözəl mahnı alındı. Bütün təvazökarlığıyla yanaşı güclü, incə, şən ruhlu qeyri-adi mahnı doğulduğunu özün də gördün, hiss etdin. Yadımdadır. Bir dəfə rəfiqən, pianoçu Yeganə xanım Axundova bizdə idi, ona: “Yeganə, deyəsən bir mahnı yazmışam, bax, gör bir şeyə dəyərmimi?”, – dedin və mahnını çalıb oxudun. Yeganə xanım mat-mat, heyranlıqla sənə baxırdı. Onu, istedadlı musiqini təəccübləndirən və sevindirən tək sənin gözəl bəstən deyildi, həm də səndəki nikbinlik, həyat sevgisi idi; sən sanki xəstəliyini unutmuş, əvvəlki kimi şən, musiqili həyatını yaşayırdın, hətta daha yüksəyə qalxmış, mahnı yaradıcılığına qədəm qoymuşdun. Yeganə xanım mahnını çox bəyəndi, həyəcanlandı və: “Nailə xanım, sizə pərəstis edirəm, mən sizdən yaşamağı öyrənirəm”, – dedi.

Bu dəfə mənim “bu mahnını Brilliant xanım yaxşı oxuyar” fikrimi bəyəndin. Mahnıların studiyada oxunması və yazılması prosesində özün də iştirak edir, arzu və qeydlərini bildirirdin. Brilliant xanım

mahnıda nəqərat rolu oynayan ikinci beşliyə “Əlləşmə göylə” və “Şükürlər eylə” ifadələrinə bənzər daha bir ifadənin artırılmasını xahiş etdi və mən mətnə kitab variantında olmayan “Tərs olma böylə” ifadəsini daxil etdim. Brilliant xanım gah “Tərs olma böylə”, gah da “Naz etmə böylə” deyər oxudu. “İnci çiçəyi” çox sevilən bir mahnıya döndü. Mahnıya həvəskar müğənnilər də müraciət etdilər.

Zaman keçdikcə “İnci çiçəyi” sənin rəmzinə çevrildi. Dünya Məktəbi konfrans-konsert salonuna “İnci çiçəyi salonu” adı verildi, şəninə “İnci çiçəyi” adlı film çəkildi.

“Lalə dözməz vüsalə”

Yaz ayları səfərlərimiz artırdı. Yaz hər yerdə gözəldir. Bir neçə maşınla Gürcüstana, ata evimizə getməyə qərar verdik. Yolda yaşıl çöllü qırmızı rəngə boyayan lalələri görəndə həyəcanlandın: “Nə gözəldir, maşını saxlayın mümkünsə”. Ağsaqqalımız Camal müəllim, qohum-qardaş və dostlar lalələrin eşqilə çölə səpələndik. Sən sanki lalələrlə oynayırdın – onları əlinlə sıgallayır, onların arasında oturur, durur, gəzirdin. “Laləni dərmək yox, yerində seyr etmək maraqlıdır”, – dedin. Sənin bu sözün məni düşündürdü: “Zəriflik, işıq, alov toxunmaq üçün deyil, gözəlliyi duymaq, onlardan ilham, işıq və istilik almaq üçündür”. Və “Lalə” şeirini yazdım.

*İncə alov tək dikəldi,
Parladı yandı lalə,
Gözümüza işıq gəldi,
Könül cumdu xəyalə.*

*Yanağı al-qırmızıdı,
Göydə yazılmış yazıdı,
Allahın doğma qızıdı,
Əhsən o mahcəmalə.*

*Dağlı, çöllü, meşəlididi,
Sərxoş, ürkək, ya dəlididi,
Hər halda çox nəşəlididi,
Gəlməyəydi zavalə...*

*Onu işvəkar sanmayın,
Ona dəyib toxunmayın,
Amandır, vüsal ummayın,
Lalə dözməz vüsalə...*

Bakıya dönəndə yenə piano arxasına keçdin və sanki mənə məlum olmayan bir oyun havasına bənzər bir şey çalmağa başladın. Bu dəfə heç nə soruşmadım, gözlədim. Bir qədər sonra “Lalə” şeiri əsasında mahnı yazmağa başladığını söylədin. Çox gözəl, oynaq bir hava bəstələməkdə idin. “Sonluğu alınmır” deyə mahnını bitirə bilmirdin. Ümumiyyətlə, mahnının hər nöqtəsi üzərində düşünür, səslənmənin təmizliyinə, hamarlığına xüsusi fikir verir, mahnıdakı dalğalanma ilə təbii ahəngi bir-birinə qovuşdurmağa çalışırdın. Əlbəttə, yaradıcı xəyalı və axtarışı sözlərlə təsvir etmək mümkün deyil. Qərarvermədə hansısa estetik duyğu rol oynayır. Beləliklə, mahnını yazdın, amma: “Mahnının son notlarını hələ tapa bilmirəm”, – deyə axtarışda oldun.

İrana dəvət olunmuşdum. Astarada sərhəd məntəqəsini keçirdim. Cib telefonum zəng çaldı, götürdüm, sənin şən, cingiltili səsin gəldi: “Hamlet, tapdım!”. Mən anlamadım: “Nə deyirsən, nəyi tapdın?” “Lalə`ni deyirəm, mahnını, sonluğunu tapdım, bitirdim, mahnı hazırdır” deyib, həmin yeri – son dördlüyü avazla oxudun, təkrarlaşma variasiyalarını, uzatmaları nümayiş etdirdin. Mən “əla” deyib, səni təbrik etdim. Bu mahnı əvvəlcə Brilliant xanımın ifasında estrada üslubunda, sonra Aygün Bəylərin ifasında xalq çalğı alətlərinin mü-

şayiəti ilə gözəl səsləndirildi; hər ikisi çox yaxşı təsir bağışladı. Gözəl oyun havası üslubunda yazılmış bu mahnının əsasında bir neçə quruluşda rəqs də qoyuldu. Gül-çiçək vurğunu idin. Evimizi, bağı-mızı, Dünya Məktəbini gül-çiçəyə, yaşıllığa bürümüşdün. Gül-çiçəyi qoxulayır, əzizləyir, onlarla danışır, onlara mahnı oxuyurdun. Mənim “Nərgizim” və “Bənövşə” adlı dərc olunmamış şeirlərim vardı, onları sənə oxumamışdım, uyğun bir vaxtda oxuyacaqdım və bəlkə də sən yeni bir melodiya zümzümə edəcəkdin...

“Gözəldir”

Bu ərəfədə daha bir mahnı bəstələdin. “Gözəldir” adlı qoşma yazmışdım. Onu aşiq havası üstündə oxumuşdular. Sən gözəl bir romans yazdın. Mahnı üçün şeirdəki yeddi dördlüyün dördünü seçdin (müğənniyə “dörtlüklərdən birini başqası ilə əvəz edə bilərsən” deyirdin):

*Bulaq çaya dönür, axır sırhaşır,
Sevdalı meşədə kim pıçıldaşır?
Hər yanda möcüzə, xəyalım çaşır,
Aran da gözəldir, dağ da gözəldir!*

*Torpaqdan uzaqda, tozdan uzaqda,
Hərcayi, töhmətli sözdən uzaqda,
Qol-qola gəzməyə gözdən uzaqda
Bağca da gözəldir, bağ da gözəldir!*

*Rəng verər gözəlin üzü, rəng alar,
Utanıb qızarar, dərddən saralar,
Binadan aybəniz, ya əsmər olar,
Qara da gözəldir, ağ da gözəldir!*

*Bir kəs ki, olubdur eşq avarəsi,
Sağalmaz qəlbini didən yarəsi,
Öldürər, dirildər, yoxdur çarəsi,
Ölən də gözəldir, sağ da gözəldir!*

Bu romansı Samir Cəfərov fəvqəladə gözəl oxudu. Daha sonra onu İlqar Muradov, Fərid Əliyev və digər müğənnilər də həvəslə ifa etdilər.

“Külək və qız”

Universitetlərarası əməkdaşlıq proqramı üzrə növbəti səfərə çıxmışdıq. İtaliyada, o cümlədən Roma şəhərində görüşlər keçirir və gəzirdik. Şəhər hoteldən çıxmazdan əvvəl yuyunub, üz-gözümü səliqəyə salırdım. Səsini eşitdim, sanki mahnı oxuyurdun. Diqqət etdim – sözsüz mahnı, vokaliz idi oxuduğun və italyan musiqisinə bənzəyirdi. Çoşmuşdun, üzün gülür, uca melodik səsin gəlirdi. Soruşdum: “Nə oxuyursan, nədir oxuduğun?”. Çiyinini çəkib oxumağına davam etdin, bir az sonra: “Bilmirəm bu nədir, beynimə düşüb, çıxmır”, – deyib, əllərini yelləyə-yelləyə daha aşağı səslə musiqini mənə başa salmağa çalışdın.

Mahnılar adətən iki cür yaranır, əksər hallarda bəstəkar bir şeirə rast gəlir və onu musiqiyə düzür, mahnı yazır. Digər halda isə, bəstəkarın beyninə bir melodiya düşür, sonra ona uyğun şeir axtarır. Deyəsən, bu dəfə yaşadığımız İtaliya təəssüratı ilə sən bir melodiya yaratmışdın. İki gündən sonra musiqini sanki formalaşdırdın. Oxuya-oxuya: “Buna uyğun söz ver”, – dedin. Mən həm musiqinin heca ölçüsünü, həm ruhunu anlamalı və sənə şeir tapmalı idim. Bir qədər fikirləşdikdən sonra tələbə vaxtı yazdığım və küləyin qıza qarşı sevgisini tərənnüm edən “Külək və qız” adlı şeirin namizədliyini irəli sürdüm.

*Külək oxşar yanağını,
Öpər ürkək dodağını.
Yellədəndə köynəyini,
Qaldıranda ətəyini
Külək dəmdən fəğan eylər,
Tamaşaya çıxar göylər.*

*Saçlarının dalğasında
Qəvvəs olub üzər külək.*

*Köynəyinin yaxasında,
Vücudunda gəzər külək.*

*Əsər, coşar, hücum eylər,
İncə vücut yelə neylər?
Dəf etməyə təqətmi var,
Zərif çiçək selə neylər?*

*Bəlkə dəli bir eşqi var,
O eşq ilə diyar-diyar
Əsər külək, nəğmə söylər,
Tamaşaya çıxar göylər?!*

Əvvəlcə şeirə etiraz edib başını yellədin, sonra elə ki, sənin melodiyanı bu şeirin sözləri ilə birlikdə oxumağa başladıq: “Hə, deyəsən düz gəlir”, – dedin. Təbii ki, artıq seçilmiş şeirlə musiqi arasındakı

əlaqəni dəqiqləşdirdin. Bakıya qayıdanda mahnının üzərində işləyib, onu cilaladın. Səsi və kübarlığı ilə Azərbaycanda yaxşı tanınmış gürcü qızı Manana bu zərif lirik mahnını ustalıqla ifa etdi.

“Tez gəlin”

Geniş yayılmış “Dünya balacalaşib” ifadəsi mövcuddur. Sürətli nəqliyyat və mobil telefon kimi məsafədən ünsiyyət vasitələri hər hansı məsafəni qısa zamanda qət etməyi və ya bir an içində xəbərləşməni mümkün etmişdir. Bu, öz növbəsində, insanların səyahət etmək və ya yer dəyişdirmək həvəsini çox artırmışdır. Uşaqlarımız müxtəlif ölkələrdə təhsil alıb, oxuyub yaşamaq imkanı əldə etmişlər. Bizim qızlarımız da istisna deyillər. Lakin məsafədən ünsiyyətin güclənməsi üz-üzə ünsiyyəti tam əvəz edə bilmir, doğmaların həsrətini çəkirik. Belə şəxsi hisslər altında “Tez gəlin” adlı bir şeir yazmışdım. Adətən,

müəyyən istisnalar xaricində, yazdığım şeirləri həməən kiməsə oxumaq adətim yoxdur. Şeir müəllifin öz-özünə danışığıdır, pıçıltı-sıdır, sevinc və ya kədərinin ifadəsidir; insan öz-özünə danışığını çox zaman bəyan etmir, buna ehtiyac duymur. Şeir yalnız dərc olunduq-dan sonra təbii qayda ilə, müəllifin kefindən asılı olmadan yayılır. Bu şeir məhz qızlarımız üçün darıxdığımızı ifadə etdiyinə görə yazılan kimi sənə oxudum.

*Sirr deyil keçənim, ötənim,
Titrəməz qorxudan bədənim,
Qəlbimsə titrəyər hər səsdən,
Xoş xəbər umaram hər kəsdən.
Nəğmələr dərdimə həyəndir,
Çağlayır görüşə həvəsdən-
Könlümü üzməyin, amandır,
Tez gəlin, hay salın, ay mənim
Dünyanı fəth edən ləşkərim:
Aygünüm, Zeynəbim, Aytənim,
Evimin bəzəyi Ülkərim.*

*Saçımda parlayan ağ dənim
Yox olan günlərimdir mənim.
Ayrılıq dərdinə düçaram,
Sizləri rüyamda quçaram.
Qanadlı yel kimi əsərəm,
Ellərdən ellərə uçaram.
Tez gəlin, qurbanlar kəsərəm,
Sevinər, əl çalar vətənim,
Ey ruhum, ey canım-cigərim:
Aygünüm, Zeynəbim, Aytənim,
Evimin bəzəyi Ülkərim.*

Sən bu şeir əsasında növbəti mahnını yazdın. Şeir o qədər də geniş yayılmamış 3+3+3 şəkilli doqquz hecalı vəzndə yazılmışdır. Şeirin bu xüsusiyyətini musiqidə gözəl əks etdirən bir texnika işlədin – üç hecalı sözlər əsasında bir-birini izləyən valssayağı qısa və uzun dalğalar ardıcılığı düzəltədin. Mahnıda görüş arzusunu nikbin, hətta parlaq boyalarla vermişdin. Mahnı yazılan kimi Natəvan Şeyxova yadımıza düşdü; səhnədə olsa, aydın, cingiltili səsi və özünəməxsus oxuma tərzilə bu mahnıya qanad verə bilərdi. Mahnını “Kristal” qrupuna verdin və yanılmadın - ifa fəvqəladə dərəcədə gözəl alındı. Sonralar mahnını Natəvan xanıma göstərəndə və “yadımıza sən düşdün” deyəndə, o: “Bu mahnını oxuyacam”, – dedi və oxudu! Mahnını Məhsəti Cabbarova və digər müğənnilər də ifa etdilər. Mahnı oxunmamışdan əvvəl qızlarımıza qulaq asdırdın və... kiçiyimiz Ülkər istisna olmaqla digərləri xahiş və tələb etdilər ki: “Mahnıda bizim adımız oxunmasın”. Mən “Aygünüm, Zeynəbim, Aytənim” misrasının

“Ay üzlüm, gözündən gülənim” ilə əvəz oluna biləcəyini dedim. Mahnı bizim nəzarətimizdən çıxdı və hər iki variantda oxundu.

“Tək qalmaq istəyirəm”

İnsan ünsiyyətsiz yaşaya bilmədiyi kimi tək qalmağa da ehtiyac duyur. Hay-küydən, dünyadakı haqsızlıqdan qaçmaq, tək qalmaq, təklikdə düşünmək, dincəlmək istəyir insan. Bu barədə “Tək qalmaq istəyirəm” adlı şeirim var. Sən bir gün bu şeirə musiqi yazmaq istədiyini dedin. Mən çox təəccübləndim, çünki bu şeir sanki musiqinin tələb etdiyi sabit ölçüyə malik deyildi, sərbəst vəzndə yazılmışdı, üstəlik, xalis lirika və ya sevgi şeiri deyildi. Bu sözləri sənə deyəndə: “Nə bilim, şeirdəki fikir xoşuma gəlib və şeiri oxuyanda musiqinin gəldiyini hiss etdim”, – deyə artıq işə başladığını qeyd etdin. Şeirin hamısını deyil, bir hissəsini seçmiş, üstəlik, yerdəyişmələr etmişdin. Seçimin belə olmuşdu (mahnıda mətn iki dəfə oxunurdu):

*Yoruluram
Şəhərlərin hay-küyündən,
Qaçmaq istəyirəm hərdən
İnsanlardan, bu gündən.
Bezirəm
Müdrək səbrdən,
Dünyanın gərdişinə dözümdən;
Uzaqlaşmaq istəyirəm
Özümdən.*

*Gözlərimi yumuram
Əlacsız qalanda.
Təkliyə cumuram
İlk imkanım olanda.
O anda*

*Bir sadə tütək almaq
Və təklik havası çalmaq
Keçir ürəyimdən.*

*Təklik -
fikrimin süsləndiyi
ən uca yüksəklik.
Təklik –
xəyalımın bəsləndiyi
ən xoş gerçəklik.*

Bənzəri olmayan bir mahnı yazdın. Ümumiyyətlə, heç bir mahnın digər mahnına bənzəmir. Mahnını çalıb öz səsinlə oxuyanda həməən Flora Kərimova'nın adını çəkdik. Mahnı sanki onun səsinə və oxu üslubuna uyğun yazılmışdı (sənin Flora xanımınkına bənzər xoş səsin vardı). Mən Flora xanıma zəng etdim, sizi görüşdürdüm. Mahnı

Flora xanımın çox xoşuna gəldi, “hazırlaşib oxuyacam” dedi. Bu, Flora xanımın kefinin olmadığı, bir qədər xəstələndiyi və əməliyyat olunduğu vaxtlara təsadüf etmişdi. Bu səbəbdən mahnının ifasında müəyyən gecikmənin ola bilməsi ehtimalı vardı. Lakin, bu gecikmə gözlənilmədiyindən çox oldu, yarım ili keçdi. Məndə “Bəlkə Flora xanım hal və əhvalına görə mahnını oxuya bilməyəcək” fikri yarandı. Bu səbəbdən: “Bəlkə mahnını başqa bir müğənniyə verək ki, oxunsun, hayıfdir. Flora xanım nə vaxtsa oxumaq istəsə, çox gözəl, qoy oxusun”, – deyər səninlə məəsləhətləşdim. Sən tərəddüd etdin, lakin, mənim fikrimə qarşı çıxmadın, mahnını gənc müğənni Elton Hüseynəliyev`ə verdin.

Elton yenidən oxumuşdu ki, Flora xanım sənə zəng etdi. Zəng – necə zəng?! Flora xanım inciyibmiş, telefondan onun məlahətli, amma yanıqlı, doluxsunmuş səsi gəlirdi: “Bu mənim mahnımdır, mənə aiddir, mənim həyatımı əks etdirir, onu mən oxumalıyam” deyirdi.

Sən Flora xanımla rahat danışdın: “Flora xanım, mahnımızı sizin oxumağınız bizim üçün şərəfdir. Bu mahnı yazılanda onun ifası üçün sizdən başqa heç kimi düşünmədik və oxumaq üçün sizə müraciət etdik, sizdən xahiş etdik. Sizdən uzun müddət səs çıxmadığı üçün bəlkə oxumayacaqsınız fikri əmələ gəldi bizdə. Siz oxuduğunuz mahnıları başqa müğənnilər oxusa da, yaddaşlarda sizinki qalır. Buyurun, oxuyun, səbrsizliklə sizin ifanızı gözləyirik”. Və Flora xanım növbəti ustalığını nümayiş etdirdi, onun çox gözəl oxuduğu bu mahnı daha çox “Təklük” adı ilə tanındı.

“Gəlsən kiçik bir məktəb açmaq?”

Xəzər Universiteti güclənir, sədası sərhədləri aşır, öz seçilmiş tələbə, məzun və müəllimləri, elmi-mədəni-mənəvi mühiti ilə cazibə mərkəzinə çevrilməkdə idi. Məzunlarını qəbul etdiyimiz orta məktəblərin vəziyyəti də bizim maraq dairəmizdə idi. Azərbaycanda, xüsusi halda Bakıda ürəyimizcə yaxşı məktəb tanımırıdıq.

Bir axşam evdə məktəblərin vəziyyəti barədə söhbət edirdik. Sən nə müraciət etdim: “Gəlsən kiçik bir məktəb açmaq?”. Sən həmən “Necə?” dedin, mənim cavabım da qısa oldu: “Onu sən de”. Sən bir qədər fikirləşib “İxtiyarımız varmı? Birinci bunu bilmək lazımdı, varsa, ikinci sual - məktəbi harada açmaq, yer varmı?”. Beləcə, yarı zarafat, yarı ciddi “məktəb aç bilərikmi?” deyə düşünməyə başladıq. Məktəb barədə öz-özümlə verdiyimiz “olar ya olmaz?”, “nə vaxt?”, “harada?”, “necə?” kimi suallara cavab hazırlamaq uzun çəkmədi. Ölkəmizdə özəl universitetlər fəaliyyət göstərsə, ibtidai və orta məktəb yaratmaq niyə mümkün olmasın?! Sadəcə, bu işə girişmək və onu qanuniləşdirmək lazım gələcək. Vaxta gəldikdə, ən doğrusu, yəqin ki, hazırlıq işləri görüb dərs ilinin əvvəlində və ya bir az sonra fəaliyyətə başlamaqdır. “Harada” və “necə” məsələlərində fikirlərimiz eyni olmadı, haçalaşdı.

Mən məktəbin başlanğıcda Xəzər Universiteti daxilində yer almasını doğru sayırdım, sən isə buna etiraz edib: “Universitet və ibtidai-orta məktəb yaş, tədris və psixoloji mühit baxımından bir yerdə olmamalıdır”, – deyirdin. Mən tədris edəcək şəxslərin başlanğıcda əsasən Xəzər Universiteti müəllimləri arasından seçilməsini mümkün sayır, sən isə əsasən məktəb müəllimlərinə üstünlük verilməsini zəruri hesab edirdin. Nəzərdə tutulan və üfəqdə gördüyümüz məktəbin adı nə olsun? Tezliklə “Dünya Məktəbi” adı üzərində qərarlaşdıq. Bu məktəb şagirdlərə, dünyanın nə olduğunu deməyə çalışacaq, dünyadan baş çıxarmağı öyrədəcək. “Dünya Məktəbi” Azərbaycanı dünyaya açacaq, dünyanı Azərbaycana gətirəcək, Azərbaycan vətəndaşı ilə dünya vətəndaşı tərbiyəsini bir-birinə qovuşduracaq, şagirdlərə gözəl bir dünya bəxş edəcək, şagirdlərə öz dünyasını yaratmağı öyrədəcək. Düşündüyümüz məktəbin fəlsəfəsi sadə idi: şagirdləri doğma balalarımız sayırıq, bu halda, onları sevirik, eyni zamanda onlara qarşı ciddiyyik, məsuliyyətimiz var. Çalışırıq ki, onlar faydalı bilik xəzinəsi əldə etsin və tənqidi düşüncə sahibi olsunlar.

1998-ci ilin sentyabr ayında Xəzər Universitetinin Nizami rayonu, Məhsəti küçəsində yerləşən binasında Dünya Məktəbinin eksperimental siniflərini açmağı qərarlaşdırdıq. Həm universitet, həm də məktəb müəllimlərini cəlb etməklə dərslərə başladıq. Müəyyən müddət keçdikdən sonra başlanğıcda özümüzü ibtidai məktəb sinifləri ilə məhdudlaşdırmağı qərara aldığımızdan özümüz yetişdirək fikri ilə.

“Dünya Məktəbi”nin baş qurucusu

Dünya Məktəbinin qurulması get-gedə sənin əsas və sevimli məşğuliyyətinə çevrildi. Cəmiyyət içində Dünya Məktəbinə maraq artdı. Məktəbə cəlb etmək istədiyin müəllim və inzibati işçiləri, şagird və valideynləri elə gözəl qarşılayır, elə açıq, dostyana və inandırıcı söhbət edirdin ki, gələn geri qayıtmaq istəmirdi. “Məktəb üçün xüsusi ayrılmış yer olmalıdır” fikrinin üzərində ısrarla durdun, dediyindən dönmədin. 2001-ci ildə şəhər mərkəzində (Bəşir Səfəroğlu küçəsində) inşa etdiyimiz yeni dördmərtəbəli binanı Dünya Məktəbinə verməkdən başqa çarəmiz qalmadı; həmin il məktəbdə artıq bütün ibtidai siniflər fəaliyyət göstərirdi. Beləliklə, Dünya Məktəbini universitet çərçivəsindən, eksperimental siniflər səviyyəsindən çıxarıb müstəqilləşdirdin; məktəb öz binası, müəllim və inzibatçıları olan bir quruma çevrildi. Bununla yanaşı, Dünya Məktəbinin bir mühüm əlaməti onun universitet məktəbi olması idi. Məktəbin Xəzər Universiteti ilə üzvi bağlılığını güclənirdin, tədris proqramlarının hazırlanması və məktəbdə bəzi dərslərin tədrisi üçün məktəb təcrübəsi olan və ya məktəbə maraq göstərən universitet müəllimlərini işə cəlb etdin.

Məktəb dövlət qeydiyyatından keçdi, yəni dövlət tərəfindən tanındı, akkreditə olundu. Eksperimental siniflər zamanı sən də daxil olduğun kiçik bir idarəetmə qrupu yaratmışdıq. Məktəb şəhər mərkəzinə köçürüləndə isə mən ısrar etdim: “Sən idarə edəcəksən!” Beləliklə, Dünya Məktəbini bərabər təsis etdik və sən uzun illər məktəbin qurucu direktoru kimi çalışdın. Xəzər Universitetinin qurulmasın-

da mən ön sırada, sən isə hər an mənim yanımda idin. Gözə az görünməyə çalışsan da, mədəni və ictimai işlərdə, təsərrüfat və gözəllik yaratmaq işlərində lider sən idin. Xoş, insani şəraitin, musiqili cazibədar mühitin yaranmasında əvəzin yoxdu. “Evi arvad tikər” deyirlər. Dünya Məktəbi adlı böyük evimizin baş qurucusu sən oldun, illərlə onun qayğısını çəkdin, onu böyüdüb bu günə gətirdin. Mən daha çox sənin məsləhətçin rolunda çıxış edirdim. Sən gücləndikcə, təcrübən artdıqca məktəbdə mənim köməyimə, fəal iştirakıma ehtiyac azalırdı. Bununla yanaşı, elə bir gün, elə axşam, elə bir gecə olmadı ki, evimizdə məktəbin inkişafı və qarşıda duran problemlər barədə qızğın söhbət getməsin.

Məktəbdə dil siyasətini belə təyin etdik: Azərbaycan türkcəsi – birinci, ingilis – ikinci dil olsun. Məktəb məzunlarına ali təhsil yolunda geniş imkanlar yaratmaq üçün bir dünya dili olan ingilis dilinin tədrisi üzərində xüsusi dayandıq. Məktəbdə digər xarici dillərin tədrisi də təşkil olundu; şagird və valideynlərin istəklərini və bizim öz fikrimizi nəzərə alaraq məktəbdə müxtəlif zamanlarda alman, fransız, italyan, rus, ərəb və çin dilləri öyrənilirdi.

“Dünyam nura büründü”

Dünya Məktəbi durmadan güclənir və böyüyürdü. Bu, səni təbii olaraq sevindirir də, qayğı və tələbatını da artırırdı. Dayanmadan: “Məktəbin həyəti olmalıdır, şagirdlərin gəzmək və xüsusi idman yeri olmalıdır”, – deyir, məni bu istiqamətdə düşünməyə vadar edirdin. Üstəlik, şagirdlərin sayı artır, sinif otaqları yetmirdi. Nəhayət, bir həll tapıldı. Azərbaycanda özəl ali məktəblərin bir qismi bağlandı, onların arasında Bakıda fəaliyyət göstərən “Naxçıvan universiteti” də vardı. Həmin universitetin abırlı bir binası və həyəti faktik olaraq boş qalmışdı. 2004-cü ildə oranı kirayə etdik, sənin istəyinə, qurduğun plana tam uyğun təmir işləri apardıq və 2004-cü tədris ilini Dünya

Məktəbi bu yeni yerdə başladı! Dünya Məktəbinin əvvəl tutduğu bina isə Xəzər Universitetinə qaldı.

Dünya Məktəbinin gur inkişaf dövrü başlandı. Yeniliklər arasıkəsilmədən, bir-birinin arxasınca gəlirdi. Bir gün: “Gəl, rus bölməsi açaq, tələbat var”, – dedin. Mən qəti etiraz etdim, tədrisin ana dilimizdə və ingiliscə olması bəs deyilmi? Sən demə bir qrup valideyn sənə yanına gəlmiş, rus bölməsinin açılmasını xahiş etmişlər. Deyəsən, sən əməlli-başlı düşünüb-daşınıbsanmış, rus dilli tədrisə marağın haradan gəldiyini izah etdin: “Valideynlər var ki, uşaqlarını məhz rus dilində oxutmaq istəyirlər, Sovet dövründən qalmış irs var - rus dilinə hörmət edirlər, üstəgəl böyük sayda azərbaycanlının Rusiyada yaşayıb çalışması və qərribə görünsə də, rusca yaxşı danışa bilmədiyinə görə utanan və uşağının rusca bilməsini mühüm sayan valideynlər var. Rus dilində keyfiyyətli oxudan məktəb yox kimidir, bir boşluq var, özəl məktəb olaraq niyə bu boşluğu doldurmayaq, insanlar öz ayaqları ilə gəlib xahiş edirlər, rus bölməsi açmağın nə ziyanı var?!” Bu arada ingilis dilində tədrisin vacibliyini və buna böyük maraq olduğunu nəzərə alıb ayrıca ingilis bölməsi yaratmağı qərara

aldıq. Beləliklə, Dünya Məktəbi üçdillli təlim-tərbiyə ocağı oldu, birinci sinifdən başlayaraq valideyn uşağını doğma dilimizdə, ingiliscə və ya rusca oxutmaq arzusunu bildirə bilirdi. Valideynlərlə söhbətdə sən, adətən, “uşağınızı ibtidai məktəbdə ana dilimizdə oxutsanız yaxşıdır, sonra istəsəniz ingilis və ya rus bölməsinə keçə bilər” deyirdin. Bu məsləhəti qəbul edənlər də olurdu, etməyənlər də...

Dünya Məktəbini həm də gözəl mədəniyyət ocağına çevirdin. Zövqlü dizayn, maraqlı insanlarla görüşlər, konfranslar, musiqi və rəqs fəaliyyəti, peşəkarcasına hazırlanmış teatr tamaşaları, şagird və müəllimlərin tədrislə yanaşı ictimai-mədəni tədbirlərdə fəal iştirakı Dünya Məktəbinin (Ümumdünya!) cazibə qüvvəsini çox artırdı. Məhz sənə incə zövqün, yüksək təşkilatçılıq və ünsiyyət qabiliyyətin, insanlara qarşı sevgin Dünya Məktəbində yüksək insani və yaradıcı mühitin yaranmasına gətirib çıxardı. Amma qərribə bir cəhətini də qeyd etməliyəm; heç vaxt qabağa çıxmaq, özünü göstərmək istəmədin. Dünya Məktəbində maraqlı və ya vacib saydığın elə bir tədbir olmadı ki, orada mənim iştirakımı, açılış və ya təbrik sözü deməyimi

xahiş və tələb etməyəsən. Mən nə qədər çalışsam da, “axı sən buranın böyüyüsən, qurucususan, ilk sözü özün də” desəm də, buna heç vaxt nail olmadım, yarı-zarafat, yarı-ciddi şəkildə, təbəssüm və qətiyyətlə: “Sən olan yerdə mən niyə danışım?”, – deyə məni qabağa verdin.

Bir gün: “Dünya Məktəbinin himnini yazmaq vaxtı çatmayıbmı? Fikirləş, bəstəkarlarla məsləhətləş”, – dedin. Mən: “Söz var, musiqini isə sən özün yazmalısən, başqa cür ola bilməz. Hansı bəstəkar Dünya Məktəbini səndən daha çox sevib sevgi təranəsi yaza bilər?!”, – dedim. Beləliklə, Dünya Məktəbinin şən ruhlu “Dünyam” mahnısı yarandı; bu, bizim şeir-musiqi üzrə 8-ci Yaradıcılıq Birliyimiz idi!

*Üfüqdə qızartı var,
Gecə yandı-yaxıldı,
Qızılı sarı oxlar
Pəncərəmə taxıldı.*

*Günəş göydə göründü,
Dünyam nura büründü.
Xəyal gerçəyə döndü,
Gerçək sanki nağıldı!*

*Təbiətə aşiq ol,
Oxu, yaz, yarat bol-bol,
Gələcəyə gedən yol
Düşüncədi, açıldı!*

Hazırda Dünya Məktəbində hazırlanan bir çox tədbirlərdə bu mahnının sədaları eşidilir, həmçinin, dərslərarası fasiləni bildirən zəng səsi bu mahnının musiqi parçasından ibarətdir. “İnci çiçəyi” və “Lalə” ilə yanaşı “Dünyam” mahnısının əsasında da rəqs quruldu.

“Sevimli kiçik bala”

Çıxışlarının birində: “Xəzər Universiteti bizə qürur verən böyük övladımız, fəxrimiz, Dünya Məktəbi isə sevimli kiçik balamızdır”, – demişdin. Yarandığı gündən Xəzər Universitetinin qayğıları ilə yaşayır, Xəzər Universitetində xoş mühitin hökm sürməsi üçün əlindən gələni edir, uğurlarına sevinirdin. Dünya Məktəbi yaranandan sonra o, sənin “sevimli kiçik balan” oldu, onun əlindən tutub yeritdin, onu yetişdirdin, böyütdün, gücləndirdin. Və Dünya Məktəbi çi-

çəkləndi, bar verdi, 2009-cu ildə ilk 7 məzun əmələ gəldi. Yadımdadır, mənim təbrik sözlərimdən sonra səni səhnəyə dəvət etdilər. Səh-nəyə çıxdın, əvvəlcə məzunları, sonra məzunların yetişməsində əmə-yi olanları, müəllimləri səhnəyə dəvət etdin. Çox səmimi çıxış etdin, “çox sevinirəm” dedin, hamını təbrik etdin, hamıya təşəkkür etdin. Sən xoşbəxt idin. Həm kövrəldin, həm də bir az şuxluq etdin, sonda mənə tərəf baxıb üzündə bənzərsiz təbəssüm: “Mən nə danışiram?”, – dedin; səhnədə utanar, danışmağı sevməz, danışığını bəyənməzdin. Bu gözəl, sözlü, söhbətli, musiqili, şən məzunluq təntənəsinin arxasında sənin ilhamverici təbiətin, sözlərin və yüksək təşkilati qabiliyyətinin durduğu aydın idi.

Bu ərəfədə Dünya Məktəbi məşhur Beynəlxalq Bakalavr (IB: International Baccalureate) təşkilatı tərəfindən akkreditasiya edilmiş və Azərbaycanın ilk milli IB məktəbi olmuşdu. Məktəbin son iki ilini bu proqramla (Diploma Programme) oxuyan məzunlar IB diplomu alır və inkişaf etmiş ölkələrin ən yaxşı ali məktəblərinə qəbul oluna bilirlər. Sən bu iş üçün böyük əmək sərf etdin; akkreditasiya prosesi, uy-

ğun proqram direktoru və müəllimlərin tapılması, onların müxtəlif ölkələrdə xüsusi proqramlar üzrə təlim keçmələri, kitabxananın zənginləşdirilməsi kimi işlər sadə deyildi, həvəs və inam tələb edirdi, böyük xərc çəkmək və düzgün qərar qəbul etmək lazım gəlirdi. Sonra sənin birbaşa təkidinlə məktəbin orta illəri (MYP: Middle Years Programme) və ibtidai illəri (PYP: Primary Years Programme) də akkreditasiya üçün müraciət etdilər. Mən “əsas son iki ildir, məzun diplomu almaqdır, qalanları vacib deyil” deyərək bunun əleyhinə idim, bir qədər qənaətcil olmağı üstün tuturdum. Sən isə: “Yarımçıq olmasın, qoy məktəb birinci sinifdən son sinfə qədər yüksək keyfiyyətli beynəlxalq proqramla işləsin”, – deyərək məktəbin bütün pillələrinin beynəlxalq status alması üzərində durdun, ağıllı və səxavətli hərəkət etdin.

Dünya Məktəbi gündən-günə gücləndi, nüfuzu artdı, uşaqlarını bu məktəbdə oxutmaq istəyənlərin sayı da sürətlə artırdı. Sən hər gün: “Bir çarə qıl, bizə böyük yer düzəlt”, – deyərək mənə təzyiq etməyə başladın. Əslində bir müddətdir ki, bir uşaq bağçasını böyük çətinliklə özəlləşdirmişdik, lakin bağça binası həm keyfiyyət, həm həcm

baxımından tam yararsız idi, bizi qəti qane etmirdi. Nəhayət, böyük bir məktəb kompleksi tikməyi planlaşdırdıq, 2012-ci ildə səninlə birlikdə təntənəli şəkildə yeni Məktəb kampusunun təməlini atdıq! Həmin 2012-13-cü dərs ilində Azərbaycan Prezidenti Dünya Məktəbini ən yaxşı məktəblər sırasına daxil etdi və onu mükafatlandırdı!

“Mənə inan!”

2014-cü ilin sentyabr ayı dörd binadan ibarət Dünya Məktəbi kampusunu sanki hazır vəziyyətə gətirdik. Çox sürətlə işləsək də, əyər-əksikləri tamamlamağa çalışsaq da, köhnə məktəbdən yeni məktəb kampusuna daşınma, həmçinin, yeni inşa olunmuş binaların tədrisə tam hazır vəziyyətə gətirilməsi ağır və vaxtاپaran iş oldu. Nəticədə məktəbdə dərslərin başlama tarixi barədə aramızda qızğın mübahisə düşdü.

Mən hazırlıq işlərinin başa çatmaqda olduğunu nəzərə alıb məktəbin açılışını ölkə üzrə ilk dərs günü sayılan sentyabrın 15-də baş-

lamağı zəruri sayırdım. Mənə görə açılışın təxirə salınması dərs ilinə hazır olmadığımız kimi, zəiflik əlaməti olaraq qəbul ediləcəkdə. Sən isə tam hazır olmadığımızı, açılışı iki həftə sonraya çəkməyi düzgün sayırdın. Fikrimiz haçalaşdı, hər ikimiz öz təhlilimizə əsaslanıb geri çəkilmək istəmirdik, mübahisə sanki münaqişəyə dönməkdə idi. Belə olan tərzdə mən güc işlətməyi qərara aldım, məktəb toplantısında dərsin vaxtında başlayacağını elan edib işə - Xəzər Universitetinə getdim.

Axşam evə dönəndə həmişə olduğu kimi məni mehribanlıqla qarşıladın, yedirdin-içirdin, piano arxasına keçib sevimli havalarımızı çaldın və ... "Hırlənmə, sənın qərarını dəyişdim, məktəbin rəsmi açılışını iki həftə sonraya keçirdim", – dedin. Məni heyrat bürüdü, söz deyə bilmədim. Əslində hirs başıma vurmalı idi, həmən: "Necə yəni? mən açılış gününü toplantıda elan etmişəm, bu isə (yəni, sən) heç nə olmamış kimi öz istədiyini edir, mənim sözümü heçə sayır?", – deyə qızıışmalıydım. Amma sənın qətiyyətin məni çaşdırmışdı; ilk dəfə idi

ki, mənim sözümlü yerə salmışdın, bunu necə edə bilmişdin, məni təəccübləndirən bu idi?

Sən izahata keçdin: “Əzizim, mənə etibar et, necə ki, evimizin işini, quruluşunu, gözəlliyini mənə etibar etmişən. Dörd gözəl bina-dan ibarət yeni məktəb kampusu yaratmışıq, hamı hey-rət edir, hörmət edir, gücümüzü dərk edir. Belə olan halda dər-sə iki həftə gec baş-lamağımızı heç kim zəiflik kimi qəbul etmər. Xırda görünən, bəlkə sənin görmədiy-in, fikir vermədiy-in nöqsanlar var, onları aradan qal-dırmaq lazımdır. Mən istəyirəm ki, hər şey gözəl, təmiz, səliqəli, zövqlü olsun, hər şeyi ölçüb-biçək, yarımçıq heç nə gözə çarpmasın. Mən dəli deyiləm ki, səbəb olmadan açılışı təxirə salmaq istəyim?! Mənə inan!”. Mən əlimi yellədim, başımı buladım və... səni qucaqladım.

Gecə-gündüz Dünya Məktəbi`nin qayğısı ilə

Xəzər Universiteti ilə Dünya Məktəbi arasında qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq yarandı. Xəzər Universitetində müəllimlik ixtisasları üzrə təhsil alan bütün tələbələr-in Dünya Məktəbində pedaqoji təcrübə keç-məsi qaydaya çevrildi. Xəzər Universiteti müəllimlərinin və xarici öl-kə vətəndaşları olan doktorantlarının Dünya Məktəbində, məktəbdəki bəzi müəllimlərin də Xəzər Universitetində dər-s demələri ə-nənə şəkli aldı. Məktəb-universitet işbirliyi birgə konfransların keçirilməsinə təkan verdi. Bu əməkdaşlığın təşkilində sən ə-sas rol oynayırdın. Xəzər Universitetinin “Xəzər-Xəbər” (“Khazar Review”) dərgisində Dünya Məktəbinin fəaliyyətini işıqlandırmaq üçün xüsusi məktəb güşəsinə yer vermişdik. 2015-ci ilin başlanğıcı məktəbin sən-in redaktən ilə dərc olunan nəfis tərtibli aylıq sərbəst “Dünya” dərgisi ilə yadda qaldı!

Dünya Məktəbi sən-in həyatında çox böyük yer tutdu. Sən-in 20 il ətrafında baş verən xəstəlik dövrün həm də Dünya Məktəbini qur-maq, gücləndirmək, gözəlləşdirmək dövrü oldu. Sən-in rəhbərliyin və

yaxın iştirakın nəticəsində məktəbdə müasir laboratoriyalar və texnoloji vasitələr quruldu, böyük və keyfiyyətli yeməkhana, idman kompleksi, örtülü və açıq meydançalar, üzgüçülük hovuzu fəaliyyətə başladı, tibbi və psixoloji xidmət, mühafizə və nəqliyyat işi təşkil olundu, şagird, müəllim və inzibatçıların xarici ölkələrə çoxsaylı, yaddaqalan səfərləri və daha nələr, nələr baş tutdu. Dünya Məktəbinin məzunları dünyanın qabaqcıl universitetlərinə qəbul olunur, hər yerdən onların xoş sorağı gəlirdi. Dünya Məktəbinin “İnci çiçəyi” salonu adlı konsert-konfrans mərkəzi özünəməxsus maraqlı musiqili teatr fəaliyyəti ilə tanındı. Gecə-gündüz Dünya Məktəbinin qayğısı ilə yaşayırdın, xəstəliyinn şiddətləndiyi son dövrdə belə idarəetmə işində bir sıra islahatlar həyata keçirdin.

Dünya Məktəbləri şəbəkəsini yaratmaq məsələsi müzakirə olunarkən sən əvvəlcə bu işə şübhə ilə yanaşdın: bacarıqımı, lazımdır mı? Mənim həvəsimi görüb yaxşı dedin və Sumqayıt Dünya Məktəbinin fəaliyyətini tam nəzarətə götürdün. Gəncə Dünya Məktəbi ideyası sənin xəstəliyinin şiddətləndiyi zamana təsadüf etdiyinə görə Gəncəyə gedə bilmədin, amma hər məsələ barədə fikrini bildirməklə, məsləhət verməklə Gəncə məktəb kompleksinin yaranmasına yardım etdin. Dünya Məktəbinin fəaliyyətə başlamasından bir neçə il sonra böyük həvəslə məktəbəqədər tərbiyə və təhsili, yəni uşaq bağçası və məktəbə hazırlıq işini təşkil etməyə girişdin. Bu uğurlu işi qurdun, onun son mərhələsində bir dəfə mənə sevincək: “Yaxşı bir ad fikirləşmişəm, ağıma hardan gəldi bilmirəm”, – dedin və “uşaq bağçası”, “məktəbə hazırlıq”, “məktəbəqədər təhsil” əvəzinə “Dünya Ana Məktəbi” sözünü daxil etdin. Beləliklə, sənin də böyük iştirakınla yarıdılan Xəzər Universitetindən sonra sənin birbaşa və aparıcı qurucu fəaliyyətin və məsləhətlərin nəticəsində Azərbaycan təhsil sisteminə mühüm yer tutan Bakı Dünya Məktəbi, Sumqayıt Dünya Məktəbi, Gəncə Dünya Məktəbi və Dünya Ana Məktəbi yarandı! Sən cəmiyyətdə maarifçi və təhsil qurucusu kimi geniş tanındın!

Gözəlliğin əsas elementi təbiilikdir

Xəstəliyin sənənin nə ailə həyatını, nə Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbindəki fəaliyyətini, nə yaradıcılığını, nə həyata baxışını zədələmədi, qeyri-adi səslənsə də, əksinə, sən məhz bu dövrdə çox maraqlı fəal həyat yaşadın, içindəki çoxcəhətli istedadın parladı, enerjin üzə çıxdı, qaynadı. Cəmiyyətdə göründün, hörmət qazandın, seçildin və sevildin. Mahnılarını məhz bu dövrdə bəstələdin, sevimlin Dünya Məktəbi bu dövrdə böyük inkişaf yolu keçdi. Bu dövrdə dünyanı gəzdin. Bu dövrdə nəvələrin dünyaya gəldi, həyatımız daha rəng-bərəng oldu.

Yaşa dolduqca, ildən ilə gözəlləşdin. Ən baxımlı qadınlar sırasında idin. Ölçülü hərəkət və davranışınla seçilirdin. Zövqlə geyinirdin. Hətta öz həyat yoldaşın qarşısında, öz evində belə geyiminə-keciminə, saç, sifət və əllərinə, səliqə və təmizliyə fikir verirdin. Ruhu oxşayan yumşaq, məlahətli, şən və melodik gülüşünlə evdə, işdə, kiçik və böyük məclislərdə xoş əhval yaradırdın. Güləruz idin, üzündən təbəssüm əksik olmadı - ən çətin zamanlarda da. Gözəllik daxildən gəlir, üzə vurur, şölə saçır. Gözəlliğin əsas elementi təbiilikdir deyir-

din, evdə, bağ-bağçada, geyimdə, danışıda - hər şeydə təmtəraqa deyil, təbii gözəlliyə üstünlük verirdin. Səndə sadəlik və təvazökarlıqla xanım-xatınlıq və kübarlıq, eləcə də müasirliklə abır-həya yan-yana idi, üzvi surətdə birləşmişdi. Səndə mistik bir lətafət, aura, biosahə vardı sanki. Səninlə təmasda olan hamı - uşaq, gənc, yaşlı insanlar, müxtəlif peşə və sənət sahibəri məmnun idi.

Çətin günlərimizdə belə şikayət etmədin, bir-birimizə dayaq olduq. Səndə güclü həyat eşqi vardı. Səninlə söhbət etmək, zarafat etmək, lağ-lağ etmək necə də maraqlı idi. Kiçik işarələr, incə duyğular, sevgi dolu baxışlar, xoş atmacalar aramızı isidir, aramıza şuxluq gətirirdi. Mən sənə heyran idim. Sən bənzərsiz ana, həyat yoldaşı, xoş, nəcib, təvazökar insan, öyrənmək yanğısı yaradan müəllim, musiqi ilə yoğrulmuş, yüksək estetik duyğu sahibi, qayğıkeş və xeyrxah şəxs idin. Sanki göylərdən endin, məni bəxtəvər etdin, mənə qeyri-adi bir sevgi yaşatdın. Ömrümə bəzək oldun. Zərif inci çiçəyini mən dərdim!

Hər halda, mən sənsiz həyatımı təsəvvür edə bilmirəm, mənim həyatım sənə bağlandı. Mənim dünyamla yanaşı digər bir çox insan-

ların dünyası da sənə bağlandı. Nizami demişkən (İqbalnamə), “Dünyaya yaxşı adamlara görə öz yerində qərar tutur”.

“İkimizdən birimiz”

Gecələrimiz rəngbərəng olurdu, işdən, ədəbiyyat və tarixdən, musiqi və incəsənətdən söhbət edirdik, sən pianoda çalırdın, birlikdə mahnı oxuyurduq. Bəzən mən oxuduğum bir əsər, araşdırdığım bir məsələ barədə sənə danışırıdım və ya ortaya atdığın maraqlı suallara cavab verirdim. Belə söhbətləri çox sevirdin. Qəribədir, “ayrı-ayrı doğulduq bu dünyada, nə yaxşı qonşu olduq bu dünyada, axır gəlib bir olduq bu dünyada, ey həyat, sən nə qəribəsən?”. İki insan rastlaşır, tanış olur, sevgi yaranır, birləşib xoşbəxt olurlar. Bu xoşbəxtlik təsadüfi görüşdən yaranır, ola bilərdi ki, bu iki insan heç görüşməsin. Onda həyat, dünya necə olardı? Dünya dağılmazdı, amma dünyada bir ahəng var, uçmaq üçün qoşa qanad lazımdır, dünya sevgilər üzərində qurulur. Deməli, bir sevgi baş tutmasa dünya başqa cür olardı, dünyanı eşq yaşadır, sevgilər gəldi-gedər deyil. Belə fəlsəfi söhbətlərimizin nəticəsində “İkimizdən birimiz” adlı şeir yazıldı.

*İkimizdən birimiz
Dünyaya gəlməsəydik...*

*Günəş nur saçmağında,
Qartallar uçmağında
Davam edərdi, gülüm.
Eşq coşanda sinədə
Qız, oğlanlar yenə də
Yallı gedərdi, gülüm.*

*Bizsiz də həyat vardı,
Boş qalmazdı yerimiz;*

*Qiyamətmi qopardı,
İkimizdən birimiz
Dünyaya gəlməsəydik?*

*Dünyada tam ahəng var -
Tənha ulduzlar yanar,
Aləm nura boyanar.
Milyonlara ruh verər
Bir qəlbdəki duyğular.
Qığılcımdan od törər,
Damcılardan dalğalar.
Zərrədə saysız hünər
Hər ahəngdə min rəng var,
Dünyada tam ahəng var.*

*Günəş aya baxmasa
Ay yerə nur saçarmı?
Qoşa qanad taxmasa
Quşlar şövlə uçarmı?*

*İkimizdən birimiz
Dünyaya gəlməsəydik,
Bu günü görməsəydik,
Görün nə baş verərdi.
Kim ağlar, kim gülərdi?
Bizə nə dərdi, gülüm,
Dünyaya gəlməyimiz,
Sevib-sevilməyimiz
Yazı-qədərdi, gülüm.*

*Bir söz deyim müxtəsər,
Məhəbbətdir hər əsər.
Bir vurmazdı qəlbimiz,
Yazılmazdı şerimiz
İkimizdən birimiz
Dünyaya gəlməsəydik.*

*Dünyanı eşq yaşadar,
Vurğunluqdan xoş nə var?!
Kim deyər ki, sevdalar
Gəldi-gedərdi, gülüm?*

Bu şeir populyar oldu, müxtəlif məclislərdə, kürsülərdə səsləndi, bəstəkarların diqqətini cəlb etdi, musiqilər yazıldı. Sən özün də bu şeir əsasında mahnı yazmaq, sadə, amma yadda qalan melodiya içində reçitativ, yəni mahnı arasında danışiq parçası olan bir musiqi barədə düşünürdün (ilk mahnın – “Səni sevdim çox sadəcə”də bu üsula əl atmışdın).

Mələhət və şəfqət

İnsanları yaxşı tanımaq, duymaq, seçmək, cəlb etmək, həyatın içini, doğru olanı, doğruya xas olan gözəlliyi görə bilmək, kiçik səhvləri bağışlamaq, münaqişələri dinc yoll həll etmək qabiliyyəti vardı səndə. Ünsiyyətdə məntiq və hissləri bir-birinə qovuşdura bilirdin. Yalan və yaltaqlıq ən çox sevmədiyən, zəhlən gedən sifətlər idi. İşdə peşəkarlığı, dürüstlüyü və öz işinə sadıqlığı yüksək tutur, işçilərin əməyinə düzgün qiymət verməyə çalışır, ədalətli qərar qəbul edirdin.

İnsanlara qarşı səmimi, həssas və yardımsevər olmusan, sən öz sevginlə, zərifliyinlə, diqqət və mələhətinlə tənha ruhları, ürəkləri xilas etmişən. Ehtiyac duyulan hər sahəyə, insanlara yardım əlini əsirgəmədin, şagird və tələbələrə ana qayğısı göstərdin. Xəzər Universitetinin tələbələri, xüsusilə başlanğıc dövrdə, səninlə görüşə can atar, səndən məsləhət və kömək istəyər, səni özlərinə ana sayardılar. Səndəki rəhm və şəfqət ətrafındakı insanları - şagird, müəllim, tələbə və valideynləri, kimsəsiz, kasıb və yetimləri, qoca, əlil və xəstələri, əmək və müharibə veteranlarını isindirirdi. Səninlə təmasda olanlara, yanına gələnlərə kömək etməklə kifayətlənməyib özün də ehtiyacı olanları axtarıb tapardın.

Səni tanıyanların sevimlisi idin. Qohumcanlı olmağın və qonaqpərvərliyinlə, nikbinliyin, səmimiliyin və ülfətinlə insanları cəlb edir, insanlararası sədləri əridirdin. Səndən məsləhət alır, səndən kömək umur, sənin tanışların, dostların cərgəsinə daxil olmağa can atırdılar. Qadınların işgüzar həyata atılmalarına kömək etdin, özün də örnək oldun.

Evimizdə və bağımızda, Xəzər Universitetində və Dünya Məktəbində, müxtəlif məclislərdə və səfərlərdə çox görkəmli insanlarla – elm adamları ilə, şair və yazıçı, bəstəkar və rəssam, rejissor və aktyor, müğənni və xanəndə, rektor və digər təhsil təşkilatçıları ilə, səfir, nazir və deputatlarla, müəllim, şagird və tələbələrlə, cürbəcür sadə və kübar

şəxslərlə ünsiyyətdə olurdun. Hamı sənə yaxınlaşır, hal-əhval tutur, səninlə söhbət etmək istəyirdi.

Dörd tanınmış elm və sənət adamı (Halil İnalçık – Türkiyə, Lüt-fizadə -ABŞ, Mahmud Qazi Yaşargil – ABŞ-Türkiyə, Arif Məlikov-Azərbaycan) və mən uzun müzakirələr nəticəsində “Avrasiya Akade-miyası”nı təsis etdik və onun ictimaiyyətə təqdimatını keçirdik, ilk üzvlərini seçdik (29 yanvar 2016). Bu Akademiyanın qurulması işinə böyük töhfə verdin, üzvlərin xüsusi geyimini – rəmzi libası dizayn et-din, Afaq Kərimova tərəfindən dizayn olunmuş Avrasiya Əfsanəsi ad-lı mükafatı və medalları meydana gətirmək üçü birlikdə Çinə, Şanxa-ya səfər etdiniz. Akademiya toplantılarının hazırlanmasında yaxın-dan iştirak etdin.

Kövrəldin, gözlərin doldu

Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbi əməkdaşlarına diqqət gös-tərmək, qiymət vermək, yubiley tədbirləri keçirmək istiqamətində səni heç kim əvəz edə bilməzdi. Məclislərdə özün diqqət mərkəzində olmağı sevməzdin, kənara çəkilərdin. Lakin, istəsən də, istəməsən də

başına yığışdılar. Nəhayət, sənin yaradıcılıq gecəni keçirmək istədik; yubiley sözündən xoşun gəlmədi. Uyğun təşkilati işlərlə Dünya Məktəbi və Xəzər Universiteti məşğul oldu.

Qızlarımız İngiltərə və Türkiyədə idi və gəlməyə hazırlaşdılar. Bir oyun oynamaq fikrinə düşdük: qızların gəlməsindən sənin xəbərini olmasın, sənə deyək ki, işləri çoxdu, gələ bilmirlər. Sən qızların gələ bilməməsi xəbərini sakit qarşılasan da, heç bir söz deməsən də, düşünürəm ki, ürəyində bunu diqqətsizlik saydın.

Biz bağ evimizdə yaşayırdıq, qızları qarşılayıb şəhərdəki evimizə apardılar. O biri gün sənin Dünya Məktəbi “İnci çiçəyi” adlı konfrans-konsert salonunda keçirilən yaradıcılıq gecənə Azərbaycanın seçilmiş elm və sənət adamları, təhsil işçiləri və hökumət nümayəndələri, tanışlar və dostlar gəlmişdilər. Gecə Dünya Məktəbində hazırlanmış, sənin həyat və yaradıcılığına həsr olunmuş “İnci çiçəyi” adlı filmin nümayişi ilə başladı, bir-iki dəqiqə sonra əvvəlcədən şərtləşdiyimiz kimi, birdən film dayandırıldı, səhnə bağlandı. Mən sənə: “Deyəsən balaca nasazlıq var, indi düzəldərlər”, – dedim. Sonra qızlarımıza aid “Tez gəlin” mahnısının sədaları altında səhnə açıldı və qızlarımız iki kiçik nəvəmizlə birlikdə səhnədə göründülər. Sən özünü itirdin, mən ürəyin bu həyəcana davam gətirməz deyə qorxdum, çıxardığım bu oyuna görə ürəyimdə özümü danladım. Kövrəldin, gözlərin doldu. Salonda əyləşənləri də xoş həyəcan bürümüşdü. Brilliant Dadaşova, Manana, İlqar Muradov, Fərid Əliyev, Məshəti Cabbarova, Dünya Məktəbinin xoru və Xəzər Universitetinin kamera orkestri sənin mahnılarını ifa etdilər. Şeir, musiqi, rəqs və səmimi çıxışlarla dolu bir yaradıcılıq gecəsi yaşadıq.

Şeir müəllifin öz-özü ilə söhbətidir

Uzun illər xəstəliklə mübarizə etdik. Müalicənin düzgün aparılması və qaydalara əməl etməyin, yaradıcı həyat sürməyin, nikbin ruhun və həyat eşqin bizə böyük ümid verirdi. Həyat fəlsəfən sadə idi: xəstəlik xoşagəlməz hadisədir, başımıza gəlib, nə edək, onu cilovlamağa çalışaq və eyni zamanda yaradıcı, qurucu işimizi davam etdirək, dünyanın dadı-ləzzətini duymağa davam edək. Qaynar işgüzar həyat tərzin, sənin insanlara və ətrafdakı insanların sənə bəslədikləri böyük sevgi sənin həyatına mənə verir, həyatını bəzəyirdi. Qardaşım xəstəxanada yanına gələndə özünü saxlaya bilməmiş, kövrəlib ağlamış və bu sənə çox təsir etmişdi: “Məni çox istəyirlər, mən də onları”.

Əlbəttə, xəstəlik aşkar ediləndə və sonralar bir neçə dəfə şiddətlənib böhran vəziyyəti yarananda ciddi sarsıntı keçirmişdik. Lakin sən də, mən də bu həyəcanı biruzə vermir, gülümsəyir, əminliklə normal vəziyyətə qayıdacağımızı deyirdik. Və doğrudan da halımız əsasən düzəlir, sən sevimli işlərinlə məşğul olmağa davam edirdin. Xəstəliyin şiddətlənməsi sanki məni daha çox üzürdü, səni itirmək qorxusu ilə yaşayırdım. Bu dərdi içimdə çəkirdim, səndən gizlədirdim, lakin bu əzab şeirdə əks olunurdu. Şeir müəllifin öz-özü ilə söhbətidir. Bu şeirləri sənə bir müddət keçəndən sonra oxuyurdum.

“Səni çox sevirdim” adlı şeir bu silsilədən tarixcə birinci idi. Səni, sanki göylərdən enmiş mələyi çox sevdim, lap çox. Əfsus səninlə keçirdiyim xoş, şən sevdalı dünyam tamama yetə bilər. Nə olur-olsun, sənə bəslədiyim sevgi mahnıya dönüb küləklərin qanadında səmalarda dolaşacaq:

*Buludlar əriyib yağışa dönəndə
Mən səni ehmalca göylərdən endirdim
Qarşımda dayandın nazənin-nazənin,
Danəndə-danəndə;
Üzümü nur saçan tərəfə çevirdim –*

*Tanrı nə bəxtəvər yaratmış aşığı!
Gözəllik ilahəm, gözümün işığı
Səni çox sevirdim...*

*Şimşəklər çaxanda, parlayıb sönəndə,
Yağış vücutunu oxşayıb öpəndə
Deyəsən bir anlıq huşumu itirdim –
Qəlbi kövrək olur sevdaya düşənin;
Səni çox sevirdim,
Səni çox, lap çox sevirdim.*

*Göyün maviliyi sulara əks edər,
Suların üstündə dalğalar rəqs edər,
Ağlayar, sızlayar qüssəli buludlar,
Tökülər yağışlar, bulanar göy sular,
Belədir təbiət...
Sevgi ondan betər –
Ya ömrə bəzəkdir, ya ömrü puç eylər.*

*Mənim nakam eşqim,
Səni tez itirdim,
Sanki uca dağlar yerindən sürüşdü,
Varlığım sarsıldı, ruhum xəstə düşdü,
Bəxtimlə qovğaya girdim –
Sevədlə dünyamı təməmə yetirdim.*

*Küləklər rəqs edər, səs səsə calanar,
Məvi səmalarda bir mahnı dolanar:
Səni çox sevirdim,
Səni çox, lap çox sevirdim.*

Təhlükəli, sağalmaz dərddə düşən hər insan “ay ana” deyir, dər-dini anasına danışır, anası yanında olsa da, olmasa da, anası vəfat et-miş olsa da. “Gedin deyın anama” adlı bayatı ruhlu şeirdə anama üz tuturam - vəziyyətim ağırdır, sevimli sonama güllə dəyib, dörd ya-nımda dolanan pərvanəm yoxdur, bunu sən də bil, yanına da gələm-mirəm, hərdən ölmək istəyirəm, amma öləmmirəm:

*Gedin deyın anama
Daha çıxmasın dama
Göy dağlara qar yağıb.*

*Gedin deyın anama
Hələ yetmədim kama
Amma saçım ağarıb.*

*Gedin deyın anama:
Daha toyda oynama
Qırılıbdır qanadım
Güllə dəyib sonama.*

*Gedin deyın anama:
İncəlib döndüm şama
Dörd yanımda dolanan
Pərvanəm yoxdur amma.*

*Gedin deyın anama
Uzaqda ki, balan var
Onu çox da qınama –
Uzaqdadır gələmmir.
Son vaxtlar keyfi yoxdur
Yorulub qəm-kədərdən
Heç ürəkdən güləmmir;*

*Ölmək istəyir hərdən
Amma hələ öləmmir...*

Bu iki şeirə “qismət olsa musiqi yazacam” deyirdin. Qismət olmadı.

“Sənsizlik” adlı şeirdə “bu yaz mənə qəm gətirdi”, bu yaz mənə isitmədi, üşütdü deyilir, “sənsiz yaşaya bilmirəm”, “heç cür alışa bilmirəm sənsizliyə”:

*Açılır rəng-rəng çiçəklər
Açılmayıf kefim bu yaz.
İsinir xırda böcəklər
İsinir soyuq küləklər
Bu günəş mənimki deyil
Yaman üşüyürəm bu il.*

*Bu yaz mənə qəm gətirdi
Açılmayıf kefim bu yaz.
Çoxları tək mən demirəm
Dərdim kitablara sığmaz –
Dərdlərim bircə sətirdi:
Sənsiz yaşaya bilmirəm.*

*Sənsizliyə
Alışa bilmirəm heç cür;
İllər ötür,
Ömür adlı karvan keçir
Tanışlarım bu dünyadan bir-bir köçür
Dünya fanidir sözünə
Alışırım
Yana-yana,
Ölümün müdhiş gözüne*

*Baxa billəm
Diri-diri, saymazıyana
Ürəkdə qəm.
Amma bilməm
Bilməm niyə
Hər nə qədər çalışıram
Sənsizliyə
Alışa bilmirəm heç cür
Heç cür alışa bilmirəm sənsizliyə?*

Bu şeirə musiqi yazıldı.

Qəzəl janrında yazılmış "Qədər bumu" adlı şeir zaman-zaman məni ümitsizliyə sürüyən hissdən, səni itirmək qorxusundan bəhs edir:

*Səni itirmək qorxusu məni məhv edir, gözəlim
"Candan şirin nə var?!" deyən vallah səhv edir, gözəlim.*

*Can şirindir o halda ki, candan şirin cananı var
Könül o cananı istər, can da o cana can atar.*

*Həyatımda tutduğun yer, gözəl, necə də dərinmiş
İllərlə bəslənən sevgi candan qat-qat çox şirinmiş.*

*Bunadan ki eşq əhliyəm, həvalıyam, ruhum şəndir
Cananın canı sağ olsun, qalan hər şey düzəldəndir.*

*Yarın yorğun gözlərindən öpsəm, dostlar qınamasın
Tale bizi qəm, məşəqqət meydanında sınamasın.*

*Qədər in cəvəsi müdhiş, güman yeri köndələndir
Əlləri baş sıgallayan, barmaqları göz dələndir.*

*Qədər bumu – canan xəstə, sevgilisi şikəstədir?!
Tanrım, hanı mərhəmətin? Bax, anam namaz üstədir.*

*Tanrıya ağıl qoymuram, amma vallah olmaz bu cür
Ya hər ikimizi öldür, ya bizi birlikdə güldür.*

*Dünyada hər növ insan var – böyük, kiçik, adlı-sanlı...
Gülüm, sənsiz ölür biri – yazıq, fağır İsanxanlı.*

Arzu edirdim ki, məni sən yola salasan

Son iki ildə ağrıların artdı, zəiflədin. Sənin yaxşılaşman üçün nə edə bilərdim? Zəlzələ, yanğın, sel kimi böyük təbii fəlakətlərin qarşısında insan aciz qalır. Xəstəliyin şiddətlənməsi və böhran halına çatması da belədir, onun qarşısında həkim də aciz qalır, bütün yaxınlar da. Yaxın tanış olduğumuz günlərdən son dövrə qədər, ömrümüz boyu sən mənə qulluq etmisən, mənə öz yaradıcı və qurucu işlərimlə məşğul olmaq imkanı yaratmışsan. Son zamanlar mən sənə qulluq etməyə başladım. Qoluna girib gəzdirdim, istədiyin əşya, dərman, yeməyi gətirdim. Yəni, xəstəliyin şiddətləndikcə mən sənə daha çox vaxt ayırdım və beləliklə sənə daha da yaxın oldum. Və sənənlə ünsiyyətə daha çox ehtiyac duydum. Hər gün sənin yanında oturur, sənənlə müxtəlif mövzularda, o cümlədən iş barədə söhbət edirdik. Tez-tez klassik musiqi nümunələrini, böyük bəstəkarların şedevr əsərlərini, həmçinin, instrumental ifaları və gəncliyində populyar olan mahnıları telefonumda tapır və səsləndirirdim. Çox diqqətlə qulaq asır, təhlil və şərh edir, bəzi musiqilərin sənə nə üçün yaxın olduğu barədə danışırıdın. Canalan təbəssümün və zarafatların yerində idi.

Mənə “işə get, işinlə məşğul ol” deyirdin. İşdə olduğum günlər həmişə sənə zəng edir, halını soruşur, xoş söz deməyə can atırdım. Xəstə olduğun dövr evə daha çox bağlandım, iş bitən kimi evə, sənənlə üz-üzə, göz-gözə gəlməyə tələsirdim.

Bir dəfə: "Sənə arvadlıq edə bilmirəm", – dedin, cavabında: "Sən mənə gözəl advadlıq etmisən, üstəlik, mənə ana və bacı, həmkar və dost olmusan, sən adi arvad deyilsən, sən mənim mələyimsən və qəlbimin evində şahlığa yüksəlmişən", – deyib mahnı oxudum:

*Bilmirəm mələksən, yoxsa nəsən sən
Qəlbimin evində şahlıq edirsən.*

Bir arzum vardı, bunu sənə bir neçə dəfə demişdim. Arzu edirdim ki, mən səndən əvvəl ölüm, məni sən yola salasan. Sən məndən daha tədbirlisən. Məndən sonra çətin olsa da, sən ailəmizi də, universitetimizi də, məktəbimizi də idarə edə biləcəksən. Mən yaxınların, uşaqların ağrıdığını görəndə, bir fəlakət üz verəndə özümü itirirəm, sən çətin anlarda özünü məndən daha tez ələ ala bilərsən. Mən sənsizliyə dözə bilmərəm. Bu dünyanı səndən əvvəl tərk etmə fikrimi bir-iki dəfə şeirlə də ifadə etmişdim.

*Mən ki sənə demişdim, həyata bel bağlama
Mənim də son günüüm var, mən də ölüb gedəcəm.
Göz yaşını sel etmə, gecə-gündüz ağlama
Zamanın hökmündəyəm, mən səni tərk edəcəm.*

Və mənsiz necə tənha qalacağını, məni yuxuda görəcəyini, yuxudan qalxanda necə göz yaşı axıdacağını təsvir etməyə çalışmışdım:

*Mən ki sənə demişdim, gerçəyi itirəndə
Xatirəyə, xəyalə, surətə uyacaqsan
Təkliliyin pəncəsində köksünü ötürəndə
Sevgilər pıçıldayan səsimi duyacaqsan.*

*Mən ki sənə demişdim, yuxuda görəcəksən
Ölməmişəm mən hələ, gəzişirik əl-ələ*

*Oxşayıb-öpəcəksən, oynayıb güləcəksən
Ayılanda göz yaşın axacaq gilə-gilə.*

Və bəzən üzünə tərs baxdığım və indi də həyat burulğanında səni tək buraxdığım üçün üzr istəmişdim:

*Mən ki, sənə demişdim, səni candan sevsəm də
Bəzən dünyadan küsüb üzünə tərs baxmışam
Bağışla, canım-gözüm, səninləyəm desəm də
Həyat burulğanında səni tək buraxmışam.*

Bu mövzuda “Məndən sonra” adlı şeir də yazdım. Məndən sonra evimizin nizamının pozulacağından, dərdin, qayğıların sağ qalanları yıxa biləcəyindən qorxduğumu ifadə etdim. Əslində isə, böyük acını mən daddım, “Səndən sonra”-nı gördüm, sağ qalan insan kimi nizamım pozuldu, ailəmizin nizamı pozuldu...

Mənim öz ölümümü qabağa salmaq istəyimlə sən barışmırdın. “Sən sağlamsan, sən uzun yaşa” deyirdin. Mən sağlam insanların da tez ölə biləcəyi və xəstəliyi olanların uzun yaşaya biləcəyi barədə danışır, misallar gətirirdim. Olmadı. Sən öldün, mən sağ qaldım. Sən bu dünyanı məndən tez tərk etdin, əzizim, məni ömürlük yana-yana qoydun. Sənin ağrıların bitdi, mənim ağrılarım başladı. Nizami'nin ürəyindən keçirmiş ki, öləndə ona Xaqani mərsiyə yazsın, amma qədər elə gətirib ki, Nizami Xaqaniyə mərsiyə yazıb:

*Könlümdən keçirdi ki, Xaqani mənə əfsus desin
Əfsus ki, mən Xaqaniyə əfsus deyən oldum.*

Sənsizliyimin çarəsi yoxdur, çünki sənin əvəzin yoxdur

Səni ən çox düşündürən “birdən mənə bir şey olsa Hamletin axırı, taleyi necə olacaq?” sualı idi. Mənim həyatım tamamilə sənə bağlı idi, fikirlərimi əvvəlcə səninlə bölüşür, sonra ortaya çıxarırdım. Mənə

ideal ev və iş şəraiti yaratmışdın. Məni işdən, yaradıcılıqdan ayıra bilən heç nə yox idi. Bütün ev, məişət qayğılarını sən həll edirdin. Mən kitab mağazasından başqa heç bir alış-veriş yerinə getmirdim. Mənim paltarlarımı sən alırdın, o şeyin ki, ölçüsü standart idi, onları mənim iştirakım olmadan alırdın. O şeylər ki, məsələn, ayaqqabı, geyinib baxmaq tələb edirdi, məni birtəhər yola gətirməklə mağazaya aparır və məsələni yerində həll edirdin. Geyim məsələsi məni çox maraqlandırmırdı. Hər şeydən bir-iki dənə varsa, düşünürdüm ki, onlar mənə ömürlük bəhs edər. Ancaq sən, hər şeydə olduğu kimi, geyimdə də zövqlü və tələbkar idin - özünə qarşı da, mənə qarşı da. “İşə gedirsən, xaricə gedirsən, mühüm görüşə gedirsən, televiziya proqramında olacaqsan, rayona gedirsən, idmana gedirsən”, – deyə mənə uyğun paltar hazırlayırdın.

Bəzən yaxın dostlarla görüşdə məndən şikayət edir kimi söhbət edirdin: “Mən ona paltar almaq istəyirəm, o isə mənə kömək etmək əvəzinə məndən qaçır, paltarım var deyir, yenisini istəmirəm deyir. Xəbəri yoxdur ki, paltarları köhnəlib, nimdaş olub, tərəvətini itirib”. Ayaqqabı alma məsələsində düz gəlmirdik. Mənə ayaqqabının görünüşü deyil, ayağımda çox rahat oturması mühüm idi, istəyirdim ki, ayağımda ayaqqabı olduğunu hiss etməyim. Ona görə də artıq ayağımda yaxşı oturmuş köhnə ayaqqabını dəyişdirmək istəmirdim. Sən isə ayaqqabının hər iki cəhətini – rahatlığı da, görünüşünü də vacib sayırdın. Dostlarla belə şikayətli söhbətlərdə mən bir az qaba səslənən zarafata əl atırdım: “ağıllı adam köhnə arvadı və köhnə ayaqqabını tez-tez dəyişdirməz, öyrəşibsən, sənə rahatdır”. Geyim məsələsində tam sənin ixtiyarında idim, nə versən onu geyinirdim. Sənin “onu çıxart, bunu geyin”, “yuxarıdakı düyməni bağla”, “yaxalığını (vorotnikini) düzəlt”, “papaq qoy” kimi sözlərinə düşünmədən əməl edirdim...

Əzizim, narahat olma. Mən yaşayıram. Sənin aldığın paltarlar mən ölənəcən mənə bəs edər. Sən hər şeydə olduğu kimi, məişətdə də

səliqəli, dəqiq işləyən mexanizm yaratmışan. Xüsusilə, son illərdə, xəstəliyin şiddətlənəndə, ətrafdakılara, yaxınlara hər şeyi öyrətmiş, öyrətdiklərinin keyfiyyətlə yerinə yetirilməsini tələb etmiş və buna nail olmusan. Bazarlıq edilir, sənin bişirdiyin və mənim xoşuma gələn bütün yeməklər, o cümlədən kənd yeməkləri bişirilir, paltarlarım yuyulur, ütülənir. Qızlarımızın mənə qayğısı çox artıb. Amma, əzizim, sənsizəm və sənsizliyimin çarəsi yoxdur, çünki sənin əvəzin yoxdur.

İşıqlı günləri sona yetirdik

Dünyanın gəldi-gedər olduğunu bilirəm, bilsəm də, bu mənə heç bir təskinlik vermir. İçim alovlanır. İçimdə bir fəryad yuva salıb. Səsi kənara çıxmır, amma içimdən yeyir məni.

*Dünya görmüşlər söylədi: dünya gəldi-gedərgidi,
Ölümlüdü, olumludu, hikmət, möhnət nəhəngidi.
Qəlbimdəki təlatümlər müdhiş həyəcan zəngidi,
Duysan, lərzəyə düşərsən, gidi dünya, gidi dünya.*

Sənin ayrı rəmzi evin oldu, qızlar mənim bir sözümü seçib orada daş üstündə yazdırdılar:

*İşıqlı günləri sona yetirdik
Qara buludların qoynuna girdik
Tamam itirəndə anladığ yalnız
Nəyimiz var imiş, nəyi itirdik.*

Tez-tez sənin ziyarətinə gəlirəm, sənə deyilməli çox sözüm var, deyirəm, cavab gəlmir. Üzdə sussam da içimdə səninlə danışırım. Doğma səsinə eşitmək istəyirəm, səs gəlmir. İndi nə edirəm? "Niyə məni tək qoydun?" deyər sual vermirəm. Sən heç vaxt məni tək qoymaq istəməzdin. Mən səni qoruya bilmədim... Yuxuma da gəlmirsən. Nə mə-

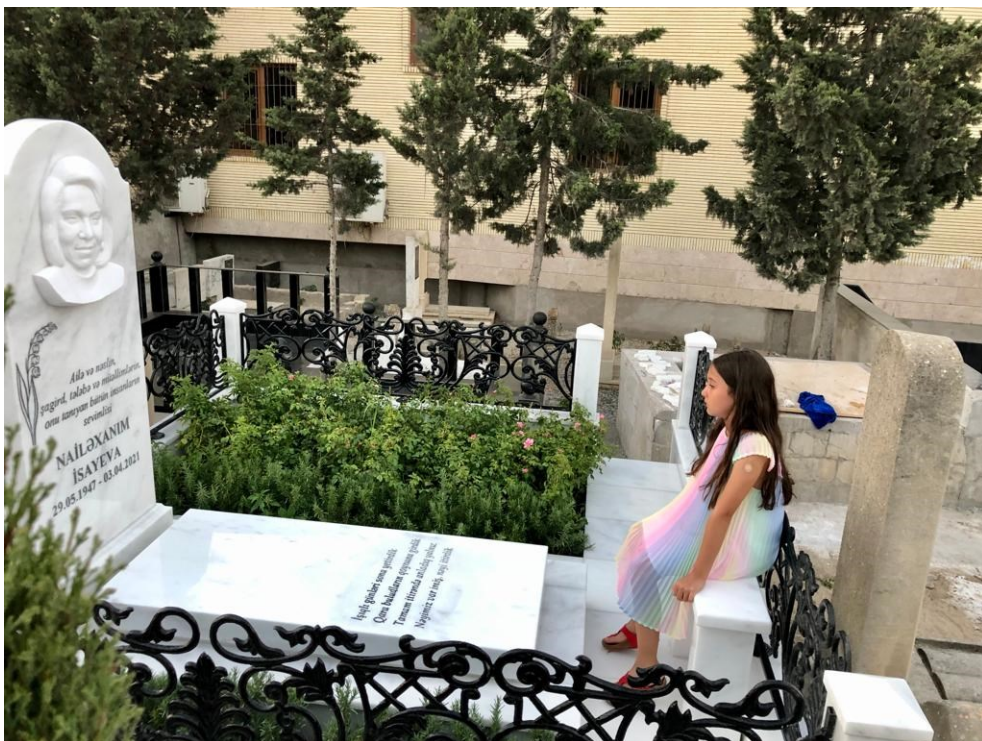
sələdir? Yuxuda səni deyil, son vaxtlar xəstə yatdığı otağı gördüm, sənsiz. Otaq vardı, sən yox idin.

Evlənmək sözü evi olmaq, ev əldə etmək fikrindən qaynaqlanıb. Səninlə evləndikdən sonra sən mənim evim oldun, işim bitəndə tez evə qayıtmağa can atır, yəni sənin yanına tələsirdim. Evə çatıb üzünü görmək, səsinə eşitmək, səninlə söhbət etmək, zarafatlaşmaq, səninlə çalib oxumaq, bərabər musiqiyə qulaq asmaq istəyirdim. Tək-tək hallarda, işin çox olanda, evə məndən gec gələndə sakitləşə bilmirdim, evdə olmadığımı zənn edirdim, axı sən idin mənim evim. İndi evim yoxdur. Divarlar, döşəmə, tavan, dam, qapı, pəncərə var, amma sən yoxsan, evim yoxdur. Evimiz məhz sənin sayəndə dost və tanışların, həmkarların, yaxından və uzaqdan gələn qonaqların üzü-nə açıq idi, çox müxtəlif mövzularda söhbət və müzakirələrin aparıldığı mehriban və qaynar bir məkana çevrilmişdi. İndi isə...

Hər gün, hər saat sənin xəyalınla yaşayacam

Həyatımda telefonla ən çox danışdığım şəxs sən idin. Hətta bütün başqa insanlarla danışdığımdan daha çox səninlə danışmışam. Səndən sonra dostlar sənsizliyə dözə bilmədiyimi, əzab çəkdiyimi görüb fikrim dağılsın deyə məni dağ yerlərinə apardılar. İlk gün hoteldə mənə ayrılan otağa daxil oldum, yol paltarımı dəyişdim və adətim üzrə sənə zəng etmək istədim. Telefonu götürdüm, barmağımı telefondakı adın üzərinə qoyub zəng etdim və donub qaldım. Adətən hara getsəm, oteldə mənə ayrılan otağa daxil olan kimi həməən sənə zəng edərdim: “Əzizim, sağ-salamat gəlib çatdım, çox hayıf burda deyilsən, darıxıram sənsiz....”.

Mənə bağışladığın nişan üzüyü vardı. Onu bir müddət barmağımda gəzdirmişdim. Bir qədər sonra üzük taxmaqdan xoşum gəl-mə-diyi üçün sənin icazənlə onu barmağımdan çıxarıb ailə arxivimizə qoy-duq. İndi həmin üzüyü tapıb barmağıma taxdım; xəbərin olsun, səninlə yenidən, bu dəfə sənin birbaşa iştirakın olmadan nişanlandım.

Hazırda ömrümün az qalan və xoşbəxtlikdən uzaq hissəsini yaşamaqdayam, solğun bir həyat keçirirəm. Yaşamaq ruhum öldü. Yaşamaq həvəsim, yaşamaq yangım söndü. İnciçiçəyim soldu. Bağçamızda güllər yiyəsiz qaldı. Mənim sənsiz, əzablı günlərim başladı. Köks ötürməklə, axan göz yaşlarını silməklə məşğulam. Sənin yerini heç kim, heç nə doldura bilməyəcək. Sənsizliyin pəncəsi məni boğmağa davam edəcək, bunun çarəsi yoxdur. Sənsizlik heç vaxt yüngülləşməyəcək, sənsizlik içimdə yaşayacaq ömürlük bir dərddir.

Öləndən sonra başqa bir dünyada yaşayışın davam etməsi fikri əfsanədir, insana təskinlik və ümid vermək üçün düşünülmüşdür. Ölümdən sonrakı həyata inansam, sənsiz keçməli olan həyatıma həməən son qoyar, sənin arxanca gələrdim ki, yenə bərabər olaq, o biri dünyada bir yerdə yaşayaq.

Səninlə Böyük Sevgi yaşadıq! Nə qədər gözəl xatirələr qoydun bu dünyada. Bundan sonrakı həyatımın əsasında xatirələr dayanacaq,

ömrünün son anına qədər, hər gün, hər saat sənin xəyalınla yaşayacam.

İlk görüşümüz həyatımın ən parlaq səhifələrindən biri oldu. Son görüş ürəyimi parçaladı. Son görüş olmayaydı...

Həyatın, işıqlı və mehriban çöhrən qəlblərdə iz salmışdır

Sənin ölümün səni tanıyanları sarsıtdı. Dünyanın çox yerindən, bütün qitələrdən, elm və sənət adamlarından, təhsil işçilərindən, diplomat və siyasətçilərdən, səni sevən sadə və görkəmli insanlardan minlərlə başsağlığı gəldi.

“Nailə xanım Azərbaycanda indiyə kimi tanış olduğum, rastlaşdığım ən əzəmətli xanım əfəndi idi (Nailakhanim was the greatest lady I ever met in Azerbaijan).

“Naila Xanim Azərbaycanda keçirdiyim dövrdən ən aydın xatırladığım insanlardan biridir – müstəsna şəxs və səxavətli, nəcib ürək sahibi idi, özünü öz məktəbindəki hər kəsin və ətrafındakı hamının həyatını dəyişməyə, mənalı etməyə həsr etmişdi” (Naila Xanim is one of the people I remember most clearly from my time in Azerbaijan, so remarkable and generous-hearted and so dedicated to making a difference for everyone at her school, and for all those around her).

“Siz ikiniz Bakının təhsil və mədəniyyət səhnəsini işıqlandıran çox gözəl bir cüt idiniz. Və tələbələrinizə bir ilham qaynağı oldunuz” (The two of you were such a wonderful couple, who lit up Baku’s educational and cultural scene. And you proved such an inspiration to your students).

“Həyat nə qədər parlaqdırsa, itki o qədər ürəkdən gəlir; bu itkini daşımaq bizim hamımız üçün ağlasığmaz dərəcədə ağırdır. Nailəni tanımaq və sevmək bizim üçün ən qiymətli hədiyyə olmuşdur. Həyatımız Nailəsiz heç vaxt elə dolğun və elə maraqlı olmayacaq, amma onunla bağlı xatirələr davam edəcək; onlar o qədər gözəl və qiymətlidir ki!” (The more forceful the life the more heartfelt the loss, and

this is such an incredibly difficult loss for us all to bear. To have known and loved Naile has been a most precious gift. Our lives will now never be as full, nor as interesting, without Naile, but the memories of her will endure and they are so wonderful and so precious!)

“İndicə Nailə xanımın dünyamızı tərk etdiyini eşitdim, bu məni qəm-kədərə qərq etdi. Onu özünü ailəsinə həsr etmiş və Azərbaycan təhsilində islahat aparmağa yönəlmiş şəxs kimi xatırlayıram. O, həyat eşqi və məlahətlə dolu idi” (I have just heard that Naila Khanoum has left out world. This has left me with sorrow and grief. I remember her as a very dedicated person to her family and committed to the cause of reforming education in Azerbaijan. She was full of vitality and charisma).

“Azərbaycan çox qiymətli bir insanını itirdi. Nailə xanım fəvqəladə gözəl şəxs idi. Mən onun insaniliyini, yaşamaq gücünü, təhsil üçün özünü fəda etməsini, onun həyat eşqini xatırlayıram”. (Azerbaijan has lost something very precious. Naila Khanoum was an amazing person. I remember her humanness, her vitality, her many sacrifices for education, and her love of life).

İnsan öləndən sonra onun izi qalır və bu iz yaşamaqda davam edir. Bu iz nə qədər böyükdürsə, təsirlidirsə, mənalıdırsa, gözəldirsə, o qədər uzunömürlü olur. Sənin həyatın, əməllərin, işıqlı və mehriban çöhrən yaddaşlara hopmuş, qəlblərdə iz salmışdır. Gülüşlərin, təbəssümün şəkillərdə, video-görüntülərdə qaldı və əlbəttə, səni tanıyanların qəlbində yuva saldı. Sənin parlaq həyatın xoş xatirələrdə, yazdığın mahnılarda, qurulmasına böyük əmək sərf etdiyin Xəzər Universitetinin tarixində, çox sevdiyin, sevə-sevə yaratdığın Dünya Məktəbinin tarixində həkk olunacaq, adınla bağlı fond və təqaüdlərdə, muzey və mədəniyyət mərkəzlərində, musiqi, kitab, albom, büst və heykəllərdə öz əksini tapacaq.

Xəzər Universiteti
əməkdaşları

Çox sözün az hissəsi

Nailə xanım haqqında keçmiş zamanda danışmaq olmur. Çünki O, istənilən sevinci ani bölüşmək üçün tez yada düşən insanlardan biridir.

Dostluq münasibətlərimizə görə bizi 25 il öncə tanış etmiş həmkarım, tanınmış rəssam Rafiq Mirəbdülrəhimova çox minnətdaram.

O illər Nailə xanım sevimli həyat yoldaşı, görkəmli ziyalımız, professor Hamlet İsaخانlıdan məxfi, 50 illik yubileyi münasibətilə mənə onun portret - xalçasını sifariş vermişdi. O, "Nizami Gəncəvi" adına Ədəbiyyat muzeyində iş otağında toxunan portret – xalçaya tez-tez baş çəkir, hər gələndə az qala hər ilmə, hər detalla bir-bir maraqlanır, suallar verirdi. Sanki imkan olsaydı, özü toxuyardı sevə-sevə gözlədiyi xalçanı.

Başdan-ayağa yaradıcılıq ovqatı ilə köklənmiş Nailə Xanımın bəlkə də ömür boyu Hamlet müəllimlə yanaşı addımlaması onun qurub-yaratmaq həvəsini çox coşqulu etmişdi ki, bu da Onda ən çox sevdiyim cəhətlərdən biri idi.

Beş-on il qabaq xaricə, yaradıcılıq ezamiyyətinə birgə gedərkən narazı səsle (təyyarəyə əyləşməmiş) söylənməyə başladı ki, heç soyuq-

dəymədən sağalmamışam, bilmirəm necə olacaq, niyə göndərirlər bizi ora və s.

Təyyarə tərpənəndən üç dəqiqə keçməmiş bir-birini əvəz edən ən gözəl mahnıları ikimizin eşidə bildiyi səslə bütün yol boyu oxumaqdan doymurdu. Səhərlər zavod-fabrikdə layihəmizin uğurlu nəticəsi üçün əlindən gələni edir, axşamlar isə Çinin çox əlvan koloritli mənzərələrinə bizim unudulmaz melodiylarımızı qatır, azana qədər gəzməkdən “yarıcan” olsa da, hər gecə ünvanımıza toydan gələnlər kimi qayıdırdıq.

Fikrimdə isə səfərin hər günü müasir dövrün çox fədakar, nəğməkar, yaradıcı qadın obrazı formalaşırdı.

Sənətdə yaratdığım tarixi qadın obrazlarının hər biri bir muzeyin eksponatı olsa da, “BƏSTƏKAR NAILƏ XANIM” batık əsərim Hamlet müəllimin evinin muzeyə bənzər guşəsindən asılıb ki, haqqında deyə biləcəyim çox sözün az bir hissəsidir.

Nailə xanım haqqında xatirələrimi bölüşmək mənim üçün həm çətin, həm də şərəflidir.

Nailə xanıma ilk gördüyüm gündən onun necə sadə, mehriban və qayğıkeş olduğu diqqətimi cəlb edib. O, kiçikdən-böyüyə, vəzifəsindən asılı olmayaraq hər bir kəsə xüsusi diqqətlə yanaşırdı.

Çox gözəl xatırlayıram. 2019-cu ildə Xəzər Universitetində işçilər arasında anonim bir sorğu keçirilirdi. Sorğunun nəticələrinə əsasən universitetin sevilən həmkarları seçilirdi. Həmin sorğuda mən ən çox sevilən həmkar adını qazanmışdım.

Bu hadisədən 1-2 gün sonra Mərmər zalda bir toplantı keçirilirdi və həmin toplantıda Nailə xanım da iştirak edirdi. Toplantı başlanmamışdan öncə Nailə xanımla salamlaşdığım anda, o məni təbrik etdi və mənə gələcək fəaliyyətimdə uğurlar arzuladı. Bu mənim üçün çox sevindirici və unudulmaz bir hiss idi. Həmin anda düşündüm ki, bu xanımın necə böyük bir ürəyi var. Sanki onda bir ana məhəbbəti hiss olunurdu işçilərə qarşı. Öz səhhətindəki problemlər, Dünya Məktəbi-nin qayğıları və bunlarla paralel olaraq bizləri də diqqətdə saxlamağı çox qürurverici idi.

Nailə xanım, ruhunuz şad olsun. Məkanınız cənnət olsun. Nə yaxşı ki, Sizin kimi insanları tanımışıq.

Cabir Xəlilov

Hüquq departamentinin müdiri

Həyatda çox az insana nəsib olur ki, vəfatından sonra nə qədər müddət keçməsindən asılı olmayaraq, xatirəsi daima canlı qalır. Belə insanlar öz səmimi, qayğıkeş, həssas xarakterləri ilə dostlarının, yaxınlarının qəlbində xüsusi bir yerə sahib olurlar və hər zaman ehtiramla yad edirlər. Bizim həmişə hörmətlə andığımız Nailə xanım İsa-xanlı da məhz belə insanlardan idi.

Onunla bağlı xoş xatirələrim kifayət qədərdir və mən onlardan birini Nailə xanımın xatirəsinə həsr olunmuş bu kitabın oxucuları ilə bölüşmək istərdim.

Uzun illər bundan əvvəl universitetimizə, mənim o vaxtlar rəhbərlik etdiyim Hüquq fakültəsinə, Lalə adlı bir tələbə qəbul olmuşdu. Bu qız çox çalışqan, istedadlı həm də təşəbbüskar bir qız idi. Lalə elə birinci yarımdən bütün müəllimlərinin hörmətini qazanmış, ilk imtahan sessiyasını da yüksək nəticələrlə başa vurmuşdu.

Bir gün bu qız gəldi dekanlığa ki, mən valontyor olaraq sizinlə çalışmaq istəyirəm, xahiş edirəm mənə bu şəraiti yaradasız. Mən də bu qız haqqında, bir az əvvəl dediyim kimi, yüksək fikirdə idim və istəyirdim ki, onu birbaşa dekan köməkçisi olaraq işə götürüm. Çünki bilirdim ki, bu uşağı mütləq bir başqası işə götürəcək və bir potensial kadr kimi onu itirmək istəmirdim. Birinci kurs tələbəsi olmasına baxmayaraq, mən Lalənin qabiliyyətinə əmin idim. Çox düşündükdən sonra Hamlet müəllimə bu barədə təqdimat yazdım.

Soyuq bir qış günü axşam çağı idi, saat təxminən yeddiyə qalırdı, təqdimatı götürüb düşdüm Hamlet müəllimin otağına. Qapını döydüm, keçdim içəri, Hamlet müəllim iş masasının arxasında əyləşmişdi, Nailə xanım da otaqda idi, divanda əyləşmişdi. Salamlaşdıq, mən tələbəmiz haqqında məlumat verdim. Lalənin 11-ci sinfi Amerikada bitirdiyini, universitetin tələbəsi kimi ilk gündən hamının rəğbətini qazandığını, semestr imtahanlarını əla qiymətlərlə başa vurduğunu, Hüquq fakültəsinin ictimai fəaliyyətində də həvəslə iştirak etdiyini bildirdim və onu işə götürmək niyyətində olduğumu deyərək, təqdimatı Hamlet müəllimə verdim. Hamlet müəllim təqdimatı aldı və dedi ki, qoy qalsın baxaram. Mənə elə gəldi ki, tələbə birinci kursda oxuduğuna görə Hamlet müəllim bir qədər tərəddüd edir. Elə bu anda Nailə xanım gülümsünərək üzünü Hamlet müəllimə tutub: "Ay Hamlet, Cabir müəllim universitetin dekanı olaraq durub gəlib sənə yanına, etibar etdiyi, qabiliyyətinə bələd olduğu, yaxşı bir tələbəmizi işə götürmək istəyir, sən də deyirsən ki, baxaram, sən nəyə baxacaqsan, tez imzala təqdimatı gecikirik, duraq gedək." - dedi. Hamlet müəllim də güldü və təqdimatı imzaladı.

Demək istədiyim budur ki, Nailə xanım çox həssas və qayğıkeş bir insan idi. Bəlkə də, Hamlet müəllim təqdimatı o anda imzalama saydı, sonradan işlərin çoxluğundan unuda bilərdi. Mən də yəqin ki, ikinci dəfə onu eyni məsələ üçün narahat etmək istəməyəcəkdim, nəticədə isə bir tələbənin qəlbi qırılmış olacaqdı. Nailə xanım isə sanki bü-

tün bunları hiss etmiş kimi dərhal məsələni yoluna qoydu.

Mənim təcrübəmdə bu ilk dəfə idi ki, birinci kurs tələbəsi fakültədə rəsmən işlə təmin olunurdu. Lalə işə başlayanda ona demişdim ki, bax ha sən burada işləməyinin səbəbkarı Nailə xanımdı, sən də gərək bu etimadı layiqincə doğruldasan. Həqiqətən də Lalə dekanlıqda işlədiyi müddətdə özünü olduqca bacarıqlı bir işçi kimi göstərə bilmişdi. Hətta sonralar Hamlet müəllim iclaslarda dəfələrlə Laləni nümunə göstərmişdi. Beləcə Nailə xanım gənc və bacarıqlı bir tələbənin arzusunun reallaşmasına vəsilə olmuşdu.

Nailə xanım çox qayğıkeş, mehriban, səmimi bir insan idi. Mən həmişə özümə qarşı onun dost münasibətini hiss etmişəm. İndi təəssüflər olsun ki, həm Nailə xanım, həm də keçmiş tələbəmiz və işçimiz olan Lalə həyatda deyillər. Həyatın acı həqiqəti belədir, yaxşı insanları tez itiririk. Allah hər ikisinə rəhmət eləsin, ruhları şad olsun!

Sevərək yaşamağın, sevilərək ölməyin formulu

İnsan ömrü boyu müxtəlif adamlarla ünsiyyət saxlayır, onların bəziləri ilə iş yoldaşı, bəziləri ilə dost olur. Elə insanlar da var ki, onlar sadəcə tanış, dost olmaqla qalmayıb, sənin həyatında, taleyində müəyyən rol oynayır, iz buraxır. Tez-tez görüşsən də, görüşməsən də, belələri həmişə sənin yaddaşında qalır, onların xətrini daim əziz tutursan.

...Biz Nailə xanınmla tez-tez görüşmürdük. Bizim aramızda çox saf, təmiz, təmənnəsiz bir mənəvi bağlılıq var idi. İndi o anları xatırladıqca qəlbimdə ilıq hiss və duyğular baş qaldırır, dünyada ən ali, təmənnəsiz mənəvi dostluğun hər şeydən üstün olduğuna bir daha inanıram. Əlbəttə, bu cür münasibətlərə hər adam qadir deyil. Bunun üçün Nailə xanımda olduğu kimi fitrətən geniş ürəyin, sadə və açıq təbiətin olmalıdır. Gənc və yaşlı olmasının

fərqinə varmadan Nailə xanım əhatəsində olan insanları öz şəxsi cazibəsiylə isindirməyi bacarır, bu münasibətlərə heç vaxt xırda, ürəyi bulandıran cizgilər gəlməsinə yol vermirdi....

Onun haqqında keçmiş zamanda danışmaq çətindir, asan deyil. Doğrudur, özümü inandırmağa çalışıram ki, ömrü verən də uca yara-dan özüdür, onu alan da. Ancaq elə şəxslər var ki, onların bu fani dün-ya ilə vidalaşması vaxtından və zamanından asılı olmayaraq hər an insanın qəlbini göynədir. Bu itginin ağırlığı qarşısında aciz qalırsan, həqiqətlə barışa bilmirsən, özünü təsəlli edirsən: “ Bir gün yaranan başqa bir gün dünyasını dəyişir.” Cismən dəyişir. Dəyişməyən isə onun, Nailə xanımın mənəvi ucalığı, başqalarına nümunə olan ləyaqət və davranışı, adı çəkildə böyük məhəbbət və ehtiramın ifadəsidir. Təbiiliklə müdriklik, təbiətə, gülə, çiçəyə bağlılıq, həyatın alt və iç qa-tına məhrəmlilik elmi- pedaqoji yaradıcılıqda, peşəkarlıqda və idarəçi-likdə ucalıqlara aşinalıq Nailə xanımın şəxsiyyətində və tərcümeyi ha-lında qəribə bir təzad və ahəng, əlvanlıq və harmoniya təşkil edir.

O, hər zaman şən, güləruz və mehriban insan kimi xatırlanacaq. Hər an ətrafındakılara xoş əhval ruhiyyə bəxş edən Nailə xanım kə-dərli olmağı sevməsə də, gedişi ilə hər birimizə kədər yaşatdı. Ölüm sevinməsin qoy, bizdən cismən aldı onu, amma ruhən o bizim qəlbi-mizdədir.

Ölüm sevinməsin qoy!..

Xəzərin Nailəxanım dünyası

Belə, əziz dostlar! Dünyamız daralır yavaş-yavaş. Bu il mənim Nailə xanımı tanıdığımın düz 30 ili tamam olur. 1992-ci ilin avqust ayının ortalarından. İlk sözü də Hamlet müəllimə bu olmuşdur ki, musiqili adama oxşayır. Sonralar başa düşdüm ki, niyə məhz musiqili. Sən demə Nailə xanımın özü başdan ayağa musiqi imiş.

Həyatında “kaş ki”lərə yer verməməyi, “bəlkə” deyil, “əlbəttə” dediyi yollarda addımlamağı özünə həyat amalı seçmişdi Nailə xanım. Nə olur olsun, özü olmağa, çətinlik gördüyündə, geri çəkilib asan olanına qaçmamaqla yaşayırdı bu insan. Güclü qadın idi, acız görünməyi özünə yaxın buraxmazdı.

Ailə həyatı qurandan sonra, aylarla kəndə, çoxuşaqlı ailə ilə birlikdə yaşamağa gedəndə də yəqin bu keyfiyyətlər ona hər çətinliyə dözməyə kömək etmişdi. Bakı kimi şəhərdə yaşayan, rus bölməsin-

də orta və ali təhsil alasan və birdən birə rahat həyatdan üz döndərüb gedib kənddə qalmağın nə demək olduğunu ancaq onu yaşayan bilir. Bununla belə də, bütün ailənin böyüklü-küçüklü sevgisini qazanmaq isə tamam başqa bir dünyadır. Yad adamın yad mühitdə sevilməsi hər adamın işi deyil. Bunu ancaq Nailə xanım edə bilmişdi.

Nailə xanım kimi insanlar dərk edirlər ki, xoşbəxtiyə gedən yol heç vaxt düz, asan olmur. Nailə xanım dəyər verən insan idi və İsa-yevlər ailəsinə verdiyi dəyər də onu daha da yüksəltdi.

Mən bütün bu illər ərzində bir-birinə oxşar, bir-birindən fərqli, hətta ağla gəlməyən məqamların, hadisələrin şahidi oldum. Təbii ki, bu gördüklərim, eşitdiklərimin yanında çox kiçik bir hissəcik, azlıq təşkil edirdi. Amma buna baxmayaraq, bu illərin hər birinin mənim ömrümdə, günümdə silinməz izləri qalıb. Hərdən ömrümü-günümü vərəqləyəndə o izlərlə qarşılaşıram. Onlar da məndə gah qürür, gah kədər, gah da təəssüf hissləri oyadır – sevinirəm, kövrəlirəm, üzülürəm.

Sevinirəm – çünki Xəzərdə aldığım dəyərlər məni dünyaya çıxartdı, o dəyərlərlə yaşamaq-yaşatmaq mənə nəsis oldu. Bu dəyərlərin yaranmağında Nailə xanımın da əvəzolunmaz rolu danılmazdı, yaddan çıxmazdı.

Kövrəlirəm – çünki onlar mənim varlığıma, duyğularıma hopub, müəyyən mənada hisslərimin ifadəçisinə çevrilib.

Üzülürəm – çünki bu dəyərlərin yaranmasında əvəzsiz rolu olan bir insan indi əlçatmaz olub, çox-çox uzaqlarda qalıb, xatirələrə dönüb.

Bir az pessimist, bir az ümitsizlik hopmuş bu girişdən sonra nə vaxtdı içimdə gəzdirdiyim və ifadə etməyə məqam gözlədiyim bir yazını indi kağıza köçürürəm.

Doğrudan da, insan göydə Ay kimidi, görünməyən tərəfi var. Nailə xanım da, həqiqətən Ay kimi idi. Amma mən bu 30 ildə onun görünməyən tərəflərinə də Xəzər ailəsində olanda, Bakı-Kosalı-Tiflis

marşrutu ilə gedəndə, ABŞ-da müxtəlif səfərlər zamanı ömür yoldaşı Hamlet müəllimi müşaiyət edəndə daha çox bələd olmağa çalışmışdım. Qəribədir, hər dəfə yeni-yeni dəyərlər kəşf edirdim bu insanda. Nə qədər səbrli, nə qədər iradəli, nə qədər bağışlayan olarmış bir insan! Bütün ailənin – Xəzər ailəsindən, Dünya ailəsindən tutmuş dünyanın gördü bir yanında yaşayan dörd övladın da nazını çəkmək heç kimə asan gəlməsin. Bunu ancaq Nailə xanım kimi insanlar bacarar.

Dözümənin də, dərдин də, ağrının da, sevincin də, bir sözlə nə varsa, hamısının ən gözəli, ən yaxşısı Nailə xanımın bəxtinə yazılıbmış sən demə. Hökmü, sözü, qərarı bir olan Yaradan məhz ona olan sevgisinə görə onu ən əvvəl evinin içində, sonra doğmalarımın yanında sınağa qoymayıb. Həmişə, hər vəziyyətdə onlar üçün var olub, ümid, güvən yeri olub, dayaq olub. Bununla da sevinib. İçindəki sevinci heç vaxt dilinə gətirməyib.

Daha çox həzin musiqini, kövrək nəğmələri, dünənlə bağlı söhbətləri dinləməyi xoşlayırdı Nailə xanım. Bu illərdə yaşadıklarını bir şirin xatirə kimi xatırlayıb, içimdə ələkdən keçirirəm. Bu ələyin üzündə qalanların hamısı mənim 30 illik doğma yaşıntılarımdı.

Nailə xanımın dünya boyda ürəyi var idi, Rəbbim demiş, hər insanın dəyəri sevdiyi şey qədərdir. Onun sevdikləri isə Xəzərdən tutmuş Dünyaya qədər idi. Nailə xanımın dəyəri verdikləri ilə ölçülürdü, nail olduqları ilə yox. Nailə xanım yaradıcı insan idi. Yaradıcı insanlarda olduğu kimi onda da qarşısız alınmaz bir maraq vardı. Həyata olan marağını da heç zaman itimirdi.

Lazım gələndə risk etməkdən belə çəkinmirdi. Çünki yaradıcı insanlar bilir ki, yaradıcı işin əsas cəhətlərindən biri riskə getməkdir. Həyatda davamlı olaraq özünü ifadə etmək üçün fərsətlər axtarırdı. Özünə məxsus, təbii bir motivasiyası vardı həmişə. Hiss olunurdu ki, qarşılaşdığı çətin vəziyyətlər belə onu xüsusilə motivə edirdi. Sanki çətin və riskli problemlərlə mübarizə aparmaqdan zövq alırdı bu in-

san. Səhv edəndə belə, özünəinam hissini itirmirdi. Yəqin haqlı olaraq düşünürdü ki, səhvlər də uğura aparan yoldur.

Qibtə ediləcək qədər zövqlü idi Nailə xanım. Məhz bu səbəbdən də ətrafının da gözəl olmağını istəyirdi həmişə. Nailə xanımı ətrafında olanlardan fərqləndirən xüsusiyyətlərdən biri də başqalarının görə bilmədiyi fürsətləri görmək bacarığı idi. Monoton olan, həyatı adıləşdirən hər şeydən qaçırdı. Dəfələrlə şahidi olmuşam ki, şəraitə necə tez uyğunlaşırdı, insanlarla necə rahat əməkdaşlıq edirdi. Qeyri-müəyyənliklərə tolerantlığı hamıya nümunə olasıydı. Limitləri çox rahat aşmağı bacarırdı. Həmişə hiss etmişəm ki, veriləcək cavabları əvvəlcədən təxmin edib problemləri daha tez tuta bilirdi.

Və bilirik ki, Nailə xanım itkisi təkcə Xəzər üçün, Dünya üçün itki olmadı, hamımız üçün bir itki oldu. Onun simasında biz dəyərli bir insanı itirdik. Təsəllimiz isə budur ki, Nailə xanımın yaratdığı dəyərlər ondan sonra da həm Xəzərdə, həm də Dünyada yaşayacaq, adı hər an minnətdarlıqla anılacaq.

Ələvsət Əmirbəyli
İctimai Əlaqələr və Media üzrə Direktor

**Keşkə Nailə xanım sağ olsaydı və
bu xatirələri də yazmasaydıq...**

Həyatımda ilk dəfə gündülx xatirələrimi 1974-cü ildə, 9-cu sinifdə oxuyarkən yazmağa başlamışam. Hətta xatirə dəftərimə ad da qoymuşdum: “Həyatımın həyatı”. O zamanlar 96 vərəqlik ümumi dəftərlər olardı. Tam iyirmi ilə yaxın gündülx xatirələrimi o dəftərlərə yazdım. 1993-cü ildə məndən asılı olmayan səbəblərdən yazdığım 6 xatirə dəftərlərindən son 4-ü kirayə qaldığım evlərdə yoxa çıxdı. İkisi hələ də məndə durur. Dəfələrlə o xatirələri davam etdirmək istəmişəm, amma alınmayıb. 2004-cü ildə Moskva şəhər polisində çalışan sonbeşik qardaşım Cəmsid Əmirov (ailəmizdə yalnız mən soyadımı

milliləşdirmişəm) qətlə yetirildikdən sonra onunla bağlı xatirələrimi yazmaq istədim, amma bacarmadım.

Həyat elə gətirdi ki, uzun illər bir yerdə çalışdığım, mərhum NAILƏ XANIM İSAYEVA ilə bağlı Xatirə Kitabının hazırlanmasına qərar verildi. Mən də onunla olan xatirələrimi sizlərlə bölüşmək istədim.

Nailə xanım müəllim olmaqla yanaşı, həm də unikal təşkilatçı idi.

Nailə xanım İsayeva Xəzər Universitetinin və Dünya Məktəbinin həm təsisçisi və müdiri olmaqla yanaşı, həm də iş yoldaşı, dost, sirdaş və bir bacı idi. Başqalarını deyə bilmərəm, amma mən Nailə Xanımla işləməkdən həzz alırdım. Çox dissiplinli bir insan idi. Bəzən elə olurdu ki, bir gündə 10-15 dəfə telefonda danışırıdım. Mən Xəzər Universitetində işləsəm də, uzun illər həm universitetin, həm də Dünya Məktəbinin dövlət qurumları, mətbuat və qeyri-hökumət təşkilatları ilə idarəçilik işlərini də Nailə xanımla birlikdə həyata keçirmişik. Bu işləri

onunla çox böyük həvəslə görürdük. Nailə xanım unikal bir təşkilatçı idi.

Nailə xanım heç bir zaman yorulmaq bilmirdi. Hər şeyin gözəl olmasını istəyirdi. O qədər həssas bir insan idi ki, ən kiçik problemlər belə, diqqətindən yayınmazdı.

Mart ayının ilk günləri idi. Bir istirahət günü mənə telefon etdi: A kişi neynirsən? Evdəyəm, dedim. Bizə gələ bilərsən? – deyə soruşdu. Dedim, gələrəm .

Günorta vaxtı idi. Onlara gəldim. Nailə xanım plov bişirmişdi. Öncə yemək yeyək, sonra görüləsi işlərimiz var, dedi. O mənim hər yerdə yemək yemədiyimi yaxşı bilirdi. Və anında əlavə etdi: Ələvsət müəllim, özüm bişirmişəm, ürəklə yeyə bilərsən, dedi. Amma insafla demək lazımdır ki, Nailə xanım o gün çox gözəl plov bişirmişdi.

Yemək yeye-yeyə Nailə xanım mənə dedi ki, qarşıdan qadınlar bayramı gəlir. Bizim ümumi işlərimizdə yaxından köməklik göstərən xanımlara hədiyyələr hazırlayaq və onlara göndərək. Mən də Nailə xanıma dedim ki, yolda gələrkən mən bu haqda düşündüm və 7-8 nə-

f rl k adbaad bir siyahı da hazırlamıřam. Və onlara bir ətir və bir də g l dəstəsi hədiyyə edək.  lav  etdim ki, gözəl  tir l r olsun. Nailə xanım iřv  ilə ayaĝa qalxıb, “onlar hamısı məndə hazırıdır”, deyib çox məmnun halda  z otaĝına getdi. İki dəqiqə sonra məni ora  aĝırdı. Otaĝın ortasında onlarla çox m řhur firmalara məxsus bahalı  tir l r var idi. Mən də ondan bunları nə zaman aldıĝını soruřdum.

Nailə xanım ona ad günlərində v  bayramlarda verilmiř hədiyyələrin bir çoxundan istifadə etmədiyini, bu günlər u  n saxladıĝını bildirdi. O çox tədbirli v  yıĝımlı bir xanım  f ndi idi.

Mən onların i ind n səkkiz ədəd seçib iki gün sonra hədiyyə v r c yim ř xsl r  göndərdim. Biz hər il Nailə xanımla belə iřl y rdik. Kimsə də bilməzdi.....

Birini yaxşı tanımaq istəyirsənsə, onunla yol yoldařı olacaqsan

Nailə xanımla çoxlu sayda səfərlərdə olmuřam. Azərbaycanın ř h r v  rayonlarında, müxtəlif xarici ölkələrdə. Nailə xanım əsl yol yoldařı idi. Hamlet İ saxanlı və onunla birlikdə müxtəlif iřg zar, rəsmi

və qeyri-rəsmi səfərlərdə iştirak etmişəm. Bəzən bu görüşlər səhər saat 8-dən axşam gec saatlara kimi uzanardı. Nə Hamlet müəllim, nə də Nailə xanımdan, bircə dəfə də olsun kapriz görmədim. Bütün səfərlərdəki görüşlərin gününü və saatını öncədən Nailə xanımla ən incə detallarına kimi razılaşdırıb, sonra həyata keçirərdik. Görüşlərdən sonra çox yorğun halda hotelə gələrdik. Nailə xanım yorulsa da, sezdirmək istəmirdi. Hotelin pilləkənlərini birgə qalxardıq. O pilləkənləri qalxa-qalxa: Ələvsət müəllim, çox sağ ol. Allah səndən razı olsun, deməyi belə, unutmazdı.

Nailə xanımla Tallində

2008-ci ildə Estoniyanın Tallinn şəhərində Hamlet İsaşnlının 60 illik yubileyi qeyd edilirdi. Təşkilati işlərimizi Estoniyadakı dostlarımızla birgə həyata keçirirdik. Yubiley tədbirini Estoniyada yaşayan, Azərbaycan əsilli, Estoniya vətəndaşı, mənim məktəb dostum, Tallində yerləşən Soprus (Dostluq) restoranlar şəbəkəsinin sahibi Qurban Hüseynovun və digər dostların böyük dəstəyi ilə həyata keçirirdik. Bakıdan həmin tədbirə Hamlet İsaşanlı, Nailə Xanım İsayeva, İsaşan İsaşanlı və mən getmişdim. Tallinn Hotelində yerləşmişdik. Yubiley tədbiri də orada keçirilirdi. Çoxlu sayda dövlət rəsmiləri, deputatlar, diaspora nümayəndələri iştirak edirdi. Gözəl yubiley tədbiri oldu. Yubiley tədbirində Hamlet İsaşanlıya çoxlu hədiyyələr verilmişdi. Hədiyyələrin bir hissəsi Nailə xanımın və mənim otağında toplanmışdı.

Son gün Nailə xanım bildirdi ki, çantalarımızda yer yoxdur. Böyük bir qutu tapıb portretləri və digər əşyaları ora yığmaq lazımdır. Mən həll edəmə, dedim. Hoteldə təmizlik işlərinə baxan xanıma yaxınlaşdım. Servis qapısı yarı açıq idi. Mən ingiliscə, rusca salam verdim. Qadın mənə tərəf baxmadı. Sanki heç nə eşitmirdi. Hiss etdim ki, qadın kar və laldır. Mən də onunla işarələrlə və uca səslə lal adamların dilində danışmağa və əl işarələri ilə qadından böyük karton qutu, skoç və ip istədiyimi bildirdim. Demə o anda Nailə xanım da koridorda

durub mənı izləyirmış. Mənım də xəbərım yox. Lal dilində yüksək hərəkətli səslə danışmağım Nailə xanımı təşvişə salmış və o da mənım dilimin tutulduğunu zənn edib koridor boyunca həyacanla İsxanı çağırmağa başladı: İsxan tez gəl, Ələvsətin dili tutulub... Sonradan bildi ki, orada çalışan qadın lal və kar imiş. Hamımız birlikdə gülüşdük.

Maraş dondurması

Türkiyənin Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitəsinin dəvəti ilə Kahramanmaraşda səfərdə idik. Xəzər Universitəsindən oraya 50 nəfərlik böyük bir heyətlə konsert proqramına getmişdik. Tədbirdən sonra bir dostumuz bizi çay içməyə və dondurma yeməyə dəvət etdi. Hamlet müəllim, Nailə xanım, mən, Zülfüyyə Sadıqova, xalq artisti Gülyanaq Məmmədova, əməkdar artist Fərid Əliyev ora dəvət edilmişdik. Güzəl bir məkanda, açıq havada oturmuşduq. Maraş dondurması yeyə-yeyə söhbət edirdik. Gülyanaq xanım bir neçə dəfə masadan qalxdı. Getdi, gəldi və dondurmanı çox təriflədi. Sonra Nailə xanımı çağırdı və onlar birazdan birlikdə geri döndülər. Nailə xanım gələr-gəlməz mənə baxıb gülümsündü. Onun gülüşündən biz bir xeyli

şübhələndik. Nailə xanım göz işarəsi ilə məni kənara çağırırdı, gülə-gülə və sevinc içində dedi: Gözün aydın olsun. Gülyanaq hamilə imiş. Burda bildi. İnşallah uşaq da Maraş kimi qəhrəman (şəhərin adı Kahramanmaraşdır), Maraş dondurması kimi şirin və dadlı olar...

Yakışıklı oğlan

Pandemiya dövrü idi. Axşam Nailə xanımla telefonda danışdım. Əməliyyatdan sonrakı səhhətini soruşdum və dedim ki, sabah uyğundursa sizinlə bayramlaşmağa gəlmək və Sumqayıt Dünya Məktəbinin bir problemi ilə bağlı danışmaq istəyirəm. Çox sevindi. Asta səslə, gəl, dedi. Çoxdandır görüşürük. 21 mart – Novruz Bayramı günü mən böyük oğlum Fatihlə onlara getdim. Nailə xanım yataqda idi. Səsimizi eşitdi və yataqdan qalxıb qonaq otağına gəlməyə başladı. Fatih görüşcə çox sevindi: “Yakışıklı oğlum da mənə dəyməyə gəlib, sağ olsun”.

Xeyli söhbət etdik. Sumqayıt Dünya Məktəbinin bir problemini də onunla yerində həll etdik. O arada tez-tez Nadyanı, Sevanı çağıraraq deyirdi: “Nadya çay gətir, paxlava gətir, şəkərbura gətir, Seva qoğal da gətir, yakışıklı oğlum yesin” deyib tələsdirirdi....

Nailə xanımla sonuncu görüş

Martın 29-u idi. Nailə xanımın səhhəti ağırlaşmışdı. Onu təcili xəstəxanaya yerləşdirmək lazım gəlirdi. İsxan İsxanlı və mən təcili Hamlet müəllimin evinə gəldik. Pandemiya dövrü olduğu üçün klinikalarda yer tapmaq problem idi. Mən FHN-nin Hövsanda yerləşən xəstəxanasında, rektorumuz İradə xanım Xəlilova isə Yeni Klinikada yer tapa bilmişdi. Hamlet müəllimlə məsləhətləşmələrdən sonra Nailə xanımla təcili yardım maşını ilə Yeni Klinikaya götürməyə qərar verdik. Yeni Klinikanın qəbulunda çoxlu xəstələr olduğu üçün Nailə xanımla təcili yardım maşınının içində saxlamışdıq. Hamlet müəllim, İsxan və mən girişdə gözləyirdik. Arada mən Nailə xanıma tərəf gəlib

halını soruşurdum. Xəstəxanada yatacaq deyə məndən xahiş etdi ki, gözlüyünü, telefonunu və telefonun batareyasını onun çantasına qo-
yaq. Mən də həmin əşyaları onun çantasına yerləşdirdim. 20-30 dəqiqə
gözləmədən sonra Nailə xanımı klinikanın qeydiyyat şöbəsinə götür-
dük. Təcili yardım maşınından düşürürkən Nailə xanım bir anlıq bi-
ləyimdən tutdu. Diqqətlə gözlərimə baxdı və halsız halda başı ilə tə-
şəkkür etdi. Onu klinikanın palatasına doğru içəri apararkən ondan
əşitdiyim son söz : Hamlet sizə əmanət...!, oldu. Onun yorğun və na-
rahat səsi hələ də qulaqlarımdadır....

Məni qorxudan ikinci telefon zəngi

Aprelin 3-ü idi. Səhər saat 6:50 olardı. Mobil telefonumun zəngi
çaldı. Yataqdan dik atıldım. Bir az da qorxdum. İlk dəfə 17 il bundan
öncə, 2004-cü il oktyabrın 1-də səhər tezdən, eynilə bu saatda mobil
telefonum çaldı və o zaman sarsıdıcı bir xəbər almışdım. Moskvada
yaşayan sonbeşik qardaşım qətlə yetirilmişdi. Bir anlığa o günü xatır-
layaraq telefonumu açdım. Telefonda hər zaman ciddi və amiranə
səsinə alışdığım İsxan İsxanlının çox kövrək səsi eşidildi: “Alo,
alo...Nailə xanım rəhmətə getdi. Mən ora gedirəm. Sən də ora gəl”,
dedi. İnana bilmirdim. Bir anlıq duruxub qaldım.

Uzun illər birlikdə çalışdığımız Nailə xanım əzizlərindən, sev-
diklərindən, dostlarından ayrılırdı.

Bu düşüncələrlə Hamlet müəllimin evinə çatdım. Artıq İsxan
İsxanlı və rektorumuz İradə xanım orada idi. Hər kəs yas içində idi...

Artıq səhər saat 8-dən sonra sosial şəbəkələr də xəbər yaymağa
başladı. Nailə xanımın çox istifadə etdiyi Facebookda olan dostları,
yaxınları bu acı xəbərdən salırsılmışdı. Yavaş-yavaş saytlardan, qəzet-
lərdən, televiziyalardan mənə zəng edib xəbərin doğru olub-olmadığı-
nı soruşurdular. Təəssüf ki, xəbər doğru idi: **Nailə xanım İsayeva** və-
fat etmişdi.

Xəzər Universitəsi adından sosial şəbəkələrdə Nailə Xanım İsayevanın vəfatı ilə bağlı ilk rəsmi məlumatı şəkili ilə birlikdə paylaşdım. Artıq telefonum susmaq bilmirdi. Azərbaycandan, Türkiyədən, Amerika Birləşmiş Ştatlarından, Kanadadan, İsveçdən, Norveçdən, Estoniyadan, Rusiyadan, İrandan və digər xarici ölkələrdən zəng edib Hamlet İsaخانlıya, Xəzər Universitəsinə baş sağlığı verirdilər.

O günü Nailə xanımın Şüvəlandakı bağ evi tam heç bir zaman alışılmayan səssizliyə qərq olmuşdu. Artıq Nailə xanım buradan ayrı-lırdı. Onun nəşi Şüvəlan Məzarlığına götürülürdü. Çox sevdiyi bir yerə, həm də həmişəlik.

Sevdiyin yerdə rahat uyu, Nailə xanım.

Nailə xanım İsayevanı bir sözlə təsvir etmək gərəksə, seçəcəyim söz “harmoniya” olar. Nailə xanımı yaxından tanıyanlar da təsdiqləyirlər ki, o, reallığı düzgün qiymətləndirməklə daxildə romantik qala bilməyin; qəti qərar verə bilmə bacarığı ilə empatiya qurma üstünlüyünün; ailə üzvlərini diqqət və qayğısı ilə qucaqlayan ev xanımı olmaqla təşkilatçılığına görə təqdir olunan bir iş qadınının; milli dəyərlərə sahib çıxmaqla ümumbəşəri prinsipləri diqqət mərkəzində saxlamağın və bunun kimi çoxsaylı müsbət xüsusiyyətlərin harmoniyasını təcəssüm etdirirdi. 2007-ci ildə Mərmərə Universitetində doktorantura proqramını bitirdikdən sonra ilk öncə müəllim, 2008-2016-cı illərdə department müdiri kimi fəaliyyət göstərdiyim Xəzər Universitetinin çoxsaylı rəsmi və qeyri-rəsmi tədbirlərində Nailə xanımın sadalanan keyfiyyətlərinə nümunə veriləcək onlarla hadisənin şahidi olsam da, onlardan ikisini qeyd etməklə kifayətlənəcəyəm. Həmin hadisələrdən birində o vaxta qədər iş mühitində müəyyən qədər tanıdığım Nailə

xanımı bir ev xanımı kimi daha yaxından tanımaq imkanım olmuşdu. 2009-cu ildə noyabr ayında rəhbərlik etdiyim Şərq dilləri departamentinin dəvəti ilə İstanbuldakı təhsil müddətində yaxından tanıdığım türkiyəli professor Tahsin Görgün Xəzər Universitetinin təşkil etdiyi Elm və sənət məclisinin 33 və 34-cü məruzəçisi kimi Bakıya gəlmişdi. Doktorantura təhsilini Almaniyada fəlsəfə sahəsində tamamlamış Tahsin Görgünün 10 noyabrda məruzəsi İslam və Qərb mədəniyyətinin müqayisəsinə həsr olunmuşdu. Böyük maraqla qarşılanan, eyni zamanda müzakirələrə səbəb olduğu üçün gözləniləndən uzun sürən məruzənin sonunda Hamlet İsxanlı “diskussiyanı səmimi mühitdə davam etdirək” deyərək, Tahsin Görgünü bir neçə tədbir iştirakçısı ilə birlikdə Xəzər Universitetinin Bəşir Səfəroğlu küçəsindəki binasının yaxınlığında yerləşən mənzilinə dəvət etmişdi. Təmtəraqdan uzaq, çox sadə bir mənzildə bizi Nailə xanım qarşılamış, özünün hazırladığı milli yeməklərdən ibarət süfrəyə dəvət etmişdi. İslam və Qərb mədəniyyəti kontekstində müxtəlif mövzular yemək süfrəsində müzakirə olunmuş, ardından milli ənənələrimizə sadıq qalaraq, yemək süfrəsindən daha uzun davam edən çay süfrəsində mədəniyyətlərin müqayisəsinə dair fərqli mövzulara dalmışdıq. Məclisə Nailə xanımın piano-da ifa etdiyi musiqinin ayrı bir rəng qatdığını qeyd etməliyəm. Yemək süfrəsini çay süfrəsi ilə dəyişdirdiyimiz əsnada Nailə xanım məni mənzilin kiçik, lakin mənə görə çox yaddaqalan mətbəxi ilə tanış etmişdi. Mətbəxin qeyri-adiliyi onun mənzilin yeganə “dubleks” hissəsi olması idi. Mətbəxin üzərində bir neçə pillə ilə çıxılan, qarşısında məhəccərli eyvanı xatırladan, əslində Hamlet müəllimin qeyri-iş vaxtlarında, xüsusilə gecənin gec saatlarına qədər çalışdığı “kitabxana-iş otağı” quraşdırılmışdı. Nailə xanım Hamlet müəllimin gecə uzun müddət çalışmasını nəzərə alaraq onun üçün mətbəxində daim xüsusi tədarük gördüyünü, hətta Hamlet müəllimin mətbəxdən yuxarıya doğru yayılan dadlı qoxulara görə də “ikinci mərtəbədən” tez-tez aşağı düşdüyünü həvəslə anlatmışdı. Həmin gün fərqli bir Nailə xanımı

kəşf etmişdim – iş gününün sonunda qonaqlarına qulluq etməkdən yorulmayan, müntəzəm şəkildə həyat yoldaşının qayğısına qaldığını anlatan evinin xanımı Nailə xanımı.

2012-ci ilin sentyabrında isə Nailə xanımı bir iş qadını olaraq daha yaxından tanıma imkanım olmuşdu. Xəzər Universitetinin nəzdindəki Dünya Məktəbində fəaliyyət göstərən IB (International Baccalaureate) proqramı çərçivəsində 10-11-ci sinif şagirlərinə ingilis dilində seçmə fənn olaraq Avropa tarixi və ya İslam tarixinin tədris olunması nəzərdə tutulubmuş. İslam tarixi fənnini tədris etmək mənə təklif edildiyi zaman, həmin dövrdə Tbilisi prospektində yerləşən Dünya Məktəbi ilə Xəzər Universiteti arasındakı məsafə uzaqlığına görə bir qədər tərəddüd etsəm də qəbul etmişdim. Dünya Məktəbinin IB proqramının koordinasiyaçısı vəzifəsində çalışan Rəna Musayeva Nailə xanımın həmin fənnin tədrisi ilə əlaqəli mənimlə görüşmək istədiyini xəbər verdiyi zaman ilk növbədə təəccüblənmişdim. Xəzər Universitetində seçmə fənn olaraq Azərbaycan və ingilis dillərində tədris etdiyim İslam tarixi fənnini orta məktəb şagirdlərinə tədris etməyin çətin və mürəkkəb bir proses olacağını düşünmədiyim üçün məktəbin rəhbəri ilə xüsusi bir görüşün səbəbini anlamamışdım. Dünya Məktəbində Nailə xanımla görüşərkən, onun üstün təşkilatçılıq keyfiyyətləri ilə daha yaxından tanış oldum. Həmin görüşdə mənə istiqamətləndirdiyi suallardan, böyük və yaxud kiçik olmasından asılı olmayaraq Dünya Məktəbində tədris prosesi ilə əlaqəli alınan qərarlara necə diqqətlə yanaşdığını anladım. Dünya Məktəbinin IB kollektivinin bir üzvü olaraq fəaliyyət göstərdiyim müddətdə Nailə xanımın müqəddəs bir vəzifəni yerinə yetirəcəsinə məktəbin tədris, təlim-tərbiyə və mədəni inkişafı üçün böyük əmək sərf etdiyinin dəfələrlə şahidi oldum. Həmin dövrdə Nailə xanımın səhhətindəki ciddi problemlərdən xəbərdar olduğum üçün belə bir iş həcminin ona zərərli olacağını düşünsəm də, tədrisən fikrim dəyişdi. Nailə xanıma xəstəliklərə qarşı uzun müddət mübarizə gücünü verən, məhz onun həyat dolu olması,

daim yaşayacaqmış kimi hər gün yeni ideyaların reallaşdırılması üçün çalışması olmuşdu. Zənnimcə Nailə xanım buna nail oldu. Tanıyanlar onu yaşadığı dövrdə yaratdığı obraza layiq olaraq daim xatırlayacaq. Eləcə də Nailə xanımın amalına xidmət edən xüsusi təqaüd onun xatirəsini Azərbaycan sərhədlərindən uzaqlarda yaşadacaq.

Xəzərlərə, Dünyalara sığmayan...

4 Aprel 2021-ci il tarixi həm Xəzər Universiteti, həm Dünya Məktəbi kollektivi, həm də İsayevlər ailəsi üçün çox dəyərli bir insanın ağır xəbəri ilə açıldı. Hamımızın böyüyü, əzizi Nailə Xanımı itirmişdik. Pandemiya səbəbi ilə böyük Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbi ailəsinin sadəcə çox az bir hissəsi acısını, qüssə və kədər dolu baxışlarıyla bir- biriləriylə paylaşdı.

Üzlərdə hər zaman təbəssüm və sevgi dolu baxışlar yaradan zərif, nazənin Nailə Xanım, bu dəfə istəmədən sevənlərinin gözündə çarəsizlik və iztiraba dönmüşdü.

Həmişə çal-çağırılı, kövrək musiqi sədalarının eşidilməsinə alışdığımız o sevgi dolu isti ocaq yaz günündə buzlu, şaxtalı qışa dönmüşdü. Qəlbimizdəki acının şiddəti bizi üşüdüdü.

Hər kəs Nailə Xanımlı günlərinin xatirəsinə qərq olmuşdu.

Məşum xəstəliyin ən ağırılı, acılı günündə belə yüksək iradə, mətanət və dözümlü sərgiləyərək, zərif bəstələrinin təranələri altında bu ağrıları kimsəyə bəlli etmədən yaşayan, hamıda yüksək əhval-ruhiyyə yaradan, qonaqsevər bir Nailə Xanıma alısdırmışdı axı O, sevənlərini.

Rita xanımın telefonundan yüksələn pianino sədası və Nailə Xanımın həzin səsi bir anda otağa yayılanda hamı kimi mənim də gözümlün önündə başqa bir mənzərə yarandı, xəyalım bu otaqda, bu bağda yaşanmış maraqlı, yadda qalan günlərə, xatirələrə qanad açdı. Ən son avqust ayında gül-çiçəyin ətri bürümüş balkonda oturub samovar çayı içərkən tək-tək bütün bəstələrinin necə yarandığını anladaraq o mahnıları oxumağınızı, xatirələrinizi bölüşməyinizi, sanki vida edirmişsiniz kimi söhbətinizi xatırlayıram təkrar. Yenə o sözlü, şeirli, musiqili söhbətlərin birində Hamlet müəllimə səslənərək "Hamlet, "Qonşu qızı" mahnısı varmı? Sən də bir "Qonşu qızı" şeiri yaz, ona musiqi bəstələyim Elza üçün" deməyiniz, mənə göstərdiyiniz sevginiz sel olub tökülür göz yaşlarımla...

Hər işdən gələndə pəncərədə yanan işığınızı görüb, "Nailə Xanım yaxşıdır, evdədir, min bir ağrıya rəğmən həyat doludur" düşüncəsiylə rahatladardım özümü.

Bu bağ, bu həyat, bu otaqlar, divarlar neçə-neçə sevgi dolu söhbətlərə, şair məclislərinə, qonaqlıqlara, Nailə Xanımın ad günlərinə təsadüf edən simpoziumların qapanış gecələrinə, yeni quruculuq işlərinə, yazıb-yaratma arzularına, planlarına şahiddirlər. "Bura mənim dünyamdır" dediyi hər bir yerdə - evdə, bağda, Xəzər Universitetində, Dünya Məktəbində yaradılan, qurulan hər bir işdə izi, nəvazişi, qayğısı olan Nailə Xanımı göz yaşları içində və kutsal azan sədası altında son yolçuluğuna uğurlarkən gözümlə bir anda yayda həvəslə tikilmə hekayəsinə şahid olduğum "Nailə Xanım Bulağı"na dəydi.

Bir an məlahətli səsi qulağımda cınladı: "Elza, bilirsənmi bu bulağın adı nədir? Adını "Nailə Xanım Bulağı" qoymuşam, məndən xətirə qalsın" dediyini xatırladım.

Göz yaşlarımın acısından yanan gözlərimi "Nailə Xanım Bulağı"nın sərin suyu ilə yuyarkən qəlbimə də bir sərinlik yayıldı sanki. Fikirləşdim ki, uzaqgörən, müdrik Nailə Xanım son görüşümüzə dediyi kimi "işlərini planlaşdırıb, hər şeyi sahmana salıb".

İlk dəfə Nailə Xanımla vidalaşmadan bağdan ayrıldım, çünki bu dəfə o bizə sonsuza qədər vida edib getmişdi...

Şüvəlan - Bakı yolunu qəlbimi yandıran acıyla Nailə Xanımın ruhuna dua edərək həmişəki kimi onunla söhbətləşir və əziz xatirəsinə səslənirdim:

Əziz Nailə Xanım,

Siz Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbi ailəsi üçün çox doğma və dəyərlisiniz! Siz daima öz alicənablığınız, sadəliyiniz, təmkinli və obyektiv münasibətinizlə bütün kollektivimizin həqiqi sevgisini və dərin hörmətini qazanmışınız.

Xəzər Universitetinin 30 illik keşməkeşli tarix kitabının hər səhifəsində, hər sətrində Sizin çox böyük əməyiniz və inkaredilməz rolunuz var.

Bütün ölkəmiz üçün ağır və sancılı bir dönəm olan 90-cı illərdə təşəkkül etməyə çalışan Xəzər Universiteti yenicə ilk addımlarını atan körpə kimi daima Sizin isti nəfəsiniz və qayğınız, mehriban ana şəfqətiniz, səbrli və mətanətli həyat yoldaşı əzminizlə ildən-ilə böyümüş və uğur qazanmışdır. Nə qədər böyüsək də, kadrolarımız genişləsə də, nəsillər nəsilləri əvəz etsə də, Sizin təməlini qoyduğunuz mehriban, səmimi kollektiv, birlikdə uğurlara nail olan komanda ruhu “Xəzər ailəsi”ndə gedərək möhkəmlənmiş və əvəzolunmaz dəyərlərə çevrilmişdir. Siz, eyni zamanda öz yaradıcılığınız və istedadınızla, zərif musiqi sədalarınızla daima ruhumuzu oxşamış, bizi şövqləndirmiş, estetik zövqümüzü zənginləşdirmisiniz.

Əziz Nailə Xanım,

Siz, ömrünüzün ən gözəl illərini “Xəzər ailəsi”nə, Dünya Məktəbinə həsr etmişiniz.

Bu böyük kollektiv sizin arzuladığınız, görmək istədiyiniz kimi fəaliyyətini davam etdirəcək və Sizin əziz adınızı sonsuza qədər dərin sevgi və ehtiramla anacaq.

Firəngiz Nəsirova

İngilis Dili və Ədəbiyyatı departamentinin baş müəllimi

“Mən, sən, bir də xatirələr... Həmin şəhər, həmin “Xəzər”, həmin “Dünya”... Bilirəm ki, hara getsək o Xəzərin döngəsində, o Dünyanın həyatında yenə bizi gözləyirsən....

İnsana çox əziz olan bir kəs haqqında yazmaq asan deyil, çünki sən onun yoxluğuna inana bilmirsən, söz axtarırsan, söz tapmırsan. Həm də narahatsan ki, dediyin söz birdən yerinə düşməz. Belə olan halda yazdığın sözlər, cümlələr sanki, uzun bir yol gedir və bu itkini başqalarına nisbətən daha çox çəkən adama çatanda sən bilmirsən ki, onun dərdi artacaq ya azalacaq, bəlkə də onu ovunduracaq?...

Vaxt keçir, zaman öz işini görür, ancaq hara gedirəmsə, kiminlə danışırımsa, fikrimiz, söhbətimiz sizinlə bağlıdır, əzizim Nailə xanım. 50 ilə yaxın gəncliyim, cavanlığım səninlə keçib, övladlarımız bir böyüyüb, çiyn-çiynə çalışmışıq, indi də yaşa dolmuşuq. Keçən il mənə deyirdin: “Darıxma, qoy bu virus qurtarsın, daha yaxşı işlər görəcəyik”. Səndə nə qədər gözəl keyfiyyətlər var idi! 4 övlad böyütmüş qü-

rurlu ana, bütün yığıncaqlarda öz adına layiq şərəfli yeri olan Nailə dostum.

“Dünya” məktəbi açılarda çox sevinirdin, sanki 5-ci övladın idi, hamıya öz əlinlə yaratdıqlarını göstərmək istəyirdin. Hər tədbirdən sonra məndən soruşardın – “Hə, necə, xoşuna gəldimi?” Sənin gördüyün işlərdə heç xoşa gəlməyən bir şey olardımı? Hər dəfə yeni ideyalar, yeni təkliflər...

Yaxşı yadımdadır, Vaşinqtonda, “Global Bacilig” İnstitutunun si-farişi ilə “Hüquqlarımızın Tələbi” kitabını tərcümə etdim. Kitab Xəzər Universitəsi ilə birgə layihənin nəticəsində çap olundu. Dərhal Nailə xanımdan bir təklif gəldi “Gəlin “Xanımlar klubu” yaradaq və bu klubba respublikamızın tanınmış xanımlarını və bir də xarici qonaqları dəvət edək”. Klubun açılışı çox möhtəşəm oldu. Bundan sonra hər bir yığıncağımız, görüşümüz, ailə və qadın problemlərinin həllinə yönəldi. Qonaqlar ən çox Nailə xanımı görmək, onunla daha yaxından tanış olmaq, çay masası ətrafında söhbət etməyə can atırdılar. O özü də öyrənirdi, başqalarına da yol göstərirdi, hamının dərdinə şərik olurdu.

Bir kəsi yaxşı tanımaq üçün onunla yol yoldaşı olmalısan. Bizim Xəzərlilərin, ölkəmizin müxtəlif rayonlarına səyahəti unudulmazdır. Bu səyahətlərdə olan əhvalatlar, kollektivin xoş əhval-ruhiyyəsi Nailə xanımınla bağlı idi. Quba, Şamaxı, Altıağac, Qəbələ, İsmayıllı və s. bölgələrdə olduğumuz günlər Xəzərlilər, ən əsası İngilis dili və Ədəbiyyatı kafedrasının əməkdaşları üçün unudulmaz bir xatirədir.

30 il Xəzərdə yaşadığ, yaratdığ, illər, aylar keçdi, bir ailə olduq və bu ailənin bir üzvü olan Nailə xanım qəlbimizdə bir şirin xatirə kimi yaşayacaq. Çox hörmətli Hamlet müəllimin sözlərinə istinad edərək deyirəm:

“Nailə, bir məhəbbət yuxusu, həyatda olmayan anı yaşatdı. Yuxunu bürüyən çiçək qoxusu yaralı sevdanı yaşatdı”.

Sevdin sən bir kərə, sevdin çox sadəcə

Nə sən yatdın, nə də duyğuların yatdı - Bu da bir həyatdı...

Hassan Niknafs
Xəzər Universitetinin rektoru (2015-2019), ABŞ

Nailə xanım Azərbaycanda indiyə kimi tanış olduğum, rastlaşdığım ən əzəmətli xanım əfəndi idi.

/ Nailakhanım was the greatest lady I ever met in Azerbaijan/.

Qayğıkeşlik onun stixiyası idi...
(Qayğıkeş mələklə söhbət)

Əzizim Nailə!

Xatirəni xatirələrə dönmüşlər üçün yazırlar. Mən isə səninlə sadəcə söhbət etmək istəyirəm, ürəkdən, üz-üzə, göz-gözə!

Yadımdadır? Bəlkə də sən unutmusan, amma mənim bugünkü kimi yadımdadır. Sənin bizim ailəmizə, kəndimizə ilk gəlişin mənim gözlərimin qabağındadır. İndi mənim üçün çoxdan tarixə dönmüş, xatirələrə çevrilmiş, tez-tez yuxuma girən, yaddaşımdan, hafizəmdən heç vaxt silinməyəcək o müqəddəs ocağımıza sənin ilk gəlişin mənim yadımdadır.

Evimizin 2-ci mərtəbəsində şüşəbənd deyilən hissədə oturmuşdun. Mənim onda 8 yaşım var idi, mən də dəcəl bir uşaq kimi tez-tez qapını açıb baxırdım ki, görəsən, Bakıdan gələn bu xanım kimdir. Görünür, mən artıq o zaman öz uşaq qəlbimlə hiss etmişdim ki, mənim gələcək həyatımın formalaşmasında sənin, Bakıdan gələn bu xanımın böyük rolu olacaqdı.

1972-ci ildə ailəmizin başına gələn böyük fəlakətdən sonra (həmin ildə atam gözlənilmədən dünyasını dəyişdi) ailədə qalan kiçikyaşlı uşaqların, o cümlədən mənim də daha çox qayğıya, sevgiyə, şəfqətə ehtiyacımız olan bir dövr başladı və o dövrdə bu missiya məmmlə (biz qardaşlar anamıza mama deyə müraciət edirik) birlikdə sənin üzərinə düşdü. O illərdə hər yay ayları biz dağa-yaylağa gedirdik və bizim bütün zəhmətimizi sən çəkirdin. Əlbəttə, bu şeyləri unutmaq mümkün deyil.

Orta məktəbi bitirib Bakıya gəldim. Tələbəlik həyatım başladı və yenə mənim həyatımda sən oldun. Mən o 5 ili sənin ailəndə, sizinlə bir yerdə sizin bir ailə üzvünüz kimi yaşadım. Mən o illərdə sizdən

çox şey öyrəndim və bütün həyatımı, demək olar ki, Hamletdən, səndən öyrənərək planlaşdırdım. O illərdə sənin mənə nə qədər böyük zəhmət çəkdiyini mən artıq sonralar, ailə qurandan sonra, qardaşım uşaqları tələbə olarkən bizdə qaldığı dövrdə daha yaxşı anladım.

Bir dəfə ömür yoldaşım mənə dedi ki, sən niyə məni həmişə Nailəgilə aparırsan, o biri qardaşların gilə az-az gedirik? Mən dedim ki, mən səni ona görə Nailəgilə tez-tez aparıram ki, sən Nailədən öyrənə-sən ailə dəyərləri nədir, ailədə münasibətlər necə qurulmalıdır. Mən istəyirəm ki, Nailə necə hər səhər Hamleti işə yola salır sən də məni eləcə yola salasan, mən istəyirəm ki, Nailə necə hər axşam işdən gələndə Hamleti qapının ağzında, çantasını əlindən alıb qarşılayır, sən də məni eləcə qarşılayasan. Və həmişə deyirdim ki, Nailə çox gözəl yeməklər bişirir, mən istəyirəm ki, sən o yemək bişirmələri də Nailədən öyrənəsən. Mənə elə gəlir ki, mənim ömür yoldaşım bu dediklərimin əksəriyyətini səndən öyrənə bildi və bu mənada bizim bu gün bir-birimizi belə başa düşməyimiz, bir-birimizi sevməyimiz və bir-birimizə sayğı-hörmətlə yanaşmağımızda da, heç şübhəsiz, sənin çox böyük əməyin var.

Aradan təxminən yarıməsrlik bir dövr keçməsinə baxmayaraq, mən həmişə sənin qayğını hiss etmişəm, sən əvvəllər bir böyük bacı kimi, sonralar bir ana kimi, bir az obrazlı şəkildə desək, qayğıkeş bir mələk kimi, daima bu illər ərzində məni qanadının altına alıbsan.

Biri dünyasını dəyişəndən sonra onu xatırlarkən insanlar “indi istəməsin”, “indi gəlməsin”, “indi sevməsin” kimi ifadələr işlədirlər. Onlara fikir vermə əzizim, Nailə! Mənə “səni öz oğlum kimi sevirəm” deyirdin, elə də sevməyə davam et, çünki mən səni ömrümün sonuna qədər ən doğma insanlarımdan biri kimi sevməyə davam edəcəm! Sənin ağ mərmərdən hörülmüş bu soyuq məzar evin indi mənim üçün ən isti ocaq kimidir. Hər dəfə sizə-bağa gələndə özümdən asılı olmayaraq, mütləq sənin bu balaca, doğma, isti ocağına baş çəkirəm.

Bilirsən, Nailə, burda özümə bir yer də gözaltılamışam – sənə yaxın olmaq üçün! Sənə arxa olmaq üçün! Axı sən həmişə deyirdin ki, mən sizə, siz qardaşlara güvənirəm, siz mənim dayacağım, arxamsınız!

Yadımdadır? Mamam bizdə olanda Hamletlə birlikdə yanına gəlmişdiniz. Səhv etmirəmsə, 2017-ci ilin qış ayı idi. Sənin o söhbətimizdə mamama dediyin fikri heç unuda bilmirəm. Sənin sözlərini olduğu kimi yadıma salmağa çalışıram: “Biz Hamletlə təzə tanış olmuşduq. Mən o zaman bilmirdim ki, Hamleti sən böyüdübsən. Bir dəfə Hamlet dedi ki, mənim öz anam var, amma biz onunla ayrı yaşayırıq, məni mamam böyüdüb. O, mənə çox yaxşı baxıb, bütün zəhmətimi o çəkib, mən də onu anam olaraq qəbul etmişəm, sevmişəm. Bunu sən də belə qəbul etməlisən, sən də onu sevməlisən, öz anan kimi. Bax, həmin vaxtdan Hamletin bu sözləri mənim qulağımda sırğa olub, mən o sözləri heç unutmamışam. Hamletin o sözü mənə çox təsir elədi və həyatım boyu mən o sözü yadımdan çıxartmadım”.

Əzizim, Nailə! Amma tale elə gətirdi ki, sən də mamamın çətin günlərində ona dayaq oldun, biz qardaşların zəhmətini ən çox çəkən sən oldun.

Bəzən səndən incidiyim vaxtlar (daha doğrusu anlar) da olub. Amma həmişə belə vaxtlarda dərhal bir epizod gözlərimin qabağına gəlib və elə həmin o an da hər şeyi unutmuşam.

Yadındadır? Yox, yəqin ki, yadında deyil, çünki o sözləri sən o qədər təbii, o qədər adi bir fikir kimi demişdin ki, sənin üçün onu xüsusi yadda saxlamağa nə lüzum var ki?! Amma mənim üçün o an unudulmazdır! 1981-ci ilin yay ayları idi. Tələbə idim, 3-cü kursda oxuyurdum. Mərziyə mamam (biz tərəflərdə atanın bacısına, yəni bibiyə, əsasən, mama deyə müraciət edirlər) bizə gəlmişdi, bizim Əhmədlidəki evimizə. Oturub ordan-burdan söhbət edirdik. Birdən Mərziyə mamam “Allah da sənə bir oğul vermədi ki...” deyə bir az şikayətləndi. O vaxt sənin “mənim oğlum var, özü də bax burda oturub, görürsən, yanımdan əl çəkmir” deyərək, məni sinənə çəkib başımdan öpdüyün o anı heç vaxt unutmadım.

Tələbəlik illərimdə səninlə bağlı heç vaxt unutmayacağım daha bir hadisə! Qış soyuq keçir, tez-tez qar yağırdı. Mən soyuq olmasına baxmayaraq başıma papaq qoymağı qəti sevmirdim. Amma sən israrla Hamletin bir papağını mənə verdin ki, başıma qoyum. Mən hər səhər evdən çıxanda papağı başıma qoyub çıxırdım. Bizim yaşadığımız blokun 2-ci mərtəbəsində qohumumuz və ailə dostumuz Elmixangil yaşayırdı. Mən Elmixangilə düşüb papağı onlarda saxlayır, universitetdən qayıdanda isə papağı götürüb, papaq başımda evə gəlirdim. Bir neçə gün keçmişdi. Elmixangilə döndüm ki, papağımı götürüm. Gülnarə (Elmixanın həyat yoldaşı) dedi ki, Nailə gəlib papağı apardı. Mən heç nə demədim və evə qalxdım. Maraqlıdır ki, sən də bu haqda nə mənə, nə də Hamletə heç nə demədin, sanki mən heç bir qəbahət işlətməmişdim. Səhəri gün dərsə gedərkən, sakitcə papağı gətirib öz əllərlə başıma qoydun (möhkəm-möhkəm başıma taxdın) və “bir də bu papağı heç vaxt başından çıxartma” dedin. Bu məsələni necə bildiyini soruşdum. Cavabın: “Eşikdə yağış yağmasına baxmayaraq, sən evə gələndə papağın qupquru olurdu. Şübhələndim, sən gedəndən sonra mətbəxdəki pəncərədən baxıb gördüm ki, başında papaq yoxdur. O dəqiqə hər şeyi anladım, gedib papağı götürdüm.” Əzizim, Nailə! Bu hərəkət əsl qayğıkeş bir ananın hərəkəti idi. Bundan sonra məcbur olub, həmişə papağı başıma qoyurdum. Tələbəlik illərimdə sənə diqqətin üzərimdən, verdiyin xərclik cibimdən əksik olmurdu. Səni özümə o qədər doğma bilirdim ki (bu güvəni və cürəti mənə sən özün vermişdin), xərclik lazım olanda Hamletdən yox, səndən istəyirdim. Tələbə vaxtı isə, özün bilirsən, belə xərcliklər tez-tez lazım olurdu. Bunun nəticəsi idi ki, mən qrupumuzda ən yaxşı geyinən, ən “zəngin” tələbələrdən biri idim.

Həmin illərimdə mənim hər cür zəhmətimi çəkməklə yanaşı, sən məni çox real bir hadisədən qurtardın, daha doğrusu, real bir ölümdən xilas etdin. Sən olmasaydın, şübhəsiz ki, mən həyatda yox idim və çoxdan xatirələrə dönmüşdüm.

1984-cü il idi. Sevdiyim qızdan ayrılmışdım. Mənim üçün həyat sanki dayanmışdı. Nə edəcəyimi, necə yaşayacağımı, nə üçün yaşayacağımı bilmirdim. Gecə saat 3-ə yaxınlaşırdı. Qonaq otağından balkona çıxdım. Sanki evdəkilərin hamısını unutmuşdum, hisslərimə hakim ola bilməyib hönkür-tü ilə ağladım. Balkonun yarımçıq divarına qalxıb, gözlərimi yumdum. Bu an kimsə məni qolumdan yapışib aşağı çəkdi. Bu sən

idin. Sən: “neyləyirsən? Sakit ol, sakit ol, mənim balam, – deyib, məni sinənə basıb qucaqladın, başımı sıgalladın. O andan düz 37 il keçib. Amma heç unutmamışam, heç vaxt da unutmayacam, daha doğrusu, unuda bilməyəcəm.

Əzizim, Nailə!

Artıq neçə müddətdir ki, sənsizlik. Sənsizliyi yenməyin yeganə yolu sənli günlərimizi yada salmaqdan, xatırlamaqdan keçir. Mayın 27-də Universitetdə elmi şuranın sənin xatirənə həsr edilmiş genişləndirilmiş iclası keçirildi. Məhəmməd müəllim, Elza xanım, Dilbər xanım və Əlövsət müəllim səninlə bağlı səmimi xatirələrini danışdılar, bütün xəzərlilər sənli günlərimizi yada salıb kövrəldik. Bu iclasdan əvvəl İradə xanım məni də çıxışçılar siyahısına yazmışdı. Mən “Nailə haqqında xatirə danışmağa mənəvi hazır deyiləm” deyib boyun qaçırdım. Danışa bilməyəcəyimi, o qədər adamın qarşısında hisslərimə ha-

kim kəsilə bilməyəcəyimi, göz yaşlarımı qoruya bilməyəcəyimi bildiyim üçün danışmaq istəmədim.

İndi ziyarətinə gəlmişəm. Burda göz yaşlarıma hakim ola bilməməkdən qətiyyən qorxmuram. Əksinə, elə rahatlaşıram ki!

Yadındadır? Bir dəfə Həzi Aslanovdakı evdə yaşayanda mənə çağırırdın. O vaxt nəyə görəsə Hamletdən bir balaca incimişdin. Dərdini bir az mənə danışdın. Göz yaşlarını saxlaya bilməyib ağladın. Mən də sənə qoşuldum, mənim də gözlərim yaşırdı. Boynumu qucaqladın: "Səni də qəmləndirdim, sənə ağlamaq yaraşmır" dedin. Sonra bir az yenə dərdləşdik. Bir az kefin yerinə gəlmişdi. Birdən dilləndin: "Ona nə qədər hirsələnsəm də, küsülü qala bilmirəm. Dünən səhər iş gedəndə məndən bir yaylıq istədi. Üz vermədim, "odur, cibindədir, get götür", dedim. O da özünəməxsus uşaq sadələvhliyi ilə, "bəs cibim hardadır?" - dedi. Özümü saxlaya bilməyib güldüm, qalxıb ona yaylıq verdim, bax beləcə özüm də bilmədən barışdıq. Bu kişi mənsiz neyləyər?" Mən də "o kişi heç vaxt sənsiz olmayacaq" dedim və söhbətimizi tamamladıq.

Amma səhv etmişəm, Nailə! İndi yalnız "o kişi" deyil, biz də sənsiz qaldıq. İndi o sualın cavabına elə ehtiyacım var ki, Nailə!

Yadındadır? Son günlərdə xəstəxanada olanda yanına gəlmişdim. Bir az söhbət etdik. Birdən "sən balaca vaxtı bir şeir oxuyurdun e, Cütçü, heç qulaqlarımdam getmir" dedin (sənin bu şeiri tez-tez yada saldığını mənə Hamlet də demişdi). Mən də ayrılanda "tezliklə ayağa qalx, evə gəl, mənim sənə oxuyacağım və göstərəcəyim şeylər var" dedim (bizim kəndimizdə qonşuluğumuzda yaşayan bir kişinin maraqlı yerişi vardı. Yeriyəndə bir az qabağa əyilir, əllərini sürətlə hərəkət etdirərək yeriyirdi. Mən də uşaqlığımda o kişinin yerişini parodiya edirdim. Bu, Nailənin çox xoşuna gəlirdi və indi də hərdənbir mənə "bir Haqverdi kimi yeri görüm" deyirdi). Əzizim Nailə, sənə

evdə oxuya bilmədiyim o “Cütçü” şeirini indi, burda – məzarının başında göz yaşları içində oxumaq istəyirəm:

*Çıxdı günəş, doldu cəhan nur ilə,
Cütçü sürür tarlada cüt şur ilə.*

*Atlar, öküzlər kotana güc verir,
Gah yürüyür, gah yıxılır, gah durur.*

*Cütçü batıb qan-tərə, yer şumlayır,
Şumladığı tarlasını tumlayır.*

*Olsa da artıq nə qədər zəhməti –
İşləməyə var o qədər qeyrəti.*

*Çünki bilir rahat əziyyətdədir,
Şad yaşamaq səydə, qeyrətdədir.*

*İndi əgərçi ona zəhmət olar,
Qışda əyali, özü rahat bular:*

*Cəm edəcək tarlasının hasilin,
Bəsləyəcək ailəsin, həm elin.*

Xoşuna gəldimi? Bilirəm ki, bəyəndin, şeiri dinlədikcə qəlbindən gələn təbəssümlərini hiss edirəm.

İyunun 6-da axşamüstü sizə getmişdim. Hamlet Şamaxıdan qayıtmışdı. “Oralar necədir, Şamaxıda nə var, nə yox?” sözlərimə verdiyi cavab bütün ruhumu silkələdi, içimdə sanki bir ildırım çaxdı: “Şamaxıda otele yerləşdik. Paltarlarımı şkafa qoyandan sonra özümdən asılı olmayaraq, telefonu götürüb Nailənin nömrəsini yığdım. Axı hə-

mişə bir yerə gedəndə, məkana yetişdikdən sonra ona zəng edib, rahat gəlib yerləşdiyimi xəbər verirdim". Bircə himə bənd idi ki, "sənə həsrət yağış kimi, leysan kimi" yağsın. Bu sözləri və dolmuş gözləri içimi elə göynətdi ki, ona əziyyət verməkdən qorxmasaydım, elə ordaca hönkür-hönkür ağlayardım.

Hamlet çox dəyişib, Nailə! "Dörd yanında dolanan pərvanəsi yox olmuş şam kimi incəlib", "heç ürəkdən güləmmir!"

Bu gün başdaşını qoydular. Həyatda çox eşitmişik ki, hər şey canlıdır. Amma bir soyuq məzar evinin də bu qədər canlı ola biləcəyini heç düşünməmişdim, bu soyuq ağ mərmərdən tikilmiş balaca evin bu qədər isti, bu qədər doğma bir ocağa çevrilə biləcəyini ağıma belə gətirməmişdim. Əks halda, bu baş daşından boylanan daş şəklin bu qədər canlı təbəssümünü necə izah edəsən ki!?

Eeeh, deyəsən, səni də yordum, daha gedim. Hava da qaralır. Bürküdür, istidir. Elə üşüyürəm ki...

"Evə gəldim, can pərişan". Yazımı tamamlamaq istədim, amma heç cür qələmimi kökləyə bilmədim. Sabahı gün ömür yoldaşımın xahişi ilə onu da götürüb, yenidən məzarını ziyarətə gəldik. Bir az söhbət etdikdən sonra ayrıldıq.

Dönüb geriye baxdım. Yenə gülümsəyirdin...

Əzizim, Nailə! Sən mənim qəlbimdə daima o təbəssümünlə qalacaqsan, qəlbindən gələn bənzərsiz təbəssümünlə!!!

Потерянный мир...

Наиля Ханым Исаева. Штрихи к портрету

Я совсем не считаю себя настолько талантливым художником, чтобы несколькими штрихами нарисовать портрет человека, но этими воспоминаниями я просто не могу не поделиться...

Я впервые пришла в «Хазар» ровно 20 лет назад. Тогда, в сентябре как раз открылась новая «Dünya» мектеби, в красивом и уютном здании на ул. Б.Сафароглу. Мы познакомились с Наилей ханым заочно через общих знакомых, ставших впоследствии моими родственниками.

Безусловно, это был счастливый случай, один из тех, что случаются в жизни один или два раза с любым человеком и который бывает послан судьбой как внезапный подарок – то ли после пережитый потрясений, то ли чтобы вернуть человека к жизни через людей, которые это умеют, и Всевышний об этом знает.

Говоря о горе, я имею в виду потерю супруга и отца моих детей, которое случилось как раз в феврале 2001 года, по злой иронии судьбы, в день Святого Валентина. Этот праздник только входил в моду, и вокруг было много счастливой порядкой молодежи с цветами, шарами и «валентинками» в руках... Моё прежнее место работы, а именно больница, стало вдруг очень тесным и печальным для меня, ведь оно стало свидетелем моей потери... Мне захотелось что-то изменить в моей жизни. Тот, кто терял так рано близкого человека, конечно, поймет меня...

И вдруг... 2 сентября 2001 года резко изменило мою жизнь, и это не пустой пафос! Вдруг мне на мобильный телефон позвонила Наиля ханым, представилась, ведь мы только узнали друг о друге, но ещё не были знакомы. Она запросто («*soх sadәsә*») спросила – «Ну что, когда придёшь?» Голос был таким тёплым и весёлым, что мне захотелось оказаться рядом с ней уже в эту минуту! Но я ещё была в больнице и мы ждали какую-то проверку, комиссию, и главврач попросил быть на рабочем месте ещё целых 2 дня. Они показались мне очень долгими. И вот, наконец, я вошла в кабинет этой женщины. Рядом с Наилей ханым была врач «Хазара» Гюльзар ханым. Я, наверное, выглядела очень неуверенной в себе, ведь впервые прийти в незнакомый коллектив всегда не просто, но Наиля ханым, весело и ободряюще посмотрела на меня, и, оценив мой психотип глазом опытного психолога, вдруг сказала мне очень приятные слова, сразу растопив мою неуверенность. Ну, посудите сами, какой начальник поступит так с предполагаемым подчиненным, совершенно не зная, что за человек перед ним?! Я никогда не встречала женщин, говорящих такие приятные слова другой женщине при первой же встрече! Да ещё и при приёме на работу! Стоит ли говорить, что я была очарована ею раз и навсегда.

Школа «*Dünya*» стала произведением Наили ханым, её ребенком. Тогда открылся всего один первый класс, но как же это

было торжественно и весело! Только спустя время я поняла, что это было так во многом благодаря основателю и директору школы, вложившему в неё, без преувеличения, всю себя, всю свою душу и большое сердце... В этой работе не было мелочей для Наили ханым – всё интересовало её одинаково глубоко – начиная от учебного процесса и заканчивая декором и внутренним оборудованием здания, организационными вопросами. Удивительно естественно и органично в этот процесс вовлекались все, кто мог бы стать чем – то полезен по мнению Наили ханум. Её увлеченность невольно передавалась окружающим людям. «Я люблю ярких, талантливых, креативных людей», - сказала она тогда. «Это должна быть сплочённая команда единомышленников, делающих всё возможное для общей цели. В то же время это должны быть честные и добрые люди, чтобы я могла им доверять» - глаза её блестящие, она была просто неотразима в своей искренности!

Стоит ли говорить, что с её появлением утром в школе все сотрудники невольно становились приветливее и добрее, независимо от возраста и должности. Она словно лучами, исходящими от неё, согревала всех вокруг, у кого по какой-либо причине «садилась» внутренняя «батарея питания». С ней можно было за просто поговорить на любую тему, поделиться проблемой, попросить совета как с женщиной, матерью, просто с подругой. И получить совет, после которого думаешь, - «а ведь я об этом тоже думала, но не решалась... Совет же был прост и естественен, очень логичен... При этом он не был преподнесён, как истина в последней инстанции, а просто как её личное мнение. Это и была её женская мудрость, жизненный опыт, желание помочь человеку и безграничная доброта. Она всегда стремилась создать здоровую атмосферу в университете, не одобряла жалоб и сплетен, не желала слушать пустое нытьё». «Не можете чего-то изменить, измените себя, свой подход к проблеме, меняйтесь сами в лучшую сто-

рону, не закикливайтесь на неудачах» вот был её девиз. «Всё в ваших руках – старайтесь, работайте, учитесь смотреть позитивно на жизнь и возможные трудности, и проблемы», - такого жизнерадостного человека я никогда не встречала, могу это с уверенностью заявить. И действительно, ведь проблемы посылаются нам судьбой, чтоб изменить нас сделать стойкими, крепкими, мудрыми людьми. Жизнь – самый лучший педагог для каждого человека, здесь не поспоришь, и Наиля ханым это прекрасно знала и старалась довести эту истину до сведения каждого, кто этого до сих пор не понял. Поэтому и была педагогом с большой буквы.

Как часто, заходя к ней в кабинет просто пообщаться и зарядиться хорошим настроением, она с гордостью рассказывала мне, какими теперь значимыми и известными людьми стали бывшие студенты «Хазар Она находила статьи о них и просто их портреты на просторах интернета, при этом давая краткую, но исчерпывающую характеристику каждому из них, т.к. была знакома со многими лично. Это было так трогательно, словно все они были её семьёй, частью её жизни. Она интересовалась ими с неподдельной искренностью, и, зная об их успехах, чувствовала свою прямую причастность к ним, ведь столько её души было вложено в этих детей и в университет, которым она «дышала».

А ещё я думаю, что секрет её молодости и красоты – её непосредственность и легкий характер. Она никогда не пребывала долго в «негативе», это было чуждо её природе. Она любила и ценила всё прекрасное – от музыки – до наивысшего творения в этом мире – человека. Её мнение о событиях и людях никогда не было однозначным и плоским. Даже в очень неблагоприятных поступках людей она искала причину такого их поведения, пыталась понять и в чём-то даже оправдать их тот или иной поступок. Эта черта очень подкупала в ней, потому что такой подход свойственен только очень добрым людям. Мне посчастливилось бывать с Наи-

лей ханым в театрах и на концертах. Иногда, слушая классическую музыку, она делилась чувствами, которые поглощают человека в такие моменты, могла вдруг спросить – «а что ты себе сейчас представляешь?» - «Я, например, бушующее море». С таким человеком было всегда тепло и уютно, независимо от сезона и местонахождения, и всегда трудно оторваться от неё, от беседы, от её добрых, всегда смеющихся глаз... Такой человек и есть целый мир для своих близких, друзей и знакомых, для сослуживцев, для всех, кто его знал и вдруг потерял...

Мне кажется, что воспоминания о Наиле ханым тоже должны быть такими же светлыми, яркими и тёплыми, какой была она сама. Мне довелось иногда вместе с ней делать покупки для университета, как же это было весело, и как хочется вернуться в то прекрасное время... Она сродни той музыке, которую она создавала, которая так легко ложилась на сердце и в то же время звучала, как классическая. Поэтому, говорить в прошедшем времени о Наиле ханым просто невозможно, с нами навсегда её добрые

глаза и очаровательная улыбка, её человеческое тепло и её неповторимая теплая аура.

Она – с нами, как и прежде, мы чувствуем её присутствие, даже при входе в «Хазар», вот-вот, кажется, зазвучит её голос и звук её шагов...

Она просто уехала ненадолго в одну из своих многочисленных поездок, и скоро вернётся как всегда полная новых впечатлений и идей!

Наиля ханум всегда говорила, что она счастливая женщина. Именно женщина, а не просто счастливый человек.

Она могла создавать вокруг себя красоту и уют повсюду: дома, на работе, в саду на даче. Она вообще умела жить красиво и интересно, даже когда в жизни случались серьёзные проблемы, которые требовали от неё мужества и решительности для их устранения.

На мой взгляд, красота была для неё необходимостью и своеобразным «громоотводом», где растворялись проблемы, противоречия, переживания. Такой «Эстетический запрос» коренился в её безмерной, судьбоносной любви к мужу и его научно-творческой деятельности, которую она воспринимала всей душой, всем сердцем. Её любовь к её Гамлету не была эгоистичной: понимая всю значимость и перспективу его личности, она старалась оберегать его от волнений, постоянно создавая чувство уверенности в успешном завершении его начинаний.

Она всегда была и будет его ангелом-хранителем. Её уверенность в его глубоких к ней чувствах была непоколебимой, что её «ОН» и доказал и продолжает доказывать всей своей благодарной памятью.

Она как-то мне сказала, что выдающегося мужчину можно сделать счастливым, если искренне влюбиться в его деятельность.

Не смотря ни на какие испытания, она умела видеть и ощущать красоту где бы она не находилась: шум морских волн, пение птиц, дуновение ветерка, запах цветов, журчащий фонтан...

Путешествия тоже придавали ей силы и ощущение красоты и полноты жизни. Она всегда рассказывала что-то интересное об увиденном. Италию любила. Но о чём-бы ни заходил разговор, она всегда «переводила стрелки» на Гамлет муеллим: что ему понравилось, как он отреагировал на увиденное, что ему вдруг пришло в голову, что он для себя открыл, как он о чём-то сказал...

Словом, она им жила и дышала. Рассказывала об их совместных путешествиях с юмором, с радостью, с удовольствием, с благодарностью ему за возможность увидеть мир, быть вместе, созерцая его красоту.

Она никогда не позволила себе заносчивости и высокомерия. Была рада общаться с людьми, в искренности которых не сомневалась.

Как-то раз мы с Нателлой ханум приехали к ним на дачу в Мардакянах – Шувелянах.

Был июль месяц 2019 года. Гамлет муеллим был в отъезде. Она нас ждала: хотела посмотреть сигнальный вариант моей книги «Вот всё, что я хочу сказать». Нателла ханум отобрала фотографии всех «персонажей» книги из своего богатого, ставшего уже историческим архива.

Наиле ханум очень понравилась идея всех нас вокруг Гамлет муеллима, где он наш «рулевой».

Читала с удовольствием. «Откуда ты нас всех так знаешь? Меня так никто не изображал». Разговор происходил в шатре рядом с источником воды, выведенным на поверхность и обложенным камнями. Он предназначался для умывания и мытья рук. Это «Наиля булагы»; она засмеялась. «Гамлет – так называл это место», сказала. Потом она решила нас накормить. На наши протесты не обращала внимания. Выбрала самую яркую курицу. «Красивая?» спрашивает. Возразить было трудно. Сидим мы на балконе, откуда очень красиво просматривался двор. Ждём курицу. Вдруг она поморщилась, встала и пошла туда, где готовили. Что-то ей не понравилось. «Ну ничего не делают правильно», слышалось.

Всех отодвинула, взяла другую курицу и приготовила сама.

Мы долго сидели, любуясь красотой вокруг. Она сказала: «Я счастливый человек и счастливая женщина. Я живу в красоте, меня любят люди, Гамлет достиг всего, чего хотел, я рада, что сижу с вами, разговариваю, смеюсь, шучу. Спасибо вам за этот день». «Вам спасибо, Наиля ханум».

Настало время уходить. Она спустилась с нами по лестнице, мы остановились около «Наиля булагы». Говорим: «Спасибо за чудный день. Всего Вам хорошего».

Она, смеясь: «Только не желайте мне здоровья!»

Мы замерли.

Она: «Когда будете приезжать, вспоминайте меня около «Наиля булагы».

И вдруг: «А мыльница серебряная, навсегда!»

Мы ехали в такси и почти не разговаривали.

Вот такая наша Наиля ханум.

НАВСЕГДА!

Наиля ханум Исаева

«Как много в имени Наиля для всех нас в нём переплелось...»

*Как много в имени Наиля
Для всех нас в нём переплелось,
Как много черт, характеристик
Нам разглядеть всем удалось:
Мила, приветлива, красива
Естественностью своих глаз,
Всегда одета элегантно
Без вычурности напоказ,
Всё в меру, всё так лаконично
Всё говорит о вкусе личном,
Спокойна, сдержана, этична,
К пустому звуку безразлична...
Последовательна, терпелива
Решительна, когда необходимо,
Умеет ставить цель, и сколько нужно ждать
Достаточно мудра, чтоб срочно всё менять!
Всегда внимательна к тому, кто
Поступает по уму,
Не верит лести тех, кто хочет
Вымолить хвалу.*

*При всей мечтательности духа,
Умеет трезво рассуждать,
Не любит часто вспоминать
О былых спорах и ошибках,
Предпочитает промолчать,
Пока вокруг все спорят пылко,
Прощать умеет, поощрять,
Когда на то есть предпосылка.*

*Не балуя людей опекою напрасной,
Она поможет лишь тогда,
Когда действительно беда,
И сделает все то, что в её власти.*

*Не склонна поддаваться страсти
Паниковать из-за напасти,
Всё выстроит в покорный ряд,
Затем проверит, все ли целы части.*

*Опора мужу своему
Во всех его деяньях,
Всегда внимательна
К его труднейшим начинаньям.*

*При встрече со своей судьбой,
Звезда ей путь определила,
Что быть ей феей деловой
Своего мужа и кумира.*

*“Мән садәсә сеvдiм сәnи”,
Чуть позже она скажет,
Её мелодия любви
На время лавры пожинать укажет.*

*Окинув взором всё,
Что им обоим удалось свершить,
“Мән садәсә сеvдiм сәnи”
Ей Гамлет скажет,
И их мелодия любви
В любой счастливый или сложный час
Это уверенно докажет!*

Məhəmməd Nuriyev

Akademik işlər üzrə prorektor, professor

İtki sarsıntısı və kədərimiz səngiməmiş Nailə Xanım haqqında xatirələr söyləmək olduqca çətindir... Zaman keçdikcə biz tədricən hiss edirik ki, kollektivimizin formalaşdırılmasında, Universitetin və Dünya Məktəbinin inkişafında və fəaliyyətində onun nə dərəcədə mühüm və həlledici rolu olub.

Nailə Xanım ilə mən ilk dəfə 1997-ci ilin məzunluq tədbirində tanış olmuşam. O vaxtdan etibarən, Universitetimizin fəaliyyətinə dair incə məsələlərin müzakirəsində onun yaxından iştirak edib, təklif və fikirlər söylədiyini müşahidə edirdim. Nailə Xanım fikir və təkliflərində həmişə “yumşaq” yanaşmadan istifadə etsə də, biz bəzi hallarda başqa həll yolu axtarmalı olduğumuzu, məsələnin yenidən ölçü-biçilməsinin vacibliyini anlayırdıq.

Universitetimizin inkişafa doğru irəlilədiyi zamanda beynəlxalq əməkdaşlıq çox mühüm rol oynayırdı. O dövrdə universitetə gələn xa-

Nailə Xanımın ziyalılığı və insanlara qarşı həssaslığında rus dili məsələsi ayrıca bir mövzudur. Nailə Xanım azərbaycan və rus dillərini mükkəmməl bilirdi və hiss edəndə ki, müsahib üçün azərbaycanca danışmaq o qədər də rahat deyil, ani olaraq söhbəti rus dilinə keçirirdi. Nəzərə alsaq ki, müəyyən dövrdə rus dilinə münasibət bir mənalı deyildi, valideynlərin bəziləri övladlarını rusdilli məktəblərdən azərbaycan dilində olan məktəblərə köçürürdü, Nailə Xanımın yanaşması onun yüksək ziyalılığını və uzaqgörənliyini sübut edir.

Nailə Xanımın həssaslığı ilə bağlı bir xatirə yadıma düşür. Biz xarici qonaqlarla birgə Azərbaycanın bir neçə rayonuna səfər etdik. Son nöqtə Balakən rayonun Azərbaycan-Gürcüstan sərhəddi idi. Geri qayıdanda mən bildirdim ki, xəstə olan anama Zaqatalada baş çəkməliyəm, sonra özümü dəstəyə çatdıraram. Nailə Xanım bildirdi ki, hamımız baş çəkəcəyik. Dəstəmiz kənddə olarkən əvvəldən axıradək xəstə anamla söhbət edib ona ürək-dirək verdi.

Yaradıcı xarakterli insanlar gündəlik təşkilati və idarəetmə məsələlərini o qədər də xoşlamırlar və bu sahədə onların fəaliyyəti bir çox hallarda o qədər də uğurlu alınmır. Nailə Xanım bu məsələdə istisnadır. Təhsili filologiya olsa da, Nailə Xanım müasir menecmentin üsul və yanaşmalarında məharətli və bacarıqlı idi. Universitetin binasını dolaşaraq ehtiyaclarımızı öyrənir, qüsurların aradan qaldırılması üçün əlindən gələni əsirgəmirdi. Kollektivdə vahid komanda ruhunu qorumaq üçün mümkün olan bütün vasitələrdən istifadə edir, müxtəlif korporativ tədbirləri həyata keçirir, hər bir əməkdaşın əhvalı ilə marqlanırdı. O, hər zaman bizə əlindən gələn dəstəyi verməyə çalışırdı.

Nanə Kələntərli

İnzibati şöbənin müdiri (1992-2016)

Deyirlər cənnətdə mələklər var? Bəli, bu doğrudur, cənnətlər yer üzündə layiqli həyat sürmüş xeyirxah insanlarla doldurulur. Bu insanları unutmaq olmaz. Mən onları nəinki xatırlayıram, hətta tez-tez onlarla danışırım, məsləhətləşirəm. Nailə xanım da onlardan biri idi.

O, yaxşı həyat yoldaşı, mehriban ana və ən əsası gözəl dost idi. Onunla tez-tez tədbirlər hazırlayırdım. Biz bir-birimizi çox yaxşı başa düşürdük. Uzun müddət məktəbdə, Xətayı Rayonun Xalq Maarif Şöbəsi Müdürü işlədiyim üçün, bu təcrübə bizə birgə işləmək imkanı verirdi. Nailə xanım məsləhəti mehribanlıqla və böyük minnətdarlıqla qəbul edirdi.

Dostlar yolda sınıxılır deyirlər. Biz dəfələrlə səyahət etmişik. Biz özümüzü çox rahat hiss edirdik və bu, insanlar bir-birini başa düşəndə, etdikləri işlərin bəhrəsini görəndə olur. Nailə xanım da, bu kateqoriyadan olan insanlardan idi. Çox mehriban, bütün məsələləri sülh yolu ilə həll etməyə çalışırdı. Səhhətinə baxmayaraq, həmişə başını

dik tuturdu. Hərdən kədərlənəndə, mən həmişə ona deyirdim ki, sən güclü qadınsan və səni əhatə edən çiçəklərə bax, onlarla danış və sənin üçün daha asan olacaq.

Birgə işimizin ilk illəri çətin keçdi. O vaxtlar görüşlərdən, qəbul-lardan, konfranslardan, tədbirlərdən çox yorulurduq. Xəzərin qonaq-ları bağımızın qonağı idi. Hər kəsin öz fikirləri, təklifləri var idi, buna baxmayaraq biz mahnı oxuyurduq, rəqs edirdik, hovuzda tullanırdıq və işin gərginliyini belə atırdıq. Bütün bunlar bizə enerji verirdi və sə-hər işdə axşamkı ideyaların həyata keçirilməsinə imkan verirdi.

Deyirlər ki, dünyanı xeyirxahlıq bəzəyir. Bəli, Nailə xanım da bu kateqoriyadan olan insanlardan olub.

Bir dəfə "Günəş" uşaq evi haqqında danışmaq üçün bərabər Hamlet müəllimin yanına getdik. Hamlet müəllim bizim təklifimizi çox bəyəndi və dedi ki, sənədləri hazırlayın. Xəzər Universiteti "Gü-nəş" uşaq evini himayəsinə görtüməyə qərar verdi. Qərardan çox şad olduq. Sonra rəsmi məktub yazdıq. İki-üç gün Nailə xanım, mən və uşaq evinin mərhum müdiri Zöhrə Hüseynova, o da gözəl insan idi, sənədləri hazırladıq.

"Günəş" uşaq evində ingilis dili, informatika və riyaziyyatdan repetitorluq dərsləri təşkil etdik. Konsertlər təşkil edir, uşaqları mə-dəniyyət ocaqlarına aparırdıq. Bu birgə iş sayəsində uşaq evindən 8 uşaq Xəzərə daxil oldu. Magistratura pilləsini iki tələbə bitirdi. Bu müddət ərzində 14 toy keçirilib. Bu işdə bizə restoran sahibləri, mü-ğənnilər, aktyorlar, sakinlər, tələbələrin valideynləri, xeyirxah insan-lar kömək ediblər. Bu toylar milli adət-ənənələrə uyğun olaraq, cehiz verilməklə keçirilirdi və bu məsələlərdə Nailə xanım yaxından iştirak edirdi. Demək olar ki, bütün Azərbaycanı gəzdik. Lənkəranda Əmək-dar aktrisa Minəvvər Kələntərli və Xalq artisti, muğam ustadı Həşim Kələntərlinin xatirə lövhəsinin açılışı oldu. Bu tədbirin təşkilində bizə Lənkəran Partiya Rayon Komitəsinin Katibi Dilrubə xanım köməklik etdi. Bütün günü muğamların, xalq mahnılarının sədaları, filmlərdən

parçalar eşidilirdi. Çoxlu gül-çiçəklərlə insanlar toplanırdı, küçə onların pərəstişkarları ilə dolu idi. Tədbirdə deputatlar, sənət adamları iştirak ediblər.

Axşam proqramından və uğurlu bir günün ardından Lənkəranın məşhur guşəsi "İsti su"ya getməyə qərar verdik. Gec gəldik, boş bir daxma tapıb orada məskunlaşdıq. Saatın gec olmasına baxmayaraq, çay içməyimizi və bu məkanın prosedurlarından həzz almağımızı təşkil edən yerli əhəlinin diqqətini gördük. Səhər əla əhval-ruhiyyə ilə ordan ayrıldıq.

İndi səyahət haqqında daha ətraflı danışa bilərik. Səfərlərin məqsədi tələbələr üçün ingilis dilində ədəbiyyat almaq olub. Ən çətini İran səfəri idi. İki "Jiquli" maşın ilə getdik. İranda bizi "Kitab Dost" adlanan bir adamla tanış etdilər. Xeyriyyə işində bizə çox kömək etdi, hətta maddi cəhətdən də kömək etdi. Bakıya qayıdanda maşınlar kitabla dolu idi, necə deyərlər, hətta başımızda kitablar da vardı. Və bu vəziyyətdə ətrafa baxdıq və kitablar maşına səpələndi. Bundan sonra bizi gülməkdən qoparmaq çətin oldu.

Sonra Hindistana səyahət olub, burada kitab sərgisi keçirilib. Çoxlu kitablar aldığımız. Geri qayıtmağa hazırlaşırıdığımız, amma təyyarə bir həftə gecikdi. Kitabları anbar otağına qoyduq. Vaxtımız olduğu üçün Tac Mahala getdik. Tac Mahaldan danışmaq mümkün deyil, onu görmək lazımdır. Gəzərkən əlində ilan tutan bir adam gördük. Həyat yoldaşım Səməd Kələntərli ilə nəhəng pitonu götürüb, növbə ilə boynumuza asdıq.

Nəhayət ki, uçuş elan olundu, Hindistandan ayrıldığımız. O günlərdə Hindistanda 40 dərəcə isti idi. Biz də sarafanlarda, yay sandallarında idik. Biz gözlənilmədən Pakistana uçduq. Pakistanda dayandıq, istirahət otağı, şam yeməyi, çay verdlər bizə, sonra gəzməyə qərar verdik. Xəz dükanı görüb içəri girdik. Xəz paltarları bizim ölkədən ucuz olduğundan, biz 2 xəz aldığımız. Bir neçə saatdan sonra onlar İrana eniş elan etdilər. İranda yay paltarında olduğumuz üçün bizi təyyarədən buraxmırdılar. Hamlet Müəllim və həyat yoldaşım Hacı Səməd hava limanının rəhbərliyi ilə söhbət etdikdən sonra istirahət otağına icazə aldılar. Uçuşumuz səhər saatlarında olmalı idi, lakin Bakıda güclü qar və uçuşa uyğun olmayan hava olduğu üçün, gecə yarısı dəhliz açıldı və biz təyyarəyə mindik. Bakıya gələndə ətrafda heç kim yox idi və 3 ton kitab təhvil verilməli idi. Orada iki kişi var idi - Hamlet müəllim və həyat yoldaşım Hacı Səməd. Kitabları iki kişi özləri daçıdılar. O vaxtı biz Pakistanın xəz paltolarını yada salıb, yay paltarının üzərindən geyindik və ayağımıza salafan kulok taxdıq.

Qadınların konfransı daha bir səfər Çində oldu. Bu səfərdə bizimlə birgə Əməkdar Xalq Artistləri Zeynəb Xanlarova və İlhamə Quliyeva olub. Milli mahnıların səsi sədası bitmirdi və biz vaxtın necə keçdiyini hiss etmirdik. Çində bizi Azərbaycanın Çindəki səfiri qarşıladı.

90-cı illər idi və konfrans qadınların mitinqi ilə açıldı. Axşam konsert nömrələri ilə çıxış etmək lazım idi. Açılış İlhamə Quliyevanın iştirakı ilə olub. Təxminən 20 dəqiqə dayanmalı olduq və folkloru da daxil etmək qərarına gəldik. Hamı nə bildiyi mahnı var idi isə, onu da

oxudu. Musiqi sərhəd tanımır və bütün zal rəqs edirdi. Nailə xanım "Qubanın ağ alması" mahnısını, mən isə "Ay dili dili", "Ay lolo" mahnılarını oxuduq. Bir sözlə, vəziyyətdən çıxdıq.

Azərbaycanla bağlı bütün məlumatları özümüzə apardıq. Qalan iki gün Çini gəzdik. Böyük təəssürat buraxan Akvarium Muzeyini ziyarət etdik. Fillərə minirdik, yol boyu meymunlar əlimizdən hər şeyi çıxarırdılar, hətta çantaları çıxarırdılar və bu çox əyləncəli idi.

Xəzərin bütün öhdəliyi, bütün səfərləri və tədbirləri universitetin fotostudiyasında yaddaşlarda qalıb.

Natella Barkaya
Multimedia mərkəzinin direktoru

Дорогая, хорошая, родная...
Верный друг, товарищ, педагог.
Я другой такой ханым не знаю.
Встретиться с тобой
мне бог помог.

Любовь – это главное в ее жизни.

Ее жизнь – это любовь.

Она любила: цветы,

Свет,

Дождь,

Снег,

Животных,

Людей.

Она любила каждую песчинку,

Каждую рассинку.

Она освещала своей любовью

Этот такой не добрый мир.

Она любила...

Она светила любовью...

И людей таких разных

Она делала лучше, талантливее, счастливее...

Она оставила нам наследство

ЛЮБОВЬ...

Спасибо, Наиля ханым...

Nailə Xanım həmişə bizimlədir!

Nailə xanim olduqca işgüzar, təvazökar və mülayim xarakterli bir şəxsiyyət idi. Onun mühüm bir xüsusiyyətini xüsusi olaraq qeyd etmək istəyirəm. Universitetin hakim 'kral ailəsinə' mənsub olmasına baxmayaraq olduqca ədalətli bir şəxsiyyət idi. Mən Xəzər Universitetində uzun illər (1996-2017) işləyərək saat hesabı ilə dərs deyən müəllimlikdən universitet rəhbərliyinə qədər yüksəlmişəm. İstər dekan və tədris işləri üzrə prorektor işləyən vaxtlarda, istərsə də idarəetmə və tələbə işləri üzrə prorektor işləyən vaxtlarda həmişə mənim fəaliyyətimlə maraqlanmış və ümumi işimizin naminə dəyərli məsləhətləri ilə seçilirdi. Bilavasitə məsuliyyət daşdığım sahələr ilə əlaqədar bəzi epizodik hallarda ora lüzumsuz müdaxilələr ediləndə, həmişə ədalətli mövqe nümayiş etdirmiş və məni müdafiə etmişdir.

Onun əziz xatirəsi qəlbimizdə daim yaşayacaq və onu həmişə xoş xatirələr ilə yad edəcəyik. Ona Ulu Tanrıdan rəhmət diləyərək son mənzilinin daim nurla dolu olmasını arzulayıram.

Nəslimizin ilk şəhərli gəlini

Ziyalılığı, mehribanlığı, dürüstlüyü qohum-əqrabanın dilində olan, ancaq heç üzünü heç görmədiyim Nailə xanım haqqında hələ Qaraçöpdə məktəbdə oxuyarkən eşitmişdim. Əslən Qaratəpə rayonunun Kosalı kəndindən olan anam Sinaxanım o vaxtlar onun haqqında bizə danışardı. Deyərdi ki, əmimiz oğlu Hamletin Bakı şəhərindən se-vib-seçdiyi bu şəhərli qızı arıq, qarayanız bir qızıdır. Əsasən yay ayları kəndə gələndə kənd həyatına öyrəşməkdə ilk vaxtlar çətinliklər çəksə də, qoçaq olduğunu deyərdi. Çox istiqanlı və qohumcanlı imiş. Anamı başqa adamlara təqdim edəndə deyirmiş ki, “bu, mənim qaynanam-dır”. Hərdən ürəyi qurutlu xəngəl istəyəndə anamdan xahiş edərmiş. Anamın danışığılarından həmişə hiss edirdim ki, Nailə xanıma qarşı-lıqlı olan xüsusi sevgi və rəğbəti var.

Əmim oğlu Fəxrəddin və əmim qızı Xassaya o vaxtlar Bakı şəhə-rində təhsil alırdılar. Onlar da Nailə xanımın mehribanlığından, qo-

humcanlığından ağız dolusu danışardılar. Onlar Bakıda demək olar ki, bir ailə kimi yaşadıqlarından, Nailə xanımın gözəl xasiyyətlərindən danışmaqdan doymazdılar. Onların Nailə xanım haqda bu danışmaları Qaraçöpdə yaşayan qohum əqrabanın çox böyük marağına səbəb olurdu. Hər birimizdə onu görmək, tanımaq istəyi var idi. Həm də axı o bizim nəsilin Bakıdan olan ilk şəhərli gəlini idi. Nəslimizin qururu, böyük alim Hamletin seçib bəyəndiyi və ailə həyatı qurduğu qızın necə bir insan olması bizdə böyük maraq yaratmışdı.

Mənim Nailə xanımla ilk görüşüm 70-ci illərin sonu atam Allahyarla Bakıya İnstituta qəbul imtahanı verməyə gələndə oldu. Bakıda həm məsləhət almağa, həm də görüşmək üçün ilk gedəcəyimiz qohum evi Hamletin evi oldu. Hamletin o vaxtlar artıq elm aləmində öz sözünü demiş böyük alim olmasına baxmayaraq, getdiyimiz evi görəndə, onun yaşam şəraitinin yüksək olmadığını görəndə uşaq ağımla xeyli təəccüblənmişdim. Bizim gəlişimizə çox sevindilər və bizə yaxşı olsun deyə əllərindən gələni etdilər. Nailə xanım tez-tez məni sorğu sual edərdi. Sağollaşib ayrılarkən bizə onlarda qalmaqı çox təkidlə təklif etdilər, baxmayaraq ki, özləri hələ kirayədə qalırdılar. Nailə xanım dönə-dönə tapşırdı ki, “artıq Bakıda olacaqsan tez-tez bizə gəl”. İlk görüşümüzə Nailə xanım məndə böyük təəssürat yaratdı, sanki öz bacım evində idim. Çox maraqlıdır ki, Nailə xanım da o günləri heç vaxt unutmamışdı. Bu ilk Bakıya gəlişimiz haqqında sonralar da Nailə xanım hərdən məni görəndə xatırlayardı ki, “Rasim, yadımdadırmı o vaxtlar Allahyar əmi ilə Yasamalda qaldığımız kirayə evə qonaq gəlmişdiniz? Utancaq, yaraşlıq oğlan idin” deyirdi. Bəzən görüşəndə bütün Qaraçöpdəki qohumları bir-bir soruşurdu. Qaraçöpdəki günlərdən, ordakı böyük qonaqlıqlardan sevinə-sevinə danışdı. Maraqlı idi, həmişə Nailə xanım qohumların yalnız müsbət tərəflərindən danışdı. Bu insanın nə qədər qohumcanlı, böyük ürək sahibi olduğunu görürdüm.

O xüsusilə də son vaxtlar məni görəndə Fəxrəddin, Xassaya haqqında çox xatirələr danışdı. Deyirdi, Bakıda onlarla bir ailə kimi olublar, günlərinin çox xoş keçdiyini deyirdi. O günlər üçün darıxdığını dilə gətirirdi. Fəxrəddin haqqında çox coşqu ilə danışdı, elə bil ona ikinci nəfəs gelirdi. Hiss edirdim ki, Fəxrəddini Hamlatdən ayırmır, onun qədər hörməti var.

Xüsusilə son vaxtlar onun Qaraçöplü qohumlar barədə xatirələr danışmağına qulaq asıb dözmək çətin idi. Bu böyük qəlbli insan öz həyat yoldaşına, həyat yoldaşının qohum-əqrəbalarına nə qədər diqqətli və bağlı idi... Onda saxtalıq yox idi, düzə-düz, əyriyə-əyri idi. İşdə çox tələbkər idi, qohum və qohum olmayanlar arasında heç bir fərq qoymurdu, hamıya eyni gözlə baxırdı. O, Hamletin yarı idi, yarısı idi. Gördüyüm o idi ki, nə qədər öz işləri başından aşısa da Hamleti heç vaxt diqqətindən kənar qoymurdu. Hamletin həm çətin, həm də xoş günlərində həmişə yanında idi. Allah Hamletimizə can sağlığı versin, Nailə bacımıza rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun! Bu gün hər iki böyük ziyalının əl-ələ verib, təhsil sahəsində qurub-yaratdıqları böyük işlərə baxanda qəlbimiz fərəh hissi ilə dolur.

Влюбленная в жизнь....

Боль утраты Наили ханым прошла через сердца всех тех, кто знал ее. В эти январские дни наступившего 2022 года, первый год без Наили ханым, нельзя не вспомнить об этой удивительной женщине, обладающей большой волей, открытостью и внутренним благородством. Наверное, из сотрудников «Хазара» я раньше всех была знакома с ней, т.к. мы, как потом выяснилось, оказались соседями, т.е. жили в одном академическом доме и не думали, что университет «Хазар» свяжет нас надолго.

Наиля ханым как человек очень скромный, незаметно, ненавязчиво стала принимать участие в жизни университета, участвовать во всех мероприятиях, а вскоре полностью посвятила себя заботам «Хазара». А заботы у нее росли с каждым днем. Она труди-

лась напряженно, творчески и, кажется, без усталости, была в расцвете творческих сил, полна энергии, новых замыслов и планов. Надо отметить, что Наилия ханым, будучи очень отзывчивым и всегда открытым для помощи человеком, всегда действовала решительно и быстро, когда к ней многие обращались за помощью.

Но гордостью и смыслом ее жизни, как вскоре мы заметили, стало создание школы нового типа, школы будущего – “Dünya Məktəbi”. А рождение школы проходило на глазах сотрудников нашего университета, когда десяток маленьких школьников, бегущих на перемене по коридорам университета, смешивались со студентами в одно целое.

Вот тогда, совершенно неожиданно для себя, я получила предложение от Наилии ханым вести «Историю отечества» для пятиклассников. Ссылаясь на занятость, я пыталась отказаться, но Наилия ханым сумела убедить меня не только сказать «да», но, более того, что я получу большое удовольствие. Ее слова оказа-

лись реальностью. Хотя я выходила с уроков со школьниками очень уставшей, но была очень счастлива от общения с детьми.

А с какой гордостью Наиля ханым показывала открытие здания «Dünya Məktəbi» – это сказочно оформленные классы, спортивные площадки, технические оборудования. Да, поистине, как архитектор, сотворивший чудо-сооружение, так и Наиля ханым свою мечту претворила в жизнь и создала «Dünya Məktəbi», которая вошла в историю как образовательная школа нового, независимого Азербайджана.

Не могу не вспомнить еще одно событие.... В середине октября 2017 года в Габале проходил Международный научный семинар, посвященный 25-летию установления дипломатических и культурных отношений между Азербайджанской Республикой и Республикой Корея. Организатором семинара была председатель Ассоциации SEBA (Сеул-Баку) Рухангиз Гейдарова. В числе участников научного семинара были профессор Гамлет Исаханлы, Наиля ханым, профессор Гудрат Исмаилзаде, и я, автор этих строк.

Это была впечатляющая и очень насыщенная поездка – знакомство с археологическими раскопками, Археологическим центром-музеем, просмотр документального фильма «Габала», прослушивание докладов, экскурсия на Туфандаг, любование прекрасной природой и прочие интересные мероприятия. Как я заметила, на Наилю ханым особое впечатление произвел Археологический центр-музей и демонстрируемые там экспонаты. Вот тогда у нее разыгралась фантазия и родилась идея: «А почему бы не организовать постоянные экскурсии школьников «Dünya Məktəbi» в Габалу, а студентов не привлечь к археологическим раскопкам? Ведь для этого есть все *возможности...*» С этими идеями Наиля ханым предложила обратиться к Рухангиз ханым и переговорить с ней об этом. Переговоры были очень эмоциональ-

ными и результат оказался положительным. Вот тогда я и была поражена ее одержимостью этой идеей и желанием претворения этой идеи в жизнь.

Да, опустели без Наили ханым не только «Dünya Məktəbi» но и наш университет «Хазар» и несмотря на то, что Наили ханым нет с нами почти год, память о ней, также как и ее дела и творения, всегда будут жить в наших сердцах.

Şəhla Nağıyeva

İngilis Dili və Ədəbiyyatı departamentinin müəllimi (1994-2001)

Ötən əsrin 90-cı illərində karyera arxasınca nigaran və narahat addımlarla irəliləyən mənim və bacı kimi yaxın bildiyim 4 rəfiqəmin tale qisməti kimi qarşımıza Xəzər Universiteti çıxdı. Həmin dövr üçün bu yenidən tam yeni prinsiplər əsasında yaradılmış ali məktəbdə işləyib baş çıxartmaq hər adamın işi deyildi. Biz bunu bacardıq! Burada bütün iş çətinlikləri ilə yanaşı "Xəzər" adlı bir dünyamız var idi. O dünyada sevinc, zəhmətkeşlik, həm də böyük məsuliyyət var idi. Biz "Xəzər"dən gələn hər şeyi sevdik. Sevdiyimizə görə irəli getdik, getdikcə getdik, hər kəs özünə "Xəzər"dən nələrsə götürdü və özünə bu günkü həyat yolunu cızdı. Bütün bunların arxasında "Xəzər"in yaradıcısı Hamlet İsaخانlı ilə birlikdə onunla həyat yolunda bütün uğurlarında yanaşı addımlayan Nailə xanım var idi. O həm də inamsız addımlarla

Xəzərə gəlmiş bizim kimi müəllimlərin dostu idi. Universitetdə təşkil olunan tədbirlərdə, evində təşkil etdiyi qonaqlıqlarda bizə dostdan daha çox ana-bacı oldu Nailə xanım! Bu gün o işıqlı həyatında qazandığı əməllərlə çiyində haqqın rəhmətinə qovuşub. Nur içində yat, məkanın cənnət olsun, Nailə xanım! Sizi hər zaman xoş xatirələrlə anacağıq!

Свеча, которая светит другим

Учитель - это свеча, которая светит другим. Эти слова по праву могут принадлежать Наиле ханум Исаевой, талантливому учителю, человеку большой душевной щедрости и доброты.

Мне, как директору Библиотечно- информационного центра Университета Хазар довелось поработать с Наилей ханум довольно длительный период времени.. более 20 лет.

Человека чувствуешь! С первой же встречи с Наилей ханум я поняла – общаться будет комфортно. Она внушала доверие. И этот комфорт продолжался весь период совместной работы. Все проблемы, профессиональные, и в том числе личные, решались

спокойно и взвешенно. Наиля ханум умела общаться с людьми. Была очень дипломатичным человеком, необычайно тонким психологом, умеющим слышать других и направлять. Мои первые шаги в Университете Хазар были непростыми. Я неоднократно обращалась к ней за помощью как председателю Женского Совета Университета Хазар. Благодаря мудрым советам Наили ханум выстраивалась грамотная и гармоничная линия поведения с сотрудниками библиотеки и университета. Думаю, что не найдется коллег, которые могут сказать, что Наиля ханум их чем-то обидела

Я запомнила ее и как педагога-руководителя, человека, искренне и полностью отдающего работе, уважаемого коллективом Школы Дунья и руководством Университета Хазар... Каждодневная кропотливая и вдумчивая работа по улучшению процесса школьного образования, постоянное развитие, стремление быть ведущей школой на образовательном пространстве республики – позиция, которую постоянно отстаивала Наиля ханум. Именно при ее непосредственном участии Школа Дунья получила статус Международного бакалавриата (International baccalaureate, IB). Мне пришлось неоднократно консультироваться с Наилей ханум и получать грамотные и профессиональные советы при подборе и заказе литературы для этого нового образовательного направления, которое сделает мир лучше.

Благодаря усилиям Наили ханум школа Дунья стала для детей вторым домом. Здесь они не только получают знания, благодаря высококвалифицированным педагогам, но и общаются, приобретают новых друзей и с пользой проводят свой досуг. В школе постоянно внедряются новые обучающие программы, педагоги повышают уровень своего профессионализма, что благоприятно сказывается на уровне развития образовательного уч-

реждения. В этом, конечно, была и есть огромная заслуга, Наили ханум как директора школы.

Наиля ханум была необыкновенно яркой личностью. Ее невозможно было не заметить, даже в толпе. Мне кажется, она очень давно привыкла становиться центром всеобщего внимания, сумев при этом оставаться в высшей степени естественной, обаятельной, скромной, деликатной и, как это ни парадоксально, всегда очень молодой - молодой по духу, по мировосприятию, по поведению. Незаурядная разносторонняя личность, музыкант и композитор, приятный собеседник с отличным чувством юмора, глубокообразованный, интеллигентный и очень порядочный человек! Такой ее запомнили при коротком знакомстве, такой ее помнят знавшие ее годами!

Наиля ханум ушла, оставляя горечь глубокой утраты! Так уходят лучшие.

Всем нам очень не хватает этого прекрасного человека с широкой душой! Светлая ей память

*"...Бесследно спрячет бремя белый снег
Прошедших лет и дней давно минувших,
Короткой жизни завершен пробег..."*

*Господь, как видно,
забирает лучших..."*
(Людмила Королёва)

Ты живешь, пока тебя помнят. В детях, внуках, друзьях, коллегах, учениках - живи вечно, дорогая Наиля ханум.

Zülfiyyə Sadıqova
Musiqi və İncəsənət departamentinin müdiri

Dünya adlı məktəbin sakinləriyik. Dünya - müvəqqəti məskən saldıığımız və dəyərini tam dərk edə bilmədiyimiz məkan. Bir vaxt buraya qonaq gəlib zaman yetdikcə isə tərk etdiyimiz dünya. Lakin dünya boşaldıqca da, yenidən dolur. Gedənlər qayıtmasa da yeniləri gəlir. Beləcə həyat dövr edir. Dayanmadan, durmadan hərəkət edir. Yaşadıqca bağlandığımız və itirdikcə üzöldüyümüz kəslər var ətrafımızda. O kəslər ki, yaddaşlarda qalmağa layiqdirlər. Dünyasını dəyişdikdə belə daim hafizələrdə həkk olunurlar. Demək yaşadıqları müddətdə əməlləri doğru və dəyərlidir.

Belə insanlardan biri də gözəl insan, qayğıkeş həyat yoldaşı, yaradıcı qadın, pedaqoq Xəzər Universitetinin nəznindəki DUNYA Məktəbinin həmtəsisçisi, direktoru Nailə xanım İsayevadır. Daim axtarışda olan, xeyirxahlığından qalmayan Nailə xanım həqiqətən də özündən sonra iz qoymağı bacarmışdır. Nailə xanım o qədər həyat

dolu insan idi ki, çox pozitiv enerji saçdı ətrafa. O, alim deyildi. Onun elmi işləri, elmi kəşfləri, qalın kitabları olmasa da, Mədəniyyət mərkəzi, Buzovnadakı mərkəz, Kamera orkestri, Fikrət Əmirov konfrans-konsert mərkəzi, Mərmər konsert salonu, ümumiyyətlə musiqi və incəsənət departamenti – bunlar hamısı Nailə xanımın yaratdığı sənət əsərləridir. Bu qədər yaradıcı, cəmiyyətə xeyirli işlər görən böyük ürəyə malik insan olub Nailə xanım. İncəsənət adamlarını hər zaman ətrafına yığdı. İstedadlı, bacarıqlı gəncləri görəndə onları mütləq dəvət edib quruculuq işləri ilə məşğul olurdu. Onları düzgün yönəldirdi. Böyük bir rəhbərlik istedadına malik idi. Bu gün biz varıqsa, yaradıcılığımız varsa, incəsənətdə addımlarımızı tam rahatlıqla ata biliriksə, Nailə xanımın hesabına olub. İçində o qədər zəngin musiqi duyumu var idi ki... O, bir sıra lirik mahnıların, duyğulu nəğmələrin müəllifidir. Mahnılarını tanınmış müğənnilərdən Arif Babayev, Flora Kərimova, İlqar Muradov, Brilyant Dadaşova, Aygün Bəylər, Samir Cəfərov, Kristal qrupu və digərləri ifa etmişdir. İndi o gözəl insan cismən yanımızda deyilsə də, onun musiqisi, əməlləri qurduğu işlər bizimlə yaşamaqdadır.

Dünya - müvəqqəti məskən saldıığımız və dəyərini özümüz də tam dərk etmədiyimiz məkan. Qonaq gəlib, vaxtı çatınca tərk etdiyimiz dünya. Lakin boşaldıqca yenidən dolur. Gedənlər qayıtmasa da, yeniləri gəlir. Beləcə həyat dövr edir. Dayanmadan, durmadan hərəkət edir. İtirdiyimiz dəyərli insanları artıq bu dünyada görə bilməsək də, inamla yaşayırıq ki, digər daha gözəl, daha ədalətli, əbədi dünya var və orada yenidən üzləşəcəyimizi ümid edərək yaşayırıq. Bu bizə rahatlıq verir, ruhumuzu sakitləşdirir, əməllərimizi gözəlləşdirməyə, mükəmməlləşdirməyə sövq edir. Bu gün də Nailə xanımın yaratdığı gözəlliklərlə əhatə olunaraq, onu ən xoş arzularla anırıq. O, bizimlədir, qəlbimizdə, duyğularımızda metafiziki olaraq həyat sürür. İmkan olsa, görüşənədək...

**Dünya Məktəbi
əməkdaşları**

“Dünya”nın bir incisi...

Tanışlıq...

Onu ilk dəfə Dünya Məktəbinə valideyn kimi tanışlıq məqsədilə gələndə gördüm. Sözüün əsil mənasında ziya saçan, son dərəcə pozitiv ruhlu, çöhrəsindən xeyirxahlıq, nur yağan bu xanım bizdə elə xoş təəssürat yaratdı ki, məktəb seçmək istəyimizi gerçəkləşdirdik. Övladlarımızı onun "Dünya"sına etibar etdik. Bununla da, bizim valideyn kimi məktəblə və bu unikal təhsil ocağının qurucusu Nailə Xanım ilə ünsiyyətimiz başladı...

O, valideynlərin hər biri ilə şəxsən tanış idi... Onu şagirdlər kimi, bütün valideynlər də çox sevir-dilər. Bu böyük sevgini qazanmağın sirri nədə idi?! Yəqin ki, səmimiyyət...

Son dərəcə enerjili, çalışmaqdan, qurub-yaratmaqdan doymayan bu xanımın üzündən təbəssümün əskik olduğunu heç görmədim... Çalışdı ki, valideynlər də məktəbin tədbirlərində, layihələrində fəal iştirak etsinlər. Məktəb-şagird-valideyn əlaqələrinin yüksək səviyyədə qurulmasına çox üstünlük verirdi. Sonradan öyrəndik ki, Dünya Məktəbinin elə əsas fəlsəfələrindən biri də budur. Nailə Xanım ilk dəfə məktəbi adi təhsil müəssisəsi statusundan çıxarıb ailələrə yaxın,

sevimli, nüfuzlu, maraqlı, dogma bir ocağa çevirə bilmişdi. Dünya Məktəbi şagirdin də müəllimin də, valideynin də ikinci evi idi. Buna görədir ki, məktəbə daxil olanda qərribə rahatlıq, istilik, pozitiv əhval-ruhiyyə insana hakim kəsiir... Məktəbin bütün binalarında, otaqlarında Nailə Xanımın yanaşmasının, düzəninin, səliqə-səhmanının izləri var... Özümüz də hiss etmədən artıq valideyn kimi məktəbin bütün ictimai, bədii tədbirlərinin fəal

iştirakçısı idik... Övladlarımızın təhsil uğurları ilə yanaşı onların bədii zövqünün formalaşması, özünə inam hissinin möhkəmlənməsi, şəxsiyyət kimi yetişməsi bizə sonsuz sevinc bəxş edirdi... Hər iki övladımızın ölkəmizdən kənarda, universitetlərə qəbul olunmasında məktəbin və onun rəhbəri Nailə Xanımın əməyi danılmazdır.

Təklif...

Məktəbin iştirak etdiyimiz tədbirlərinin birində Nailə Xanım həyat yoldaşıma müraciətlə “niyə xanımınızı bizimlə işləməyə qoymursunuz?!” deyə soruşdu. Ardınca da cavabı gözləmədən “mən istərdim ki, bundan sonra xanımınız məktəbimizə təkcə valideyn olaraq yox, müəllimə kimi gəlsin... Beləcə Nailə Xanımın xeyir-duası ilə pedaqoji fəaliyyətimi Dünya Məktəbində davam etdirməyə başladım. . Nailə Xanım məktəbin fəlsəfəsini bilən, təhsili, yeniliyi sevən həmfikirilərini peşəkarcasına yetişdirərək həmkarlarına çevirə bilirdi... O, məktəbimizin əməkdaşlarına “biz bir ailəyik” deməkdən yorulmazdı. Məktə-

bin kollektivi üçün əlamətdar günlərdə keçirilən bütün şənliklərə qatılar, bizimlə birlikdə rəqs edər, piano çalib-oxuyardı... Nailə Xanımın çalışmaq, ondan öyrənmək, onun yeni model təhsil, təlim-tərbiyəyə dair göstərişlərini, fikirlərini, planlarını eşitmək və bu prosesdə iştirak etmək çox qürurverici idi...

Günlərin birində mənə yanına çağırırdı. Həyəcanla otağına daxil olanda gülürüz çöhrəsini görüb rahatlaşdım. "Bir həftədir ki, direktor müavini vəzifəsinə namizədləri gözdən keçirirəm. Amma, kimin haqqında düşünsəm də, sənə üzərində dayanıram". "Bacarammı"? – deyər soruşduqda, "əlbəttə, bacaracaqsan" – dedi. Həmin hadisənin üzərindən illər keçsə də, bu etimadın məsuliyyətini hər gün, hər an hiss etməkdəyəm. İş yoldaşlarım kimi mən də Nailə Xanımın "DÜNYA"sında çalışmanın iftixarını yaşayıram.

Onun öz "DÜNYA"sı ...

Bu gün Dünya Məktəbinin şagirdləri Onun yaratdığı, qurduğu, inkişaf etdirdiyi təhsil sisteminin sayəsində uğurlu nəticələr əldə edir, cəmiyyətimiz üçün yetkin vətəndaş kimi formalaşırlar. Dünyanın bir çox ölkələrinə isə Onun "Dünya"sının kiçik parçaları-məzunlarımız səpələniblər. Bu məzunlar daim məktəblə əlaqədədirlər. Çoxu xarici ölkələrdə, dünyanın ən nüfuzlu universitetlərdə təhsil alaraq, yüksək səviyyəli gənc mütəxəssis kimi Azərbaycana qayıdıb, bəziləri isə, fəaliyyətlərini ölkəmizdən kənarda davam etdirirlər. Onların hər bir uğurunda Nailə Xanımın rolu danılmazdır. O, bu gənclərlə fəxr edir, onlar barədə hər xoş xəbərə doğma ana kimi sevinirdi.

Nailə Xanım bacarıqlı rəhbər, görkəmli təhsil eksperti, uğurlu təşkilatçı olmaqla bərabər, həm də, incə qəlbli insan, istedadlı, yaradıcı şəxsiyyət idi. Məktəbin bütün bədii tədbirlərinin hazırlanmasında yaxından iştirak edirdi. Yüksək zövq sahibiydi. Tədbirlərimizə daim tanınmış ziyalıları, incəsənət nümayəndələrini dəvət edərdi. Bu da məktəbin mühitinə elm, yaradıcılıq, sənət ab-havası gətirirdi. Onun

mənəvi qidası musiqiydi... Nailə Xanım gözəl bəstəkar idi. Ömür-gün yoldaşı, Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbinin qurucusu, professor Hamlet İsaخانlının sözlərinə yazdığı mahnılar tanınmış müğənnilər tərəfindən sevilə-sevilə ifa olunur... Bu mahnılar iki sevən qəlbın birgə döyüntüsündən yaranmış əbədi məhəbbət nəğmələridir. Dünya Məktəbinə həsr olunmuş bəstə isə neçə-neçə məzunun dillər əzbəridir, onlarla qürur duyardı

Nailə Xanım iradəli, nikbin, həyatsevər insan idi. Uzun illər böyük dözümlük göstərərək ağır xəstəliklə mübarizə apara bildi. Bu müddət ərzində fəaliyyətini dayandırmadı, sevimli və gərəkli işindən ayrılmadı. Məktəbini genişləndirdi, inkişaf etdirdi.

Əlvan rəngləri, baharı, çiçəkləri çox sevirdi... İnciçiçəyinin vurğunu idi. Doğma insanımızı, sevimli rəhbərimizi və həssas qəlbli dostumuzu itirdik. Deyirlər, insanların ikinci həyatı onların dünyaya əbədi göz yumduğu andan başlayır. İkinci həyatını insan ürəklərdə, xatirələrdə, əməllərdə yaşayır. Bizim Nailə Xanım kimi...

Minlərlə şagirdin, məzunun, müəllimlərin, valideynlərin və sevnələrinin qəlbində taxt qurmuş Nailə Xanım İsayeva!

Cəmilə Əskərova

Azərbaycan bölməsi, ibtidai siniflərin koordinatoru

28.12.2015-ci il ... Haqqında eşitdiyim, çox az məlumatlı olduğum ``Dünya Məktəbi``

İlk tanışlığım (üzbəüz) 150 dəq çəkdi. Sankı 15 dəqiqəlik görüş idi. Çox səmimi söhbət alındı. Elə bil illərdir bir birimizi tanıyırdıq.

07.01.2016-cı ildə Dünya Məktəbində ilk iş günümə başladım.

Müxtəlif vaxtlarda Nailə xanımla görüşlərimiz olurdu. Onun pedaqoji görüşləri təhsil, məktəblə bağlı fikirləri mənim üçün çox dəyərli idi.

Nailə xanımın 70 illik yubileyində iştirak etmək mənə də nəsib oldu. Onun şirin söhbətləri, örnək olacaq sözləri mənim xatirəmdə silinməz iz qoydu. Hər dəfə onun adı çəkiləndə, hər dəfə onun barəsində söz düşəndə həmin xatirə və görüşlər gözlərimin önündə canlanır.

Bəli ...

Qarşısına qoyduğu vəzifələri ləyaqətlə və məsuliyyətlə həyata keçirən, daim yeniliklər axtarışında olan Nailə xanım eyni zamanda olduqca sadə təbiətli, səmimi, yüksək insani keyfiyyətlərə malik, mübariz bir şəxsiyyət idi.

Bir dəfə məktəbin məsul işçiləri ilə bir yerdə idik. Nailə xanım öz gənclik illərindən danışdı. Sanki hansısa əsərin qəhrəmanından söh-

bət gedirdi. Onun şəxsi həyatı ilə bağlı danışdığı nümunəvi davranışları mənə bütün gəncliyə bir örnekdir.

Sehrlənmişdim.

Gözlərinizdəki sevgi, qəlbinizdəki mərhəmət, simanızdakı təbəssüm sizin varlığınızdır, NAILƏ XANIM !

İllər gəlib keçəcək, zaman ötəcək, nəsillər dəyişəcək amma Nailə xanımın təhsil sahəsindəki əvəzsiz xidmətləri heç vaxt unudulmayacaq.

Təhsil sevgilə başlar...

Nailə Xanım ilə ilk tanışlığım, ilk görüşüm bir valideyn kimi, 2002-ci ilin avqust ayına təsadüf etmişdi. Görüşümüzdən qısa müddət sonra “gəl bizimlə çalış” deyərək, məni Dünya Məktəbində işləməyə dəvət etdi. Təklifini məmnuniyyətlə qəbul etdim və həmin ilin sentyabrından Dünya Məktəbi ailəsinin bir üzvünə çevrildim.

Nailə Xanımı parlaq Günəşə bənzədirəm. O Günəş ki, çox böyük cazibə qüvvəsinə malik idi. Onunla görüşüb, danışan insan həmin cazibənin seyrinə düşürdü. Bəzən baxışları yetərli idi fikirlərini anlatmağa. Harada olmasından asılı olmayaraq, sadəcə varlığı ilə ruhlandırır, hər işin ən yaxşısını görməyə sövq edərdi.

Qurub-yaratdığı təhsil ocağında kiçikdən-böyüyə hər kəsi sevər və hamının ürəyində özünə yuva qurardı.

Nailə Xanım həyat məktəbi idi. Qəlbi şəvqətlə dolu, fədakar qadın, həyat eşqi, yaşam həvəli, mərhəmətli, humanist, obyektiv, dəyər verən, böyük şəxsiyyət, əvəzolunmaz rəhbər idi.

Bu güclü, dəyanətli, şəfqətli qadın çıxışlarında da söylədiyi kimi, hər bir şagirdin bütünlüklə potensialını, bacarığını açmaq, şüurlu, fəal, yüksək intellektual mədəniyyətə və demokratik ümumbəşəri dəyərlərə malik vətəndaş kimi yetişməyi üçün yorulmadan çalışırdı.

Nəinki məktəb illərində, hətta məzun olduqdan sonra da daima onlarla maraqlanar, uğurlarına sevinərdi.

O məzunlar bu gün dünyanın hər yerinə səpələnərək təhsil alır, işləyir və Nailə xanımın həyatlarındakı əvəzolunmaz rolundan ürək dolusu danışirlar.

Əziz Nailə Xanım, Dünya Məktəbi adlanan evinizin, ailənizin bir üzvü kimi adınızı sonsuzadək böyük sevgi və dərin hörmətlə anacaq, yolunuzu əzmlə davam etdirəcək, xatirənizi əbədi yaşadacağıq!

Elşad Rzayev
Şahmat müəllimi, FİDE ustası

Həyatda heç zaman unudulmayan şəxsiyyətlər var. Dünya yarandan bu belədir. Fərqli insanlar var və onların da öz yeri, öz çəkisi var.

Mən Nailə Xanım İsayevanı illər öncədən tanımışam və onda heç vaxt ağlıma gəlməzdi ki, nə vaxtsa onun rəhbərlik etdiyi Dünya Məktəbində dərs deyəcəyəm.

2015-ci ildən Xəzər Universiteti Dünya Məktəbində çalışmağa başlayandan Nailə Xanımla ilk dəfə yaxından tanış oldum.

Onu çox qayğıkeş mehriban, olduqca məsuliyyətli insan kimi xatırlayıram və gözəl xatirələrim var. Onları saymaqla bitməz.

Yadıma düşür, bir-neçə il əvvəl dərslər arasındakı tənəffüs zamanı şagirdlər sinif otağını tez tərk etmiş və şahmat fiqurlarını yerinə düzmüşdülər. Mən otağa dönəndə qapının ağzında Nailə Xanımı gördüm, anı olaraq dayandım. Mülayim və mehriban nəzərlərlə:

- Elşad, uşaqlar fiqurları yerinə düzmüşdülər, mən bəzilərini götürüb düzəltdim, qalanlarını da sən düzəlt – dedi və getdi.

Nailə xanım son dərəcə dürüst insan və kübar şəxsiyyət kimi xatirimdə qaldı. Onun dünyasını dəyişməsi xəbəri məni çox sarsıtdı. Mənə çox doğma idi...

Lakin nə etmək olar?! Bu özü də bir həyatdı!

Gülüstan Sadıqova
İngilis dili müəllimi

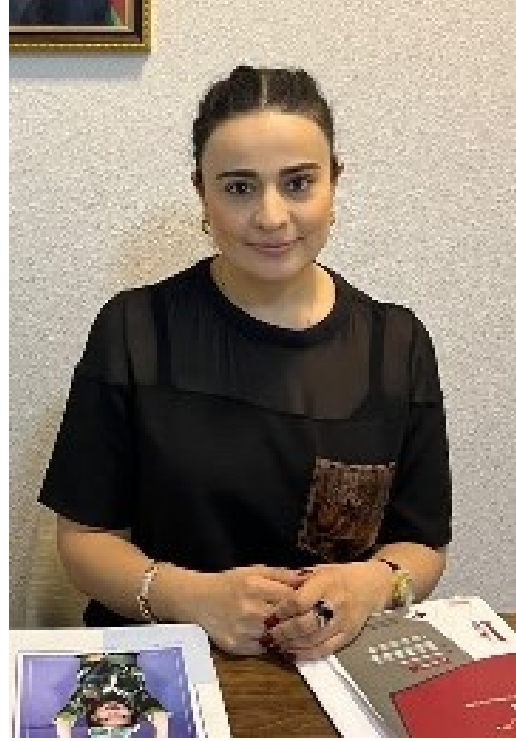
Məhkum olduq həsrətinə

*Dünya boyda qəlbi vardı,
“Dünya”ya sevinc saçardı.
Uşaqla uşaq olardı
Qəblərə tez yol tapardı.*

*Hər kəsə örnək sevgisi,
Heç bitməyən yaşam eşqi,
Dostlarına sadıqlığı,
Yardımsəvər mələk qəlbi
Vardı o gözəl insanın,
Bizim Nailə Xanımın.*

*Yaddaşlara həkk olundu,
Qəlbimizdə bir iz qoydu,
Görməsək də, var oluşu
Qəlbimizi ovudurdu.*

*Bizlər üçün sağınsız,
Qəlbimizdə yaşayırsız
Ruhunuz göydə olsa da,
Ürəklərə həbs olmuşuz.*

*Gül- çiçəyin, musiqinin,
Aşiqi cənnət mələyi,
Uçub getdi cənnətinə
Məhkum olduq həsrətinə.*

Günəl Əhmədova

Təchizat və təsərrüfat işləri üzrə direktor müavini

01 yanvar 2022- ci il – Nailə xanımın məzarı üzərində dayanmışam. Əlimdəki gülləri məzar daşının üstünə düzə-düzə Nailə xanımın ömür-gün yoldşı Hamlet müəllimin ürək yanğısı ilə yazdığı, məzar daşına həkk edilmiş şeir parçasını oxuyuram:

*İşıqlı günləri sona yetirdik
Qara buludların qoynuna girdik
Tamam itirəndə anladıq yalnız
Nəyimiz var imiş, nəyi itridik.*

Həmin axşam yuxuma qonaq gəldi Nailə xanım, həmişəki təbəssümlə, mehriban baxışlarıyla:

- Çox sağ ol, mənim balam, hər şeyə görə.

O, məktəb haqqında soruşdu. Görülən işlərdən danışarkən sanki heabat verirdim. Yuxudan oyandım. Nailə xanımla 2010-cu ildə ilk tanışlığım yadıma düşdü. İlk görüşlərimizdən Nailə xanımın aurası, onun təvazökarlığı, incə qəlbi, ziyalılığı, insanlarla davranışı, həyat eşqi ilə çırpınan böyük ürəyi məni valeh etdi. Görüşlərin birində mənə dedi:

- Günel, xeyli vaxtdır müşahidə aparıram, sənin xarakterin, qabiliyyətin xoşuma gəlir. Gəl bizim məktəbə, peşiman olmazsan.

O, mənim üçün əlçatmaz zirvə idi. Təklif göydəndüşmə oldu və 2012-ci ilin sentyabrından Nailə xanımın yaratdığı, rəhbərlik etdiyi Dünya Məktəbində çalışıram. Bu illər ərzində mən Nailə xanımdan həyatı öyrəndim, çalışdığım kollektivə ədalətli münasibət, hörmət və tələb etmək səriştəsini, insanların müsbət xüsusiyyətlərini dəyərləndirməyi, işimdən zövq almaq bacarığını öyrəndim. İşimlə bağlı çox tez-tez təmasda olurduq. Hər görüşümdə Nailə xanımda yeni çalar, yeni qabiliyyət kəşf edirdim. Onun incəsənətə bağlılığı, musiqi duyumu başqa bir aləm idi. Bəstələdiyi musiqi əsərləri Nailə xanımın yüksək istedadından xəbər verir.

Daxilində amansız xəstəliklə mübarizə aparırdı. Yenilməz iradə, dözümlü sayəsində əhatəsindəki insanlara şiddətli ağrıların biruzə verməzdi.

Hal-əhval tutmaq üçün bağ evinə, Nailə xanımla ziyarətə getmişdim. Söhbətlərini Dünya Məktəbinə, onun inkişafına, gələcəyinə bağlayırdı. Birdən sözünü yarımçıq kəsib həyatdakı gülləri seyr etməyə başladı. Onun baxışlarının dərinliklərində kədər sezilirdi:

- Mənim balam, insan ömrü də bu çiçəklər kimidir, biri tez solur, biri gec. Bəzən tez solan gülün ətri daha çox yadda qalır.

Az qala hönkürəcəkdim. Özümü toparladım:

- Nailə xanımla, məktəbimizin himni "Dünyam", "İnci çiçəyi", "Külək", "Təklif", neçə-neçə nəğmələriniz heç vaxt unudulmaz.

Mehriban təbəssümü ilə üzümə baxdı. Gözlərindəki kədər buludları seyrəlmişdi:

- Düz deyirsən, mamoca. İnsanı yaşadan əməlləridir.

Xudahafizləşib darvazadan çıxıram. Dodaqaltı pıçıldayıram:

*" Həyat yollarından bir iz qalıbsa,
Arxanca ağlayan bir göz qalıbsa,
Sənin həsrətinlə çırpınan ürək,
Səni xatırladan xoş söz qalıbsa
Demək yaşamağa dəyərmiş..."*

Nailə xanım, uçan nəğmələriniz, yetişdirdiyiniz yüzlərlə şagirdləriniz, Sizi sevən kollektiviniz, sənət dostlarınız Sizi yaşadacaq, Sizin əziz xatirəniz unudulmayacaq.

Könül Kazımova
Dünya İB Məktəbi
Azərbaycan dili və ədəbiyyatı bölməsinin rəhbəri

Dünya Məktəbində 12 ildir işləyirəm. Bu müddət ərzində Nailə xanımla dəfələrlə tədbirlərdə, icaslarda rastlaşmışıq, bu zamanlar onunla etdiyimiz qısa söhbətlər əsasında bir xanım, bir insan kimi həmişə məndə müsbət təəssürat oyatmışdı. Amma Nailə xanımla bağlı iki xüsusi xatirəm var, hansı ki onu daha yaxından tanımağıma imkan yaratdı.

Bir neçə il bundan öncə Filologiya üzrə Fəlsəfə Doktoru elmi dərəcəsini aldıqdan sonra təsadüfən liftin önündə Nailə xanımla rastlaşdım. Məni təbrik etdi və

haqqımda təqdirə layiq fikirlər dedi. Bu zaman səmimi və zarafatyana sözləri məni təəccübləndirdi, eyni zamanda da heyran etdi. Məktəbdə baş verən hər şey haqqında məlumatlı olması, hər işçisinə qarşı belə diqqəti, zənnimcə, onun yüksək mənəvi keyfiyyətlərinin göstəricisi olmaqla yanaşı işinə olan sevgisindən də xəbər verirdi.

Sonuncu məndə dərin iz buraxan görüşümüz isə evlərində baş verdi. Onda biz Hamlet müəllimlə dərslər vəsaiti ilə bağlı müzakirələr etməli idik. Bu zaman təsadüfən musiqi və uşaqların mənəvi inkişafı haqqında bir dialoqumuz oldu. Həmin söhbət zamanı Nailə xanımın incə zövqünü, musiqiyə olan sevgisini müşahidə etdim. Bütün bunlar onun nə qədər həssas biri olduğunu göstəricisi idi. Həmsöhbətinə

qaşı səmimi və mehriban münasibəti isə Nailə xanıma olan hörmətimi daha da artırdı.

Ümumiyyətlə, Nailə İsayeva özü haqqında özündən sonra ancaq müsbət təəssüratlar yaradan bir xanımdır. Dünyagörüşü, mədəniyyəti, səmimiyyəti və sadəliyi ilə bu illər ərzində özünə qarşı ancaq hörmət və sevgi qazanmışdır.

Жду от вас идей!

Для чего мы рождаемся?

Каждый человек одинаково необходим в нашем мире. Кому-то предначертано быть великим ученым или политиком и менять наш мир к лучшему. Кто-то становится многодетными родителями, воспитателями или учителями и в семье, и в школе, оставляя после себя наследие в виде огромного количества прекрасных людей. Они могут воспитать четверых замечательных дочерей, дать им блестящее образование и гордиться ими впоследствии!

Люди живут для того, чтобы на Земле было как можно больше добра. В поисках своего истинного предназначения каждый стремится сделать что-то хорошее, хоть немного улучшить мир вокруг себя.

Таким человеком была и останется в моей памяти Наиля ханум.

Я познакомилась с ней давно...

Это был теплый октябрьский день.

Наиля ханум пригласила меня как филолога сотрудничать. Войдя в просторный двор школы, я была поражена: передо мной возвышался огромный учебный корпус. Сразу почувствовалось, что это здание возводилось для детей с большой любовью и теплотой, какая только может исходить от добрых, любящих свою работу и профессию людей.

Была перемена... И можно было разглядеть счастливые лица ребятишек, их горящие глаза, услышать бурные беседы и понять, что ты попал в самый настоящий учебный очаг, где царит любовь, добро и понимание своего дела!

Робко постучавшись в кабинет, я открыла дверь. Меня пригласила войти красивая, ухоженная женщина, от которой исходила какая-то невероятная сила и энергия, вызывающая притягательность и интерес к ней.

Диалог завязался сразу, без напыщенных фраз, и я почувствовала, насколько искренним и простым может быть человек, каким бы не был его социальный статус в обществе. Редко я встречала таких людей по жизни.

Для меня стало ясно одно: здесь, в этой школе, я смогу полностью найти себя и раскрыться как учитель русского языка, смогу отдать детям свою любовь, всю, без остатка. Так оно и произошло...

Наиля ханум смогла создать атмосферу доверия и простоты во всем коллективе.

К ней всегда можно было зайти за дельным советом, она никогда не говорила «нет», если ты пришел с какой-то новой идеей.

Кроме чёткого учебного процесса в школе большое внимание уделяется творческому развитию детей.

«Ведь они должны быть гармоничными личностями! Мы готовим граждан мира!» - часто повторяла Наиля ханум.

Музыка, любовь к творчеству, чувство эстетики- вот духовные составляющие её сердца!

Накануне двадцатилетнего юбилея школы мне позвонила Наиля ханум и сказала, что очень хочет видеть на сцене выступление учителей русского сектора: «Лейла, я хочу что- то необычное, не избитое, что-то вроде капустника...

Жду от вас идей!»

Мы готовились к юбилейному концерту школы...

Репетировали после уроков, пели, рождали в спорах новые идеи, и обращались за творческой помощью к Наиле ханум...

Да,да к ней! А кто ещё смог бы так умело направить нас в таких делах!

И каков был наш восторг, когда после концерта Наиля ханум подошла со словами: «Этого я и ждала. Спасибо!»

То доверие, которое я получила от Наили ханум с первых дней работы в школе, я старалась сохранить и буду нести его по жизни всегда, как бы ни сложилась дальнейшая судьба...

Onunla həmsöhbət olmaq, onu dinləmək - özü bir məktəb idi

Tanışlığımız qəribə oldu. 2002-ci ilin yayı idi. BDU-nun magistr tələbəsi idim. Hər bir tələbə kimi mən də universiteti bitirdikdən sonra iş axtarışına başlamağı düşünürdüm. Şəhərin mərkəzində yeni bir məktəbin fəaliyyətə başladığını eşitmişdim. "Bir baş çəkim" - dedim. Və həmin günün taleyimin yenidən yazıldığı gün olduğunu desəm, səhv etmərəm.

Məktəbə daxil oldum, iş üçün gəldiyimi bildirdim. Nəzarətçi məni 2-ci mərtəbəyə göndərdi. Hansı otağa gedəcəyimi bilmədiyimdən qarşıma çıxan ilk otağa boylandım. Nailəxanimlə ilk tanışlığımız o otaqda oldu. Ağ, güllü paltarda idi. Sadədən də sadə geyimdə, bəzəksiz, işgüzar.. Yanındakı şəxslə qızgın müzakirə edirdilər. (Qısa zaman sonra Hamlet İsaxanlı olduğunu öyrənəcəkdim) O zamanlar mənim rektor, təsisçi haqqında fikirlərim bambaşqa idi deyə, (bu qədər sadə rektor görməmişdim) bu iki insanın da

mənim kimi iş üçün gəldiklərini düşünüb otaqlarına daxil oldum və divanda əyləşib məni çağıracaqları saati gözlədim. Təqribən 5 dəqiqədən sonra çağrılmamış qonağı fərq edib məqsədimi (əslində icazəsiz otaqlarına soxulma səbəbini) elə incə formada soruşdular ki, sonradan hərəkətimi xatırlayanda utandığım anlar oldu. Qısa söhbət... Və o gündən sonra həyatımda Nailə Xanım möcüzəsi başladı. Tez-tez görüşürdük, demək olar ki, hər iş gününün sonunda. Məktəbdən, həyatdan... Hər şeydən danışırıdım. Onunla bağlı xatirələrim o qədər çoxdur ki, hansını yazacağımı bilmirəm, çünki bir kitaba sığmaz.

Təkcə bunu deyim ki, Nailə Xanımı yaxından tanımaq, həmsöhbət, həmyoldaş olmaq həyatıma yazılan ən xoş xatirələrdəndir. O, çətin məsələlərin həllini incə yollarla həll edər, kimsənin qəlbini qırmadan, özünəməxsus xoş ifadələrlə səhvlərini başa salırdı. Yanında çalışan hər kəsə nəvaziş göstərir, "biz böyük bir ailəyik" deyirdi. Mən sadəliyi, səbri, insanları anlamağı ondan öyrəndim. Birinin səhvi olarsa, ona necə düzəliş edildiyini, bağışlamağın yollarını onu təqlid edərək bacardım. Nailə Xanım mənim üçün bir etalon idi! Onunla həmsöhbət olmaq, onu dinləmək - özü bir məktəb idi və o məktəbdə "oxuyan" hər kəs çox şanslıdır.

Biz yaşadığca, O da bizim qəlbimizdə yaşayacaq.

Mehriban Tağıyeva
Dünya Ana Məktəbinin direktoru

Ruhumun qidası, yol yoldaşım, əqidə dostum...

Bu gözəl insanla tanışlığımız qürbətdə - Sloveniyadan başladı. Həqiqətən də insanı tanımaq üçün onunla bir dəfə səfərdə olmağın yetərlidir. Nailə Xanımı da mən beləcə, çox gözəl və yaxından tanıdım. Demək olar ki, bütün günümüzü bərabər keçirirdik. İlk görüşdən bu xanımın zəngin daxili aləminə, zövqünə valeh olmuşdum. Saatlarla onu dinləmək mənə xüsusi zövq verirdi. Danışığı, kubarlığı, musiqiyə olan sevgisi məni valeh etmişdi. Bu dostluq vətənə qayıtdıqdan sonra da davam etməyə başladı. İnsanları öz dilində danışdıran Nailə Xanımdan doymaq olmurdu.

Karyera həyatımın çiçəklənən dövrü onun mənə iş təklif etdiyi gündən başladı. Ondan aldığım enerji ilə hər gün yeniliklər etmək, yaratmaq, qurmaq istəyirdim. Hər bir işdə təbiilik, incəlik görmək istəyən Nailə Xanım mənim üçün bir məktəb idi.

Təkcə mənim deyil, ailəmin də əziz insanını itirmək bizi sarsıtdı.

Gedişilə qəlblərdə dərin bir boşluq yaratdı Nailə Xanım, bizim solmayan İnciçicəyimiz...

O xeyirxahlıq etmək üçün heç zaman gecikmirdi...

Nailə Xanımı fərqləndirən keyfiyyətlərdən biri də onun çox xeyirxah olması idi. Xeyirxahlıq insani keyfiyyətlərin ən alisidir.

Düşünürük ki, xeyirxah olmaq üçün insan ilk növbədə mənən zəngin, böyük ürək sahibi olmalıdır. Bu hər kəsə qismət olmayan ilahi bir qabiliyyətdir. Tanrı Nailə Xanıma xeyirxah olmaq səadəti nəsis etmişdi. Bu səadət onun simasında nura çevrilmişdi. Kiminsə çətin vəziyyətə düşdüyünü eşidəndə qəlbi ağrıyar, rahatlıq tapmazdı. Ona kömək etmək üçün əlindən gələni edərdi. O qədər təvazökar idi ki, etdiyi heç bir yardımların açıqlanmasını belə istəməzdi. Etdiyi xeyirxahlıqlar, yardımlar bir idimi, iki idimi?! Onların sayı-hesabı yox idi.

“Xeyirxah iş, xeyirxah əməl insanı mənən ucaldır, onu cəmiyyətin ən ləyaqətli üzvünə çevirir. Hər zaman yaxşılıq etmək üçün yaşayın”, - həmişə deyərdi Nailə Xanım.

Xeyirxahlıq və dəstək həm maddi, həm də mənəvi olur. Nailə Xanımın mənəvi yardımları haqqında da o qədər danışa bilərik ki...

“Əlimizdə olan taleləri dəyişmək yox, maddi və mənəvi dayaq durub həyat eşqini sönməyə qoymamaqdır”,- belə düşünərdi Nailə Xanım.

Tarix özü də heç vaxt xeyirxah əməlləri unutmur. O öz xeyirxahlığı ilə neçə-neçə insanların qəlbində əbədi yer tutdu.

Bu sevinci yaşamaq üçün yaşadı bizim Nailə Xanım!!!

Münəvvər Bayramlı
Sosial və əmək fəaliyyətinin təşkili, intizamına nəzarət
koordinatoru

Nailə Xanıma...

*O qədər təmizdin, o qədər ülvü,
Bəlkə də mələkdin dünya üzündə.
Bütün dərdlilərə bir məlhəm kimi
Məhəbbət, sədaqət vardı qəlbində.*

*Təmizlik gözündə əlifba kimi,
Yaxşını yamandan seçə bilirdin.
Bir yaxşı səsini ucaltsa əgər,
Yamanlar kölgə tək yox olur, itir.*

*Tükənməz məhəbbət uydu qəlbində,
Yaxşılar hər dərdə hər qəmə dözüür.
Yaxşılar dünyadan köç edəndə də
Hər yerdə həmişə yeri görünür.*

*Sən mənim gözümdə dözüüm, dəyanət,
Bu boyda məhəbbət bir qəlbə sığdı.
Sənin ürəyindən təmizlik, ülfət
Yaz yağışı kimi üstümə yağdı.*

*O qədər təmizdin, o qədər ülvə,
Bəlkə də mələkdin dünya üzündə.
Bütün dərdlilərə bir məlhəm kimi
Mərhəmətlə şəfqət vardı qəlbində.*

Nazpəri Bayramova
Dünya Məktəbinin direktoru

Ən İftixarlı Yol - Nailəxanım Yoludur...

Nailə Xanımı çox gənclik illərimdən tanıyıram...

Deyərdim ki, dünyanın ən gözəl sözlərini Nailə Xanımın adına ünvanlamaq olar...

Bir ilin içində iki dəfə ANA itirdim. Aylar öncə anamı itirəndə hansı hissləri yaşamışdım, Nailə Xanımın ağır xəbərini eşidəndə, həmin duyğuları təkrar yaşadım. Ona çox bağlı idim...

Anam vəfat edəndən bir müddət sonra məni yanına çağırdı. Onu görəndə kövrəlib ağladım. Mənə qətiyyətlə bu sözləri dedi:

- Göz yaşlarını sil, mama yoxdursa da, mən varam! Ürəyindəkiləri bölüşmək istəsən, mənim yanıma gəl.

Ona görə də Nailə Xanımı itirəndə, təkrar anamı itirdim... Xəstəlik son vaxtlarda onu çox üzürdü. Ağrıları olurdu. Lakin elə iradəli idi ki, heç vaxt ağrılarından danışmazdı, bədbinliyə qapanmazdı. Bir dəfə ağrı-acılarının güclənən vaxtında gileyləndi amma.

Ona dedim:

- Nailə Xanım, Siz çox güclü xanımsınız. Xəstəliyə güc gələcəksiniz, biz buna inanırıq. Axı biz də Sizə baxıb ruhlanırıq, gücümüzü Sizdən alırıq...

Gülümsünərək:

- Mənə baxıb ruhlanırsan?!

- Bəli, mən şəxsən Sizdən ruhlanıram - dedim.

Sevinirdi bu sözlərdən, gülürdü. Çox səmimi idim, həqiqətən də hər dəfə Nailə Xanımla görüşəndə ondan enerji alırdım. "Hər şey əla olacaq, sən işində möhkəm olmalısən" deyirdi mənə...

Baxmayaraq ki, mən Xəzər Universitetində "Potensial Məktəb Direktorları" təlim kursunu uğurla bitirmişdim, bir təhsil kompleksinin direktoru olmaq mənə son dərəcə məsuliyyətli görünürdü. Yeni işə başlayanda çox həyəcanlanırdım. Bu məsələdə də Nailə Xanım özü mənə dayaq olurdu.

Dünya Məktəbində çalışdığım üçün çox xoşbəxt idim. Var-qüvvəmlə, xüsusi həvəslə öz işlərimi yerinə yetirirdim.

Burada çalışdığım az müddətdə Nailə Xanımın tövsiyələrindən faydalandım, Onun mütərəqqi fikirlərilə tanış oldum, çox şeylər öyrəndim, həyatımın mükəmməl dərslərini aldım. Onun illərin təcrübəsindən süzülüb gələn pedaqoji fəaliyyəti, Azərbaycan təhsil tarixində adı sevgi və hörmətlə anılacaq qədər gözəl əməyi, xidmətləri, vaxtaşırı peşəkar söhbətləri, yaratdığı gözəl iş şəraiti, ətrafında cəmlənən güclü müəllim kollektivi, son dərəcə ziyalı, incə və kubar davranışları, ələlxüsus sadəliyi xatirimdə əbədi iz qoydu.

İlk öncə təşkilati və tərbiyə işləri üzrə direktor müavini kimi gəldiyim bu təhsil kompleksində çox keçmədi ki, professor Hamlet İsxanlının qərarı ilə Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədr müavini təyin olundum. Nailə Xanımın səhhəti yol vermədiyi üçün mütəmadi evə yanına gedir, məktəbin işlərinin müzakirəsini aparır, gündəlik hesabatları verirdim. Məhz o günlərdə Nailə Xanımla ünsiyyətimiz güc-

lənmişdi, görüşlər ərəfəsində hər dəfə məktəbdən söhbət edəndə Nailə Xanımın gözlərinin işıqlandığının, sevgi dolu həvəsinin, aldığı həzzin şahidi olurdum. O, həqiqətən də məktəblə yaşayırdı. Bu görüşlərimiz Nailə Xanımın təbiətini, ruhunu mənə daha yaxından tanıtdırır, tanıdıqca ona daha çox bağlanır, sevirdim, aramızdakı bağ ana-övlad doğmalığı yaradırdı. Çox tez-tez iki bir-birinə zidd

olan düşüncənin təsiri altında göz yaşlarımı saxlaya bilmirəm, öz-özümə deyirəm ki, bəlkə mən bu böyük ürəkli qadınla yaxın olmasaydım bu qədər nisgil yaşamazdım?! Ya da bəlkə elə belə yaxşıdır, nə yaxşı ki, Nailə Xanıma tanımışam, həyatımda Nailə Xanım olub?! Bil-diyim tək budur ki, onun üçün çox darıxıram, ona ehtiyacım var...

Şüvələndə Hamlet müəllimlə mütəmadi bağ evində iş görüşləri keçiririk. Hər dəfə də Nailə Xanımın məzarını ziyarət edirəm. Ziyarətlərim mənə bir rahatlıq, yüngüllük gətirir, təsəlli tapıram.

Nailə Xanım üzərimə böyük məsuliyyət qoydu . Bu təkcə onun yaradıb-qurduğu müəssisədə rəhbərlik etmək vəzifəsi deyil, ən üm-dəsi Nailə Xanımın ideyalarının, qoyduğu ənənələrinin layiqincə davam etdirilməsidir.

Nailə Xanıma söz vermişdim ki, layiqli şəkildə Onun yolunu davam etdirəcəyəm.

Həyatda yollar müxtəlifdir... Yollar çoxdur... Ən iftixarlı yol Nailə Xanım yoludur ki, bu şərəfli yolda Tanrı hamımıza yar olsun!

Rəna Həsənova
Dünya İB Məktəbinin direktoru

Nailə Xanım İsayevanın xatirəsinə ehtiramla!

Sevdikləriniz heç vaxt ölməyəcək; yaratdıqları xatirələrdə həmişə qalacaqlar.

Bu yazını böyük kədər hissi ilə təkcə mənim deyil, bir çox başqalarının da həyatını dəyişdirmiş çox xüsusi şəxsiyyət Nailə Xanım İsayevanın xatirəsinə həsr edirəm.

Sizi heç vaxt unutmayacağam Nailə xanım. Unutmaq istəmərdəm də. Sizin üçün darıxmaqdan yaranan dərin kədər hissi ilə xatirələrimi sizi sevən, bir professional və ictimai xadim kimi hörmət edən Azərbaycan cəmiyyəti ilə bölüşmək istəyirəm.

Sizinlə ilk görüşümüzü heç vaxt unutmuram. Gülər üzünüz sizin necə mülayim və qayğıkeş biri olduğunuzu göstərirdi. Məktəbə ilk gəlişim idi və sizinlə ilk görüşümüz olduğu üçün çox həyəcanlı idim. Mənə “narahat olma, hər şey yaxşı olacaq” demişdiniz. Bu illər ərzin-

də hər dəfə çətinliklərlə üzləşəndə bu təsəlliverici sözləri o qədər eşitmişəm ki sizdən.

Nailə Xanım həmişə keçiriləcək tədbirlələ şəxsən maraqlandığı üçün onunla bağlı çox xatirələrim var. O, məktəbi çox sevirdi və məktəbdə baş verən hər bir tədbirdə iştirak etməkdən zövq alırdı. Onun dəyərli məsləhətlərinə həmişə ehtiyacımız var idi və görüşlərimiz həmişə səmərəli keçirdi. Biz, onun bizə və işimizə olan sevgisini sevirdik. O, bizim üçün o qədər zəngin iş mühiti yaratmışdı ki, saatlarla məktəbdə qalmaqdan və yeni layihələr üzərində işləməkdən zövq alırdıq. Bizi tərifləyəcəyini, əməyimizi qiymətləndirəcəyini bilirdik, çünki o, həm zahirən həm daxilən gözəl bir insan idi. Onun pedaqoji təcrübəsi təhsillə bağlı məsələlərin həll edilməsində daima köməyimizə çatırdı. O həmişə təhsilin aparılması ilə bağlı fikirlərini və narahatçılığını bizimlə bölüşər və bizi təhsilin inkişafı üçün dəyişikliklər etməyə ruhlandırırdı.

Musiqini çox sevirdi və həmişə musiqi dərslərini daha fərqli görmək istəyirdi.

Yadımdadır, o, Rusiyada təşkil olunmuş iki dildə tədris aparan məktəblərin təlim prosesi ilə bağlı keçiriləcək konfransdakı çıxışı üzərində necə çalışırdı. Konfransdan sonra o, Dünya Məktəbi haqqında fəxrlə danışaraq öz fikirlərini bizimlə bölüşmüşdü. O daima axtarışda idi və hər zaman yeniliklərə açıq idi. Dünya Məktəbinin inkişafına xidmət edən bütün ideyaların həyata keçirilməsinə özü şəxsən nəzarət edirdi.

IB proqramının həyata keçirilməsinin başlanğıcında çətinliklərlə üzləşdiyimiz zaman bizi çox dəstəkləyirdi. Dünya IB Məktəbinin qurulmasında onun çox böyük rolu vardır. Yadımdadır, mən ondan xahiş etdim ki, bizim məktəbin inkişafı üçün IB proqramı üzrə orta siniflərin açılması zəruridir. Nailə Xanım gülümsəyərək “başlayın” dedi və məni proqramın tələbləri ilə yaxından tanış olmaq üçün Barselona kursa göndərdi.

O, ürəyi çox geniş olan bir insan idi və məktəbdə işləyən hamıya çox yüksək dəyər verirdi. O, həmişə deyərdi: “Nə qədər bacarıqlı olursan ol ... ama insanlığını heç vaxt itirmə”.

Nailə Xanım insanlarla münasibətində hər zaman səmimi idi və hətta tənqidi fikirlərini belə elə formada ifadə edirdi ki, biz ondan incimədən səhvlərimizi düzəltməyə çalışardıq. Həyata keçirdiyimiz bütün tədbirləri onunla bölüşürdük və hər zaman bizim etdiyimiz işləri izləyərək öz fikirlərini səmimi şəkildə bildirirdi.

Nailə xanım son günə qədər yaratdığı məktəbi ilə nəfəs aldı. Məktəb də onun nəfəsini son ana qədər hiss etdi. Bu gün onun yoxluğunu hər addımda hiss edirik. O bizim həyatımızda çox dərin iz qoyub getdi. Onun qurduğu məktəbin şagirdlərinin səsi dünyanın müxtəlif yerlərindən gəlir. Ondan öyrənəcəyimiz çox şey var idi.

Bizi çox tez tərk etdiniz, əziz Nailə Xanım!

*Danışa bilməsəm də dinləyəyəm mən
Gözə görünməsəm də səsim duyular.
Bir sahilə dayanıb mavi dənizə baxarkən,
Bir çiçəyə baxıb sadəliyinə heyran olarkən,
Məni xatırlayın*

*Məni ürəyinizdə xatırlayın
Düşüncələri və xatirələri,
Sevdiyimiz zamanları,
Ağladığımız vaxtları,
Güldüyümüz zamanları xatırlayın
Çünkü sizin xatirələrdə əbədi var olacam mən.*

Добрая, мудрая, самоотверженная моя Наиля была мне не только тётей, но и сестрой, подругой. А после смерти моей мамы, она оказывала материнскую любовь и поддержку. Её советы, наставления помогали мне по жизни. Её застолья, на которых она собирала своих близких, угощала нас вкусными блюдами, красивой музыкой и любимыми песнями, надолго останутся в моей памяти.

Наиляханум всегда протягивала руку помощи и никогда не отказывала в поддержке. Видя, как болезнь истощает её силы и энергию, она не подавала виду, что болеет, и старалась бороться с этой болезнью с улыбкой на лице и надеждой в душе.

Наиляханум любила жизнь и людей. Они в свою очередь отвечали ей взаимностью. Более 20 лет я работаю рядом с ней в школе "Dunya".

Наиляханум основала, создала и руководила этой школой, посвящая все свои силы, любовь и умение образованию.

Благодаря ей школа "Dunya" стала одной из лучших школ в Азербайджане.

Наиляханум старалась улучшить материально-техническую базу школы и повысить комфортность образовательной среды. Наиляханум сделала всё возможное, чтобы в школе царила дисциплина, и в то же время спокойная, доброжелательная атмосфера, позволяющая раскрыть и реализовать потенциал каждого ученика.

А с какой любовью и радостью Наиляханум готовилась к школьным праздникам, помогая организовать их на высоком уровне.

Дорогая моя Наиля, я буду скучать по тебе, ты всегда будешь в моей памяти.

Я обещаю, что сделаю всё, что в моих силах, чтобы твоё детище ещё долгие годы воспитывало, обучало и дарило нашей родине образованных и счастливых граждан.

Sura Abdinova

Dünya İB Məktəbinin fizika müəllimi

Uzaq 90-ci illərdə sədr müavini işlədiyim “Bakı Qadınları” QHT-nin hazırladığı tədbirdə ilk dəfə Nailə xanım və Hamlet İsaخانlı ilə görüşdüm. Torpaqlarımızın işğalından sonrakı o çətin dövrdə bütün belə tədbirlərdə əsasən siyasi söhbətlər gedir, iqtisadi-siyasi vəziyyətdə fəaliyyət planları müzakirə olunurdu.

Ancaq Nailə xanım həyat yoldaşının sevgi, təbiət, xoşbəxtlik haqqında yazdığı romantik şeirləri söyləməyə başlayanda təəccübləndim və sevindim. Daha sonra Nailə xanım onun yazdığı şeirlərə musiqilər bəstələdi, mahnılar ifa edib, oxudu, pianoda çaldı. Cütlüyün istedadı və yaradıcılığı, xalq musiqisi sevgisi məni heyran etdi. Onlar iştirak edən hər kəsi ruhlandırıdılar, göstərdilər ki, bütün çətin vəziyyətə baxmayaraq, həyat davam edir və həmişə gözəldir.

Növbəti görüşümüz 2014-cü ildə təsisçisi Nailə xanım olan “Dünya Məktəbi”ndə işə başlayanda oldu. O zaman laboratoriyamız DP fizikasının mürəkkəb kursunun tədrisi üçün lazımi səviyyədə təchiz olunmamışdı.

Mürəkkəb, bahalı və müasir avadanlıq tələb olunurdu. Nailə xanım həyat yoldaşı ilə mənə dəstək oldu və avadanlıqların alınması üçün külli miqdarda vəsait ayırdı.

Nailə xanım artıq ağır xəstə olanda onunla ürəkdən danışmalı oldum və yenə onun mətanətinə, ağıl gücünə, dözümlünə heyran oldum. O, çox açıq, səmimi, mehriban idi. Onunla ünsiyyət heç vaxt gərginlik hiss etdirmirdi, əksinə, ilham verirdi.

**Dostlar, tanışlar,
qohumlar**

«Böyük teatr» xatirələri və ya xoşbəxt o kəsdir ki...

Çətindir! Bəzi insanlarla bağlı xatirələri qələmə almaq çox çətindir...

Həm ağrılı, həm də hüznüldür. Eyni zamanda, bu, bizdə qəribə hisslər doğurur, xatirələr canlandıqca hər şeyin nisbi olduğunu isbatlayırsan: ölümün də, yaşamın da...

Yazıçı Joan Rolinqs yazırdı ki, ölənlərə acımayın, dirilərə, ən çox da sevgisiz

yaşayanlara acıyın. Nə qədər doğru! Qismətinə düşən ömür payını hərə bir cür yaşayır. Kimi bu dünyada ətalət qanununa tabe olur. Varlığı ilə yoxluğu bilinməyən bir bədən... Yeksənək, bir-birinə bənzər günlər... Fiziki ölümmlə birgə, heç olmamış kimi yoxa çıxan varlıq...

Kimi isə, ömür adlanan bu yolda elə özünəməxsus izlər qoyur ki, zamanın coşqun fırtınası ondan bir ovuc qum belə sovurub apara bilmir. Məhz belə insanların keçdiyi yol gələcək nəsillər üçün örnək olur. Onların hər günü bir göz qırpımında ötür, vaxtın mövcudluğunu hiss etmirlər, çünki həyatları dopdolu, mənalı və faydalıdır. Yaradıcı, həyatsevər, işgüzar olan belə şəxslər ömürlərinin hər anını yaşayırlar, amma tək özləri üçün deyil, sevdikləri üçün, cəmiyyət üçün, vətən üçün. Onların daxili enerjisi ətrafdakı insanlara da sirayət edə bilir. Yaradan, onların ömür tablosunu sanki sevgi boyaları ilə işləyib. Qəlb-

ləri, qarşıya qoyduqları amallara, məqsədlərə yetişmək, həyata öz töhfələrini vermək arzusu ilə döyünür.

Söhbət səmimi insan, alicənab xanım – Nailə İsaxanlıdan gedir.

Nailə xanım haqqında çox eşitmişdim, ailə üzvlərindən bir neçə nəfəri yaxından tanıyır, söz düşən zaman onun haqqında deyilən gözəl sözlərin şahidi olurdum. Görüşümüz isə 2005-ci ilə təsadüf edəcəkmiş.

O, seçilmişlərdən – bütün nəcib xüsusiyyətləri özündə birləşdirən ziyalılarımızdan idi. Varlığı sanki musiqi ilə incəliyin vəhdətindən yoğrulmuşdu. İstedadını üzə vuran insanlardan deyildi, amma nələrə qadir olduğunun da fərqlində idi. Həm incə, həm də əzmli olmaq – insanın əsilzadəliyindən qaynaqlanan nadir keyfiyyətlərdəndir. Bu yüksək potensialı kübar bir qadın obrazında canlandırması Nailə xanımı bir çoxlarından fərqləndirirdi.

Nailə xanımın yanında özümü çox rahat hiss edirdim. Uzun illər tanıdığım biri kimiydi. Mehriban gözlərində həm qərribə bir işıq, həm də sezilməsi asan olmayan bir hüzn vardı (sonradan biləcəkdim ki, bu hüzn onun səhhətindəki problemlə bağlı imiş).

...2005-ci il idi. Mən ailəmlə birgə 6 il idi ki, dünyanın böyük şəhərlərindən biri olan Moskvada yaşayırdım. Həmin il, qismətdə, böyük mütəfəkkirimiz Hamlet İsaxanlı və həyat yoldaşı Nailə xanımla birgə Rusiyanın möhtəşəm mədəniyyət ocaqlarından biri olan Böyük Teatra getmək, dahi rus bəstəkarı Pyotr Çaykovskinin məşhur “Qaratoxmaq qadın” operasını izləmək də varmış.

O il Böyük Teatr restavrasiya və təmir işləri üçün bağlanacaqdı. Və bağlanışdan öncə, Çaykovski yaradıcılığından qırmızı xətt kimi keçən “Qaratoxmaq qadın” operasını seyr etmək üçün yüzlərlə insan – müxtəlif millətlərin nümayəndələri buraya toplaşmışdı.

Nailə xanım gah öz zərif musiqi zövqü ilə operanın sehrinə dalır, gah da həyəcana qapılıb bəzi məlumatlar verirdi:

- Afaq xanım, bilirsən ki, bu operanın dramaturji inkişafı eyni vaxtda yazılan Altıncı simfoniya ilə oxşardır?
- Bəli, musiqi məktəbində oxuyarkən, musiqi tarixi müəllimimiz danışmışdı ki, “Qaratoxmaq qadın”da əks etdirdiyi dramatik-faciə mövzusu Altıncı h-moll simfoniyasında da öz əksini tapır.
- Bilirsən ki, bu əsər Çaykovskinin opera dramaturgiyasının zirvəsi sayılır?
- Altıncı simfoniya da simfonik yaradıcılığının kulminasiyasıdır.
- Səncə də bu üç kart şər qüvvələrini təmsil edir?...
-

Hətta, xatırlayıram ki, qarşımızdakı lojada türk ailəsi əyləşmişdi və bizim çılgın söhbətlərimizə dözə bilməyib: “Lütfən, konsantrasyonumuzu bozmayın” demişdilər. Sonralar da Nailə xanım həmin günü yada salır, “Afaq xanım, konsantrasyonunu bozmuram ki?” – deyib gülürdü...

Həmin günlərdə, Rusiyada yaşayan məşhur şairə, tərcüməçi, İsxanlılar ailəsinin yaxın dostu Alla xanım Axundova da bizim qonağımız oldu. O zaman, Hamlet müəllimin “Kontrastı” adlı kitabı Alla Axundovanın tərcüməsində işıq üzü görmüşdü. Biz şeir deyir, bir-birimizi dinləyir, pianoda çalır, Nailə xanımın öz həyat yoldaşının şeirlərinə bəstələdiyi mahnıları dinləyirdik. Bütün bunlar mənə, XX əsrin əvvəllərində Voloşinin Koktebeldəki evində keçirilən şeir və musiqi məclisləri haqda eşitdiyim hekayətləri xatırladırdı və mən çox xoşbəxtdim...

Mən də Hamlet müəllimin “Keçmiş” adlı şeirinə musiqi bəstələmişdim. Şeirin ilk misraları belə idi:

*Gələcək arzumdur, keçmiş xəyalım,
Biri alçatmazdır, biri ünyetməz.*

*Birindən pay umar eşqim, amalım,
Birinin həsrəti, nisgili bitməz.*

Nailə xanım bu musiqini çox bəyənmiş, bir kasetə yazıb (o zaman belə idi) ona verməsini rica etmişdi.

Bakıya qayıtdıqlarından beş-altı gün keçmişdi.

Bir axşamüstü telefonuma zəng gəldi. Nailə xanım idi. Səsində qərribə bir mehribanlıq və sevgi duyulurdu. “Əziz Afaq xanım, necə gözəl mahnıdır. Dəfələrlə dinləmişəm. Bilirsənmi, Hamlet müəllimin şeirlərini o qədər sevirəm ki, bu şeirlərə yalnız özüm musiqi bəstələyirəm. Amma “Keçmiş” şeiri bir başqa oldu. Çox sağ ol!”

Düzü, sevincimdən gözlərim doldu. Bir az danışdıq, səhhətini xəbər aldım. O haqda danışmaq istəmədi. Yenə Böyük Teatrı, Moskvada birgə keçirdiyimiz günləri xatırladı... Danışdıq, güldük, sağollaşdıq.

İndi, o günlərə dönmək necə də xoşdur. İnsan, gözəl insanların əhatəsində olduğu zaman həyatın necə mənalı olduğunu anlayır. Və nə yaxşı ki, gözəl insanlar bu üçölçülü dünyanı tərk edib getsələr də, kainata sığmayan, ölçü bilməyən, solmayan xatirələrimizdən getmirlər.

Məşhur yazıçılardan biri demişdir: “Xoşbəxt o kəsdir ki, dünyadan canlı olaraq getməyi bacarır”. Bu baxımdan, Nailə xanım o xoşbəxtlərdəndir. O, öz övladlarında, nəvələrində, yetişdirdiyi şagirdlərdə, yazdığı mahnılarda, onu sevən və xatırlayan yüzlərcə insanın qəlbində yaşayacaq və demək ki, hər zaman var olacaq!

Ruhunuz şad olsun, hörmətli və dəyərli Nailə xanım!

Brilliant Dadaşova
Müğənni

Sən gözələ gözüm düşüb

Nailə Xanımın tanışlığımız onu öz həyat yoldaşı professor Hamlet İsaxanlının sözlərinə bəstələdiyi “Sən gözələ gözüm düşüb” mahnısı ilə başlamışdı. İlk növbədə məni mahnının sözləri, musiqinin geniş diapazonda melodik cəhətdən çox zəngin olması heyratə gətirmişdi, həm də Nailə Xanımın özünün intellektual səviyyəsi, onun çox gözəl, ziyalı Azərbaycan xanımı olması böyük simpatiya yaratmışdı.

Onların ailəsi ilə sonradan bizim dostluğumuz davam etdi.

Onlar yalnız yaradıcılıqda deyil, həyatda da ömür-gün yoldaşı kimi vəhdət təşkil edirdilər. Həm musiqidə, həm ailə həyatında örnək, nümunə olacaq cütlük idilər.

Hamlet müəllim və Nailə Xanım çox gənclərə əl tutublar, arxa, dəstək olublar. Nə qədər cavana həyata vəsiqə veriblər.

Nailə İsayeva mövzusunda variasiyalar

Mövzu

Bu dünyaya bir qadın gəldi, yaşadı, getdi – xanım əfəndi, incə zövqlü, istedadlı, təvazökar, təşkilatçı, cəsur, həyatın çətinliklərinə dirənməyi bacaran – əslində qəhrəman, insansevər, dostcanlı, ailəcanlı, ədalətli, alicənab, gülərüzlü, gözəl musiqi qəlbli, gözəl iş adamı, gözəl ev xanımı, gözəl aşpaz – NAILƏ İSAYEVA.

Nailə xanımın bu keyfiyyətlərindən uzun-uzadı söhbət açmaq olar, hansından yazım?

1. Variasiya (Tanışlıq)

Məni Nailə xanımla onun ömür-gün yoldaşı Hamlet İsxanlı tanış elədi. Hamlet müəllim bir gün evinə dəvət etdi – onun bəzi şeirlərinə baxmalı idik, gələcəkdə yaranması mümkün ola biləsi mahnılar üçün. Qapıda məni gülürüz bir xanım əfəndi qarşıladı, xoş gəldin dedi, evə dəvət etdi. Hamlet müəllim rəsmi olaraq da tanış etdi bizi.

O axşam gözəl bir axşam oldu, biz şeirdən, ədəbiyyatdan, musiqidən, bədii sənətdən danışdıq, Nailə xanım isə masaya qulluq edə-edə, ara-sıra söhbətə də daxil olurdu, bəzi qeydlərini də söyləyirdi. Yavaş-yavaş mənə aydın oldu ki, bu evin xanımı həm də yaradıcı qəlbli bir insandır. HEYRƏTLƏNDİM!

2. Variasiya (musiqi)

Hələ ilk görüşümüzdə Hamlet müəllimin evində olan piano nəzərimdən qaçmadı, düşündüm, görəsən kim onu çalır... Növbəti görüşlərimizin birində pianonu kimin çaldığı anlaşıldı. Nailə xanımın çox təvazökarcasına: “hərdənbir dillərinə toxunuram” deməsi mənə hər şeyi anlatdı. Bir müddət sonra da onun saf qəlbindən gələn mahnıları da dinlədim.

Doğru deyirlər ki, insanın əməli də özünə bənzəyir – Nailə xanımın bəstələdiyi mahnılar özü kimi yumşaq, mülayim, həzin və incədir! Bu qadının qəlbi, sanki, incə səs ilmələrindən toxunmuşdu, gözlərində o ilmələrin parıltısı vardı, danışığında o ilmələrin ahəngi vardı, bütün davranışı o incə ilmələrdən toplanmış bir həyat tərzı idi. Mahnıları isə çox gözəldi, sanki təcrübəli bir peşəkarın əlindən çıxmışlar. HEYRƏTLƏNDİM!

3. Variasiya (Ömür yoldaşı)

Nailə xanımın ömür yoldaşı, yuxarıda qeyd etdiyim kimi, Hamlet İsxanlı idi, ölkənin ilk və çox nüfuzlu populyar özəl universitetlərindən biri olan Xəzər Universitetinin qurucu rektoru. Universitet 90-ların başında, “dəli doxsanlar” adlandırılan illərdə quruldu. Çox çətinliklərdən keçdi Hamlet müəllim, hər şey yeni idi, məmurlar da bu yeniliklərin içində başlarını itirmişdilər, ona görə də universitetin açılmasına istər-istəməz maneələr törədirdilər. Bütün bu problemləri Hamlet müəllim peşəkarlığı, əzmiyi və qurub-yaratmaq eşqilə həll etdi.

Bir də...Nailə xanımın dəstəyi ilə.

Nailə xanımın xasiyyətinin yumşaqlığı, ağılı və tədbirliyi Hamlet müəllimin çılğınlığını və enerjisini doğru yola yönəldirdi, onun arxasında duraraq, yanlışlardan qoruyurdu, məsləhətlər verirdi, yanlış qərarlardan çəkindirirdi.

Beləcə, alovla su həm həyat yolunda, həm iş sahəsində tarazlı şəkildə yürüyürdü. Bir çox tanıdığım insanlar bu cütlüyün uğurlarını qısqanırdı. Nailə xanımın həyat yoldaşını, ailəni, işi, uşaqları, evi-eşiyi bu cür rahatladaraq idarə etdiyini heç bilməzdim. HEYRƏTLƏNDİM!

4. Variasiya (Ana və nənə)

İsaxanlı ailəsinin 4 övladı var – 4 qız! Artıq onlar böyümüşlər, öz övladları var – bir sözlə, ailə böyükdür. Aydınır ki, hər bir övlad ayrı fərddir, öz maraqları, öz sevdikləri, sevmədikləri nəsnələr var. Bütün bu rəngarəng toplumu Nailə xanım yüksək “dirijor” ustalığı ilə idarə edirdi. Qızların fərqli ölkələrdə yaşamalarına baxmayaraq, daim Nailə xanımın əli onların “nəbzindəydi”. Hərdən, köçəri quşlar kimi, uçub gələrdilər Bakıya – o zaman Nailə xanımın üzünü görmək lazım idi – günəş kimi parlayırdı Nailə xanım. Xüsusilə nəvələrdən birinin musiqi istedadının olması onu çox xoşbəxt edirdi. Qürurla mənə göstərərək, nəvəsinin mahnılar oxumasını istəyirdi, uşaq oxuduğunda isə, üzü gülürdü, əminəm ki, o anlar Nailə xanım dünyanın ən xoşbəxt nənəsi idi. Təəccüb edirdim – bu incə qadında bu qədər həyat gücü, bu qədər tükənməz ana və nənə enerjisi hardandı!? HEYRƏTLƏNDİM!

5. Variasiya (idarəçi)

Bir gün Nailə xanımın idarəçi olduğunu öyrəndikdə, “şaşırdım” – bu incə, fiziki keyfiyyətləri “pehlivan” səviyyəsində olmayan qadının böyük bir məktəbin, özü də uşaq məktəbinin idarəçiliyini həyata keçirməsi inanılmaz bir iş idi! Bir də ki, Nailə xanım bu məktəbi idarə

etməklə bərabər, məktəbin salonunda Bakı sakinlərinin çoxunun yaddaşında həkk olan gözəl tədbirlər, konsertlər, təqdimatlar, müsabiqələr, uşaqlar üçün bayramlar keçirərdi. Bəndəniz də bu salonun səhnəsində bir neçə dəfə müxtəlif tədbirlərdə olmuşdur. Şəhərdə tədbir üçün salon və səhnə tapmayan müxtəlif idarələr, cəmiyyətlər, toplusluqlar üçün Nailə xanım böyük səxavətlə salonu istifadəyə verərdi.

Bu salon Nailə xanım üçün zərifliyin, mədəniyyətin səhnədən cəmiyyətlə, gənclərlə, yetişkin insanlarla qovuşması üçün bir vasitə idi, necə deyərlər, bir “trampolin” idi. Planları o qədər geniş idi ki, həyata keçsəydi, Xəzər Universiteti ölkəmizin tam hüquqlu mədəniyyət ocağına çevriləcəkdi. Bütün bunları müşahidə edərkən yenidən HEYRƏTLƏNDİM!

6. Variasiya (Qonaqlıqların ulduzu)

Nailə xanımın ev qonaqlıqları isə bir əfsanəydi – onun hazırladığı yemək masası bir sənət əsəriydi, hər şey çox düşünülmüş və qonaqların yalnız yeməyi üçün yox, həm də masadan və yeməklər ardıcılığından estetik zövq almaq üçün hesablanmışdı.

Zaman-zaman bu qonaqlıqların iştirakçısı olaraq, Nailə xanımın nə qədər yüksək yemək zövqünün də olduğunu şahidiyəm. O nəfis axşamları, o zövq dolu söhbətləri heç vaxt unutmayacağam! Uzun-uzun axşamlar o yemək masasının arxasında sənət söhbətləri, təhsil problemləri, Azərbaycanımızın gələcəyi – bir sözlə, insanın əhatə edə bildiyi bütün mövzular müzakirə olunurdu. Hərdən o müzakirələrin konkret sonucu da olurdu, məsələn: Hamlet müəllimin öz uşaqlığını əks etdirən yazıya – onun şeirlərinə bəstələdiyim 10 mahnı bunun təzahürüdür.

Digər tərəfdən, mənim xahişimlə Hamlet müəllim Hüseyn Cavidin “Xəyyam” pyesindəki məşhur “Niyə getdin...” şeirinə çox gözəl üçüncü bənd yazdı və mahnı bəstələndi. O mahnının sözlərinin hal-hazırda iki müəllifi var – H.Cavid və H.İsaxanlı. Elə də qalacaq.

Bütün bu hadisələrin, müzakirələrin çox aktiv iştirakçısı, sözsüz ki, Nailə xanım idi. Hətta, elə vəziyyət yaradırdı ki, qonaqlar bu cür ünsiyyətdən böyük zövq alırdılar. Hər dəfə də bu estetik yeməklərin iştirakçısı olarkən, növbəti dəfə Nailə xanımın təxəyyülünə HEYRƏTLƏNİRDİM!

7. Variasiya (xəstəlik)

Aman!.. Aman!.. Yıxıldığ, donduq qaldıq bu xəbəri eşidərkən...

Hamımızın beynində Yaradana bir sual dolaşdı: “NİYƏ Nailə xanım?” Bu qadının həyatı insanlara yaxşılıq etməklə keçib, bir qarışığa da incitməyib, hər kəsin dərdinə şərik olub, hər kəsə yardım etməyə çalışıb... NİYƏ? Millətin uşaqlarına daha keyfiyyətli təhsil verməyə çalışırdı, millətin sənətkarlarına bacardığı yardımı edərdi, heç kəsi qapısından əliboş geri çevirməzdi... NİYƏ? Həmişə kasıba əl tutan, məzluma dəstək verən oldu, həmişə ədalətin, haqqın tərəfində oldu... NİYƏ?..

Beynimin küncündə bir fikir də dolaşırdı – yox, Nailə xanım təslim olmaz, vuruşacaq, xəstəliyə müqavimət göstərəcək, nəticədə yenə-

cək o illəti. İşlər ona doğru da gedirdi. Əvvəldə çox gümrəh idi Nailə xanım, heç bildirməzdi, şikayət etməzdi, mərəd-mərdənə öz dərdi ilə savaşırdı. Qonaq-qarasını da qəbul edərdi, estetik yemək masaları da düzənləyərdi, ailəsi ilə də əvvəlki enerji ilə məşğul olardı, bir sözlə, hamımıza elə gəlirdi ki, sağalacaq Nailə xanım, çünki o xəstəlikdən sağalanlar olmuşdu.

Universitetdəki işini də heç buraxmadı, başlatdığı projeləri eyni enerji ilə davam etdirdi, biz də tam umudlandıq ki... amma olmadı, yıxdı bizi, yaxdı bizi Nailə xanım! Bu dəfə mən HEYRƏTLƏNƏMƏDİM!

Epiloq

Bu dünyada bir qadın yaşadı – parlaq, dolğun, ətrafına sevgi və xoşgörü saçan həyatla – NAILƏ İSAYEVA. Yaşadı və getdi, doğmalarının, onu sevən minlərlə insanın nigaran və hüznü baxışları altında... Sanki tez yanıb-sönən ulduzlar kimi, ətrafa işıq payladı, özü isə bu işığın altında yandı!

Bu cür insanlar əsla unudulmur, millətin qızıl hafizəsində qorunub saxlanılır. Ona Allahdan rəhmət diləyərək, “belə qadınların sayının daha çox olması millətimizin mədəniyyətinin daha yüksəklərə çıxması deməkdir” – fikriylə məni daim heyrətləndirən işıqlı insan NAILƏ İSAYEVAYA “HƏLƏLİK” deyirəm!

Ceyhun Allahverdiyev

Bəstəkar, Bakı Musiqi Akademiyasının professoru

Gözəl insan, kübar xanım Nailə İsayeva haqqında danışmaq olduqca xoşdur.

Nailə xanımla, onun ailəsiylə ilə tanışlığımız uzun müddətdir ki, davam edir. Qeyd etmək istəyirəm ki, bu yaxınlıq bizim yaradıcılıq imkanlarımızın genişlənməsinə, onun pöhrələnməsinə də sərəyət edib. Bunun nəticəsi olaraq mən bir bəstəkar kimi onun musiqiyə bağlılığından danışmaq istəyirəm.

Nailə xanımı çox gözəl ürəyə malik, əsl Azərbaycan xanımına xas olan azərbaycançılıq ənənələrini yaşadan, onların təbliğ edilməsi sahəsində öncüllərdən biri kimi səciyyələndirirəm. Belə bir gözəl insanla təmasda olmaq özü bir zövq idi. Mənə də o xoş təsadüf nəsib oldu ki, biz Nailə xanımla görüşdük, onun gözəl məlahətli bəstələrinin ətrafında söhbətlər apardığımız və onun bir-neçə mahnısını – “Qədim sual”, “Tez gəlin” və başqa mahnılarını kamera orkestri üçün işləmək haqqında düşündük, mahnıları orkestrləşdirdik. Bu işi Nailə xanım mənə həvalə etdi. Mən böyük həvəslə və məmnuniyyətlə bu mahnıları kamera orkestri üçün işlədim. Bu gün bu mahnılar görkəmli dirijorumuz, xalq artisti Teymur Göyçayevin rəhbərliyi altında Dövlət Kamera Orkestri ilə birlikdə səhnəmizdə tanınmış müğənnilərin ifasında səslənir.

Nailə xanım bu melodiyları yazarkən çox duyğusal ürəklə yanaşmışdı. Çünki, bu duyğusal melodiylarda işıqlı bir obraz var və təbii ki, bu obrazlarda onun həyat sevgisi, həyat eşqi, həyat fəlsəfəsi, içərisində olduğu, yaşadığı uşaq dünyası ilə ünsiyyətdəki rolu əks olunurdu. Oeyd edim ki, Nailə xanımın əsas fəaliyyəti Dünya məktəbi ilə bağlıdır. O, bu təhsil ocağının qurucusu olmuşdur. Uşaqlara olan diqqət, qayğı bu məktəbin nailiyyətlərində öz əksini tapdı və bu gün Dünya məktəbi respublikada sayılıb-seçilən məktəblərin başında gəlir.

Nailə xanımla olan bu yaxınlıq sayəsində mən dəfələrlə onların ailəsində olmuşam və müşahidə etmişəm ki, Nailə xanım pedaqoq, müəllim olmaqla yanaşı, evdə əsl Azərbaycan xanımı, ana, nənə, həyat yoldaşı idi. Onun Hamlet məllimlə olan rəftarı, nəvələri ilə ünsiyyəti deyərdim ki, özü bir məktəbdir, mədəniyyətdir. Belə insanları kənardan müşahidə etmək, onların kübar danışıklarını dinləmək adama xüsusi zövq verir.

Hamlet müəllimlə mən böyük bir əsər üzərində - "Tac mahal" baleti üzərində çalışırdıq. Baletin libretto müəllifi Hamlet İsxanlıdır. Baletin ilk partitura hissəsi bitəndən sonra götürüb getdim Hamlet məllimgilin bağ evinə. Orada biz əsəri dinlədik. Nailə xanım da bizimlə birgə bu uzun prosesi sona qədər maraqla dinlədi. Sonda Nailə xanımın zövqlə hazırladığı gözəl süfrə arxasında əyləşdik. Süfrə ətrafında çox maraqlı müzakirələrimiz oldu. Nailə xanımın mədəni düşüncəsi, zəngin dünya görüşü onun daxili aləminə hopub və bu, o saat özünü biruzə verir. Belə insanlar həmişə maraqla qarşılanır, maraqla dinlənilir.

Sözləri Hamlet müəllimə, musiqisi Nailə xanıma aid olan mahnılar yaşadığıca Nailə xanımın ruhu da yaşayacaq, şad olacaq. Gözəl sözlərlə həzin melodiyların qovuşması onların bir-birinə olan məhhəbbətini də yaşadacaq, insanlarda xoş əhvali-ruhiyyə yaradacaq.

Elizabeth White

(Country Director, British Council Egypt /
Former Country Director, British Council, Azerbaijan)

Naila Xanim Azərbaycanda keçirdiyim dövrdən ən aydın xatırladığım insanlardan bilidir - müstəsna şəxs və səxavətli, nəcib ürək sahibi idi. özünü öz məktəbindəki hər kəsin və ətrafındakı hamının həyatını dəyişməyə, mənalı etməyə həsr etmişdi.

/Naila Xanim is one of the people I remember most clearly from my time in Azerbaijan, so remarkable and generous-hearted and so dedicated to making a difference for everyone at her school, and for all those around her/

Elimxan Mahmudov

İstanbul Texnik Universiteti, professor

Nailə İsayevanı mən təxminən yarım əsrdən çoxdur ki, tanıyıram. Daha sonralar Xəzər Universitetinin qurucusu və rektoru olacaq Hamlet İsayevlə (İsaxanlı) tələbə illəri həyatında Nailə ilə tanış olmuşduq. Sonralar Xəzər Universiteti nəzdində "Dünya Məktəbi"nin təsisçisi və qurucusu olmuş, bir çox məsul vəzifələrdə çalışmış Nailə İsayeva elə o zamanlardan məşumluğu, təvazökarlığı, səmimiyyəti, çalışqanlığı ilə bir çoxlarından fərqlənirdi. Nailə 1990-cı illərdən sonra Xəzər Universitetində müxtəlif vəzifələri icra etməklə bərabər Dünya Məktəbinin "Dünya" dərgisini təsis etmiş, onun baş redaktoru olmuşdur (2015), bir maarifçi olaraq özünü tanıtdırmışdır. Əlbətdə, daha təfərruatı ilə oxucular Nailə xanımın həyatı və

karyerasına aid məlumatları internet səhifələrindən də görə bilərlər, odur ki, yarım əsrlik keçmişə qayıdaraq Nailənin musiqi həyatında hiss etdiklərimi, gördüklərimi hörmətli oxucularla paylaşmaq istərdim.

1970-ci illərdə dəfələrlə Hamlet İsayev, mən və başqa ailə dostları ilə bərabər Nailənin pianoda çaldığı müxtəlif ifalarına qulaq asmışıq və eyni zamanda özünəməxsus ifaçılıq üslubu ilə oxuduğu mahnıları dinləmişik. O zamanlar musiqi həyatına yeni qədəm qoymuş gənc musiqçinin gələcəkdə həm klassik musiqi, həm də xalq musiqisində yaxşı mütəxəssis olacağını düşünürdük, amma bürokratiyanın mövcud olduğu İmperiyada-əski Sovetlər Birliyində bu işin necə olacağını

bilmirdik (heç şübhəsiz, İsayevlər ailəsi ilə musiqi işığına yığıldığımız gecələrin, mühitin təsiri ilə mən də muğamlarımızı tarda yaxşı ifa etmək üçün tar müəllimlərindən dərs almağa başlamışdım). Nəhayət, Sovetlər İmperiyasının dağılması ilə Xəzər Universitetinin təməli qurulmağa başladı, Nailə, Hamlet İsaxanlının 1990-1991 illərdə təsis etdiyi ilk özəl ali məktəbin - Xəzər Universitetinin qurulmasında böyük rol oynamış, 2012-ci ildən "Xəzər" in həmtəsisçisi olmuşdur. Əlbətdə, Nailə inandırıcılıq qabiliyyəti ilə Hamlet İsaxanlıya yaxından kömək etmiş, onun üçün ən azından ilham qaynağı olmuşdur. Tarixi mənbələrə də müraciət etsək görərik ki, hər "imperiya" nın qurulmasında bir güclü qadın "əli" vardır ki, bu əlin Hamlet İsaxanlı üçün Nailə olduğuna inanıram.

Bu arada Nailə xanım sözləri Hamlet İsaxanlıya məxsus olan bir sıra populyar mahnılar bəstələmişdir və bu mahnıları Azərbaycanın tanınmış müğənniləri ifa etmişlər. Beləliklə, Nailə xanım maarif-təhsil işləri ilə bərabər Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin inkişafına da öz töhfəsini vermişdir. Çox təəssüf ki, 2000-ci illərdən başlayaraq Nailə xəstələnir və aralıqlarla İstanbulda həkim olaraq çalışan 4 qızından birinə - Zeynəbə gəlir və həm Türkiyənin, həm də Avropanın məşhur həkimlərinin nəzarəti ilə müalicə olunmağa başlayır. İstanbulda olduğu müddətçə həmişə mənə zəng edərdi və biz tez-tez görüşərdük. Şən əhval-ruhiyyəli Nailənin heç zaman şuxluğunu, nəşəsini itirmədiyini, sanki xəstəliyində belə meydan oxuduğunu görürdüm. Hansı mahnıları və kimlərin ifasında sevdiyindən, musiqi yaradıcılığından bəhs edərdi. Bir dəfə özünün bəstələdiyi bir mahnısının Flora Kərimova və ya İlqar Muradovun ifasında ola biləcəyini söylədi. Əlbətdə, mən də öz fikrimi dedim. Sonralar Nailənin verdiyi qərarın düşündüyüm kimi olmasına mən də sevindim. Maarifçi-Xeyriyyəçi-Musiqiçi Nailəyə nikbinlik gətirən əsas amillər onun durmadan yeni-yeni planlar qurmağı, özünün təşkilatçılıq qabiliyyətini görə bilməyi, cəmiyyətimiz üçün faydalı olmağı, insan yetişdirməyi idi. İsaxanlılar ailəsi ilə bəzən

bir ailə kimi olduğumuzdan Nailə bizim boş vaxtlarımızda şahmat oynamağı sevdiyimizi, bizləri keçici də olsa nələrin rahatladacağını yaxşı bilirdi və bizi yönləndirməyə çalışırdı.

Bir dəfə 1986-cı ilin yayında Çernobıl faciəsi səbəbi ilə Ukrayna Elmlər Akademiyasının Akademiki - mənim elmi rəhbərim, akademik B.N.Pşeniçniy bizə qonaq gəlmişdi. Qonağımızın iştirakı ilə Hamletlə mən şahmat oynamağa başladıq. Əvvəlcədən də Nailədən Hamletlə çox şahmat oynadığımızı elmi rəhbərimin yanında söyləməməsini xahiş etmişdim. Nailə də "qorxma, söyləmərəm"- deyə söz vermişdi. Doğrusu, o zamanlar elə bilirdim ki, elmi rəhbərim şahmata yox, elmə zaman ayırdığımızı düşünsə daha yaxşıdır. Nailə çox qonaqpərvər ev sahibi kimi qonağımıza və bizə tez-tez qulluq edir, çay, qəhvə və s. İçkilər gətirirdi. Təbii ki, gərgin oyun şəraitində çayları, isti yeməkləri soyudurduq. Ancaq bəlkə də haqlı olaraq birdən Nailə "indi mən rəhbərinə hər şeyin doğrusunu söyləyəcəyim"- dedi. Bu arada yaxşı ki, Hamlet Nailənin sözünü kəsdi və qonağımıza "Nailə sizə konyak təklif etmək istəyirdi"- deyə anlatdı. Qonağın başı konyaka qarışanda Nailəyə bizə "şahmat" məsələsində söz verdiyini xatırlatdım. O da gülə-gülə verdiyi sözü tutacağını belə anlatdı: "mən əlbətdə, yalandan gecə-gündüz oynadığınızı deməyəcəktim, sadəcə bütün gecələri oynadığınızı, yəni doğruları söyləyəcəktim"- dedi. Çox da zarafata bənzəməyən bu sözlərə gülməkdən başqa bir cavabımız olmadı. Ümumiyyətlə, bu ərəfələrdə Hamlet və mən eyni blokda qonşu olduğumuz görə tez-tez bir-birimizə gedərək, dərdləşər, gecənin bir vaxtına qədər söhbət edərdik. Bir dəfə yenə bərabər bizdə çay içib uşaqların oyunlarına baxıb gülürdük. Ayrıldığımız zaman qapıdan çıxarkən Nailə "gecəniz xeyrə qalsın"- dedi. Heç kimin gözləmədiyi halda Nailəgilin kiçik qızı Ülkərin gülüşləri birdən ağlamaqla əvəz olundu və "qalmasın, qalmasın..."- deyə sanki fəryad etməyə başladı. Çox keçmədən biz böyüklər başa düşdük ki, bütün uşaqlar kimi Ülkər də "gecəniz xeyrə qalsın"ın onlar üçün əyləncə vaxtının, oyunun bitdiyi, yat-

maq zamanının gəldiyi demək olduğunu və gecəimiz xeyrə “qalmasa” bütün bunların davam edə biləcəyini anlayır. Nailə Ülkərin ağlamaması üçün “indi bizə gedək, sonra geri qayıdarsınız” - dedi. Nailə öz qapılarının yanında “Ülkər, Elimxan əmigil “qalsınmı, qalmasınmı?” - deyə yenə soruşdu. Nəhayət, Ülkərin “qalsın” izni çıxdı və Nailə bu məsələnin özünə məxsus həllini təmin etmiş oldu.

Nailə sadəliyi, qayğıkeşliyi, səmimiliyi, şən və yumşaq xasiyyəti sayəsində onu tanıyanlara özünü sevdirməyi bacarırdı. İllər sonra Nailə İstanbulda ağır əməliyyatı əsnasında belə Hamletlə mənə başımız qarışsın deyər şahmat oynamağı təklif etmişdi. O zaman bu bizə çox qərribə gəlmişdi.

Bir necə il bundan əvvəl Nailə ilə onların Mərdəkan bağındaki görüşümüz mənim üçün sonuncu oldu. Xəzər-Dünya Məktəbi mövzusunda Hamlet, Nailə, Xəzərin rektor yardımcısı İsaخان və mən söhbət edərkən Nailənin tam olaraq rəhbərlik etdiyi Dünya Məktəbinə bağlılığını bir daha hiss etdim; ona bir növ elə gəlirdi ki, Hamlet Xəzərin rektoru olaraq Dünya Məktəbinə diqqətini azaltmışdır. Mən də söhbətə müdaxilə edərək yarı zarafatla “Nailə, hamımız bilir ki, Xəzər Dünyanın kiçik bir parçasıdır, Xəzər Dünyaya sığar, ancaq Dünya heç zaman Xəzərə sığmaz” - dedikdən sonra sanki Nailənin bir anda ruhu dəyişdi və birdən mənə “sən xoşbəxtsənmi?” - sualını verdi; o, bütün dostları, insanları gülürüz, xoşbəxt görmək istəyirdi. Eyni zamanda çox gözəl anlayırdı ki, xoşbəxtlik məfhumu üçün sadə bir düstur yoxdur, bu şəxsin kimliyinə, həyat fəaliyyətinə, bu dünyada qoya biləcəyi “mirasa” bağlıdır. Doğrudan da xoşbəxtliyi dünyanın bir çox rəssamları bir-birindən uzaq, ilk baxışda çox da anlaşılmayan tablolar kimi təqdim etmişlər.

Həyat eşqi Nailədə çox güclü idi və kənar insanlardan öz daxili hisslərini, hər hansı nigarançılıqlarını gizlətməyi üstün tuturdu, xəstəliyinin təzahürlərini biruzə verməməyə çalışırdı. Çox zaman muğamlarımızı daha yaxşı öyrəndiyimi, anladığımı düşünərək mənimlə

muğamlar və insan əhval-ruhiyyəsi haqqında söhbətlər edirdi, hiss edirdim ki, çox saf və dürüst olduğu üçün həmsöhbətlərinə haqsız olsalar belə yuxarıdan aşağıya baxmağı, fikirlərində israr etməyi sevmirdi, razılaşmadığı məqamları mümkün olduğu qədər nəzakətlə anlatmağa çalışırdı. Eyni zamanda o, həddindən artıq “bəli, baş üstə” deyən insanların riyakarlığın zirvəsində olduğuna inanırdı. Beləliklə, insani duyğuların uc nöqtələri sayıla bilən amiranəliyi, zəiflər üzərində özünü üstün görməyi “Rast” muğamına və yalvarışlarla istədiyini əldə etməyə çalışmağı isə “Segah” muğamına bənzədirdi. Mən də öz növbəsində Azərbaycanın mövcud 7 əsas muğamından biri olan “Bayatı-Şiraz” muğamına daha çox üstünlük verməyimizə sevinmişdim. Hər ikimiz üçün bunun səbəblərindən biri də bu idi ki, məşhur alman bəstəkarı İohan Sebastyan Baxın orqan üçün yazdığı re minor “Tokkata və Fuqa”nın (“Toccata and Fugue” in D Minor) girişi “Bayatı-Şiraz” muğamının Bərdaşt hissəsi ilə demək olar ki eynilik təşkil edir.

Nailə Mərmərə dənizi sahillərində bəzən qonaq olduğumuz sahil istirahət məkanlarında məhz sakit dalğalanan dənizi seyr etməyi çox sevdiyini söylərdi, kükrəyən fırtınalı dənizi isə insanlar arasındakı davaya, şiddətə, zorakılığa bənzədirdi. Hətta zarafatla böyük rus yazıcısı M. Qorkinin “пусть грянет буря” ifadəsini belə cəmiyyətin silahlı üsyana çağırılması kimi dəyərləndirirdi.

Bütün incə ruhlu qadınlar kimi Nailə də çiçəkləri, gülləri, xüsusilə də güllərin çələngini çox sevirdi. Mən, Nailəni qismət olarsa İstanbul məşhur Emirgan parkında hər il Baharda təşkil olunan “Lalə” festivalının birinə dəvət etməyi düşünürdüm, ancaq təəssüf ki, qismət olmadı....

Hər vətəndaş kimi mən bir neçə yaxın saydığım doğmalarımı, insanları itirmişəm, ancaq nəticədə “ölüm haqdır, çıxmaq olmaz əmərdən” düşüncəsi ilə əlimdən heç bir şey gəlmədiyinin də qəm-qüssəsini, kədərini, çarəsizliyini hiss etmişəm. Onlardan biri də Nailə idi.

Yəqin ki, insan övladı, qarşısında aciz qaldığı ölümləri, itkiləri heç bir zaman anlamayacaq.

Hisslərə qapılaraq bəzən axirət dünyasını da yaşamın, həyatın bir başqa forması, parçası kimi düşünməyə çalışmağı təsəlli üçün yeqanə vasitə olaraq hesab etmək olar. Dünyanın böyük mütəfəkkirləri ölümü çox fərqli şəkillərdə anlatmağa çalışmışlar; Leonardo Da Vinçi demişdir: “Yaxşı keçən gün xoşbəxt yuxu gətirdiyi kimi, yaxşı istifadə edilən həyat da xoşbəxt ölüm gətirir”. Nailə ömrünü dünyanın qabaqcıl elm-təhsil ocaqlarından olan Xəzər Universitetinin qurulmasına, Xəzərə “sığmayacaq” Dünya Məktəbinin təşkilinə, maarifə və xeyriyyəçilik işlərinə həsr edərək mənalı, şərəfli, qürurverici, yaradıcı bir ömür yaşadı.

Odur ki:

*Ölüm sevinməsin qoy, ömrünü verməz bada,
“Dünya”sını, Xəzəri candan əziz bilənlər
Şirin bir xatirətək qalacaqdır dünyada,
Sevərək yaşayanlar, sevilərək ölənlər!*

Allah Nailə xanıma rəhmet etsin, məkanı cənnət olsun!

Nailə xanımdan çox gözəl xatirələr danışmaq olar, uzun-uzadı. Mənim özümlə bağlı Nailə xanım haqqında unudulmaz xatirələrim var. Nailə xanımın mənim anama bənzər xasiyyətləri vardı. Bir dəfə mənim anam uzaq səfərə getmişdi. Həmin vaxtlarda Nailə xanımın mənə zəng etməsi, ana nəvazişi ilə bizi əzizləməsi, sanki anamın uzaqda olmasını bizə unutturdu. Mənə onun sözləri sanki təsəkinlik verirdi.

Bir vaxtlar mən Afrodita restoranında pianoda ifa edirdim. O vaxtlar Hamlet müəllim, Nailə xanım və qızları bu restorana gələr, istirahət edərdilər. Belə vaxtlarda Nailə xanım mənə yaxınlaşar, piano çalmağıma tamaşa edər, musiqi ilə bağlı söhbət edərdik.

Nailə xanım zəhmətkeş, cəfakəş, övladları üçün canını belə verməyə hazır bir qadındı. Belə insanlar istəklərini qəlbinin içində gizlədir, onu daha çox əməllərində göstərirlər.

Nailə xanım Xəzər Universitetinin və Dünya məktəbinin yaradıcılarından biri olmaqla bərabər, həm də gözəl maarifçi idi. O gözəl pedaqoq idi və ətrafına da öz işinin ustası olan pedaqoqları cəlb elədi, gənc pedaqoqların yetişməsinə şərait yaratdı, onlara ana-bacı qayğısı göstərdi. Bacım Lalə Seyidcahan uzun müddət Dünya məktəbində Nailə xanımın yanında çalışıb. Nailə xanım gənc müəllimlərdən öz təcrübəsini əsirgəmir, onlara həmişə dəstək olurdu. Mən bilirəm ki, bu

gün Dünya məktəbinin kollektivi Nailə xanımı bir gözəl insan, ana, bacı kimi xatırlayırlar. Nailə xanım daim qəlblərdə yaşayacaqdır. Çünki onun gördüyü bu xeyirxah işlər bu gözəl insanı daim yaşadacaqdır. Onun yaratdığı Dünya məktəbi kiçik bir sinif otağından başlayıb və bu gün dünyaya səs salıb. Bütün bunlar Nailə xanımın səbri, uzaqgörənliyi sayəsində başa gəlib. Azərbaycan qadınına xas olan bütün gözəl xüsusiyyətlər – vəfalı həyat yoldaşı, mehriban ana, qayğıkeş, savadlı ziyalı, bütün bunlar Nailə xanımda cəmləşmişdi.

Mən Nailə xanımın musiqi sahəsindəki fəaliyyətindən də söhbət açmaq istəyirəm. Nailə xanımın Hamlet müəllimin sözlərinə bəstələdiyi “Baş açmadım bu dünyadan”, “Yallı”, “İkimizdən birimiz” adlı şeirinə bəstələdiyi musiqi, necə də ahəngdardır. Mən o mahnıları oxuyanda mənimlə bərabər həyəcan keçirirdi, Nailə xanım. Mən deyərdim ki, Hamlet müəllimin bütün yaradıcılığına çox diqqət, qayğı ilə yanaşırdı. Nailə xanımın bəstələdiyi mahnıları bizim xalq artistlərimiz sevə-sevə ifa edirlər.

Nailə xanım ətrafındakı insanlara böyük qayğı ilə yanaşırdı. O ağrıları olanda belə onu ətrafdakılara yansıtmır, çalışırdı ki, kimsəni narahat etməsin. Uzun illər xəstəliklə mübarizə aparsa da, onu kimsəyə duydurمامağa çalışırdı.

Nailə xanım həyat eşqi ilə dolu bir qadın idi. Onun rəhbərliyi və təşkilatçılığı ilə Dünya məktəbində tez-tez tədbirlər təşkil olunur, bu tədbirlərdə milli adət-ənənələrimiz, mətbəximiz, tariximiz əks olunardı. Belə məclislərdə xarici qonaqlar da çox olardı. Nailə xanım belə tədbirlərlə ölkəmizi xarici qonaqlara təqdim edərdi. Mən bu gün əminliklə deyirəm ki, Nailə xanımın dəsti-xətti bu gündən sonra da onun qoyub getdiyi kimi davam edəcək. Onun bu dəsti-xəttini sevimli həyat yoldaşı, mehriban övladları, sevimli kollektivi davam etdirəcək. Mən də xoşbəxtəm ki, bu gözəl insanla ünsiyyətdə olmuşam, onu yaxından tanımışam.

Flora Kərimova

Müğənni

“Nailə İsayevanın anım günü”ndəki çıxışından

Çox həyəcanlıyam, Hamlet müəllimin hüzn günüdür. Amma bu gün həm də insanların ailənizə, Nailə xanıma olan münasibətini göstərir, bu gün insanların Sizə, Nailə xanıma məhəbbəti günüdür. Ailədə sevgi varsa, ailə üzvü əzizdirsə, sevilirsə, sizin sözünüzdə qüvvət, sadəcə çox sevilirsə - bu, xoşbəxtlikdir. Siz Nailə xanımla sevgi yaşamış, xoşbəxt həyat sürmüşünüz. Sevmək - qədir bilmək deməkdir. Sevmək sevdiyinin başına dönmək deməkdir. Sevmək itirmək qorxusu deməkdir. Və sevmək itirəndən sonra o sevginin yaşaması deməkdir, sevgini yaşatmaq deməkdir. Bu, sevginin zirvəsidir.

Nailə xanımı itirmək çox böyük dərddir, böyük itkidir, böyük faciədir. Nailə xanımı tanıyan elə bir adam yoxdur ki, böyük ağrı hiss etməsin – mən də bu cərgədəyəm, bu sıradayam. Amma, Hamlet müəllimin çəkdiyi ağrı müqayisə edilməzdir; o, həyat yoldaşını,

sevgilisini, gənclik dostunu, həmkarını, məslək yoldaşını itirdi. Hamlet müəllim, sizin qəlbinizdə, yaddaşıınızda, xəyal və xatirənizdə yaşayır, Nailə xanıma məhəbbətiniz. Nailə xanımın cənnətdə olması deməkdir bu! Cənnət budur!

Yadımdadır, Nailə xanım "Təklük" mahnısını yazdı. İfa üçün mənə müraciət etdi. Mahnı mənə qoynuna aldı, orada mənim əhvalıma çox uyğun olan "yoruluram" ifadəsi vardı. Mahnını oxuyanda "Axı mən yoruluram" ifadəsini əlavə etməkdən özümü saxlaya bilmədim.

Nailə xanım dünyasını dəyişdi. Sağollaşarkən adətən deyirlər ki, görüşənə qədər. Görünür, biz yaşayanlara da bir söz demək qalır - nə vaxtsa görüşənə qədər. O görüşə alınıcaq, sevgimizi itirmədən gedək...

Bir ailənin bir - birinə istəyi necə möhtəşəm olarmış ?!

Nailə Xanımın adı, xatirələri daim yaddaşlarda yaşayacaq!

Mənim bu gözəl xanımla tanışlığım onun həyat yoldaşı, hörmətli ziyalımız, professor Hamlet İsxanlı tərəfindən oldu. Nailə Xanımla Dünya Məktəbində bir rəhbər kimi tanıyanda başqa təəssüratlarım vardı. Lakin Türkiyəyə - Kahramanmaraş və Adana şəhərlərinə bərabər səfərimiz zamanı onu daha da yaxından tanıdım. Nailə Xanımın insan sevgisi, hörməti, rəftarı fərqli idi. Mən yaxından tanış olandan sonra ondan çox şeylər öyrəndim.

Fədakar, zəhmətkeş xanım olması ilə yanaşı güclü idi. Həyata sevgisi, iradəsi, inamı, körpələrə, uşaqlara münasibəti, səhnəyə, sənə-

tə, sənətkara hörməti qəlbində elə aşıb-daşırdı ki, onunla söhbətdən doymurdum. Sözü-söhbəti, məsləhətləri mənim üçün çox böyük rol oynayırdı.

Nailə Xanım və Hamlet müəllimlə birgə səfərlərimizin hər biri unudulmazdır. Hamlet müəllimin Nailə Xanıma olan sevgisi, bir ailənin bir-birinə olan istəyi necə möhtəşəm olarmış?!

Biz hər birimiz yaşadığımız həyatdan dərs alırıq, böyüklərdən örnək götürürük, öyrənirik. Mən də bu gözəl ailənin bütövlüyündən, sevgisindən dərs və təcrübə qazandım.

Nailə Xanımın iradəsi, həyata bağlılığı, əxlaqı, mənəviyyəti nümunə idi. Onlar əsl Azərbaycan ailəsidir, bu ailəni çox sevdim, xalqına, vətəninə, millətinə olan sevgisini gördüm, şahidi oldum və özüm üçün də təcrübə topladım.

Nailə Xanım hər zaman qəlbimizdə yaşayacaq!

Fəxrəddin Hacıbayramlı
FHN S.Ə.Dadaşov adına ETLKİM İnstitutunun
Mülki və sənaye tikintisi laboratoriyasının müdiri

Mənəviyyət zirvəsini fəth edən xanım!

Bakı şəhərinin Ukrayna meydanı ətrafında yerləşən binaların birinin mənzilində xoşbəxt yaşayan gənc ailənin işığına yığıldı qohum-qardaşları, dostları. Hamının qəlbində şirin arzular, bu arzulara çatmaq üçün sonsuz yollarla gedən uzun söhbətlər, dəyərli məsləhətlər, bir də gecəli-gündüzlü sevincli, ilhamlı gözəl zəhmətlər...

Bu ünvanda 1985-ci ildə Nailə xanım barmaqlarını pianinonun şirmai dillərində gəzdirir, ecazkar musiqi sədaları altında musiqi məktəbinə getməyə hazırlaşan Kənan Bayramlı oxuyur:

*Sən gələndə qaranquş,
Bu yerlərə yaz gəlir.
Dalınca qatar-qatar,
Durna gəlir, qaz gəlir.
Uçma uzaq qaranquş,
Sinəsi ağ qaranquş.*

Sözlər ifaçı tərəfindən oxunmadığı halda belə, Nailə xanımın pianinoda çaldığı musiqidə elə sözlər də aydın eşidilirdi. Nə idi bu sehirli çalğı? Nə idi o sehirli çalğının təsirindən bu günə qədər çıxa bilməməyimin səbəbi? Mahnıdakı sehirli sözlərdən ifaçının sehirlənməsimi idi?

*Yaz quşu sən gələndə,
Açır nərgiz, yasəmən.*

*Nəğmə dolur qəlbimə,
Söz qoşuram yaza mən.
Qaranquş ay qaranquş,
Görmə şaxta, boran, qış.*

Sehirli çalğı ilahi tərəfindən ona gizli çatdırılan mahnıdakı bir neçə dəfə səslənən “yaz” “nərgiz” “yasəmən” sözlərinin sehri idi, yoxsa onun ali təbiətindən, düşüncə tərzindən irəli gələn qaranquşa deyilən “Görmə, şaxta, boran, qış” istəyi?

Zaman keçdikcə Nailə xanımın yüksək humanist düşüncə xarakteri onu əhatə edən insanlara qayğıkeşlik, xeyirxahlıq göstərmək, kədərini bölüşmək xüsusiyyəti vermiş və təkrar olunmaz mənəviyyat zirvəsinə yüksəltmişdir.

Tanrı ona bəxş etdiyi yüksək saflıq, insanlara qayğı, sevinc kimi ali mənəvi xüsusiyyətləri, Nailə xanım bu dünya ilə vidalaşanda da ondan əsirgəməmişdir.

Nailə xanımın yazın erkən çağında ağacların gül, kolların çiçək, bitkilərin gül-çiçək açdığı bir dövrdə bu dünyada ömrünü başa vurməsi da Tanrı sevgisindən gələn bir mərhəmətdir.

Nailə xanımın insanlığa sonsuz sevgisi, həyatla vidalaşdığı zamanda da dayanmamış o insanlara gül-çiçəkli gözəl bahar fəslə qoyaraq dünyadan getmişdir. Görünür Tanrı ona yaz, nərgiz, yasəmən sözlərinə sevgini çox-çox əvvəl vermişdir. Bəlkə musiqidəki sehir də bunlardan yaranmışdır...

Bahar fəslində çəmənlərdə bitən güllər Nailə xanımın gülləridir, ağaclardakı, kollardakı, güllər, çiçəklər Nailə xanımın gül-çiçəkləridir.

Əzizləri, doğmaları, qohumları, dostları, yoldaşları hər il yazın erkən çağı, bahar aylarında Nailə xanımın gül-çiçəklərinə baxıb onu sonsuz sevgi ilə yad edəcəklər.

Nailə xanım Allahdan rəhməti sağlığında özü almışdır. Bizim borcumuz ona çatana qədər onu anmaq, onun ruhunu şad etməkdir.

İlham Pirməmmədov

Azərbaycan Texniki Universitetinin Elm və texnika işləri üzrə
prorektoru, professor

Onlar qoşa qanad idilər...

Nailə Xanımı Hamlet müəllim vasitəsilə tanıdım. Hamlet müəllim çox iradəli, dözümlü və gələcəyi hədəfləyə bilən bir insandır.

Hələ 90-cı illərdə o, “özəl universitet yaradıram” deyəndə, çoxları başa düşmürdülər ki, özəl universitet nədir, heç o zaman bizim təhsil qanunvericiliyimizdə özəl məktəblərin yaradılması haqqında qanun yox idi, SSRİ-nin qanunları ilə işləyirdik. Bizim özümüzün təhsil qanunumuz 1992-ci ilin sonlarında qəbul olundu. Lakin buna qədər Hamlet müəllim o işə baxan insanları inandırdı və hökumətin qərarı ilə Azərbaycanda ilk dəfə ingilisdilli özəl universitet yaradıldı. Bu böyük addım idi, sonralar baxıb onun yolunu tutanlar oldu.

O zamanlar Hamlet müəllim nazirliyə gəlirdi, bərabər müzakirələr aparır, planlaşdırırdıq, universitetin əsasnaməsi hazırlanırdı. Biz Hamlet müəllimlə işdə görüşürdük, bir gün axşam isə məni evlərinə

dəvət etdi və onda mən Nailə Xanımı tanıdım. Bilirdim ki, gürcüstanlı deyil, Bakıda doğulub, şəhər qızıdır.

Amma onların evinə gedəndə təəccübləndim. Mən gördüm ki, Hamletin qardaşlarının hamısı oradadır. Onlar evdə sərbəst hərəkət edir, rahat davranırdılar. Nailə Xanım o qədər xoşbəxt idi ki... Onlara qulluq edirdi, hər kəs də evdə öz işi ilə məşğul olurdu. O andan mən hiss etdim ki, Nailə Xanım necə dözümlü və həyatı bilən qadındır – “Hamleti qəbul etmişəmsə, deməli onun ailəsi də mənimdir, mənim qəbulumdur”.

Beləliklə, Xəzər Universiteti təsis olundu, bizim Hamlet müəllimlə çox ciddi söhbətlərimiz olurdu. Çünki o, bu universiteti bizim Azərbaycan universitetləri timsalında deyil, ingilisdilli, Amerikanın təhsil qanunlarına uyğun, kredit sisteminin tətbiqi ilə yaradırdı. Burada qiymətləndirmənin çoxballı sistemi tətbiq olundu. Hələ o zaman çoxları bunun nə olduğunu başa düşmürdülər. Əlbəttə ki, bu bizim qanunvericiliyə tam zidd idi. Açıq deyirəm ki, nazirlik olaraq, bu universitetlə belə formada fəaliyyət göstərməyə ixtiyarımız yox idi. Lakin görürdük ki, Avropa Şurasına gedirik və artıq təhsil sistemimiz də ora qoşulacaq. Onlar çoxballı sistemlə qiymətləndirmə, kredit sistemiylə işləyirdilər. O zaman təhsil nazirimiz hörmətli alim Misir Mərdanov idi. Mən ona dedim ki, Misir müəllim, sınaq universiteti kimi bura inkişaf etsin. Sabah keçid zamanı əliyalın qalmayaq, təcrübəmiz olsun. Elə də qəbul olundu. Çoxballı sistemi 5 ballı sistemə tətbiq etdik, tələbənin diplomuna yazılanda, həm bizim qiymət sistemilə, həm də yanında çoxballı qiymətlər yazılırdı.

Sonradan yaxşı bir ideya da yarandı. Hamlet müəllim Xəzər Universiteti nəzdində yaxşı ingilisdilli məktəb də yaratdı. Çünki Xəzər Universitetinə çox az tələbə gəlirdi. Bizim orta məktəbləri bitirənlər XƏZƏRLə ayaqlaşa bilmirdilər. Dil baryeri yaranırdı. 1998-ci ildə artıq Dünya Məktəbi də yarandı. Təxminən 5 ildən sonra məktəbin öz məzunları universitetə gəlməyə başladılar.

Hamlet müəllimlə Nailə Xanımı məhz o dövrdə Bakıda tapmaq olmurdu. Onlar ölkələri gəzir, universitetlərdə, təhsil ocaqlarında olur, təcrübələri öyrənir, dünya universitetləri ilə çoxlu sayda müqavilələr bağlayırdılar. Çalışdırdılar ki, Xəzər Universiteti dünya universitetlərindən geri qalmasın. Ən əsası da, onlar universiteti təkcə ödənişdən gələn pulun hesabına deyil, çoxlu sayda beynəlxalq qrant layihələrində iştirak etməklə, neçə yüz minlərlə udduqları qrantlarla inkişaf etdirirdilər. Həmin qrantlar əsasında müəllimləri xarici ölkələrə ixtisaslandırmaya, təcrübə keçməyə göndərir, onlar 5 ay, 1 il xaricdə qalırdılar, həm də o pulun hesabına tədris üçün bazalar, laboratoriyalar alırdılar. Mən gördüyümü deyirəm, inanın ki, onların yaratdıqları maddi-texniki bazaların 90 faizindən çoxu universitetin ödəniş pulları ilə əldə olunmamışdı, layihələrdə qazanılan pulların hesabına alınmışdı. Həmin qrantların hesabına 3-cü kursdan sonra tələbələri xaricdə təhsillərini davam etdirməyə göndərirdilər.

Hamlet müəllim şahmat oynayandır və bu işləri də şahmatçı kimi qururdu. Ona görə də səhv etmirdi, riski az olurdu. Daha sonra onlar gözəl bina tikdilər, zamanla məktəbin filiallarını yaratdılar və mənə ən çox maraqlandıran da, Dünya Məktəbi idi. Nailə Xanım məktəbdə rəhbərliyə başladı, o, diktator kimi işləmirdi. Nailə Xanım oranı ailə başçısı kimi idarə edirdi. Mənim Dünya Məktəbi ilə sıx əlaqələrim var. Orada tanıdığım müəllimlər Nailə Xanımın başçılıq etdiyi o kollektivdə çalışdıqlarına görə elə sevinirlər ki... Bilikli müəllimləri irəli çəkirlər, təcrübəsizləri kənarlaşdırmırlar, onlara özlərini inkişaf etdirmək üçün şərait yaradırlar.

Onlar Sumqayıtda və Gəncədə filiallar yaratdılar. Dünya Məktəbi özünün ənənəsi olan, başqa ingilisdilli məktəblərə bənzəməyən təhsil ocağıdır. Oranın xüsusi hədəfləri var, məzunları hansı ölkədə, hansı universitetdə təhsillərini davam etdirəcəklərini əvvəlcədən bilirlər.

Bu məktəblə universitet başqa özəl təhsil müəssisələri kimi zəif, oxuya bilməyən şagird və tələbəni təhsil haqqı na görə saxlamağa,

zorla oxutdurmağa çalışmır. Hamlet müəllim deyir ki, kim ki bizdə oxuya bilmir, qapı açıqdır. Elə zamanlar olub ki, yüzə yaxın tələbə başqa universitetlərə köçürülüb. Çünki burada tapşırıq, neqativ hallar yoxdur, hər cür şərait yaradılır ki, oxuyasan. Həm universitet, həm də Nailə Xanımın rəhbərlik etdiyi məktəb müəllimlə müqavilə bağlayır. Müəllim üçün hər bir şəraiti yaradır və müəllim də bütün gücünü qoyaraq şagird və tələbələrə bilik verir. O təkcə dərs deməklə kifayətlənmir, uşaqların əsl vətəndaş kimi yetişdirilməsində, dünyagörüşünün genişləndirilməsində məsuliyyət daşıyır. Əgər müəllim fizika, coğrafiya dərslərində, yeri gəldikdə, Nizamidən, Füzulidən bir beyt oxumursa, tariximizə, dilimizə, mədəniyyətimizə, milli ənənələrimizə sevgi və hörmət hissi aşılamırsa, o, əsl müəllim deyil. Bu ənənə məhz Dünya Məktəbində mövcuddur. Bu hər bir müəllimin vətəndaşlıq borcudur.

Hamlet müəllimlə Nailə Xanım universitetə də, məktəbə də məhz belə müəllimləri cəlb edirdilər. Müəllimlər fəxrlə deyirlər ki, mən Xəzər Universitetinin, Dünya Məktəbinin müəllimiyəm. Çünki onların hüquqları qorunur, işinin səviyyəsinə görə təşəkkür və əlavə maaş qazanırlar.

Dünya Məktəbi artıq böyük və tanınmış məktəbdir. Biz Nailə Xanım ilə tez-tez danışır, məsləhətləşirdik. Yeri gəldikdə nazirliyin mütəxəssislərini ora göndərirdim, müəyyən məsələlər müzakirə olunur, onlar pedaqoji şüurda iştirak edirdilər.

Nailə Xanım özü bir məktəb idi. O, təkcə Dünya Məktəbinin rəhbəri deyildi. İşçilərin hamısına nümunə idi. Mən hər zaman düşünürdüm ki, Allah-təala Hamlet müəllimlə Nailə Xanımı bir-birinin taleyinə yazmışdı. İlahi, insanlar nə qədər bir-birini başa düşərmiş... Mən onlarda olanda elə çox məqamların şahidi olmuşam ki... Bir-birinə baxışları, müraciətləri... Nələr yox idi o baxışlarda?! – Orada sevgi də, hörmət də, məhəbbət də, dostluq da vardı. Bu insanlar bölüşürdülər, evdə təkcə ailə məsələləri müzakirə olunmurdu, məktəbin də, universitetin də söhbətləri gedirdi.

Hamlet müəllim hələ sovet vaxtında xaricdə işləyir, dərs verirdi. O, Azərbaycanda oturub təhsil ocağı yaratmadı, o, beynəlxalq təcrübənin içindən gəldi.

Nailə Xanım gözəl insan, dəyanətli həyat yoldaşı, yaxşı ana, təhsil qurucusu, müəllim idi. Deyərdim ki, Azərbaycanda təhsil qurucusu sözü deyiləndə, gözümlün qabağına Hamlet müəllim gəlir. Baxmayaraq ki, özəl universitetdə rəhbərlik edir, yeni təhsil qanununun hazırlanmasında, beynəlxalq əlaqələrin qurulmasında biz Hamlet müəllimlə Nailə Xanımın məsləhətlərindən istifadə edirdik. Onlar yorulmadan, həvəslə bizimlə çalışır, hətta alternativ olaraq öz layihələrini bizə təqdim edirdilər. Onlar təkcə bu günü deyil, sabahı, 5 il sonranı da düşünürdülər.

Nə qədər ki, universitet var, məktəb var, Nailə Xanım var! Mən təklif edirəm ki, ən yaxşı oxuyan tələbələr üçün Nailə Xanım İsayeva adına təqaüd müəyyən edilsin. İnanıram ki, Hamlet müəllim bunu mütləq edəcək. Çünki çox universitetlərdə artıq bu qanunvericiliklə təsdiq olunub. Dövlət tələbəyə təqaüd verir, eyni zamanda da ən yaxşı tələbə statusunu alanlara universitet özü də elmi şuranın qərarı ilə təqaüd ayırır. İnanıram ki, tələbənin həyat tarixçəsinə Nailə Xanım İsayeva adına təqaüdə layiq görüldüyü yazılacaq.

O ailə tək bir elin-obanın ailəsi deyil! O ailə Azərbaycanın ailəsidir! Onlar xoşbəxt ailə idilər... Hər adama qismət olmur... Onlar həm hisslə, həm də ağılla bir-birini sevirdilər. Hisslə olan münasibət ötürəndir. Həm də ağılla münasibət qurulmalıdır. Onlar bütün gənclərə, digər ailələrə böyük bir nümunə idilər. Hamlet müəllim tanınmış riyaziyyatçıdır, eyni zamanda tarixçidir, filosofdur, filoloqdur. O, dərin biliklərə malikdir. Nailə Xanımla, bu mənada, onlar bir-birini tamamlayırdılar. Onlar qoşa qanad idilər, qoşa qanad olmaq isə çoxlarına nəsisb olmur!

İlqar Muradov
Müğənni

Həyatımda Nailə Xanım ilə bağlı çox gözəl xatirələrim var. Bizim iş birliyimiz olub, onun “SADƏCƏ ÇOX SEVDİM SƏNİ” ilk mahnısı ilə əlaqədar çox hörmətli bəstəkar Siyavuş Kəriminin studiyasında Hamlet müəllim və Nailə Xanım ilə görüşüb tanış olduq. Hətta çox yaxşı yadımdadır ki, o görüşdə Nadir Axundov və onun həyat yoldaşı Yeganə xanım da iştirak edirdilər.

Mahnı çox sevildi, dillər əzbəri olan bu mahnını mən də sevərək dəfələrlə ifa etmişəm. Sözləri Hamlet müəllimin, musiqisi Nailə Xanımdır. Sonralar onların “Gözəldir” və daha bir neçə mahnılarını oxudum.

Həyat da elə gətirdi ki, mənim kiçik övladım Əvəz orta məktəbə gedəndə Dünya Məktəbinə, Nailə Xanıma müraciət etdim. Mənim xahişimi qəbul etdi və o zamandan biz Dünya Məktəbi ailəsinə daxil olduq.

Bu məktəbdə Əvəz çox şeylər öyrəndi, incəsənət dərnlərində iştirak etdi, yüksək səviyyədə təhsil aldı. Çox sevinirəm ki, mən də, ailəm də məktəb ailəsinin üzvü olmuşuq. Ümid edirəm ki, bu dostluq

hər zaman davam edəcək. Məktəb Nailə Xanımın aurasında gözəl fəaliyyətini davam etdirəcək.

Nailə Xanım həmişə bizim aramızda, qəlbimizdədir!

Düşünürəm ki, Nailə Xanımın mahnıları daim repertuarımda olacaq və onları sevə-sevə ifa edəcəyəm.

Irfan Siddiq

(UK, Her Majesty's Ambassador to Sudan / Former to the
Republic of Azerbaijan):

Siz ikiniz Bakının təhsil və mədəniyyət səhnəsinə nur saçan çox gözəl, qiymətli bir cüt idiniz. Və siz tələbələrinizə böyük ilham qaynağı oldunuz.

/The two of you were such a wonderful couple, who lit up Baku's educational and cultural scene. And you proved such an inspiration to your students/.

İsmixan Yusubov
Riyaziyyatçı alim, ailə dostu

Qohumdan irəli qonşumuz - Nailə xanım İsayeva-Əskərli

Nailə xanım haqqında yazı yazarkən mən nə onun haqqında eşitdiklərimə, nə də oxuduqlarıma ehtiyac duymadım, çünki mənim gördüklərim, bilavasitə yaşadıklarım kifayət qədərdir.

Xatirə yazmağın müxtəlif yolları var ki, onlardan biri fikirləşib bu xatirələrin başlanğıcını, ilk epizodunu tapmaqla başlayır və yazı boyunca da xatırlananları zaman ardıcılığını pozmadan, bir növü xronoloji olaraq qələmə almağa çalışılır. Bunun üçün yaddaş dediyimiz və bizləri üç ölçülü həbsxanadan zaman ipinin köməyi ilə dörd ölçülü məkan-zaman kontiniumunun sərhədsiz ənginliklərinə - "azadlığa" çıxaran anbarda xeyli enerji sərf etməmiz lazım gəlir. Əlbəttə bu yolda alınan nəticələr əsasən çəklmiş zəhmətə dəyir və bir sapa düzülmüş rəngarəng muncuqlar kimi göz oxşayırlar.

Ancaq neyləyə bilərəm ki, mən bu yolun yolçusu deyiləm və deməli bu yolu təqib etməyəcəm. Mən ağıldan ziyadə intuisiyaya güvənirəm və bu şüuraltı mexanizm mənim şüuruma nə ikram etsə, “bəy verən atın dişinə baxmazlar” şüarı altınada iki əlli ondan yapışıram. Buna mən ağılıma gələn ilk fikir deyirəm.

Bax bu ilk fikir, Nailə xanımla olan bütün üçlü, beşli, yeddili və s. yetmiş yeddili görüşlərimiz bir rəngli kaleydoskop səhnələri kimi gözümün önündən keçdikcə, bunların hamısında ortaq bir özəlliyn mövcudluğu fikri oldu. Nəydi bu, bütün görüşlərə xas olan ortaq özəllik? Əgər biz görüşən hər kollektivə bir orqanizm kimi baxsaq, burada iştirakçıların hər biri əsas etibarilə bir funksiya (danışmaq, görmək, eşitmək, getmək, gətirmək və s.) daşıyır və bu toplantıdan-toplantıya dəyişə bilər. Dəyişməyən sadəcə bir şey vardı, o da Nailə xanımın daşdığı funksiya. O, iştirak etdiyi (mənim də olduğum) bütün toplantıların Canıydı, Ruhuydu!

Bunun səbəbini mənə “onun böyük ürəyi”ndə və ləkə götürməz səmimiyyətində axtarmaq lazımdır. “Yer dar olsa eybi yoxdur, tək ürək geniş olsun” atalar sözü sanki Nailə xanım üçün deyilmişdir. Nailə xanım İsa Hüseynovun (Muğanna) antiqəhrəmanı, rayondan Bakıya xoş arzularla qəbula gəlmiş ərinin kiçik bacısını, yerini dar etməsin deyə “dayoğlu”su vasitəsilə axıncı imtahandan kəsdirən gəлиндən fərqli olaraq, həyat yoldaşı Hamlet müəllimin nəinki bütün qardaşlarını, hətta qohum-əqrəbasını da xoş üzlə qarşılamiş, onlara daima hiyan və pasiban olmuşdur.

Mən 1976-da evlənəndə, Əhmədli kəndində yaşayan qohumlarımız, təbii olaraq bizə də oradan kirayəlik bir ev bəyəndilər. Ev yeni tikilmişdi və hələ divarları doğru-dürüst qurumamışdı və bizim orada qaldığımız dekabr, yanvar, fevral aylarında otağın divarlarından su axırdı. Biz ancaq mətbəxdə, o da qazın hesabına bir təhər idarə edirdik (cavan orqanizmi xərcləmək hesabına). Bizi o cəhənnəm əzabından qurtaran da Nailə xanım oldu. Bir gün yoldaşı Hamlet müəllimə deyib

ki, bizim həyətdə kirayəlik ev boşalıb, İsmixangil bura gəlsə onlara da, bizə də yaxşı olar. Axı siz tələbə yoldaşı olmusunuz və söhbətiniz də tutur. Buna ancaq onu əlavə etməm lazımdır ki, hal-hazırda 1977-nin mart ayından daşındığımız həmin həyətdə yaşayırdıq, yerimiz istidir, divarlardan su axmır və biz bunun üçün Nailə xanıma borclu olduğumuzu heç vaxt unutmurduq.

Əvvəllər hər iki ailə II mərtəbədə yaşayırdıq və artıq onların Aygün və Zeynəb adlı iki qızları vardı. 1977 sentyabrın 4-də bizim ilkimiz Araz anadan olanda, sentyabrın 12-də də onların Aytən adlı üçüncü qızları, gələcəyin şahmatçısı və iqtisadçısı dünyaya gəldi. Sonra I mərtəbədə bir otaq boşaldı və mən gənc mütəxəssis olaraq, işlədiyim BDU-dan ev verilənə qədər müvəqqəti olaraq o evi ala bildim. Evin alınmasında da, sonra bizim ora daşınmamızda da Nailə xanım bilavasitə iştirak etmişdir. Həm sözü, həm də əməli ilə. Sonra bizdə Seymur, onlarda isə xeyli sonra Ülkər dünyaya gəldi. Novruz bayramında, yeni ildə bir yerdə olardıq. Bu məclislərin də canı-ruhu yenə Nailə

xanım olardı, üzündən əksik olmayan təbəssümü, yeri gələndə qəhqəhəsi, pianoda ifa etdiyi musiqi parçaları və içtənliklə oxuduğu mahnıları ilə.

Bu mahnılar isə əsasən bizim də bildiyimiz və buna görə böyük həvəslə ona qoşulduğumuz xalq və tanınmış bəstəkarların mahnıları olsa da, bəzən bizim eşitmədiyimiz musiqi parçası ilə müşayiət olunan bilmədiyimiz mahnılar da səslənirdi. Sonra məlum olurdu ki, bu mahnının sözləri Hamlet müəllimə, musiqisi isə bizim məclisin canı-ruhu olan Nailə xanıma məxsus imiş. Beləliklə biz qonşuluq xətti ilə bu parçaların ilk dinləyiciləri olurduq. Daha sonra çox müğənnilər (tanınmış) bu mahnıları ifa etsələr də, onların ifası Nailə xanımın məclisin atmosferinə uyğun, onunla həmahəng olaraq sərgilədiyi ilk ifanın yerini doldura bilmirdi.

Sonra biz onların Əhmədliyə, Ukrayna dairəsi deyilən yerdəki evlərində, Tbilisi prospektindəki evlərində, Şüvəlandakı bağlarında daima xoşgörü ilə qarşılanmış, hörmət görmüşdük. Bunların hamısı Nailə xanımın zəhməti sayəsində əmələ gəlirdi. Əlbəttə biz də bunca xoşgörünün qarşılığında borclu qalmamağa çalışır, şəraitin imkan verdiyi çərçivədə Nailə xanımın borcundan çıxmağa çalışırıq.

Mən Türkiyədə işlədiyim müddətdə, daima yoldaşım Ceyranı Xəzər Universitetinin keçirdiyi tədbirlərə dəvət edərdi Nailə xanım. Mən hər tətillə gələndə bizi evlərində ağırlayar, özləri də bizi ziyarət edərdilər. Bu yığıncaqlarda Hamlet müəllim və mən yeni yazdığımız şeirlər haqqında fikir mübadiləsi aparardıq. Heç unutmaram, 1999-cu ilin yayı idi. Yeni şeirlərimin içində bir təsadüf nəticəsində Puşkindən edilmiş tərcümələr də var idi. O zaman Nailə xanım "Hamlet, bu tərcümələri Xəzər Universitetinin təşkil etdiyi Puşkin – 200 sərgisinə qoya bilərik" deyə bir təklif verdi və mən öz geniş qəlbi ilə bu cür şərəfləndirdi. Əslində tərcümə prosesində Puşkinin 200 illiyi heç mənim ağlımın ucuna da gəlməmişdi. Həyatda çox olur bu cür təsadüflər.

Həyatımızda tək telefon uzun illər, yalnız Nailə xanım gildə olubdu. Onun anası rəhmətlik Bilgeyis xanım vaxtilə ədliyyə sistemində işləmiş və vəzifə sahibi olduğundan, keçən əsrin ortalarında, Bakıda ona həm ev, həm də telefon təsis etmişdilər. Biz bu telefondan demək olar ki, limitsiz istifadə edirdik, yenə də Nailə xanımın sayəsində. Bilgeyis xanım dəfələrlə bizə paralel olaraq telefon qoşdura bilərsiniz deyə eşitdirmişdi. Ancaq biz bunu qəbul etmədik, axı istədiyimiz vaxtı oradan zəng edə və oraya zəng qəbul edə bilirdik, paralel xəttə ehtiyac duymurduq.

Mən Hamlet-Nailə cütü ilə münasibətlərimi iki hissəyə ayırıram. Mən evlənəndən sonrakı dövrü “bizim era”, ondan əvvəlki dövrü isə “bizim eradan əvvəlki” olaraq adlandırıram. Əsas hadisələr əlbətdə bizim erada cərəyan edib. Bizim eradan əvvəlki hadisələr haqqında mənim o zamanlar yazdığım (1961-dən başlayaraq) gündəlikdə 19 yanvar 1973 tarixli bir yazı var və bu yazı rus dilindədir. Aspiranturadan qabaq bir il işlədiyim Cəlilabadda rus və azəri dilləri arasında paritet yaratmaq üçün gündəliyi rusca yazdığımdan, aspirantura illərində də ətalətlə rusca davam etmişəm. Amma Moskva şəhərində 3 il davam edən əskərlik zamanı, gündəliyi öz dilimizdə yazmışam (yenə tarazlığı saxlamaq üçün).

Yazıdan məlum olur ki, mən Akademianın kitabxanasında Dosiyeov Adıgözəllə görüşmüşəm və o mənə Fərhad haqqında məlumat verib ki, guya o, iki dəfə mənim arxamca gəlib, tapmayıb əliboş qayıdıb. O zaman mən Hamletə zəng edirəm və məlum olur ki, bu gün onların Yasamaldakı evlərində təşkil olunan yığıncaqda (Aygünün yaşı) Fərhad da olacaq. Mən də bu məclisə qatılmışam və iştirakçıları “Nailə (Hamletin yoldaşı), Aygün (onun qızı), Fərhad, Maqbet (Hamletin qardaşı), Fəxrəddin (Hamletin əmoğlusu), Hamlet və mən” olaraq təsvir etmişəm. Buradan görünür ki, mən Nailə xanıma ilk dəfə 19 yanvar 1973-də qızı Aygünlə birlikdə görmüşəm. Bu da oldu bizim “ilk görüş” (Yusif Əzimzadə). Və yazının sonunda vurğulanır ki, məc-

lisimiz olduqca şən keçdi. Və indi, bu hadisədən düz 50 il sonra mən əlavə edirəm ki, bu şənlik, bu şadyanalığ heç şübhəsiz məclisin canı-ruhu olan Nailə xanım İsayeva-Əskərlinin sayəsində mümkün olmuş, vuqu bulmuşdur.

Bənzəri bir yığıncaq 1981-ci ilin 8 noyabrında Moskvanın Praqa restoranında vaqe olmuşdu. O zaman mən MDU-da ixtisas artırma kurslarında, Hamlet müəllim isə doktoranturasında idi. Noyabrın 7-də Nailə xanımı qarşıladım və 8 noyabrda Praqa restoranında onun şərəfinə təşkil olunmuş banketdə Nailə, Hamlet, Kənan, Nazim və mən bir araya gəldik. Burada tamadamız Sadikov Nazim olsa da, yenə də bütün məclis əhlinin gözü, qulağı Nailə xanımdaydı. Mən də bir şeir əxz etdim onun şərəfinə və tamadanın çox xoşuna gəldiyindən, xahiş edib məndən aldı. Əslində surətini çıxarıb geri qaytarası idi, amma bütün “tökülənlər” kimi, o da “dolmadı”. Mənim üçün isə həyatda “dolması”ndan ziyadə “olması” vacib idi ki, o da artıq olmuşdu Nailə xanım sayəsində.

Xəzər Universitetinin nəzdində “Dünya” adlı məktəb açılınca, Nailə xanımın daha bir bacarığı – təşkilatçılıq qabiliyyəti özünü qabarıq şəkildə büruzə verdi. Çox qısa zaman ərzində “Dünya” məktəbi, “Nailə xanımın Məktəbi” kimi ün qazanaraq, valideynlər tərəfindən aranan məktəblər arasında öz layiqli yerini tutdu. Məktəbin qeyri rəsmi ikinci adından da göründüyü kimi, Nailə xanım bu məktəbin də canı və ruhu idi. Onun intensiv çalışmaları sayəsində, son zamanlar “Dünya”nın qəhrəmanlar şəhəri Sumqayıtda da filialı açıldı.

Nailə xanımdan, onun ailəsindən və ailələrimiz arasındakı münasibətlərdən danışarkən, onların Şüvəlandakı bağ evlərindən danışmamaq günah olardı. Bu bağ Nailə xanımın aralıqsız sürən zəhməti və əziyyətli çalışmaları sayəsində, rəsmən yer üzərində bir cənnət-məkana dönmüşdü. İstisnasız olaraq hər yay bizim ailə (həm də tək bizim ailə deyil) ora dəvət olunur və yay boyunca bir neçə dəfə Nailə xanıma minnətdarlıq duyğuları ilə bu dəvətləri qəbul edirdik. Bizimlə birlikdə

dostlardan Hüseyyov Fərhadın, Əzimov Abasın və Məmməd Bayram-oğlunun ailələri də bu toplantılarda iştirak edirdilər. Bu görüşlərdə hamı özünü çox rahat hiss edərdi, çünki dəvət edən Nailə xanımın ürəyi geniş olmaqla yanaşı, özü də bu toplantıların canı-ruhu olmağa davam edirdi.

Bu yerdə dəvət məsələsi ilə əlaqədar bir haşiyə çıxmaq istəyirəm. Hamının bildiyi belə bir hekayə var: yoldan keçən atlıya, “atdan en qonağım ol” deyən ev sahibi, atdan enib, “atı hara bağlayım?” deyə soruşan yolçuya, “gətir dilimə bağla!” demiş. Bunun səbəbi dəvətin dilucu olması idi əlbəttə. Bu mövzudan söhbət düşəndə, mənim xətrini çox istədiyim keçməş tələbəm Azər Hacıyev demişdi ki, mən dəvət sonrası belə bir sualla qarşılaşsam, “gətir ürəyimə bağla!” deyərdim, çünki mənim dəvətlərim ancaq ürəkdən olur. Ləf bu qədər uzatmağımın yalnız bir səbəbi vardı, o da deyə bilmək ki, Nailə xanımın bütün dəvətləri ancaq bu cür, ürəkdən gələn təmənnasız dəvətlər olardı...

Nur içərisində uyusun, məkanı Cənnət olsun inşallah. Yoxluğu ilə barışmaq çətinidir Nailə xanımın. Bunun səbəbi isə Onun varlığını daima hiss etməyimizdir. Varlığını daima hiss etdiyin adamın yoxluğu ilə barışmaq olarmı?! Əlbəttə yox. Nailə xanım onu sevənlərin qəlbində daim yaşayacaq, daim var olacaq və bu estafet qiymətli bir əmanət olaraq gələcək nəsillərə də ötürüləcəkdir inşallah.

Yazımı həyat yoldaşım Ceyran Abdüləzim qızının hadisədən xəbər tutduğu gün, duyğularını büruzə vermək üçün ayrı bir yol tapa bilməyib (pandemiya hamının əl-qolunu bağlamışdı), Nailə xanımın telefonuna göndərdiyi mesajla tamamlamaq istəyirəm.

Nailə xanıma

Əziz və çox hörmətli bacım Nailə xanım! Biz ailəlikcə səni çox sevirik. Mən dünən Sənin bu üzücü, acıdan acı xəbərini eşitdim, çox üzüldüm, lakin əlimizdən nə gəlir dua etməkdən başqa. Sonuncu dəfə

biz səninlə 15 gün əvvəl, Novruz bayramı tətili günlərində yazmışdıq...

Mən sənin həyat eşqinə və həyat yoldaşına olan sevginə bələd olduğum üçün, düşünürdüm ki, Sən yenə də bu xəstəliyi yenəcəksən, Əziz və Mehriban bacım! İki gün bundan əvvəl İsmixan müəllim dedi ki, Ceyran, Nailə xanımı yuxuda gördüm və yuxusunu mənə danışdı. Anladın ki, sən dardasan, əziz Nailə xanım. Dünən sən bu fani dünyadan köçdün, Allah sənə o dünyasını versin, yerin Ədn Cənnətləri olsun inşallah, Əziz Bacım. Sən hər kəsə layiq olduğun qiyməti verən gözəl bir insan kini qaldın könüllərdə, Allah sənə qəni-qəni rəhmət eləsin, sevimli Nailə xanım. Qalanlara, başda Hamlet müəllim, qızların Aygün, Zeynəb, Aytən, Ülkər, bacın qızları Rita və Bela olmaqla, bütün İsxanlılara və Əsgərlilərə baş sağlığı verirəm. Əziz bacım, məkanın Cənnət olsun! Bilmirəm indi telefonun kimdədir, hər halda yaxınlarından birində olar və bu yazı da ünvanına çatar inşallah...

Ceyran Abduləzim qızı Orucova

4 aprel 2021

P.S. Ceyran bu mesajı yazandan sonra, mən “Yasin” oxudum, Ceyranın iştirakı ilə və Nailə bacının ruhuna dualar etdik. Hadisə baş verəndə isə mən Şamaxıda hüüzür yerindəydim və mənə zəng edib hərra getmək lazım olduğunu soruşan çox sayda dostlara heç bir kömək edə bilmədim.

P.P.S. Pandemiya ilə bağlı müxtəlif qadağalara görə Hamlet müəllimlə də elə əlaqəmiz olmayınca, Nailə xanımın Mir Möhsün Ağapiri olan yerdə dəfn olunduğunu bildikdən sonra, dostumuz Xançoban Dəmitovla ikimiz ora gedib qəbri tapıb ziyarət etdik və Nailənin vəfatı ilə “suyu soğulmuş dəyirman”ı andıran bağ evinə (orada ancaq evə baxan ailə vardı) gedib, bir Yasin də orada oxuduq. Allah qəbul buyursun.

Jamie Gardiner
(Bromsgrove, UK)

Həyat nə qədər parlaqdırsa, itki o qədər ürəkdən gəlir: bu itkini daşımaq bizim hamımız üçün ağlasığmaz dərəcədə ağırdır. Nailəni tanımaq və sevmək bizim üçün ən qiymətli hədiyyə olmuşdur. Həyatımız Nailəsiz heç vaxt elə dolğun və elə maraqlı olmayacaq, amma onunla bağlı xatirələr davam edəcək: onlar o qədər gözəl və qiymətli ki!

/The more forceful the life the more heartfelt the loss, and this is such an incredibly difficult loss for us all to bear. To have known and loved Naile has been a most precious gift. Our lives will now never be as full, nor as interesting, without Naile, but the memories of her will endure and they are so wonderful and so precious!/

Kathryn Noori
(Georgia, USA)

İndicə Nailə xanımın dünyamızı tərk etdiyini eşitdim, bu məni qəm-kədərə qərq etdi. Onu ailəsinə tam sadıq və Azərbaycan təhsilində islahat aparmağa yönəlmiş şəxs kimi xatırlayıram. O, həyat eşqi və məlahətlə dolu idi.

Azərbaycan çox qiymətli bir insanını itirdi. Nailə xanım fəvqəladə gözəl, heyvətəmiz şəxs idi. Mən onun insaniliyini, canlılığını, təhsil üçün özünü fəda etməsini, onun həyat eşqini xatırlayıram.

Hüseyn və mən Bakıya məhz Nailə xanımın sayəsində gəldik. Biz həmişə bu qədər gözəl insanlar arasında yaşamaq və işləmək fürsətinə görə sizə, ikinizə minnətdar olmuşuq. Və orada qurduğumuz dostluqları əziz tutmuşuq.

Biz gedəndən sonra Nailə xanımla dolayısı da olsa əlaqə saxladım. Mən Nailə xanımın rəhbərliyi altında Dünya Məktəbinin böyüməsini və bu illər ərzində baş verən dəyişiklikləri uzaqdan izləmişəm. Bu inkişaf həqiqətən çox əhəmiyyətli və təsiredicidir.

Hüseyn və mən ikinizin bir-birinə nə qədər bağlı olduğunuzu görürdük, biz sizin və Nailə xanımın sevginizə həmişə heyran olmuşuq, siz bir can idiniz və bu səbəbdən indi sizin necə əzab çəkdiyinizi bilirəm. Tanrı sizə səbr versin.

/I have just heard that Naila Khanoum has left out world. This has left me with sorrow and grief. I remember her as a very dedicated person to her family and committed to the cause of reforming education in Azerbaijan. She was full of vitality and charisma.

Azerbaijan has lost something very precious. Naila Khanoum was an amazing person. I remember her humanness, her vitality, her many sacrifices for education, and her love of life.

It was because of Naila Khanoum that Hossein and I came to Baku. Hossein and I have always been grateful to the two of you for the opportunity to live and work among so many wonderful people. And the friendships we made there we have cherished.

I was in touch with Naila Khanoum indirectly after we left. I have watched from afar the growth of Dunya School and the changes that have take place over the years under the leadership of Naila Khanoum. Indeed those developments are significant and impressive.

Hossein and I both knew how much the two of you were dedicated to each other, we always admired the affection you and Naila Khanoum, your were soul mates, and so I know how much you are suffering. May God bring you peace/.

Yaratmaq və yaşatmaq eşqi ilə yaşanan ömür

Yoxluğunu heç cür qəbul edə bilmədiyim Nailə xanım haqqında keçmiş zamanda danışmaq olduqca çətindir. Onunla tədbirlərdə, məclislərdə rastlaşardıq. Seyrək də olsa ailəvi get-gəlimiz də olurdu. Zaman arasındakı məsafənin uzaqlığı bizim bir-birimizə olan saygımıza təsir etməzdi. Nailə xanıma hələ gəncliyindən tanıyırdım. Onu savadlı, incə ruhlu, kübar, naz-qəmzəli bir xanım

kimi necə tanıyırdımsa, illər sonra da elə gördüm. Nə illər onu dəyişdi, nə maddiyyət, nə də şöhrət.

Övladlarının gələcəyi üçün əlindən gələni əsirgəməyən bu xanım onlardan danışanda çöhrəsi günəş kimi işıq saçardı. Bir neçə yay istirahətimiz Ermənistanın Kalinino rayonunun Qaraisəli kəndində eyni məkana, eyni vaxta təsadüf etdi. Biz onlardan xeyli aralı idik. Onu görmək üçün tez-tez yanına gedirdim. Yan-yana düzülən çadırlar, yamyaşıl düzənliklər, Yerlə Göyün birləşdiyi yer, Nailə xanımın uzaqlara baxıb, xəyal çəkən gözləri, şirin söhbətləri ilə ünsiyyətimiz çox gözəl alınırdı. Yaylaqda Gürcüstanlı soydaşlarımız arasında Bakıdan bir o idi, bir də mən. Bakı həyatından, Hamlet bəylə tanışlığından, institut illərindən həvəslə danışardı. Məclislərdə, xüsusilə qızlarının toy məclislərində ya məni yanına dəvət edirdi, ya da gəlib bizim masada əyləşərdi. Hər dəfə şərəfinə səsləndirilən “Qubalı qız” mahnısının sədaları altında yırğalanaraq zümzümə edərdi (dəfələrlə şahidi ol-

muşam). Musiqi sanki onun üçün bəstələnmişdi, sözlər onun üçün yazılmışdı.

Sonuncu görüşümüz “Dünya Məktəbi”ndə oldu. Məktəbin nailiyyətlərindən, təhsilin forma və məzmununa gətirdiyi yeniliklərdən, Avropanın və dünyanın digər qabaqcıl universitetləri üçün yetişdirdiyi məzunlardan, məktəbin perspektiv planlarından fərəhlə danışdı. Nəyin şahidi oldum. Sıradan bir fənn müəllimi kimi mənə tanıyan Nailə xanıma bioloqlarla birlikdə ərsəyə gətirdiyimiz, üç hissədən ibarət olan, Biologiya üzrə Beynəlxalq olimpiadalara hazırlaşmaq istəyənlər üçün olan vəsaitimiz, test banklarımız haqqında ona məlumat verdikdə təkidlə “gəl mənim Dünya Məktəbimdə işlə” deyərək mənə öz məktəbinə dəvət etdi. Çox ısrarlı idi. Bu təhsil ocağının nəfinə aşkarladığı ən kiçik tapıntı belə onun üçün önəmli idi. Çox şərəfli və məsuliyyətli bir işin öhdəsindən gələcəyimə, Nailə xanımın etmədiyini doğruldacağıma heç bir şübhəm yox idi. Lakin müəyyən səbəblər üzündən imtina etməli oldum. Bu qərarımın yanlışlığının hələ də fərqindəyəm. Onu kimi ziyalı ilə çiyin-çiyinə işləmək şansımı qaçırmışdım. Sevinirəm ki, nəvələrim Leyla və Teymur həmin məktəbin əlaçı şagirdləridir.

Nailə xanımın taleyində ən böyük uğurlara imza atacağı işlər hələ qabaqdaydı. Lakin ömür vəfa etmədi. Çox təəssüf...

Nailə xanımın həyat yolunda ona hərtərəfli dəstək olan ömür-gün yoldaşı Hamlet müəllimə, onu sevənlərə təşəkkür borcumuz var.

Təmali sevgi ilə qoyulan, birlikdə addımlayaraq bütün uğurlara əziyyətlərlə imza atan, özəl təhsilin təməlini qoyan, bu gün dünyanın ən mötəbər universitetlərindən birini qurmağı bacaran Hamlet müəllimə can sağlığı, tükənməz enerji, dözümlü arzulanır, Nailə xanıma isə Allahdan rəhmət diləyirəm.

Nailə xanımın əziz xatirəsi hər zaman ehtiramla anılacaqdır. Ruhu şad olsun!

Məmməd Bayramoğlu

AMEA Riyaziyyat və Mexanika institutunun baş elmi işçisi,
professor

O bir əfsanə xanım idi

Əziz oxucu, mən Hamlet müəllimin ailəsini Hamlet müəllim vasitəsilə tanımışam. Ona görə Nailə xanım haqqında nə yazacamsa bunların çoxu Hamlet müəllimlə bağlı olacaq. Hamlet müəllim tələbə ikən onun istedadlı tələbə olması haqqında eşitmişdim. Elə oldu ki, Hamlet 4-cü kursda ikən mən onların qrupunda xüsusi kurs dərsi deməli oldum. O vaxrdan Hamletlə tanışlığım oldu, həm yerli olmağım-la (hər ikimiz Borçalıdan idik) yox, onun qabiliyyətli tələbə olduğuna görə onunla yaxınlıq etdim, sonralar bu yaxınlıq (baxmayaraq ki, mən Hamletdən 10 yaş böyük və elmlər namizədi idim) dostluğa, daha sonra ailəvi dostluğa çevrildi. Bu yaxınlıq Əhmədli qəsəbəsində eyni binada (1980-ci ildən) yaşamağımız bir birimizin ailəsinə gediş-gəlişimizi artırdı və Nailə xanım ilə mənim həyat yoldaşım Məhbubə (Məhbubə də o sağalmaz xəstəlikdən dünyasını dəyişdi) doğma bacılar qədər bir-birinə bağlı sirdaş oldular. Onu da deyim Nailə xanım Borçalıyı ata yurdu qədər seviridi. Hətta Məhbubə mənə deyirdi Nailə,

Hamlet müəllimdən daha çox Borçalıdandır. Nailə xanım gözəl ana, Hamletə bağlı, qonaqpərvər bir xanım idi. Bunlardan şahidi olduğlarımın bəzilərini yazacam. Əvvəla onu deyim Hamletin elmdə böyük uğurlarının əsas səbəblərindən biri Nailə xanımın Hamletin görəcəyi işlərin bəzilərini öz üzərinə götürməsi idi. Hamletə mən deyərdim ki, analıq qayğısı göstərməsi onun namizədlik və doktorluq dərəcələrini almasını sürətləndirdi. Belə ki, 24 yaşında namizədlik, 34 yaşında isə doktorluq dissertasiyasını müdafiə etdi. Bu son cümləm haqda ürəyim bəzi açıqlamaları vermək istəyir. Hamletin namizədlik dissertasiyasının opponentlərindən biri mən olmuşam. Dissertasiyada çox güclü nəticələr alınmışdı. Mən rəyimdə və müdafiədəki çıxışında dedim ki, dissertasiyasının nəticələri namizədlik dissertasiyasına qoyulan nəticələrin çox-çox üstündədir. Mən özüm elmlər namizədi olduğumdan dissertasiyasının doktorluq dissertasiyasına verilən tələblərə uyğun olduğunu deyə bilmədim. Amma bunu qeyri-rəsmi yerlərdə dilə gətirənlər olmuşdu, məsələn böyük alimimiz akad. Zəhid Xəlilov. Hamlet doktorluq dissertasiyasını dünyanın ən nüfuzlu riyaziyyat məktəblərindən olan Moskvada V.Sreklöv adına Riyaziyyat institutunda müdafiə etdi. Bu münasibətlə Moskvaya Nailə xanım, Hamlet, mən Hamletin yetişdirməsi olan Firdovsi Ələsgərov (o da dünyasını dəyişib) qatarla bərabər getdik Nailə xanım Hamletin narahat olmaması üçün ona ürək dirək verir özü narahatlıq keçirirdi (amma Hamlet heç narahat deyildi). Hamlet müvəffəqiyyətlə müdafiə etdi və 34 yaşında elmlər doktoru oldu. Hamlet müxtəlif yerlərdən gəlmiş riyaziyyatçıları evinə qonaq çağırırdı. Onlardan bəzilərinin adını çəkmək istəyirəm. Hamletin elmi rəhbəri məşhur alim Anatoli Kostyuçenko, prof. Yevgeni Larionov, Ukrayna EA müxbir üzvü Miroslav Gorbaçuk, onun həyat yoldaşı prof. Valentina Gorbaçuk, onların oğlu hal-hazırda prof. Vladimir Gorbaçuk, prof. D.Yafayev, məşhur Kanada alimi P.Braun və s. Bu qonaqlıqlarda mən də olmuşam. Nailə xanım süfrəni Azərbaycan xörəkləri, şirniyyatlarla elə bəzəyərdi ki, istər-is-

təməz qonaqlar, bu nağıllardakı kimidir deyərdilər. Nailə xanım həm də gözəl bəstəçi və piano çalardı. O, qonaqda hətta piano önünə keçib, Azərbaycan və xarici bəstəkarların musiqi əsərlərini çox maharətlə ifa edərdi. Bu şadyanalıq bu gözəllik çox sürmədi. Günlərin birində gənc Nailə xanım sağlması mümkün olmayan xəstəliyə düşər oldu. Bunu Məhbubə və mən eşidəndə hönkür-hönkür ağladım. Hamletin Nailə xanımın xəstəliyinə dair yazdığı şeirin iki sətirini Məhbubə həmişə təkrarlayır (Məhbubənin özü şeir yazırdı və bir neçə kitabı çap olunub) və ağlayardı. Hamlet müəllim niyə belə ürək ağrısı ilə yazıb:

Gedin deyün anama

Güllə dəyib sonama

Bu xəstəliklə bağlı Hamlet müəllimin nələr çəkdiyini, maddi - mənəvi və fiziki əzabı, vaxt itirməsi, narahatlıq və s. mən (tək mən yox) bilirəm. Nailə xanım və qızı Zeynəbin İstanbulda ailəli olması səbəbilə tez-tez İstanbulla gəlirdi. O vaxtlar mən də İstanbulda Yıldız Texnik universitetində müəllimlik edirdim. Gəlişlərinin bəzilərində Hamletin sinif, universitet yoldaşı və qohumu Elmxanla (Elmxan da İstanbul universitetində prof.-müəllim olaraq çalışırdı) məni bir araya gətirərdi, bizi Bakı yenilikləri ilə məlumatlandırardı, bərabər yeməxanada da olardı. Nailə xanım xəstəliyini biruzə vermədən həmişə gözəl əhval-ruhiyyədə idi. Məhbubəyə deyərdi ki, a Məhbubə, günləri yaşamağın özü xoşbəxtlikdir. Mən yuxarıda Nailə xanımın Hamletə olan qayğılarından sonra isə üzüdünlük dünyanın tərsinə Hamletin Nailə xanıma olan qayğısından söz etdim. Amma Nailə xanımın dörd qız övladını necə böyütdüyündən söz etmədim. Nailə xanım hər ananın çəkmədiyi əziyyəti çəkdi. Belə ki, onların oxuması, musiqi, idmanla məşğul olmasını özü təşkil edərdi. Təsədüfi deyil ki, qızlarından biri Aytən şahmat oyununda şahmat ustası dərəcəsinə qədər yüksəldi. Nailə xanım Azərbaycan gənclərinin qayğıkeş valideyni və müəllimi

idi. Hamlet müəllimlə bərabər yaratdığı Dünya Məktəbi çox sayda gənclərimizə zəngin bilik verdi və onun məzunlarının çoxu ölkəmizdə və xarici ölkələrdə təhsilini davam etdirməkdədir. Bu son ayda Xəzər universitetinin məzunu nəvəm Sənəm Bayramlı, Nailə xanımın Dünya məktəbdə işə qəbul olunub. O deyir ki, baba mən də orta məktəbdə oxumuşam, amma Nailə xanımın məktəbində şagirdlərə olan qayğı, şərait, bilik tələbkarlığını heç bir yerdə görməmişəm və eşitməmişəm.

Nailə xanımın ömrü uzun olmadı, o erkən dünyasını dəyişdi. O, Mir Mövsüm Ağanın dəfn olunduğu qəbirstanlıqında dəfn olundu. Günlərin birində mən, Elimxan və Elimxanın qardaşı Rzaخان Hamlet müəllimi görməyə getdik. Öncə Nailə xanımın məzarını ziyarət etdik. Onun məzar daşı özünə layiq şəkildə yaradılmış mükəmməl sənət nümunəsidir.

Hamlet müəllim, başın sağ olsun, Nailə xanıma ölümündən sonra da nümunəvi ağırlamısan, bilirəm ki, Nailə xanıma unuda bilməyəcəksən. Allah səbr versin. Nailə xanımın məkanı cənnət, qəbri nurla dolsun. Allah rəhmət eləsin, amin.

Nailə xanımı səmimi və qayğıkeş bir insan, ailə dəyərlərinə sadıq ləyaqətli bir azərbaycanlı, türk xanımı kimi tanımışam. Uzun illər onların ailələri ilə yaxından dostluq etmişəm. Onlarla hər bir görüşüm mənim üçün unudulmaz bir xatirədir. Bəşəriyyət və cəmiyyətimiz üçün aktual olan müxtəlif mövzular üzərində söhbətlərimiz gecənin gec saatlarına kimi uzanardı. Vaxtın neçə keçdiyini bilməzdik.

Nailə xanım ölkəsini hədsiz sevən vətənpərvər bir insan idi. Hətta iş həyatını belə ölkəmizin gələcəyi olan uşaqların təhsili və tərbiyəsi üzərində qurmuşdu. O, hər bir azərbaycanlı gəncini təhsilli və yüksək intellektə sahib müasir baxışlı dünya insanı kimi görmək istəyirdi. Bəlkə də, məhz bu səbəbdən yaratdığı və inkişaf etdirdiyi özəl təhsil məktəbinin adını Dünya Məktəbi qoymuşdu. Bugün həmin məktəbi bitirən övladlarımız dünyanın müxtəlif yerlərində mötəbər ali təhsil məktəblərində təhsillərini davam etdirir, işləyirlər. Qızım

Selcan özünün ilk təhsilini məhz Dünya Məktəbində almışdı. Həmin məktəbdən başladığı təhsil sonradan onun dünyanın müxtəlif yerlərində nüfuzlu təhsil ocaqlarında uğurlar əldə etməsinə şərait yaratdı.

Nailə xanım qayğıkeş bir ana idi. Onun analıq missiyası yalnız övladları ilə məhdudlaşmırdı. Bildiyimə görə, çox sevdiyi həyat dostu Hamlet müəllimin geniş ailəsi də onu özlərinin ikinci anası kimi qəbul edirdilər. Onun analıq missiyası hətta Dünya məktəbində çalışan pedaqoji kollektivi, ətrafında olan daha neçə-neçə insanları da əhatə edirdi. Əslində Nailə xanımla ilk tanışlığımda ondan hiss etdiyim doğmalığ bəlkə də onu qəlbimdə, daxilimdə ana kimi qəbul etməyim olmuşdu.

Nailə xanım ürəkləri fəth edən bir bəstəkar idi. Onun bəstələdiyi mahnılar insanların qəlbində yaşayır. Həyat yoldaşı Hamlet müəllimin onun doğum gününə yazdığı "Səni sevdim çox sadəcə" şerinə yazılan mahnı və başqa mahnılar illər keçsə də, insanlarımız arasında sevilən bəstələrdən olacaq.

Nailə xanım xoşbəxtlik rəngləri ilə zəngin daxili dünyaya malik nəcib qəlbli bir insan idi. Onun yeri qəlbimizdə daim görünəcək. Allah rəhmət etsin və məkanı Cənnət olsun...

Natəvan Şeyxova
Müğənni
Rafiq Seyidzadə
Saksafon ifaçısı

- Я хочу рассказать о Наиле ханум, как о женщине, человеке и личности. Ведь она была такая замечательная и ещё молодая, полная энергии. Я всегда удивлялась её оптимизму, жизнелюбию, её активности. Она была очень энергичной. Они вместе с Гамлет муаллим создали университет «Хазар». Она была не только супругой Гамлета, она была его правой рукой, она была его настоящей половинкой. А помнишь? Не одно мероприятие не обходилось без нас.

- Да, мы всегда присутствовали на всех мероприятиях.

- А самое главное, Наила ханум, она всё организовывала. Для этого столько надо было иметь сил, оптимизма и энергии. И были прекрасные концерты, встречи.

- Я еще удивлялся, что она болела и вот в таком состоянии, после всевозможных процедур проводила такие активные, великолепные мероприятия.

- Она была творческим человеком. По мимо того, что она была организатором, педагогом, она была ещё и композитором. Она писала прекрасные песни, замечательную музыку. Несколько лет тому назад она предложила мне спеть её песню на одном мероприятии. ...они семейно приходили к нам, мы семейно ходили в гости. Мы озвучивали с ней песню и я её исполняла, только не помню, во дворце или в оперном

театре? Но я пела её с камерным оркестром под руководством Теймура Гейчаева. Я приходила в филармонию, репетировали.

- Я помню когда мы впервые встретились, фактически познакомились... Это было в Гяндже, лет 20 тому назад. Мы поехали пообедать на берегу реки. Вижу стоят два человека и с ними двое детей. Они пошли к речке. Я смотрю интеллигентная пара. И они нас узнали, так мы разговорились и с того дня подружились. Хорошие люди. Она была прекрасной женой, прекрасным другом.

- Мамой замечательной. Она любила детей и любила людей. Мы последний раз встретились на мероприятии в университете «Хазар». Тогда приезжал наш друг Кажлаев. Они его награждали. А потом мы все поехали за город, в их дом-отдых. Был замечательный приём. И она меня водила по территории. Там было основное здание, показывала как там красиво и что еще должно быть. Она вся горела творчеством, постоянно что-то создавала.

- Да, я помню с М.Кажлаевым мы тоже подружились. Его тогда избрали членом Академии Евразии.

- Надели мантию.

- Да, да и был прекрасный вечер.

- Очень жалко... Она была светлым, хорошим человеком.

- Она была объединяющим человеком. В жизни очень мало таких людей. И эти люди всегда объединяли вокруг себя единомышленников, друзей, представителей искусства. Мы конечно же её никогда не забудем, будем помнить.

- Да, она была яркой личностью и останется в нашей памяти навсегда, нем ее не хватает. Она всегда нас собирала.

- Всегда звонила...

- Но я думаю, что наши взаимоотношения с университетом «Хазар» и с Гамлет муаллимом будут продолжаться.

Мы никогда не забудем Наилу ханум. Светлая память...

- Allah rəhmət eləsin!

Nuriyyə Hüseynova
Müğənni, muğam ifaçısı

Yeniliklərə imza atmaq üçün mücadilə edirdi...

Bu ailə ilə tanışlığım sənətimə görə olub. Hamlet müəllim şəxsiyyətimə və sənətimə çox böyük hörmətlə yanaşıb. Nailə Xanım da bizim tanışlığımız London hava limanında oldu. Biz bərabər uzaq Kanadaya səfər etdik. Səfər, 14 saat uçaqda bərabər olmaq – bu səmimi dostluğun əsasını qoydu.

Biz Kanadada “Azərbaycan Musiqi Mədəniyyəti – Söz, Sənət, Musiqi” – adlı bir proqrama dəvət olunmuşduq. Həmin proqramda Hamlet müəllimin şeirləri, Nailə Xanımın pianoda gözəl ifası, mənim isə xalq mahnıları və muğamlarını ifa etməyim oradakı soydaşlarımızın ürəyinə su səpmişdi. Çünki biz Azərbaycanın havasını, ruhunu, mədəniyyətini ora aparmışdıq. Olduqca böyük alqışlarla qarşılandıq.

Mən Nailə Xanımı orada yaxından tanıdım. Biz hər gün Kanadada gəzirdik, söhbətlər edirdik. O, çox sadə, mütəvaze, mehriban bir xanım idi. Ailə dəyərlərinə qiymət verən, fədakar, zəhmətkeş, qayğıkeş həyat yoldaşı, ana, nənə, müəllimlərini, şagirdlərini, övladlarını düşünən, ən əsası da ömür-gün yoldaşı Hamlet müəllimin sağlığına, səhhətinə, hətta geyiminə qədər xüsusi diqqətini ayıran son dərəcə xanım bir qadın idi.

Fədakar qadın kimi xatirimdə qalıb Nailə Xanım. O, çalışdığı kollektivi də ailəsinin bir parçası hesab edirdi.

Məni universitetdə keçirilən tədbirlərə tez-tez dəvət edirdilər, ifamda ən çox çox sevdikləri "SARI GÖLİN" mahnısı olub. Kanadada olarkən "KƏSMƏ ŞİKƏSTƏ" oxumuşdum. İkisi də o qədər sevmişdilər ki, hər dəfə məni görəndə soruşurdular:

- Ay Nuriyyə, şikəstəni lentə aldırıdınmı?!

Elə insanlar var ki, onlar dünyaya lider, şəxsiyyət, tanınmış, seçilmiş, yenilikçi olaraq gəlir. Onların həyata baxışı, düşüncəsi, ətrafda canlı, cansız olan hər şeyə yanaşmaları digər insanların münasibətindən fərqli olur. Mən Nailə Xanımı belə tanıdım. Fərqli düşüncə, fərqli baxış, fərqli yanaşmaya sahib olan gözəl yaradıcı və yenilikçi, musiqiçi xanım idi. Polad iradəsi vardı. Yaşamaq və yaratmaq eşqi ilə alışıb-yanırdı. Yeniliklərə imza atmaq üçün mücadilə edirdi.

Xatirimdə də belə yaşayacaq!

Nəyə toxunurdusa, orada gözəllik yaradırdı...

Yaşa dolduqca, ömür uzandıqca başa düşürsən ki, həyat təkcə sənin yaşadığın, sənə məxsus olan aylar, illər, günlər deyil, həm də yaşadığın zamanın içində tanış olub tanıdığın, özünə yaxın saydığın insanlardı. Belə insanlardan biri xətrini əziz tutduğum Nailə xanım İsaxanlı idi, dost bildiyim Hamlet İsaxanlının ömür-gün yoldaşı.

Nailə Xanım haqqında düşündə məni fikirlərim 20 il, bəlkə də, daha çox illər öncəyə aparır. Ailəvi gediş-gəlimiz vardı. Mənim həyat yoldaşımla Nailə Xanım yaxın dost olublar.

Bizim Hamlet müəllim və Nailə Xanımla münasibətlərimiz, dostluğumuz illərə söykənir. Hər zaman yaradıcılıq tədbirlərində, müxtəlif simpoziumlarda, konfranslarda bərabər olmuşuq. Mən Xəzər Universiteti və Dünya Məktəbinin tez-tez qonağı olmuşam.

Nailə Xanımın yaradıcılığının ilk addımlarının, yaradıcılıq sevincinin şahidiyəm. Sonradan onların bağında ilk mahnılarından birinə klip çəkilərkən, mən də orada iştirak edirdim.

Nailə xanımın hərdən piano arxasına keçib mənə tanış olmayan melodiyları ifa etməsindən həmişə böyük zövq alırdım. Sən demə Nailə xanım öz həyat yoldaşının şerlərinə mahnılar bəstələyirmiş. Sonralar o mahnılar peşəkar ifaçıların repertuarına daxil olub məşhurlaşdı. Və indinin özündə də məşhurdurlar...

Nailə Xanımın gözəl zövqü vardı, nəyə toxunurdusa, orada gözəllik yaradırdı. Bağçada, mətbəxdə, evinin içində...

Nailə Xanımın həyatının bir günü var ki, o günü xüsusi olaraq xatırlayıram. Dünya Məktəbində yubileyi qeyd olunurdu. Bilirsiniz ki, tale elə gətirib ki, onların dörd qız övladlarının dördü də valideynlərdən uzaqlarda, xarici ölkələrdə yaşayırlar. Tez-tez görüşə bilmirlər.

Yubiley gecəsində Hamlet müəllim və qızları ona sürpriz etdi. Pərdələr açılanda və qızlar qəfil səhnədə görünəndə, mən səhnəyə deyil, Nailə Xanıma baxırdım. Düşünürdüm ki, o, bu qədər emosiyayı ürəyinə necə yerləşdirə bilir?!

Hamletin bəxti gətirmişdi...

İdeal insan, ideal qadın idi. Çexovun məşhur ifadəsi var ki, insanda hər şey gözəl olmalıdır. Sözün əsl mənasında, Nailə Xanım hər mənada gözəl və böyük insan idi. Azərbaycan qadınının başını uca edən iftixarlı xanım idi...

Qəlblərdə yaşamağa nail olan Nailəmiz

Nailə xanım haqqında qəlb dünyasında özünə əbədi yer tutan xatirələri mən hər üç qardaşın – İstanbul Texnik Universitetinin professoru Elimxanın, professor Camal Mustafayevin “elin filosofu” adlandırdığı Dərsəxanın və özümün adından böyük məmuniyyət hissilə bölüşürəm. Sözün əsl mənasında bu xatirələrin sahibi bizim bacımız olduğundan eyni zamanda bacı kimi istədiyimiz, “Azərbaycanlı qadın” çalarlarını bütünlüklə özündə əks etdirən ziyalı bir xanımdır. Bizim Nailə xanım haqqında qəlbimizdə olan xatirələri bölməyə tam mənəvi haqqımızın olması, əvvəla Nailəni bizim uşaqlıqdan bir yerdə böyüdüyümüz, Hamlet müəllimin uğurlarında xüsusi rolu olan, layiqli ömür-gün yoldaşı kimi tanımağımızla və eyni zamanda tanıdığımız dövrün qədimliyi, bu dövrdə yaranan-yaşayan səmimiyyətlə bağlıdır. Doğurdan da Nailə xanımı, tələbəlik dövrləri eyni illərə təsadüf edən vaxtlardan, demək olarki, Hamlet müəllimin tanıdığı illərdən tanıyırıq. Həmin illərdən başlayaraq Nailə xanımın dünyası dəyişilən günə kimi bizim aramızda olan səmimi münasibətlər qəlblərimizdə əbədi həkk olunmaqla, biz yaşadıqca Nailə xanımı bizlərin qəlbində yaşadan yeganə mütləq təsəllidir. Əminəmki, Nailə xanımı tanıyan hər bir kəs, tanışlıq zamanından və yaxınlıq münasibətindən asılı olmayaraq mənim bu duyğularımla həmrəydir. Əlli ildən çox tanıdığım bir müddətdə Nailə xanımla ailəvi yaxınlığımız həm şəhər, həm kənd, həm dağ mühitində (Ermənistan-Azərbaycan münasibətlərinin kəskinləşdiyi dövrə qədər demək olarki, hər yay biz Ermənistanın Kalinin rayonu Qaraisalı kəndində çayın kənarında dayalar qurub qonşuluq edərdik.) ola bilirdi. Maraqlı o idi ki, şəhər mühitində böyüyən bu şəxsə, insanlarla münasibətdə heç bir rəftar dəyişikliyi olmazdı. Yəni şəhərli ilə şəhərli, kəndçi ilə kəndçi olmaq insanlıq devizi sanki Nailə xanım üçün ölçülüb-biçilmişdi və bu keyfiyyət təbii ki, onu doğ-

malarına, yaxınlarına, onu əhatə edən insanlara sevdirən əsas meyarlardan idi. Deyilənləri təsdiqləmək üçün mən əlli idən çox bir müddətdə xatirimdə, yaddaşlarda qalan çoxsaylı məqamlardan bəzilərini oxucularla bölüşmək istəyirdim:

Mənim gənclik çağlarımda gələcək quracağım ailə məqsədilə tanış olduğum ilk (və son) qızı Nailə xanımla tanış etdim və Nailə xanımın məsləhəti, razı qalması, xeyir duası mənim seçimimdə özümə olan inamı artırdı və bu gələcək həyatımda da özünü təsdiqlədi. Mənim gözləmədiyim halda otuz beş il birlikdə yaşadığımız həyat yoldaşım dünyasını dəyişdikdən sonra həyatda özümü itirməmək məqsədilə mən yenidən riskli, fərqli bir seçim qarşısında qaldım və burada da ilk məsləhətləşdiyim insan Nailə xanım oldu. Bu bir daha əlli illik tariximizdə yaranan gözəl münasibətlərin təsdiqi idi. Təbii ki, Nailə xanıma olan etimad, inam həyatı məsələlərdə böyük təminatdan xəbər verirdi.

Gənclik çağlarında biz beşmərtəbə deyilən yerdə, Hamlet müəlim və Nailə xanım isə H.Hacıyev küçəsində qaldığından ünsiyyətlərimiz daha çox olurdu və təbii ki, yaşca kiçik olduğumuzdan biz daha çox "qonaq" olardıq. İstənilən halda Nailə xanımın xoş təbəssümü, xoş münasibəti belə gediş-gəlişlərin sayını artırırdı. Bir gün təsadüfən

mən Nailə xanımın qardaşı Firudin ad günü olan gün xəbərimiz olmadan onlara gəlmişdim. Həmin gün 23 yanvar eyni zamanda mənim də ad günümün olduğunu dedim və Nailə dedi ki, növbəti illərdə gərək Sizin ad günlərinizi bərabər keçirək.

Tələbə dövründə mən Tələbə Elmi Cəmiyyəti xətti ilə Moskva Dövlət Universitetində çıxış etmək üçün məruzəmi Hamlet müəllimlə tərcümə edirdik. Nailə xanım rus sektorunda oxuduğu üçün mənə tərcümədə çox köməklik göstərmişdir.

Tələbə dövründə mən eyni zamanda tələbələr sırasından Bakı Şəhər Oktyabr rayon sovetinin deputatı seçilmişdim (Hamlet müəllimgil qalan ev də bu rayona baxırdı) və Nailə xanımın anası mənə zarafatla “hökumət” deyərdi. Nailə xanım da həmişə deyərdi: - “Ay mama “hökumət” gəldi, bax, evlə bağlı nə məsələlərin var ona de”.

Bir dəfə Hamlet müəllimgilin evində təmir işləri gedirdi və uşaqlarla birlikdə bizim yaşadığımız evdə qalmalı oldular. Yoldaşım hər bir azərbaycanlıya xas olan xüsusiyyətlə işlənməyən yorğan-döşəyi ilk dəfə olaraq qonaqlara açdı. Bu Nailə xanımda o qədər xoş təssurat yaratmışdır ki, hər bir sonrakı, görüşlərimizdə o səhnəni böyük həvəslə xatırlayırdı. Həyatda yadda qalan belə kiçik mənəvi epizodlar isə, qohumluğumuzun, ailəvi yaxınlığımızın saf göstəricilərini özündə əks etdirirdi. Ümumiyyətlə, Nailə xanıma mən gözəl azərbaycanlı xanımı, gözəl qohum, gözəl musiqiçi, gözəl pedaqoq-təşkilatçı kimi tanıyır və xatirimdə də həmişə belə qalacaqdır. Belə insalar sağlıqlarında fəth etdiyi qəlblərdə həmin qəlb sahibləri yaşadığıca yaşayacaqdır. Bu baxımdan haqqında həyat dolu xatirələrdən nümunələri əks etdirən bu yazının əsas mənasını Nailə xanımın haqq dünyasından deyilən ifadədə belə görmək olar:

Məni ananları görürəm,

Mənə yananları görürəm.

Mənsiz dünyanın, mənim üçün mənasını,

Məni duyan qəlblərdə yaşamaqda görürəm.

Nailə xanıma məktub....

Sizə bunları yazarkən gözümdün önündə durdunuz. Sanki mənə dinləyər kimi..

İlk dəfə sizinlə bağda qarşılaşdıq, Nailə xanım. Cingiltili notları xatırlıdan səsiniz indi də qulağımdadır.

Həyətə yenidən qədəm qoymuşduq. Yanımdakı yoldaş sizi uzaqdan görəndə, "Hamlet müəllimin yoldaşı bu xanımdır", – deyər pıçıldadı.

Qaraşın, bir azda qaraqabaq bir xanım havası vardı. Sizə yaxınlaşdığım, təsəvvür edə bilməyəcəyim qədər məlahətli bir çöhrə, iki munis göz gördüm. Gülərlə bizi qarşılamışdınız...

Daha sonra göydəki ay kimi görünməyən tərəflərinizi kəşf elədim.

Bura pedaqoqluğunuz, yüksək dünya görüşünüz, mənəvi zənginliyiniz də daxil idi.

Pianonun dillərində dillənərdi sözləriniz çox vaxt. Hamlet müəllimlə sizi müşahidə eləyərdim. Hamlet müəllimlə bir vəhdət təşkil edirdiz. İndi Hamlet müəllimə baxarkən onu yarıya bölünmüş kimi görürəm. Nəmli baxan gözləri sanki, "Ölənələr ölümü bilməz, ölüm qalanlar üçündür" deyir.

İnsanoğlu sağlığında ətrafına ürəyindən keçən sözləri deməz. Bir xəsislik, bir az laqeydlik, biraz da əbədilik iddiası bizimlə yaşayır. Bizə elə gəlir ki, dünya əbədidir.

Amma günün birində ayılıriq ki azalmışıq.

İndi xəsislik eləmədən deyəcəm ki, toplumumuzda nadir rastlanan insanlardan idiniz.

Təzad bilirsinizmi nədə idi? Bəzən sərt, qətiyyətli, güzəştə getməyən bir müəllim, bəzən də son dərəcə həssas bir xanıma çevrilirdiniz. Sevdiklərinə könüldən bağlı olduğunuzu hiss eləyirdim.

Duyğulu, demək olar ki, hər kəsin dərd ortağı idiniz. Özverili bir insan olmağı bacarmaq çox çətin məsələdir. Nailə xanım, siz məhz bunu bacarırdınız.

Sizə pislik edənlərə belə pis olmağı bacarmazdınız. Nəyi müşahidə eləmişdim, bilirsinizmi? Yeri gəldi-gəlmədi savadından istifadə edib insanları utandırmazdınız.

Bu gün aramızda yoxsunuz və o qapıdan girəndə gözüm həmişə sizi axtaracaq.

Sizə vida eləmək nəinki Hamlet müəllim, hər birimiz üçün mümkünüsüz dərəcədə çətinidir, Nailə xanım. Geridə qoyduqlarınız, xatirələriniz, hisslərimiz, varlığınızi hər an yanımda hiss elətdirəcək.

Nur içində yat, günəş adam!

Hamlet və İnciçəyi

1997-ci ilin may ayının sonları idi. “Molla Nəsrəddin” jurnalının tarixini tədqiq edən Janet Afəri adlı bir alim xanıma elmi çalışmalarında kömək edirdim. Amerikadan gəlmiş və mənə ümumi dostlarımızdan salam gətirmiş Janet xanım əslində İran yəhudisi idi, ingilis dilindən başqa farsca təmiz danışdı, Azərbaycanda “Molla Nəsrəddin” tədqiqatçıları ilə hələ Amerikada ikən əlaqələr qurmuşdu və onların arasında “Xəzər” Universitetinin təsisçisi və rektoru Hamlet İsaخانlının da adını tez-tez çəkirdi. Azərbaycanda ilk özəl universitetin yarıdıcısı kimi Hamlet müəllimin adını təbii ki, eşitmişdim, riyaziyyatçı olduğunu da bilirdim, amma “Molla Nəsrəddin” tədqiqatçısı kimi təqdim edilməsindən düzü bir qədər heyrlənmişdim. Janet xanım mənim bu heyrlətim qarşısında Hamlet İsaخانlının çox maraqlı və geniş dairəli bilik adamı olduğunu söyləyib, onunla mütləq tanış olma-

ğımı istəyirdi və bir gün məni Hamlet müəllimilə dəvət etdi. Onu qonaq çağırmışdılar. Əlbəttə, bu qəfil dəvətdən imtina etdim, tanış olmadığım bir evə qonağın qonağı kimi getməyi düzgün saymırdım. Janet xanım israr etdi və Əlyazmalar İnstitutunun Oxu zalından Hamlet müəllimə zəng vurub, vəziyyəti anlatdı, dəstəyi mənə verdi. Hamlet müəllim də gümrah səslə ziyalıların bir-birini tanımaq fürsətindən yayınmasının düzgün olmadığını vurğulayaraq özünün də mənimlə tanış olmaq arzusunu bildirdi.

Beləliklə, sonralar Hamlet müəllimlə yalnız ziyalı və həmməslək qismində deyil, həm də ailəvi dostluq zəminində qurulacaq və bu günə qədər də davam edəcək münasibətlərimiz həmin 1997-ci ilin mayında başladı. Burada “ailəvi dost” ifadəsini xüsusi vurğulamaq istəyirəm. Çünki bu dostluğun əsasını artıq Hamlet müəllimin ömür-gün yoldaşı Nailə xanım qoydu.

İsaxanlı ailəsi ilə ilk görüşümün doğurduğu ümumi xoş təəssüratla bərabər, yadımdadır ki, bir məsələ də məni çox qayğılındırmışdı. Janet xanımın şərəfinə verilən 10-12 nəfərlik ziyafətdə olduqca maraq-

lı söhbətlər gedirdi. Mən Nailə xanımla yanaşı oturmuşdum və onun ev sahibəsi kimi səmimi qonaqpərvərliyi və qulluğu qarşısında hər halda təbəssümündəki kədər gözümdən yayınmamışdı. Yəqin ki, mənim baxışlarımda bu sualı sezdiyindən evin xanımı asta, qəmli səslə: “bacım rəhmətə gedib - dedi, - on gündür, böyük bacım, yeganə bacım, əziz bacım”. Düzü, çox tutuldum, başsağlığı verdim, sonra məclisə işarə ilə “eləsə bu nədir” – reaksiyama Nailə xanım dərhal: “Hamlet istədi, lazım idi, Janetlə əməkdaşlıq edir, qonaq çağırmalıydıq” – cavabını verdi.

“Hamlet istədi”. Bu ifadənin İsaxanlı ailəsi üçün “yazılmamış qanun”, həm də onun əsas icraçısı – Nailə xanım üçün anlaşılan və təkzibedilməz bir “istək” olduğunun sonrakı illərdə dəfələrlə şahidiyəm. Yəqin ki, Hamlet İsaxanlının bu gün istər elm, istər təhsil, istərsə də yaradıcılıq sahələrində danılmaz yüksək uğurlarının arxasında bu istəyi məhz “qanun” kimi qəbul etmiş bir Qadının durduğu da özlüyündə bir qanunauyğunluq idi. Və burada “Hamletin istəyinin” sadəcə Ego olmadığı, ciddi və dərin elmi, ictimai-faydalı və mədəni-maarifçi köklərə söykənən məqsəd və niyyətlərdən irəli gəldiyi anla-

mı qarşısında onların reallaşmasına hər vasitə ilə dəstək vermək əzmi aydın görünürdü.

Həmin Qadının - Nailə İsayevanın bu “dəstəyinin” isə özünə-məxsus bir tarixçəsi və getdikcə şaxələnən xüsusiyyətləri vardı.

Bakının tarixi məhəllələrinin birindəki ata-baba mülkündə yaşayan, yüksək vəzifəli məmur-ziyalı ailəsinin sonbeşiyi kimi əzizlənən bir şəhərli qızı həmin həyətdə kiçik bir otaq kirayə edən “rayonlu” tələbə oğlanın nüfuzedicisi nəzərləri altında tələsik addımlarla ikinci mərtəbədəki evlərinə qalxarkən, hər halda o nəzərlərə ürkək oğrun bir baxışla cavab vermiş yəqin. Tələbə oğlan da sadəcə tələbə deyildi, iti, riyazi ağılı var idi və qonşu qızı ürkütməmək üçün onun pillələrdən enərək ya qalxaraq həyat qapısına kimi yolunu güzgü qırıqlarından düzəltdiyi bir qurğu ilə izləyirdi. Poetik təsəvvüründəkindən fərqli, ilk real ünvanlı sevgi şerlərini də bəlkə elə o vaxt yazmağa başlamışdı. Hər halda bu riyazi-poetik “ünsiyyət” gənc Hamletin və Nailənin bütün irili-xırdalı, ilk növbədə şəhər-kənd mədəniyyətinin hələ çox fərqləndiyi bir səbəbdən doğan maneələrə baxmayaraq bir-birinə qovuşması ilə nəticələndi. “Maneələri” isə əslində Nailə tək aşmalı oldu. Öz şəhərli ailəsinin qınaq dolu baxışları və replikaları altında “Hamlet istədi” deyə özünün qolu açıq libaslarından imtina edəndə... Yay aylarında Hamletin doğulduğu kənddə, qayınata və saysız yeni qohum-əqrəbə qarşısında başı bağlı və ayağı corablı gəzəndə... Sonra Hamletin böyüdükcə kənddən Bakıya oxumağa gələn qardaşlarına “şəhərli gəlin” deyil, ürəyiyanan böyük bacılıq edəndə... Daha sonra ard-arda doğulan 4 qız övladlarının körpə qayğılarının dissertasiya yazan, Moskvada aspiranturada oxuyan, uzaq Kanadada ezamiyyətdə olan Hamletin elmi karyerasına mane olmamasına çalışanda... Şəhərin mərkəzindən uzaq, ucqar mənzillərdə yaşayanda, maddi sıxıntı çəkəndə, böyüməkdə olan qızların getdikləri məktəblər, musiqi kursları, şahmat dərəcələri, idman zalları arasında çapalayanda...

Öz “arxa cəbhəsindən” arxayın olan Hamlet bu vaxt addım-addım elmi uğurlarına doğru gedirdi, alim kimi özünü təsdiq edib, ali məktəb müəllimi olmuşdu. Riyazi düşüncəsi ilə elm və təhsil sahələrinin bütün incəliklərinə varmışdı, onların sintezinə dair özünün yeni ideyalarını, “istəklərini” həyata keçirməyə fürsət axtarırdı.

Tarix ona bu fürsəti verdi.

1990-ların əvvəllərində böyük bir dövlətin bütün mövcud siyasi-ideoloji sistemi ilə bərabər dağıldığı, yeni milli dövlətin isə hələ yalnız yarandığı ağır, mürəkkəb, ziddiyyətli, risklərlə dolu bir zamanda Hamlet İsaخانlı da özünün zamanı qabaqlayan, Azərbaycanda təhsil biznesinin ilk özəyi olacaq bir layihəsini həyata keçirdi – müasir dünyaya elmi-təhsil ocaqlarının tələblərinə uyğun bir özəl ali məktəbin – “Xəzər” universitetinin əsasını qoydu. Şəhərdən xeyli kənarda – kiçik, standart sovet mənzilində nəfəs verilən bu Universitetin böyüyüb ayaq tutması, getdikcə inamlı addımlarla irəliləməsi və nəhayət yalnız Azərbaycan hüdudlarında deyil, beynəlxalq səviyyədə özünü təsdiq etməsi ideya-rəhbərliyi və idarəçiliyi baxımından Hamlet İsaخانlının boynunda idisə, onun fiziki baxımdan təşəkkülü və yaranmaqda olan

“Xəzər” ailəsinin möhkəmlənməsi artıq “Hamletin nə istədiyini” yaxşı bilən və yerinə yetirməyi bacaran Nailə İsayevanın xidməti idi.

İllər sonra, “Xəzər”in tələbə kontingentinin çox fərqli bilik səviyyəsi üzərində müşahidələr və müzakirələr yeni ali təhsil konsepsiyasının tələblərinə cavab verəcək şagirdlərin yetişdirilməsi zərurətini ortaya qoyanda, Nailə xanım artıq ilk dəfə həyat və əməl yoldaşının kölgəsindən çıxdı və özünün müstəqil layihəsini həyata keçirdi. “Dünya” məktəbi sırf Nailə İsayevanın yetişdirməsi idi, onun illərlə açıq nəzərə çarpmayan Pedaqoq istedadının təsdiqi idi. Tamamilə yeni əsaslarla yaratdığı bu məktəbin Nizamnaməsindən tutmuş Himninin musiqisinə qədər, yığdığı müəllim kollektivindən tutmuş, məktəblilərin uniformalarına qədər hər şey Nailə xanımın təxəyyülünün və qərarlarının nəticəsi olaraq onun süzgəcindən keçmişdi. “Xəzər” Universiteti kimi, müasir dövrün yenilikçi orta təhsil müəssisəsi olmaqla “Dünya” məktəbi Nailə xanımın adını XX əsrin əvvəllərində maarif sahəsində çalışmış, müsəlman qızlarını oxutmaq, yeni, ictimai həyata cəlb etmək üçün fədakarlıq göstərmiş ilk azərbaycanlı maarifçi qadınların sırasına yazdı. Belə ki, bu Məktəb öz şagirdlərinə artıq yalnız Azərbaycanın

deyil, dünyanın aparıcı ali məktəblərinin qapılarını açdı, tədricən, “Xəzər” məzunları kimi, soraqları ən müxtəlif ölkələrdən gələn “Dünya” məktəbi məzunları nəslini yetişdirirdi. Nailə İsayeva tərəfindən bu təhsil ocağının özülünə qoyulan fundamentin möhkəmliyi və davamlılığı isə az sonra, gözlənilməyən bir şəraitdə daha bir sübutunu tapdı. Yaradıcısının ağır xəstəliyə düşər olduğu, aylarla özünün bu sevimli “övladından” ayrı düşməyə məhkum edildiyi bir zamanda məktəb öz fəaliyyətini ardıcıl davam etdirərək bir nəfərin nüfuzu və rəhbərliyi üzərində deyil, yaxşı düşünülmüş işlək, canlı bir sistem əsasında qurulduğunu göstərdi.

Nailə xanımın xəstəliyi – onun şəxsiyyətindən ayrı, ağrılı, toxunulmaz, arzu olunmaz bir mövzu olmayıb, əksinə bilavasitə bu insanı içdən açan və daxili qüvvəsini bariz surətdə ortaya qoyan bir məsələdir.

İlk gündən xəstəliyinin adını bilən və amansızlığı dərk edən Qadın 5 dəfə ən müxtəlif əməliyyatlara girməklə, həyat uğrunda mübarizəsini 20 ildən artıq müddətdə davam etdirdi və bu mübarizəsi ilə də daha bir Nümunə yaratdı.

Haradan alırdı bu yaşamaq enerjisini Nailə İsayeva ? Təbii ki, ilk növbədə “Hamletin istəyindən”!

“Hamlet istəyir” kəlməsinin arxasında böyük bir İstək, Məhəbbət, Sevgi dururdu. Qırıq güzgü parçalarından başlayan bu İstək kitab-kitab şerlərə çevrilmişdi, Nailə xanımın musiqi istedadını açmışdı, şeirlərdən mahnılar yaranmışdı, mahnılar konsertlərdə oxunurdu və 40 ildən artıq qarşılıqlı Məhəbbət gəzdiren müəlliflərinə alqışlar toplayırdı. İsxanlı-“Xəzər”-“Dünya” ailələrinin ağır yükü, zəhməti, əziyyəti, qayğıları qarşısında bu Məhəbbətin daşıyıcıları daxilən heç israf olunmamışdılar. Çünki Hamletin İstəyi sadəcə dözümlü, bacarıqlı, fədakar bir qadına deyil, uzun onilliklər boyu ilkin həya və utancaqlığını saxlamış, ürəkək davranışını qorumuş, İnci çiçəyi kimi zərif ruhlu bir Sevgiliyə ünvanlanmışdı.

“İnci çiçəyi” şeir-mahnısı Hamlet və Nailənin bütün varlıq və mövcudiyyətlərini, münasibət və ünsiyyətlərini ən dərin incəliklərinə qədər təcəssüm etdirən möhtəşəm bir əsərdir. Hamlet müəllimin zahiri təmkinini, ciddi, düşüncəli obrazı, asta, aram nitqi arxasında “İnci çiçəyi”ni vəsf edəcək bir poetik qəlb sahibi gizlənməmiş ki, Nailə xanım hələ öz vaxtında gənc bir tələbədə bu qəlbi görə bildiyi və onu öz qəlbinin də musiqisinə çevirə bildiyi üçün artıq xoşbəxt qadın idi.

Tale Nailə xanımı ağır xəstəlik, fiziki-mənəvi iztirab və əzablarla sınağa çəksə də, ona ömrünün müdriklik həddinə yetişmək və istədiyi kimi yaşamaq, son arzusunu da gerçəkləşdirmək imkanı verdi.

Onunla bağlı çox xatirələrim var. İki dost ailə kimi saysız xoş günlərimiz, şadlıq dolu məclislərimiz, maraqlı səfərlərimiz olub. Nailə xanımı ən müxtəlif situasiyalarda və çalarlarda müşahidə etmək, tanımaq imkanım qarşısında onun bizləri daha nə iləsə təəccübləndirə biləcəyini təsəvvür belə etməzdim. Amma xəstəliyinin artıq neçənci fazasında, “heç olmasa on gün də yaşasam, bəsimdir” deyə müasir, geniş, işıqlı yeni mənzil qurmaq arzusuna düzü heyrlənmişdim. Qızlar böyümüşdü, artıq öz ailələri vardı və xaricdə yaşayırdılar. Çox böyük zəhmət, fiziki güc və ən müxtəlif peşə sahibləri ilə davranmağı zəruri edən bu “yeni mənzil” layihəsinin onun səhhətinə necə təsir qoyacağından çox narahat idik. Lakin sonda Nailə xanımın həqiqətən öz zövqünə uyğun, hər küncü, hər əşyası ilə “yeni həyat” çağırışı olan, Hamlet müəllimlə özü üçün ağ-günəşi rənglər işığında yeni Ocaq yaratdığı məlum oldu. Bu artıq sırf “Nailənin istəyi” idi və əhvalının heç də rahat olmayan zamanında onun öz istəyini də həyata keçirdiyinə hədsiz sevinmişdik, Hamletlə birgə bu mənzildə uzun illər boyu birgə yaşamasını arzu etmişdik. Həqiqətən sonralar bu işıqlı Ocaqda neçə-neçə yeni illər qarşılamos, ailəvi bayramlar keçirmişdik...

Amma hər şeyin bir sonu varmış... Nailə xanım bu dünyanı daha əvvəl tərk edəcəyinə əmin idi, buna hazır idi, bu barədə rahat danışır-dı, bircə qayğısı vardı: “Hamlet məndən sonra necə olacaq...”

Hamlet müəllimin itkisinin ağırlığı və sarsıntısı anlaşılandır. Bir-cə təsəllimiz var, hamımızın...

Nailə xanım həqiqətən çox xoşbəxt, bir neçə qadının həyatına çatacaq qədər səadət dolu və hər mənada zəngin bir ömür yaşayıb. Elə ilk bəxtindən öz həyatının yeganə İnsanına rast gəlib, onu duya bilib, seçimini edib və Yanılmayıb! Əsl sevgi, böyük məhəbbət, diqqət və qayğı əhatəsində sevdiyi İnsanın İlham pərisi olub, şəninə şerlər yazılıb. Övladlarının həyatda öz yerlərini tapdığını, toylarını, nəvələrini görüb.

Böyük və İstedadlı Şəxsiyyətlə yaşadığının fərqinə vararaq ona yalnız vəfalı ömür-gün yoldaşı deyil, məsləkdaş və dəstək olub. Amma həyatının Əsas İnsanı da onun çəkdiyi zəhmət və əziyyətlərin əvəzini neçə qat ödəyib. Məhz onun yanında Nailə xanım həyatda öz yerini də tapıb, öz İşini də qurub və bununla da özünün müstəqil izini qoyub.

Ruhu şad olsun! Xatirəsini yaşadacaq insanların sayı bilinmir... Hər kəsin öz xatirəsi var.

Amma "Hamlet və İnciçiçəyi" əfsanəsi çox azsaylı dostların gözləri qarşısında yaranıb və onların da həyatının bir parçasına çevrilib. O dostlardan biri olmaqdan çox qürurluyam.

Waqās Ahmed
(London, UK)

Xanım İsayeva ilə yeganə görüşmək fürsətim təxminən 10 il əvvəl Londonda, Bloomsbury mehmanxanasının füsunkar foyesində professor Hamlet İsxanlı bizim görüşümüzdə müşayiət etdiyi zaman oldu. İki dilin heç birində səlis danışa bilmirdik, lakin elə söhbətə başlayan andan isti və səmimi abuhava hiss olunurdu. Təəssüf ki, həyat yoldaşım Varşa və mən Prof. Hamlet İsxanlı tərəfindən Bakıya dəvət edildiyimizdə Xanım İsayeva ilə yenidən görüşmək fürsətimiz olmadı. Amma Xəzər ailəsi ilə keçirdiyimiz hər anda onun varlığı hiss olunurdu.

Varşanın təsvir etdiyi kimi: "Professor Hamlet İsxanlı ilə Bakının neft mədənlərinin yanından keçmək, onun yazdığı və Xanım İsayevanın bəstələdiyi "Təklük" mahnısına qulaq asmaq yaddaşıma əbədi olaraq həkk olunub. Xanım İsayeva ilə görüşmək imkanım olmasada, Professor Hamlet İsxanlının təbəssümü onun obrazını çox aydın əks etdirirdi; onun özü sanki Hamlet İsxanlının canına hopmuşdu. Birdən özümü böyük bir sevgi hekayəsinin bir parçası kimi hiss etdim, "bir qadın nə qədər özəl olmalıdır ki..."- deyə öz özümə düşündüm," – ömrünün sonuna qədər onun (H.İ.) tərəfindən bu qədər nəzakət və ehtirasla sevilə".

/The only time I had the privilege to meet Mrs Isayeva was almost 10 years ago in London, where she accompanied Prof Hamlet to our meeting at a charming Bloomsbury hotel lobby. We could not converse fluently in either language, but there was an aura of warmth and sophistication that I immediately respected. Unfortunately we did not have the opportunity to meet again when my wife Varsha and I were kindly invited by Prof Hamlet to Baku. But her presence was felt at every moment we spent with the Khazar family.

As Varsha explains: "Driving past the oil fields of Baku with Prof Hamlet, listening to the song Taklik written by him and composed by Mrs Isayeva, is an enduring memory in my mind. Although I didn't have the pleasure of meeting Mrs. Isayeva, the impression of her way, the very etching of her essence into the fibre of Prof Hamlet was clear in his smile. All at once I felt for a moment privy to a great love story. How special this woman must be, I thought; to still be loved in the twilight of life so tenderly and fiercely by this man"/.

**Xasayaxanım Hacıbayramlı
(Gürcüstan, Qaraçöp)**

İnsanlığa nümunə xanım!

Nailə xanımla tanışlığım 1970-ci ildə mənim və Nailə xanımın ali məktəbə sənəd verdiyi gündən başlayır. Bu zaman Nailə xanım ikinci ali təhsilə sənəd verirdi.

Nailə xanım Hacıbayramlılar nəslinin o dövrdə ilk gəlini idi. O, çox qayğıkeş, mehriban, sadə və səmimi bir insan idi. Onun bu səmimiyyəti bizlərə də sirayət etmişdir. Onun haqqında eşidən, onu görməyən qohum-qardaşlarda da ona uzaqdan- uzağa bir istək yaranmışdı. Buna misal olaraq sadə bir xatirəmi qeyd etmək istəyirəm.

Mən tətildə olarkən Gürcüstanın Qaraçöp mahalındakı evimizdən Bakıya qayıdırdım. Anam mənə dedi ki, Nailənin qızı Aygünə yorğan hazırlamışam, onu özünlə apar. Mən tərəddüd etdim. Anam təkidlə hədiyyəni aparmağımı istədi. Mən bağlamanı Nailə xanıma təqdim edən zamanı o hədiyyəni çox böyük sevinclə qəbul etdi. O, mənə onların toy yorğanının da anam tərəfindən hədiyyə edildiyini söylədi. Bu kiçik hədiyyələr Nailə xanıma olan çoxsaylı sevgilərin bir nümunəsidir.

Nailə xanım vəfalı həyat yoldaşı, qayğıkeş ana, gözəl pedaqoq, rəhbər və hər kəsin qayğısına qalan sadə bir insan idi. Onun həyatdan vaxtsız getməsi hamımız üçün böyük bir itki oldu.

Əziz bacım, həmişə mənim qəlbimdəsən!

Məkanın cənnət olsun.

Nailə xanım İsxanlı ilə bağlı unudulmaz xatirələr...

İsxanlılar ailəsiylə təxminən 2000-ci illərin əvvəlindən tanış olmuşam. Evlərinə ilk dəfə dostlarım Nadir və Yeganə Axundovlarla birgə axşam yeməyinə dəvət olunmuşdum. Həmin gündən bizim dostluğumuz davam edir və mən bununla qürur duyuram! Hamlet və Nailə İsxanlılar şəhərimizin ən tanınmış ziyalıları, biri-birini gözəl tamamlayan bir cütlük sayılırdılar! Onlarla bağlı Fidan xanımın və mənim çox unudulmaz xatirələrimiz var. Nailəni tanıyanlar yaxşı bilirlər ki, onu sevməmək olmazdı.

Nailə xanım hədsiz dərəcədə ağıllı, bacarıqlı, daxilən zəngin, zərif, eyni zamanda, mərd qadın idi. Onda əsl Azərbaycan qadınına məxsus olan ən gözəl xüsusiyyətlər cəmləşmişdi. Onun alicənablığını, xeyirxahlığını xüsusi qeyd etmək istərdim.

Onunla tanış olduğum gündən, geniş ürəyini, kövrək qəlbini hiss etdim. Məncə bu Nailənin böyüdüüyü, tərbiyə aldığı ailədən, mühitdən qaynaqlanırdı. Nailə xanım gənc yaşlarından ədəbiyyatı,

mədəniyyəti, incəsənəti sevərdi. Musiqiyə maraqlanırdı, pianoda çalırdı. Onun bu qabiliyyətlərini bilərkən, biz daxilən daha yaxın olduq. Məncə Nailə ilə Hamlet də təsadüfən tanış olmadılar. Onları birləşdirən sevgi və biri-birinə yaxın olan zəngin qəlblər, çox möhkəm bədii-yaradıcı birlik təşkil edirdi. Düşünürəm, məhz Hamlet İsxanlının lirik şeirləri, Nailə xanımda mahnı bəsləmək həvəsi oyatdı.

Bəli, Nailə xanım çox gözəl həvəskar bəstəkar idi. Nailənin onlarca bəslədiyi mahnılarını tanınmış müğənnilər efirlərdə sevrək ifa edirlər. O, Azərbaycan musiqisini, xalq mahnılarını çox sevərdi. Dəfələrlə Nailənin müşayiəti ilə birlikdə həmin mahnıları oxuyardıq. Ol-duqca həyatı sevən, təbiəti sevən, insanpərvər bir qadın idi. Onunla ünsiyyətdən yorulmurdu, zövq alırdı insan. Nailə - İsxanlılar ailəsinin sütunu idi!

Ona əsas güc verən isə - əzizləri, yaxınları sevdikləri: ömür dostu, sirdaşı – Hamlet, biri-birindən gözəl 4 qızı və nəvələri – ailəsi. Çox mehriban münasibət var idi ailədə. Hər dörd övladı savadlı mütəxəssisdirlər. Nailə xanım onlarla qürur duyurdu. Övladları da Nailəni, inanılmaz qədər çox sevərdilər. Onun sözündən çıxmazdılar. Məsləhətlərini dinlədilər. Bəzən mən özüm də onunla hər hansı bir problem yaranarkən, məsləhətləşərdim və hər zaman Nailə çox gözəl çıxış yolu göstərərdi. Nailə mənə və Fidan xanıma bacımız kimi sayılırdı.

Nailə xanım çox bacarıqlı birisiydi. Onun ürəyində bir arzu yaşayırdı – “Xəzər” universitetinin nəzdində orta təhsil məktəbi yaratmaq.

İllər keçdi və Nailə arzusunu həyata keçirtdi. Həmin məktəbin açılışında Fidan xanım və mən iştirak edirdik. Böyük bir bayram şərəfitində təntənə ilə keçən açılışı Nailə xanım şəxsən özü təşkil etmişdi. Unudulmaz bir gün oldu. Həmin məktəbin tamaşa səhnəsində görkəmli ziyalılarla görüşlər keçirilirdi. Yaxşı xatırlayıram, “Fidan və Xuraman Qasimova bacılarına həsr olunmuş yaradıcılıq axşamı”nı. Ol-duqca səmimi keçdi görüş. Təşkilatçı – Nailə xanım xüsusi abu-hava

yaratmışdı. Dəfələrlə biz həmin zalda keçirilən gözəl tədbirlərə dəvət olunurduq və əmin idik ki, hər şey yüksək səviyyədə təşkil olunacaq.

Həmin məktəbin şagirdləri böyük həvəslə orada təhsil alırdılar. Pedaqoji kollektiv Nailə xanımı çox sevərdi. Mükəmməl idarə etmə qabiliyyəti malik idi. Məktəb onun həyatda ən yaşadan, güc verən stimullarından biri oldu. İllər sonra həmin “Xəzər” universitetinin nəzdində Nailə xanım digər böyük xeyirxah iş gördü – uşaq baxçası yaratdı. Bu işi də çox uğurlu oldu. Artıq Nailə xanımı şəhərdə qabaqcıl, xeyirxah iş qadını kimi tanıdı. Xeyirxah qadınların bir nümunəsi oldu.

Nailə xanımın ailəsiylə tanış olmadan öncə mən eşitmişdim ki, o əməliyyatla nəticələnən ağır bir xəstəlik keçirib. Lakin dostluq etdiyimiz illər ərzində mən bir dəfə də olsun ondan əziyyət çəkdiyi məqamlardan şikayət etməzdi, acılarıyla bölüşməzdi. Nailə çox güclü, cəmərd bir qadın idi. Bəzən yorğun, halsız olanda belə, çalışırdı kiməsə bildirməsin. Onun bu xüsusiyyətini çox yüksək qiymətləndirirəm! Əsas cəhətlərdən biri də Nailədə olan gözəl zövq idi. Həm geyimində, həm yaşadıkları şəhər və bağ evləri bəzəyində, həm çiçəklər, yaşıllıq biçməkdə... Onun qonaqpərvərliyi və əsl evdar qadın olmaq qabiliy-

yəti də - böyük bacarıq idi. Masalar elə həvəslə və hər fəsilə uyğun zövqlə bəzənərdi ki, bir rəsm tablosu kimi. Yeməklərin, mürəbbələrin dadından doymaq olmurdu. Sədaqətli həyat yoldaşı, mehriban ana, nənə, işgüzar, bacarıqlı rəhbər qadın, bəstəkar və s. və il.

Baxın, bir zərif qadında nə çox qiymətli, müsbət xüsusiyyətlər cəmləşmişdir?!

Azərbaycan qadını deyəndə, mən onu Nailə İsaxanlı simasında görürəm.

Nailə həyatı, bəşəriyyəti, insanları, dostları sevən qadın idi.

Mən, Fidan xanım çox xoşbəxtik ki, bizim belə dəyərli rəfiqəmiz yox, bacımız olub. Nailənin məlahətli təbəssümü gözüümüzün önündədir. Nailə, nə yaxşı ki, səni tanımışam! Sən həyatı sevdin, böyük işlər gördün, səni tanıyanların qəblərində unudulmaz oldun!

Nailə, bacım, səni sevirəm!!!

-

Zari Dzalilov

Ph.D, School of Engineering, Information Technology
and Physical Sciences Federation University
Australia

Очень непросто найти слова, чтобы выразить свои чувства к Наиле или просто рассказать, что Наиля в наших сердцах и мыслях навечно...

*...Из океана слов Я выбираю слово жажда,
не знаю я, кто первым, глотнув горячий воздух, может быть,
сложил как песню, слово Жажда:
Я повторяю Жажда, вновь и вновь...
Оно созвучно с именем Наили....
Наиля мужественно боролась за ЖИЗНЬ.....
...И жажду к жизни пронесла*

Ты пронесла Наиля через годы
и жажда к жизни убивала
злой смерти злые орды.....

Неизгладимое впечатление производит белого цвета монумент под куполами Мавзолей-мечети, над могилой Мир-Мовсумаги

...Ужасен сон как гибель РОЗЫ,
Как траур в голосе певца,
детей рыданья, близких слезы
и скорбь глубокая творца....
и невольно понимаешь смысл счастья на бесконечности....
....А счастье просто в соучастье,
Ты по крупницам все собрал в одной
Из теней, мрака, света, блеска ты изваял ее,
Вдохнул в нее ты жизнь,
и это волшебство нежданной, неожиданной силы,
уже не есть твое, оно не есть мое...
нам светит с монумента сила чувства
она то в профиле лица, она в загадочной улыбке...
она в разрезе глаз, где свет пространство вечное,
навечно изрезая, застыл на миг....
На миг застыл и вдруг рассыпался взорвавшись...
И уж не боязны признанья
Что повтореньям в жизни места нет
Что красок жизни и оттенков
Дожди весенние смывают след
Им непосильна разве нежность....

**Dünya Məktəbinin
məzunları və şagirdlər**

Aytac Akif Xaqani

Dünya Məktəbinin məzunu – 2019

Ankara Başkent Universiteti Tibb Fakültəsinin tələbəsi

Bizə gözəl uşaqlıq dünyası bəxş edən qadın...

Bəzi insanlar vardır, biz bilmədən bizə dünyanı bəxş edən, ruhumuzu oxşayan, qəlbimizdəki arzularımızı oxuyan!

Çox dəyərli Nailə müəllimə də bizə insanlığı, sevgini, hörməti və diqqəti öyrətdi. O, bizə gözəl uşaqlıq dünyası, şirin xatirələr bəxş etdi.

"Mənim balalarım" deyəndə uçardıq. Elə xoşbəxt olurduq ki... Gözəl sözlərlə əzizləyirdi bizi...

Nailə müəllimə ilə biz bir ailə idik...

Qulağımızda sevgi dolu həzin səsi, xatirimizdə parlaq gözləri, təbəssüm dolu baxışları, nurlu çöhrəsi qaldı...

Nura qovuşun, Nailə müəllimə!!!

Esmiralda Shirinova

Dünya Məktəbinin məzunu - 2014

Bəzi insanlar var ki, ölümsüzdür. Nailə Xanım İsayeva da məhz həmin insanlardan biridir...

Nailə Xanım İsayevanın tələbəsi olaraq onu hər kəs tərəfindən sevilən, hörmət edilən, güclü bir qadın kimi daima xatırlayacağam. Onun artıq bu dünyadan köçdüyünü qəbul etmək çox çətinidir. Bizə miras buraxdığı ilhamverici və təqdirəlayiq həyat yolu onu daima xatirələrimizdə yaşadacaq.

Əzizə Allahverdiyeva
Dünya İB Məktəbinin 7-ci şagirdi

Mənim həyatımda sevdiyim, dəyər verdiyim insanlar ilə bağlı bir çox gözəl xatirələrim var. Onların içərisində mənim üçün ən özəl və unudulmaz olan Nailə xanım ilə olan xatirələrimdir. Hər dəfə Nailə xanımdan söz düşəndə, onun adı çəkiləndə bu xatirələr mənim beynimdə canlanır. O, hər zaman məni Dünya Ana Məktəbinin ingilis bölməsinin ilk şagirdlərdən biri, yəni məktəbin əsas şagirdlərindən hesab edirdi. Çünki bağçasından 11-ci sinfə qədər oxuyacaq 6 şagirddən biri-yəm. Nailə xanımla olan yadda qalan xatirələrimdən bəzilərini sizlərlə bölüşmək istərdim. Nailə xanım mən bağcaya əlvida deyərkən oxuduğum "ABC mahnısı"nı və mənim libasımı çox bəyənmişdi. Məktəbin jurnalında özünün şəkli vurulacağı yeri mənə hədiyyə etmişdi. Bu mənim həyatımda aldığım ən dəyərli hədiyyə idi, deyə bilərəm.

Digər bir xatirəm: Tədbirlərin birində mən səhnədə rəqs edərkən yıxılacağımı hiss edir, yerindən qalxır və mənə səhnədən əlini uzadaraq yıxılmağıma mane olur.

Mən mübaligəsiz bir şəkildə Nailə xanıma bizim "qoruyucu mələyimiz" idi, deyə bilərəm.

Bundan əlavə Nailə xanım 2019-cu ildə "Best of Azerbaijan" mükafatına layiq görüldəndən sonra mənə "məktəbimin prensessası" deyirdi. Mən özümü hələ də onun balaca şahzadəsi hesab edirəm. Nailə xanım ilə bir çox xatirəm var və hər biri mənim üçün çox dəyərlidir. Mən həmişə fəxr etmişəm və edəcəyəm ki, Nailə xanım kimi bir insanı tanımışam.

Fuad İslamlı

Dünya Məktəbinin məzunu – 2009

Maarifçi-ziyalı, zərif qəlbli, gözəl insan...

Xəzər Universiteti Dünya Məktəbinin ilk məzunu olaraq, burada təhsil aldığımız 11 il ərzində Nailə Xanım özünün zəhməti, qayğısı ilə həyatımıza çıraq oldu..

O, əsl maarifçi-ziyalı, böyük müəllim, həssas qəlbli insan idi. Belə şəxsiyyətlərin adı tarixdə əbədiləşir.

Nailə Xanımın ən böyük əsəri Dünya Məktəbi, onun məzunlarıdır. Nə qədər ki, Dünya Məktəbi yaşayır, nə qədər ki, onun məzunları yaradır, qurur, vətənə, xalqa xidmət edir, Nailə Xanımın da xatirəsi yaşayacaq!

Guləndam İsaخانlı
Dünya İB Məktəbinin ilk məzunu
Lancaster, İngiltərə

O, bütün şagirdlərin sevimlisi və dostu idi

3 aprel 2021 tarixində onu tanıyanlar, onunla heç olmasa bircə dəfə də olsa ünsiyyətdə olanlar üçün əvəzolunmaz itki baş verdi. Xəzər Universiteti və “Dünya Məktəbi”nin həmtəsisçisi Nailə xanım o gün bu dünyaya vida etdi.

Nailə xanım mənim müəllimim olmaqla yanaşı, əziz əmim Hamlet İsaخانlının həyat yoldaşı, mənim bibim idi. Mən Nailə xanımla həm məktəbdə, həm də ailə ortamında görüşürdüm. Atam (İsaخان İsaخانlı) əmim Hamlet İsaخانlı ilə tez-tez universitet məsələləri ilə bağlı görüşür və çox vaxt məni də özü ilə aparırdı. Belə görüşlərdə biz Nailə

xanımla bərabər çay içər, yemək yeyər (Nailə bibi çox dadlı yeməklər bişirərdi) və uzun-uzun söhbət edərdik. Onunla danışmaq, həmsöhbət olmaq insana qərribə şəkildə hüsur verərdi. Mənə hər zaman gözəl məsləhətlər verir, tövsiyələr edirdi. Mən ailə qurduğumda da Nailə xanımın mənə verdiyi tövsiyələri heç vaxt unutmayacam, onun mənə ailə dəyərləri ilə bağlı verdiyi məsləhətləri indi də qulaqlarımdan getmir.

Nailə Xanım kimi səmimi, sevgidolu, gülərüzlü, şən, qayğıkeş, xeyirxah insanlar bu dünyaya az gəlir, amma təəssüf ki, bu dünyadan tez gedirlər.

Nailə xanım gözəl həyat yoldaşı, qayğıkeş ana və səmimi dost idi. Mən dost deyəndə təəccüblənməyin, Nailə xanım doğrudan da məktəbimizdəki bütün şagirdlərin sevimlisi və dostu idi.

Nə yazıq ki, ölüm kimsəyə mərhəmət etmədiyi kimi sevimli Nailə xanıma da acımadı. Lakin mən əminəm ki, Nailə xanımın unudulmaz cöhrəsi, əziz xatirəsi onu tanıyanların qəlbində yaşayacaqdır. Mənim qəlbimdə isə Nailə xanımın öz yeri, öz guşəsi var.

İsmayıl İsgəndərzadə

Dünya Məktəbinin 8-ci sinif şagirdi

Nailə xanım.... İlk dəfə Nailə xanıma Dünya dərgisinə müsahibə verəndən sonra tanımışam. 2016-cı ildə 2-ci sinifdə oxuyurdum. Genetik olmaq istəyirdim və bu arzumu müsahibə zamanı bildirdim. 7 yaşlı İsmayılın bu müsahibəsini çox bəyənmişdi, deyəsən. Çünki müsahibədən sonra məni otağına dəvət etmiş, bir neçə kitab və bloknot hədiyyə etmişdi.

Bir dəfə Nailə xanıma çox sevdiyi çiçəkləri aparmışdım, birdən masanın üzərində həmin jurnalı göstərdi. Üz qabığına mənim şəklim olan jurnalı...Və sual verdi: "Fikrini dəyişməmişən, hələ də genetik olmaq arzusundasən?" Balaca olsam da, bu an indiyə qədər yadımdadır.

Nailə xanım musiqi yarışlarında və digər tədbirlərdə iştirak etməyimi musiqi müəlliməm Sevdə xanıma şəxsən tapşırırmışdı. Müəlliməmin dediyinə görə, "səsi olsa da, olmasa da, İsmayıl səhnədə dayansın" deyirmiş.

Anamın sosial şəbəkələrdə mənimlə bağlı paylaşdığı əksər videolara şərh yazaraq, nə qədər diqqətli və sevgi dolu insan olduğunu bir daha göstərirdi. O şərhlər bu gün də var! Anamla bu yaxınlarda oxuyub, xeyli kədərləndik.

Bu gün artıq VIII sinifdə təhsil alıram.

Ümid edirəm ki, nailiyyətlərimlə Nailə xanımın mənə qarşı olan duyğularını doğruldacağam. Dəhlizdə nə zaman məni görsə saçıma sığal çəkən Nailə xanım yaddaşımda əbədi yaşayacaq. Çünki çox sevdiyim bu məktəbi qurub yaradan, bizə ana qayğısı göstərən insanı unutmaq mümkün deyil. Sadəcə təəssüflənirəm ki, 1-ci sinifdə təhsil alan qardaşım Nailə xanımın nəvazişini görə bilmədi....

Nərgiz Yusifli Abdullayeva
Dünya Məktəbinin məzununu – 2013

Kiçik dünyamızı böyük dünyaya çevirdi...

Uşaqlıq dünyamızı şirin söhbətləri, şəfqət dolu baxışları, qayğı və mehribanlıığı ilə bəzəyən Nailə Xanım! Sayənizdə məktəb bizə doğma ev olmuşdu.

Orada oxuyur, biliklərimizi artırır, dünyagörüşümüzü genişləndirir və yavaş-yavaş böyüyürdük.

Həyata, insanlara sevgi aşıladınız bizə...

Həmişə düşünürdüm ki, görəsən bu qədər sevgini Nailə Xanım hamımıza necə bəxş edə bilir?! Sonralar anladım ki, sevgi dolu insanlar var, belə insanlar Allahın insanlığa və yer üzünə lütfüdür...

Niftalı Qasımlı
Dünya Məktəbinin məzununu – 2010

Hamımızın İlham mənbəyi...

Nailə Xanım tanıdığım ən mehriban, səmimi və gülərlüz insanlardan biri idi. Mən Dünya Məktəbində oxuduğum dövrdə direktorumuz idi. O illərdə orta məktəblərdə dəhlizlərdə şagirdlər direktordan çəkinər, onu görəndə gizlənərdilər. Nailə Xanım elə gözəl insani keyfiyyətlərə malik idi ki, biz onu görəndə, əksinə, yaxınlaşıb söhbət edərdə, dərslərimiz haqqında danışar, bir növ dərdləşərdik.

O, daim şagirdlərin əhatəsində olmağı sevirdi və bu bizim onu daha yaxından tanımağımıza kömək edirdi. Məktəb tədbirlərində Nailə Xanımı görməmək mümkün deyildi. Hamımızın ilham mənbəyi idi. Bizə öz övladı kimi münasibət bəsləyər və uğurlarımıza valideynlərimiz qədər sevinərdi.

Düşünürəm ki, Nailə Xanım ilə bağlı xatirələr, onun haqqında demək istədiyim gözəl sözlər cümlələrə sığmaz. Nə yaxşı ki, onu tanımışam...

Pərvanə Yusifova

Dünya Məktəbinin məzunu – 2009

Səxavətlə biliklərini və təcrübəsini bizlərlə bölüşdü...

İşinə sonsuz bağlı olan parlaq və mehriban bir insan bizləri tərk etdi. Nailə Xanım özünü tamamilə Dünya Məktəbinə - şagirdlərinə həsr etdi. O, səxavətlə biliklərini və təcrübəsini bizlərlə bölüşdü. İstedadlı və yüksək pedaqoji bacarığı olan bu böyük şəxsiyyət şagirdlərinin, həmçinin məktəbin işçi kollektivinin sevgisini qazandı.

Nailə Xanım Dünya Məktəbinin Azərbaycanda ən nümunəvi məktəblərdən birinə çevrilməsində yetərincə əmək sərf etdi. Biz məzunlar bu gün dünyanın hər yerində fəxrlə deyə bilirik ki, belə bir gözəl məktəbdə təhsil almışıq. Nailə Xanımın parlaq xatirəsi həmkarlarının, tələbələrinin, dostlarının, onu tanıyan hər kəsin qəlbində daima yaşayacaqdır.

Səma Namazlı

Dünya Məktəbinin məzunu - 2009

Nailə xanım seçilən insan idi...

Kədərimi sözlərlə ifadə etmək çox çətindir. Nailə Xanım məktəbdə bütün şagirdlərin sevimlisi idi. Hamımıza qayğıyla, sevgilə yanaşıb hər zaman əhval-ruhiyyəimiz və dərslərimizlə maraqlanardı. O, özünün savadı, bacarığı, intellektual səviyyəsi ilə seçilən insan idi və əminəm ki, yüzlərlə şagirdin də qəlbində sonsuza qədər yaşayacaq!

Ona olan sevgim və hörmətim əbədidir!

Sevinc Hacıyeva

Dünya Məktəbinin məzunu – 2013

Dünyanın dörd bir bucağında olan məzunların hər birinin həyatına toxunmuşdu...

Hiss və düşüncələrimi yazmaqda çətinlik çəkdiyim zamanlardan biridir...

Bu gün uşaqlığımın ən həssas xatirələrindən birini itirdim. Bizi Dünya Məktəbində həyata hazırlayıb yola salan əziz Nailə Xanımın dünyamızdan köçdüyü gündür.

Lakin geridə bu qədər gözəl xatirə qoyub getmək hər kəsə nəsisb olmur. Hal-hazırda dünyanın dörd bir bucağında olan məzunların hər birinin həyatına toxunmuşdu. Ən azından öz adımdan deyə bilərəm ki, həyatımın çox önəmli qərarlarının təməlinə rəhbərlik etdiyi məktəbin mənə aşılacağı dəyərlər dayanır. Belə özəl insanı yaxından görə bilmək, onun “balam” deyə xitab etdiyi şagirdlərdən biri olmaq qürur hissi yaşadır!

Toğrul Məmmədov

Dunya IB Məktəbinin məzunu - 2014

Keçdiyi həyat yolu ilə ətrafındakı hər kəsi ilhamlandıran şəxsiyyət

Nailə Xanım İsayeva elə bir şəxsiyyət idi ki, ətrafındakı hər kəsi öz güclü şəxsi xüsusiyyətləri ilə ilhamlandırmağı bacarırdı. O, öz idarə etmə bacarığı ilə məktəb daxilində bir ailə mühiti yaratmağa nail olmuşdu. Onu daima ilhamverici, şən və sevgidolu, ətrafındakı hər kəsin qayğısına qalan dəyərli bir şəxsiyyət kimi xatırlayacağıq.

Dünya Məktəbi Nailə Xanımdan qalan irsdir...

Nailə Xanımı ilk gördüyüm günü xatırlayıram. Xəzər Universitetinin binasının dəhlizlərində qaçırdığım, birinci sinif şagirdi olduğum günlərə təsadüf edir onunla bağlı ilk xatirəm. O zaman tanımasam da, mehriban çöhrəsi hafizəmə aydın həkk olunmuşdu. Onu daha yaxından tanıdıqca adı musiqiləri, söhbətləri ilə fikirlərimə calanırdı. Mən Nailə Xanımı təbəssümsüz xatırlayıram. Elə insanlar var ki, onların əhatəsində həmişə güvəndə hiss edirsən, gələcəyə inamlı baxırsan. O məhz belə insan idi, hər görüşümüzdən sonra uğurlu gələcəyə inamınız artardı. Məhz belə insanlar təkcə sağlıqlarında deyil, özlərindən sonra da yaşatmağa, inkişaf etdirməyə qadir irs qoyub gedə bilirlər.

Dünya Məktəbi Nailə Xanımdan qalan irsin parçasıdır.

Adınız, musiqiləriniz ürəklərimizdə əbədi yaşayacaq,
Nailə Xanım!

Zeynəb Allahverdiyeva
Dünya İB Məktəbinin 8-ci şagirdi

Nailə xanımla olan xatirələrimi bölüşməzdən əvvəl qeyd etmək istərdim ki, o çox gözəl, səxavətli, yaradıcı qadın idi. Ətrafındakı insanlara, xüsusən də mənə ilham verən insanlardan biri idi. Bu anları sizinlə bölüşmək mənim üçün həm kədərli, həm də qürurvericidir. Kədərlidir, çünki Nailə xanım aramızdan çox tez getdi, amma qürurvericidir ki, mən uşaq yaşında Nailə xanım kimi bir şəxsiyyət ilə tanış oldum. Mənim ona olan sevgim, hörmətim və həyatımdakı önəmi sözlə izah edə bilməyəcəyim qədər böyükdür. Ən əsası isə mənim həyat yolumdan Nailə xanımın xeyir-duası, məsləhətləri keçdiyi üçün çox xoşbəxtəm. O, həm də məni dəstəkləyən bir insan idi; hər hadisədə, nailiyyətdə və problemdə mənə dəstək olurdu. O, hər bir uğurum üçün məni həmişə təbrik edər öz şəxsi sosial şəbəkəsində yerləşdirər və xəbər saytları mənim nailiyyətimi paylaşanda onları yenidən dərc edərdi. Mən onu hər il ad günlərində, bayramlarında təbrik edərdim və o hər zaman bunu qiymətləndirərdi. O, eyni zamanda mənim səhnədə olan tamaşalarımı, rəqslərimi və konsertlərdə olan çıxışlarımı sevrək izləyər, alqışlayardı. Mən də onun diqqət və qayğısından ilhamlanaraq ona layiq olmağa çalışardım. Hər bir çıxışında gözüüm səhnədə Nailə xanıma axtarardı. Onu gördükdə sakitləşər və özümü səhnəyə tam hazır hiss edərdim. Bu məndə sanki bir vərdiş halını almışdı. İndi də nə zaman səhnəyə çıxsam, yenə Nailə xanıma axtarıram, axtarıram.....

Onu cismən görməsəm də, mənən, ruhən mənimlə olduğunu və mənə dəstək verdiyini hiss edirəm.

Nailə xanım özündən sonra çox böyük izlər qoyub getdi bütün "Dünya ailəsi"nin qəlbində, həyatında. Elə izlər ki, illər ötdükcə solmayacaq, əksinə daha da parlayacaq, bizi daha böyük uğurlara aparacaq.

Ziya Rzalı

Dünya Məktəbinin məzunı – 2009

Bir ana kimi bizə həssaslıqla yanaşırdı...

Nailə Xanım hər zaman uğurlarımızla fəxr edirdi. O, hələ kiçik yaşlarımızdan direktorluqdan daha çox, bir ana kimi bizə həssaslıqla yanaşırdı. Nailə Xanımı ailəmiz, özümüz hər zaman xoş xatirələrlə yada salmışıq, hər yerdə və ömrümüz boyu da belə qalacaq yaddaşımızda...

© Khazar University Press, 2022, March

All Right Reserved

Compiler and editor: **Isaxan Isaxanli**
Proof-reader: **Dilbar Zeynalova**
Computer design: **Zakir N. Yusifoğlu**

Wish it were not a goodbye. Naila Xanim Isayeva remembered. pp.354,
Khazar University Press, Baku, 2022

This book is published as part of a series of initiatives set out by Khazar University's Board of Directors and Trustees in order to immortalise an expert pedagogue, skilful educator, and talented musician Naila xanim Isayeva's dazzling image and irreplaceable work for future generations and to preserve her precious memory.

Along with Naila xanim Isayeva's friends and colleagues, the book includes the memories by a number of well-known Azerbaijani and foreign educators, scientists and artists, business people and diplomats.

ISBN 978-9952-20-135-2
e-ISBN 978-9952-20-136-9

1. Naila Isayeva. 2. Educator. 3. Enlightener. 4. Composer. 5. Memories.

Khazar University Press
Mahsati 41. Baki, Az1096
www.khazar.org

Wish it were not a goodbye

Naila Xanim Isayeva
remembered

Khazar University Press

Baku – 2022